

การศึกษาประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ของครู
ระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเข้าใจความหลากหลาย
ทางวัฒนธรรมในบริบทอาเซียน

โดย

นางสาวศุจีภรณ์ แก้วเทพ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวิทยาการการเรียนรู้และนวัตกรรมการศึกษา
คณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2562
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การศึกษาประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ของครู
ระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเข้าใจความหลากหลาย
ทางวัฒนธรรมในบริบทอาเซียน

โดย

นางสาวศุภิภรณ์ แก้วเทพ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวิทยาการเรียนรู้และนวัตกรรมการศึกษา
คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2562
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

A STUDY OF ELEMENTARY SCHOOL HISTORY TEACHERS'
EXPERIENCES TO ENHANCE CULTURAL DIVERSITY
UNDERSTANDING IN THE CONTEXT OF
THE ASEAN COMMUNITY

BY

MISS SUJEEPORN KAEWTHEP

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF EDUCATION
IN LEARNING SCIENCES AND EDUCATIONAL INNOVATION
FACULTY OF LEARNING SCIENCES AND EDUCATION
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2019
COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์

วิทยานิพนธ์

ของ

นางสาวศุจีภรณ์ แก้วเทพ

เรื่อง

การศึกษาประสิทธิภาพด้านการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ของครู
ระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมในบริบทอาเซียน

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

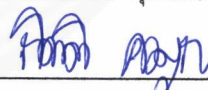
เมื่อ วันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ดร.อริยพร คุโรต๊ะ)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ดร.กิตติ คงตุ๊ก)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(ดร.เสมอกาญจน์ ไสภณศิริณรัักษ์)

คณบดี

(รองศาสตราจารย์ ดร. อนุชาติ พวงสำลี)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การศึกษาประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมในบริบทอาเซียน
ชื่อผู้เขียน	นางสาวศุจีภรณ์ แก้วเทพ
ชื่อปริญญา	ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	วิทยาการการเรียนรู้และนวัตกรรมการศึกษา วิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ดร.กิตติ คงตุก
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ดร.เสมอกาญจน์ โสภณศิริรักษ์
ปีการศึกษา	2562

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิด ทักษะ และภูมิหลังของครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษา และ 2) ศึกษาการตีความและให้ความหมายประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในบริบทอาเซียนของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยแนวคิดปรากฏการณ์วิทยาอรรถปริวรรต ของ Martin Heidegger ที่มุ่งการตีความหมายประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์เป็นหลัก เพื่อศึกษาเกี่ยวกับแก่นแท้ของสิ่งที่ปรากฏการณ์หรือการแสดงตัวตนของวิถีทางแต่ละคน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 คน ผ่านวิธีการคัดเลือกอาสาสมัครแบบเจาะจง เก็บข้อมูลจากการใช้แบบสอบถาม แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์

ผลการศึกษา พบว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของครูผู้สอนระดับประถมศึกษามีส่วนช่วยปลูกฝังค่านิยมรักชาติให้แก่ผู้เรียน ซึ่งเอกลักษณ์ในการจัดการเรียนการสอนสะท้อนภูมิหลังประสบการณ์การดำเนินชีวิตที่หล่อหลอมให้ครูผู้สอนมีลักษณะความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก พฤติกรรม และลักษณะการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะบุคคล ส่งผลต่อบรรยากาศชั้นเรียน พฤติกรรม การตัดสินใจ และปฏิสัมพันธ์ของครูต่อผู้เรียน เพื่อนร่วมงาน วิชาชีพ และสังคม โดยการตีความประสบการณ์ของครูที่มีต่อวิชาประวัติศาสตร์ในบริบทอาเซียนทำให้นิยามประวัติศาสตร์แตกต่างไปจากเดิมที่เน้นการค้นพบความรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการสืบสอบเป็นการเน้นกระบวนการถ่ายทอดข้อมูลส่งต่อกัน ฉะนั้นครูจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งต่อประวัติศาสตร์สู่ผู้เรียน

คำสำคัญ: ประวัติศาสตร์, รัชชาติ, สังคมพหุลักษณะ, พหุวัฒนธรรม, แนวทางในการจัดการเรียนการสอน

Thesis Title	A STUDY OF ELEMENTARY SCHOOL HISTORY TEACHERS' EXPERIENCES TO ENHANCE CULTURAL DIVERSITY UNDERSTANDING IN THE CONTEXT OF THE ASEAN COMMUNITY
Author	Miss Sujeeporn Kaewthep
Degree	Master of Education
Major Field/Faculty/University	Learning Sciences and Educational Innovation Learning Sciences and Education Thammasat University
Thesis Advisor	Kitti Kongtuk, Ph.D.
Thesis Co-Advisor	Samoekan Sophonhiranrak, Ph.D.
Academic Year	2019

ABSTRACT

This research aims to 1) study concepts, attitudes and background of history teachers in primary education level and 2) interpret and define experiences of history teachers in primary education level within Asian context, whereas this is a qualitative research which is based on the phenomenological approach, Martin Heidegger's Hermeneutic phenomenology, principally focusing on defining of human's life experiences in order to study the essences of individual phenomena and self-reflection of each person. The samples consist of 6 persons selected by volunteer sampling. The data were collected from questionnaires, observations and interviews.

The results were found that teaching and learning management process, in the subject of history, of teachers in primary education level, supports the learners' value of patriotism. The trait, in teaching and learning management, reflects the living background and experiences which shaping the teachers to have their own unique ideas, believes, behaviors and characteristics of history teaching and learning management which affect the classes' atmospheres, behaviors, decisions and interaction between teachers and learners, colleagues, professions and societies.

(3)

Interpretation of teachers' experiences in history subject within Asian context provided discrepancy from those focusing on self-learning through inquiry process to those emphasizing on data transfer process. Consequently, teachers play an important role to transfer history to their learners.

Keywords: History, Nation State, Plural Society, Multicultural, Teaching Methodology

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความเมตตาให้คำปรึกษาและให้ความช่วยเหลือจากอาจารย์ ดร.กิตติ คงตุก อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.สุทธิพร สัจพันธ์ อติตอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ให้ความรู้ กำลังใจ และตรวจแก้ไขให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนเสร็จสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.อริยพร คุโรตะ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.เสมอภาณจัน โสภณศิริรัฐรักษ์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการจัดทำวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านในคณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านในสาขาวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้มอบประสบการณ์เรียนรู้ กรุณาให้คำแนะนำ คำปรึกษา รวมทั้งให้กำลังใจแก่ผู้วิจัย จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบคุณผู้บริหารและคณะครูโรงเรียนที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล และช่วยให้ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยอย่างราบรื่น ซึ่งข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาต่อไป

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ ได้แก่ นางสาวนุชนภา ราชนิยม นางสาวณัชชา เขียวหวาน นางสาวทัศนีย์ เอกมาตย์ นางสาวขวัญข้าว ชุ่มเกษรกุลกิจ และนางสาวจิตติภาณจัน แก้วภักดี ที่ให้คำปรึกษาและให้กำลังใจตลอดการจัดทำวิทยานิพนธ์จนเสร็จสมบูรณ์ รวมทั้งขอบคุณทุกคนในรุ่น 1 หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาการเรียนรู้และนวัตกรรมการศึกษา คณะวิทยาการเรียนรู้ และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่เราได้เจอกัน และต่างเป็นพื้นที่ปลอดภัยอันแสนอบอุ่น

ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ และคุณแม่ สำหรับความรัก ความเข้าใจ กำลังใจ และทุก ๆ การให้ความสนับสนุน ขอขอบคุณนายอดิกร วัชชัย พี่ชายคนสำคัญที่เป็นแรงบันดาลใจในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และแบบอย่างที่ดีแก่ผู้วิจัยเสมอมา แม้ว่าพี่ชายจะไม่มีโอกาสได้ชื่นชมวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์นี้ก็ตาม ขอขอบคุณน้องสาว นางสาวธีรนาฏ แก้วเทพ ที่ให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยอยู่เสมอ รวมทั้งขอพระคุณญาติพี่น้อง และทุก ๆ คนที่มอบความรัก ความอบอุ่น และความห่วงใยแก่ผู้วิจัย จนเป็นแรงผลักดันสำคัญให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในทุก ๆ เรื่อง

สุดท้ายขอขอบคุณตัวเองที่เปิดโอกาสให้เลือกทำในสิ่งที่ชอบ อดทน และพยายามทำในสิ่งที่มุ่งมั่นให้สำเร็จ ขอขอบคุณที่ซื่อสัตย์กับความรู้สึกตัวเอง และขอบคุณโชคชะตาที่ทำให้เรามาเจอกัน

นางสาวศุภิภรณ์ แก้วเทพ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(2)
กิตติกรรมประกาศ	(4)
สารบัญตาราง	(9)
สารบัญภาพ	(10)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามการวิจัย	6
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	6
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	8
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ	8
1.7 กรอบความคิดการวิจัย (Conceptual Framework)	9
บทที่ 2 วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
2.1 การสอนวิชาประวัติศาสตร์และสถานะในหลักสูตรโรงเรียน	12
2.1.1 สถานะวิชาประวัติศาสตร์ในหลักสูตรโรงเรียน	12
2.1.2 เป้าหมายของการสอนวิชาประวัติศาสตร์ (Goals of Teaching History)	14
2.1.3 นโยบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์	16
2.1.4 โครงสร้าง เนื้อหา หลักสูตร และแนวทางการจัดกระบวนการเรียนการสอน วิชาประวัติศาสตร์	17

2.1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์	29
2.1.5.1 ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์	29
2.1.5.2 การใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการจัดการเรียนการสอน	30
2.1.5.3 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์	30
2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปลูกฝังความเป็นชาติกับการจัดการเรียนการสอน วิชาประวัติศาสตร์ในโรงเรียน	32
2.3 ประชาคมอาเซียน (ASEAN)	36
2.4 การจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education)	40
2.4.1 ความหมายของ “พหุวัฒนธรรม”	40
2.4.2 ที่มาและความสำคัญของการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม	40
2.4.3 พหุวัฒนธรรมในประเทศไทยและต่างประเทศ	41
2.4.4 เป้าหมายของการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม	43
2.4.5 การจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม	45
2.5 แนวคิดและทฤษฎีตัวตน	48
2.6 การวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Approach)	49
 บทที่ 3 วิธีการวิจัย	 53
3.1 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย	54
3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	55
3.3 ขั้นตอนการจัดเก็บข้อมูล	56
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	58
3.5 สรุป อภิปรายผล และนำเสนอรายงานการวิจัย	59
 บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	 60
4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา ปีการศึกษา 2560	61
4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง ของครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา ปีการศึกษา 2560	64
4.2.1 แนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา	64

4.2.1.1	ด้านการศึกษาพฤติกรรมและลักษณะของผู้เรียน	64
4.2.1.2	ด้านวัตถุประสงค์การสอนวิชาประวัติศาสตร์	66
4.2.1.3	ด้านเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา	66
4.2.1.4	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์	68
4.2.1.5	ด้านสื่อประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์	72
4.2.1.6	ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน	73
4.2.1.7	ด้านการจัดทำแผนการสอน	75
4.2.2	ประสบการณ์จากการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา	76
4.2.2.1	การให้ความหมายวิชาประวัติศาสตร์	76
4.2.2.2	ความคาดหวังของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์	76
4.2.2.3	ความรู้สึกรู้สึกในการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์	78
	(1) ความรู้สึกก่อนการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์	78
	(2) ความรู้สึกขณะจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์	79
	(3) ความรู้สึกหลังจากจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์	80
4.2.2.4	ความรู้สึกรู้สึกต่อการเป็นครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์	81
4.2.2.5	ความต้องการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์	83
4.2.3	มุมมองต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในบริบทอาเซียน ของผู้สอนระดับประถมศึกษา	85
4.2.4	ภูมิหลังประสบการณ์การเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ของผู้สอน ระดับประถมศึกษา	88
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ		93
5.1	สรุปผลการศึกษา	94
5.1.1	แนวคิด ทักษะ และภูมิหลังของครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา	94
5.1.1.1	การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์	94
5.1.1.2	ความคาดหวังในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชา ประวัติศาสตร์	96
5.1.1.3	การรับรู้ตนเองของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์	97

5.1.1.4	ทักษะของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาที่มีต่อวิชาประวัติศาสตร์ ในบริบทอาเซียน	98
5.1.2	การตีความและให้ความหมายประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน วิชาประวัติศาสตร์ในบริบทอาเซียนของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา	98
5.2	อภิปรายผล	99
5.2.1	เนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์	99
5.2.2	การวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์	102
5.2.3	สื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์	103
5.2.4	การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์	105
5.2.5	ความหมายวิชาประวัติศาสตร์ในการจัดการเรียนการสอนบริบทอาเซียน	111
5.3	ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้	112
5.4	ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	113
	รายการอ้างอิง	115
	ภาคผนวก	
	ภาคผนวก ก	
	ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)	123
	ภาคผนวก ข	
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	140
	ภาคผนวก ค	
	หนังสือรับรองการพิจารณาด้านจริยธรรมการวิจัยในคน	145
	ประวัติผู้เขียน	147

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 รายละเอียดส่วนบุคคลของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา ปีการศึกษา 2560	62
4.2 รายละเอียดเกี่ยวกับประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา ปีการศึกษา 2560	63

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 กรอบความคิดการวิจัย (Conceptual Framework)	9
2.1 หลักการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมของ Banks & Banks	46
2.2 องค์ประกอบของอัตมโนทัศน์ (Self Concept)	49

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“ประวัติศาสตร์” เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของมนุษย์ เพื่อสืบเสาะหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวความเปลี่ยนแปลงของสังคม รวมถึงปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ในอดีตซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้คนในสังคม (แถมสุข นุ่มนนท์, 2518; สมศักดิ์ ชูโต, 2518) การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในสถานศึกษาจึงนับว่ามีความสำคัญในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจความเป็นมาของมนุษย์ ตลอดจนเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในปัจจุบันของแต่ละประเทศมักจะสร้างวาทกรรมรัฐชาติเพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีความรักและหวงแหนชาติบ้านเมือง และยังใช้วาทกรรมดังกล่าวในการสร้างความเป็นปึกแผ่นให้แก่ประเทศชาติของตน (อัครพงษ์ คำคุณ, 2558, อ้างถึงใน ภาคิน นิมมานธวงศ์ และ ญัฐพงศ์ ดวงแก้ว, 2558)

สังคมไทยในปัจจุบันประสบวิกฤตปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ปัญหาการล่มสลายของวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งล้วนมีสาเหตุมาจากความไม่เข้าใจกัน โดยรากเหง้าของปัญหาที่แท้จริงอาจเกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์อย่างถูกต้องของคนในชาติ (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2545) การจัดการศึกษาจึงมีส่วนสำคัญในการที่จะสร้างองค์ความรู้ที่ถูกต้องโดยตรงไปตรงมา บุคคลสำคัญของประเทศไทยบางท่านได้แสดงความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ดังเช่น สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงมีพระราชเสาวนีย์แสดงความห่วงใยต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในประเทศไทย เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พุทธศักราช 2551 ความว่า

แต่เสียดายตอนนี้ท่านนายกฯ เขาไม่ให้เรียนประวัติศาสตร์แล้วนะ ฉันทก็ไม่เข้าใจ เพราะตอนที่ฉันอยู่ เรียนอยู่ที่สวีตเซอร์แลนด์ สวีตเซอร์แลนด์ก็แสนไม่มีประวัติศาสตร์อะไรเท่าไรหรอก แต่เราก็ต้อง เรียนประวัติศาสตร์ของสวีต แต่เมืองไทยนี้ โอ้โฮ บรรพบุรุษเลือดทาแผ่นดิน กว่าจะมาถึงที่ให้เราอยู่ นั่งอยู่กันสบาย มีประเทศชาติเนี่ย เรากลับไม่ให้เรียนประวัติศาสตร์ ไม่รู้ว่าใครมาจากไหน เอ๊ะ เป็นความคิดที่แปลกประหลาดอย่างท้ออเมริกา ถ้ามไปเขาก็ สอนประวัติศาสตร์ สอนประวัติศาสตร์บ้านเมืองเขา ที่ไหนประเทศ ไหนเขาก็สอนกันแต่ที่ไทยไม่มี

กระทรวงศึกษาธิการได้บรรจุเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ประกาศให้ทุกโรงเรียนต้องมีการจัดการเรียน การสอนวิชาประวัติศาสตร์สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง โดยได้เริ่มใช้กับโรงเรียนนำร่องในปีการศึกษา 2552 และโรงเรียนทั่วไปเริ่มใช้ในปีการศึกษา 2553 ตามลำดับ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) แต่รูปแบบ การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาอย่างค่อนข้างเน้นการสร้างรัฐสมัยใหม่ที่มีรูปแบบ การอยู่ร่วมกันเป็นเชื้อชาติ (Race) สร้างจินตนาการร่วมในความเป็นชาติ (Imagine Community) การเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์จึงเหมือนเป็นการปลูกฝังประชาชนให้ยอมรับอำนาจรัฐแบบรวมศูนย์ ด้วยความเต็มใจ (Indoctrination) (สายชล สัตยานุรักษ์, 2548) การสอนประวัติศาสตร์ในลักษณะ ดังกล่าวจึงขาดการเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในภาคอื่น ๆ รวมถึงประวัติศาสตร์ของประเทศ อื่น ๆ ข้างเคียงในสังคมพหุวัฒนธรรม ดังที่มีนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ได้แสดงความคิดเห็น เช่น

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2549, อ้างถึงใน อภัยชนม์ สัจจะพัฒนกุล, 2555) ให้ความเห็นไว้ว่า ประวัติศาสตร์แห่งชาติไทย ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นเรื่องราวร่วมกันของความเป็นมาของ ไทยทุกคน ในฐานะที่เป็นพลเมืองของชาติเดียวกัน ประวัติศาสตร์สำนวนนี้คือ ประวัติศาสตร์ของภาคกลาง หรือของราชอาณาจักรที่มีศูนย์อำนาจอยู่ที่ภาคกลาง ด้วยเหตุนี้ จึงขาดความสืบเนื่องในอดีตที่เกิดขึ้นในภาคเหนือ อีสาน และ รัฐมลายู ยังไม่ รวมถึงกลุ่มชนบนพื้นที่สูง และกลุ่มชนที่อาจตั้ง ภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในป่า (เช่น กะเหรี่ยง) และยังไม่พูดถึงชุมชน คนต่างชาติต่างภาษาที่อพยพเข้ามาตั้งภูมิลำเนา หรือถูกกวาด ต้อนเข้ามาอีกจำนวนมาก”

ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ เอกวิทย์ ณ ถลาง (อ้างถึงใน กระทรวงศึกษาธิการ, 2536) ความว่า

การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทยในชั้นประถมและมัธยม ศึกษาติดอยู่กับข้อมูล 3 กรุง สุโขทัย อโยธยา รัตนโกสินทร์ เท่านั้น แม้ไม่ผิดแต่ผมคิดว่าแคบเกินไป สังคมไทย เป็นสังคมพหุลักษณะ ไม่ใช่สังคมเอกลักษณะ แต่ประวัติศาสตร์ไทยมุ่งเจาะเฉพาะชาติพันธุ์ ไทยสายเดียวแต่เราละเลยที่จะเรียนรู้ชนชาติอื่นที่อยู่ร่วมกับเรา ยกตัวอย่างเช่น สุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ พุดเชมร มีวัฒนธรรม เขมร แล้วว่ากันจริง ๆ ethnic group เขาก็เป็นเขมร แต่จิตสำนึก เขาก็เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับเราเต็มที่ ทำไมเราไม่ให้เกียรติ ที่จะ เรียนรู้ถึงโคตรเง่าเผ่าพันธุ์ของเขาบ้าง หรือคนที่เกิดมานับถือ ศาสนาอิสลามอยู่ แถวปัตตานี เขาก็เรียนรู้แต่เรื่องราววงศ์จักรี กรุงรัตนโกสินทร์ เรียนรู้ราชวงศ์อยู่ของ ราชวงศ์สุโขทัย ราชวงศ์ บ้านพลูหลวงของอโยธยา เรียนราชวงศ์พระร่วง มีความหมาย อะไร กับเขา พุดกันตรง ๆ อย่างเปิดใจทำอย่างไรเขาจะรับรู้สิ่งเหล่านี้ได้ โดยไม่ไป ครอบงำ ขณะเดียวกันเขารู้เรื่องของเขาบ้างให้เขาเห็น ศักดิ์ศรีในความเป็นคนของเขา

เอง มันไม่ใช่เรื่องแตกแยก แต่เป็น เรื่องที่เขามีสิทธิอันชอบธรรมในความเป็นมนุษย์ที่เขาต้องรู้. . .

นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์แบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ของไทยในระดับชั้นประถมศึกษาที่ผ่านมาพบว่า มีการปลูกฝังทัศนคติบางอย่างต่อผู้เรียนเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านในเชิงลบ มีความสามารถด้อยกว่า หรือเป็นประเทศศัตรูคู่แข่ง (สุเนตร ชุตินธรานนท์ และคณะ, 2552) ยิ่งไปกว่านั้นการถ่ายทอดความรู้ โดยครูผู้สอนบางครั้งมีการนำทัศนคติส่วนตัวมาปะปนกับเรื่องราวหรือเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้น ซึ่งสำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษาที่ยังไม่มีวุฒิภาวะมากพอ ย่อมไม่สามารถแยกแยะหรือวิเคราะห์ข้อคิดเห็นออกจากข้อเท็จจริงได้ (วิรัชญา สว่างศ์, 2556) จึงเป็นไปได้ที่ผู้เรียนอาจได้รับการปลูกฝังความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านในมุมมองที่จำกัด

รูปแบบการเขียนประวัติศาสตร์ดังที่ นิธิ เอียวศรีวงศ์ และเนื้อหาของวิชาประวัติศาสตร์ที่ เอกวิทย์ ณ ถลาง ได้กล่าวไว้ข้างต้น จึงไม่สอดคล้องกับสภาพบริบทสังคมที่มีความแตกต่างและหลากหลาย ขณะเดียวกันประวัติศาสตร์ยังอาจถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความชอบธรรมให้กับชนชั้นปกครอง จนกลายเป็นประวัติศาสตร์แบบรวมศูนย์ ปลูกฝังให้คนในชาติมีสำนึกความเป็นไทย ผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ทำให้ไม่มีพื้นที่สำหรับประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นอื่น ๆ การจัดการศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการสร้างทรัพยากรบุคคลที่มีความเข้าใจอารยธรรมร่วมอย่างสร้างสรรค์ ในฐานะที่บุคคลดังกล่าวเป็นพลเมืองโลก ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 หมวดที่ 1 มาตรา 6 ความว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข”

เมื่อโลกาภิวัตน์เต็มไปด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม และมีเทคโนโลยีเป็นตัวเร่งให้เกิดการผสมผสานวัฒนธรรมต่าง ๆ จึงมีการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน (ASEAN) หรือประชาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Association of Southeast Asian Nations) ประกอบด้วยประเทศสมาชิกทั้งหมด 10 ประเทศ ได้แก่ ไทย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ บรูไน เวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านสังคมและวัฒนธรรม ทำให้ประชาชนของแต่ละประเทศในฐานะสมาชิกประชาคมอาเซียนสามารถติดต่อเพื่อแลกเปลี่ยนและประสานความร่วมมือกันง่ายขึ้น ซึ่งการเข้าร่วมกลุ่มประชาคมอาเซียนอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2559 ทำให้เกิดการไหลบ่าทางวัฒนธรรมกลายเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม และบริบททางสังคมของประเทศไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงไป (ประยุทธ์ จันทร์โอชา, 2559)

หลังจากการเกิดของประชาคมอาเซียน การปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตรวิชาประวัติศาสตร์จึงเป็นวาระสำคัญวาระหนึ่งในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีที่มีมติให้เร่งแก้ไข (มติชนออนไลน์, 2559)

เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการรักษาและถ่ายทอดค่านิยมทางวัฒนธรรม อันเป็นรากฐานของสังคมให้แก่เด็กและเยาวชนพร้อม ๆ กับการช่วยพัฒนาศักยภาพในการปรับตัวท่ามกลางกระแสวัฒนธรรมสากล เพื่อปลูกฝังให้เยาวชนเรียนรู้และยอมรับความแตกต่างหลากหลายในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม (อมรวิรัช นาคทรพรพ, 2550, อ้างถึงใน อภัยชนม์ สัจจะพัฒนกุล, 2555)

นอกเหนือจากการปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตรแล้วการนำหลักสูตรไปจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนจริงที่สามารถส่งเสริมความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างมิตรประเทศ อันจะนำมาซึ่งบรรยากาศแห่งความเอื้ออาทรและความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกให้เป็นไปอย่างราบรื่นนั้นก็มีความสำคัญไม่น้อยกว่ากัน การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์จึงควรเปิดโอกาสให้ประวัติศาสตร์เป็นตัวเชื่อมและเสริมสร้างความเข้าใจอันดีในสังคมพหุลักษณะ เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักตนเอง รู้จักผู้อื่น จนกระทั่งสามารถใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางความแตกต่างและหลากหลายในฐานะพลเมืองโลกได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ มจ.สุภัทรดิศ ดิศกุล (2523, อ้างถึงใน อภัยชนม์ สัจจะพัฒนกุล, 2555) ที่ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า

บทเรียนวิชาประวัติศาสตร์ มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการตัดสินใจ ในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองปัจจุบัน ตลอดจนเข้าใจ ประวัติศาสตร์ความเป็นมา และอารยธรรมของชนชาติอื่น ๆ ที่จะ ช่วยรักษาสัมพันธ์ไมตรีกับชนชาตินั้น ๆ และอยู่ร่วมกันใน ประชาคมโลกอย่างสันติสุข

ด้วยเหตุนี้ การเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ตามความเป็นจริงในมิติที่หลากหลาย จึงนับว่ามีความสำคัญต่อการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจความเป็นมาของมนุษย์ ตลอดจนเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นระหว่างมิตรประเทศ เป็นสิ่งที่น่าค้นหาว่า ครูผู้ทำหน้าที่สอนวิชาประวัติศาสตร์ในสังคมพหุวัฒนธรรมมีบทบาทอย่างไรในการเสริมสร้างทัศนคติ ค่านิยม ออกแบบการเรียนการสอนให้นักเรียนได้เข้าใจ และยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม เพื่อเตรียมความพร้อมแก่เด็กและเยาวชนสู่การเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์ของสังคมพหุลักษณะ ตระหนักถึงการนำเสนอวัฒนธรรมอื่นอย่างเข้าใจแก่นแท้ของวัฒนธรรมนั้นอย่างแท้จริง และชื่นชมในความแตกต่าง (บัญญัติ ยงยวน และ ชัยวัฒน์ ผดุงพงษ์, 2550)

นอกจากนี้ การที่ผู้เรียนได้รับรู้ เข้าใจ และได้รับการปลูกฝังทัศนคติที่ถูกต้องตั้งแต่ระดับประถมศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษาต่อระดับชั้นที่สูงขึ้น เนื่องจากผู้เรียนระดับประถมศึกษาเป็นวัยที่มีพัฒนาการสำคัญใน “การเตรียมตัว” เพื่อเป็นเด็กวัยรุ่น และผู้ใหญ่ที่สามารถรับผิดชอบตนเองในด้านต่าง ๆ ได้ (Luhmer, 1990; สุรางค์ โค้วตระกูล, 2549) โดยมีพัฒนาการทางด้านร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีพัฒนาการทางสติปัญญาที่สามารถคิดอย่างมีเหตุผลเชิงตรรกะได้ สามารถรับรู้สิ่งแวดล้อมได้ตามความจริง รู้จักเปรียบเทียบโดยใช้กฎเกณฑ์หลาย ๆ อย่าง สามารถเข้าใจความหมายของภาษาและสัญลักษณ์ มีความคิดรวบยอดและสามารถอธิบายได้ พัฒนาการ

ด้านความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานทางจริยธรรมและกฎเกณฑ์ของวัยนี้จะยึดถือกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัดเหมือนที่ผู้ใหญ่บอก แต่เมื่อโตขึ้นเด็กจะเห็นว่ากฎเกณฑ์ข้อตกลงต่าง ๆ สามารถเปลี่ยนแปลงได้ รวมทั้งยังมีพัฒนาการทางสังคมขยายขอบข่ายกว้างขวางด้วยการลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง สามารถคบเพื่อนร่วมวัยและผู้ใหญ่มากขึ้น รู้จักเรียนรู้ที่จะสร้างมิตรภาพกับผู้อื่น ด้วยเหตุนี้วัยเด็กตอนกลาง (Middle Childhood) อายุระหว่าง 6-12 ปี (พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2557; สุชา จันทรธอม, 2543) จึงมีพัฒนาการที่สัมพันธ์กับการปลูกฝังสำนึกความเป็นชาติ รวมทั้งสามารถเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาติได้ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ Quintana (1998) ให้ความเห็นไว้ว่า

The reason for focusing on early adolescents is that younger children may not understand questions on multicultural education and the social meanings and consequences of ethnic group distinctions. Furthermore, developmental research has shown that children's ethnic attitudes show a slight decrease in prejudice until late childhood (8–9 years) after a peak in middle childhood, while no general developmental trend is found for adolescence (10 years and later; see Raabe & Beelman, 2011, for a review). This relative stability of ethnic attitudes implies that early adolescence is a useful period for examining the effects of multicultural education.

จากข้อมูลที่ได้ศึกษาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์มีส่วนสำคัญในการสร้างความรู้ความเข้าใจพื้นฐานที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน โดยเฉพาะระดับประถมศึกษาเป็นวัยที่มีพัฒนาการสำคัญในการเตรียมความพร้อมจากวัยเด็กสู่วัยรุ่น เพื่อเป็นผู้ใหญ่ที่สามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างปกติสุข (Luhmer, 1990; สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2549) แต่จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า การศึกษาเกี่ยวกับการตีความและให้ความหมายประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ในบริบทห้องเรียนจริงยังมีน้อย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวคิด ทศนะ และภูมิหลังประสบการณ์เกี่ยวกับการออกแบบการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษา ซึ่งจะเป็นการสะท้อนประสบการณ์ของครูในด้านจัดการเรียนรู้อาษาประวัติศาสตร์ในห้องเรียนจริงท่ามกลางกระแสพหุวัฒนธรรม ว่ามีการส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมสอดคล้องกับแนวทางการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนมากน้อยเพียงใด โดยแนวคิด ทศนะ และภูมิหลังของครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกันอาจจะมีผลต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอน การถ่ายทอดข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ รวมถึงแนวทางการสร้างความตระหนักต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างเอื้ออาทรแก่ผู้เรียนที่แตกต่างหรือ

คล้ายคลึงกัน สอดคล้องกับความคิดเห็นของวริษฐา สว่างวงศ์ (2556) ที่ว่า การตีความและให้ความหมาย ประสบการณ์จากประสบการณ์ตรงในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของครูผู้สอนระดับ ประถมศึกษาย่อมสามารถสะท้อนความหมายประสบการณ์ต่อตนเอง รวมถึงความหมายของวิชา ประวัติศาสตร์ที่ครูผู้สอนได้ตีความนั้นมีคุณค่าหรือมีความสำคัญต่อสังคมพหุวัฒนธรรมในบริบท อาเซียนอย่างไร ซึ่งจะช่วยให้ทราบเบื้องหลังการส่งต่อประวัติศาสตร์ของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา เมื่อประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมรูปแบบเปิด ด้วยเหตุนี้ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์จึงเป็นผู้ที่มีบทบาท สำคัญในการจัดการเรียนการสอนที่จะสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนรับรู้ และเข้าใจประวัติศาสตร์ตาม บริบทความจริง อันจะนำไปสู่การลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมแห่งความร่วมมือท่ามกลาง ความแตกต่างหลากหลาย ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำพาความเอื้ออาทรมาสู่ประชาคมอาเซียนอย่าง ยั่งยืน

1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 แนวคิด ทักษะ และภูมิหลังของครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษา เป็นอย่างไร

1.2.2 ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษาตีความและให้ความหมาย ประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในบริบทอาเซียนของตนเองว่าอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาแนวคิด ทักษะ และภูมิหลังของครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับ ประถมศึกษา

1.3.2 เพื่อศึกษาการตีความและให้ความหมายประสบการณ์ในการจัดการเรียน การสอนวิชาประวัติศาสตร์ในบริบทอาเซียนของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้ให้ความสำคัญกับแนวคิด ทักษะ และภูมิหลังของครูผู้สอนที่สะท้อนผ่าน การออกแบบและจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษาในบริบทอาเซียน ผู้วิจัย สนใจศึกษา การตีความและให้ความหมายประสบการณ์ดังกล่าว ซึ่งจะนำไปสู่การทำความเข้าใจ

เบื้องหลังการส่งต่อประวัติศาสตร์ของผู้สอนสู่ผู้เรียน รวมทั้งการปลูกฝังค่านิยมทางสังคมของผู้เรียนในการวางตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสนใจศึกษาประสบการณ์ของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ในบริบทที่ประเทศไทยก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN) เมื่อสังคมไทยต้องก้าวสู่สังคมพหุวัฒนธรรมอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2559 (ประยุทธ์ จันทร์โอชา, 2559) ซึ่งตรงกับปีการศึกษา 2559 ที่ถือเป็นปีแรกของการเปิดประเทศในฐานะที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกหนึ่งในประชาคมดังกล่าว เนื่องจากผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจร่วมเกี่ยวกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเข้าใจจนหลักเหตุผลอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งจะทำให้สามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างปกติสุข โดยจะใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล 1 ภาคการศึกษา เพื่อจะได้เห็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบภาคการศึกษา

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกโรงเรียนที่ประวัติความเป็นมากว่า 50 ปี และเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ที่ประกอบด้วยนักเรียนจำนวน 2,711 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ที่มีการจัดการศึกษาโดยยึดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นพื้นที่ในการศึกษาดังกล่าวด้วยเหตุผลหลายประการ กล่าวคือ กรุงเทพมหานคร (สำนักผังเมือง, 2542) เป็นศูนย์กลางเมืองเดิม และเป็นที่ตั้งถิ่นฐานชุมชนในระยะแรกซึ่งมีพื้นที่อนุรักษ์ทางประวัติศาสตร์โดยเฉพาะบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ต่อเนื่องถึงฝั่งธนบุรีจึงมีสถานที่สำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติให้เข้ามาท่องเที่ยว และมาลงทุนมากที่สุดในประเทศไทย โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือนทั้งหมด 56,515,597 คน จากการสรุปสถานการณ์ท่องเที่ยวภายในประเทศ กรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2552-2558 (กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2559) นอกจากนี้กรุงเทพมหานครยังประกอบด้วยสถานที่ราชการ สถานศึกษา ย่านธุรกิจการค้าหนาแน่น และมีโครงข่ายระบบขนส่งมวลชนที่มีความพร้อม โดยมีความหนาแน่นประชากรในเขตต่าง ๆ ส่วนใหญ่เกินกว่า 10,000 คน ต่อตารางกิโลเมตร ดังนั้น สถานศึกษาในกรุงเทพมหานครที่มีการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปีการศึกษา 2553 ตามที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศให้บรรจุวิชาประวัติศาสตร์ไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) และมีห้องเรียนอาเซียนจัดแสดงข้อมูลในรูปแบบนิทรรศการให้ผู้เรียนได้ศึกษาเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปของประเทศสมาชิกต่าง ๆ เช่น ธงชาติ สกุลเงิน ภาษา อาหาร ชุดประจำชาติ ประเพณี การเมือง การปกครอง เป็นต้น รวมทั้งมีแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์อยู่ใกล้เคียงสถานศึกษา จึงสามารถเป็นตัวแทนโรงเรียนที่ยึดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มาใช้อย่างมั่นคง ซึ่งผู้สอนน่าจะเข้าใจกระบวนการส่งต่อความรู้ และมีการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจใน

การส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรมยุคอาเซียน เนื่องจากผู้เรียนมีโอกาสพบปะและเรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับชาวต่างชาติได้ง่ายในการดำเนินชีวิตประจำวัน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1.5.1 เข้าใจแนวคิด ทักษะ และภูมิหลังของครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่เป็นเบื้องหลังการบอกต่อเรื่องราวทางประวัติศาสตร์แก่ผู้เรียน

1.5.2 เข้าใจทักษะของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาที่มีต่อวิชาประวัติศาสตร์ในบริบทอาเซียน

1.5.3 ได้ข้อมูลสำหรับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในบริบทอาเซียนแก่ครูผู้สอนระดับประถมศึกษา

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

การจัดการเรียนรู้ปกติ หมายถึง ครูเป็นศูนย์กลางในการจัดการเรียนการสอน โดยการบรรยายหรือเล่าเรื่อง

บริบทสังคมสมัยใหม่ หมายถึง กลุ่มคนที่มาอาศัยอยู่ร่วมกันหลังจากมีการรวมกลุ่มประเทศอาเซียนอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2559 ซึ่งกลุ่มคนเหล่านั้นมีความแตกต่างหลากหลายด้านศาสนา วัฒนธรรม ชาติพันธุ์ และชนชั้น

รัฐชาติ หมายถึง การรวมเอาแผ่นดินที่มีกลุ่มคนที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ภาษา และวัฒนธรรมเข้าไว้ด้วยกันเชิงอุดมการณ์ทางการเมือง เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพโดยบังคับความหลากหลายทางชาติพันธุ์

1.7 กรอบความคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

ภาพที่ 1.1 กรอบความคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ของครู ระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมในบริบทอาเซียน” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้แนวทางการวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Approach) เพื่อตีความหาความหมายประสบการณ์ของครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษาในบริบทอาเซียน

ผู้วิจัยจึงได้วางกรอบความคิดการวิจัยโดยเริ่มต้นจากการศึกษาสภาพปัญหาการรวมกลุ่มสังคมพหุวัฒนธรรมในบริบทอาเซียนที่ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งทางวัฒนธรรม เนื่องจากประชาชนชาติอาเซียนมีลักษณะความเป็นชาตินิยมสูง ส่งผลให้เกิดอุปสรรคในการสร้างความร่วมมือ (มรดกวงศ์,

2558, อ้างถึงใน ภาคิน นิมนานธวงศ์ และ ญัฐพงศ์ ดวงแก้ว, 2558) การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาจึงมีส่วนสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ที่ถูกต้องอย่างตรงไปตรงมาเกี่ยวกับความเป็นมาของแต่ละชนชาติ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจ และเสริมสร้างบรรยากาศแห่งความเอื้ออาทรให้เกิดขึ้นในสังคม ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาย่อมต้องนำนโยบายในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ และหลักสูตรวิชาประวัติศาสตร์ที่ได้กำหนดไว้มาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบการเรียนการสอนแก่ผู้เรียน ซึ่งสภาพแวดล้อมของสังคมพหุวัฒนธรรมในบริบทอาเซียนยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ครูผู้สอนต้องคำนึงถึงในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์จะมีทิศทางที่ค่อนข้างชัดเจนจากการกำหนดนโยบายและหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปสู่บริบทอาเซียน แต่ครูสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่มีแนวคิดทัศนคติ และภูมิหลังที่แตกต่างกันย่อมส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนมีลักษณะเฉพาะ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยให้ความสนใจศึกษาการตีความและให้ความหมายประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ เพื่อทำความเข้าใจความหมายของประสบการณ์ที่มีต่อครูผู้สอน

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวคิด ทศนะ และภูมิหลังที่สะท้อนการตีความ ประสพการณ์ของครูด้านการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา ที่ส่งเสริม ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในบริบทอาเซียน ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 การสอนวิชาประวัติศาสตร์และสถานะในหลักสูตรโรงเรียน
 - 2.1.1 สถานะวิชาประวัติศาสตร์ในหลักสูตรโรงเรียน
 - 2.1.2 เป้าหมายของการสอนวิชาประวัติศาสตร์ (Goals of Teaching History)
 - 2.1.3 นโยบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์
 - 2.1.4 โครงสร้าง เนื้อหา หลักสูตร และแนวทางการจัดกระบวนการเรียนการสอน วิชาประวัติศาสตร์
 - 2.1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์
- 2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปลูกฝังความเป็นชาติกับการจัดการเรียนการสอน วิชาประวัติศาสตร์ในโรงเรียน
- 2.3 ประชาคมอาเซียน (ASEAN)
- 2.4 การจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education)
 - 2.4.1 ความหมายของ “พหุวัฒนธรรม”
 - 2.4.2 ที่มาและความสำคัญของการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม
 - 2.4.3 พหุวัฒนธรรมในประเทศไทยและต่างประเทศ
 - 2.4.4 เป้าหมายของการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม
 - 2.4.5 การจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม
- 2.5 แนวคิดและทฤษฎีตัวตน
- 2.6 การวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Approach)

2.1 การสอนวิชาประวัติศาสตร์และสถานะในหลักสูตรโรงเรียน

2.1.1 สถานะวิชาประวัติศาสตร์ในหลักสูตรโรงเรียน

“ประวัติศาสตร์” เป็นการสืบเสาะหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวการเปลี่ยนแปลงของสังคม รวมถึงปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ในอดีต ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้นั้นในสังคม (แถมสุข นุ่มนนท์, 2518; สมศักดิ์ ชูโต, 2518) โดยประวัติศาสตร์เป็นผลผลิตจากนักประวัติศาสตร์ (Product of the Historian) ที่ได้ตีความหลักฐานผ่านกระบวนการสืบสอบ (Inquiry) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับ ดังนั้น การเขียนประวัติศาสตร์จึงเป็นสิ่งที่แสดงถึงการเข้าใจตนเองของมนุษยชาติ (Cox, 1971) อย่างไรก็ตาม การศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ยังมีเงื่อนไขของเวลาและสถานที่มาเกี่ยวข้อง กล่าวคือ กาลเวลาและบริบทในขณะตีความเรื่องราวในอดีตที่เปลี่ยนไปก็อาจทำให้ได้ชุดข้อมูลใหม่ที่ทำให้ข้อเท็จจริงของข้อมูลเดิมเปลี่ยนไปได้เช่นกัน จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ประวัติศาสตร์สามารถเปลี่ยนแปลงได้ และมักไม่มีการตัดสินถูกหรือผิด ไม่ซ้ำรอย นอกจากนี้ยังสามารถนำเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์มาใช้คาดคะเนเพื่อแก้ไขเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้ ตลอดจนยังช่วยให้เข้าใจความเป็นมาของชนชาติอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดี ทำให้อารยชนสามารถอยู่ร่วมกันในประชาคมโลกอย่างสันติสุข

ทั้งนี้จากการศึกษา พบว่า ในอดีตวิชาประวัติศาสตร์เคยถูกโจมตีอย่างหนัก เนื่องจากมีความล่อแหลมต่อการสร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นในสังคม เหตุผลประการหนึ่งเกิดจากการขยายตัวของความรู้อย่างรวดเร็ว เรียกว่า การระเบิดตัวของความรู้ (Knowledge explosion) ซึ่งเป็นผลจากการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ทำให้เกิดสาขาวิชาการใหม่ ๆ และมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่ช่วยยกระดับคุณภาพความเป็นอยู่ของผู้นั้นในสังคมจนเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จึงทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของเรื่องราวในอดีตน้อยลง (Booth, 1971) อีกประการหนึ่ง เมื่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมและวิถีการสื่อสารที่เป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นตัวแปรหนึ่งที่ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจกัน จึงทำให้คุณค่าของวิชาประวัติศาสตร์บนพื้นฐานค่านิยมเสรีนิยมแบบเก่า (Old liberal values) ที่สอนเกี่ยวกับการตัดสินใจอย่างมีดุลยพินิจตามขอบเขตอำนาจรัฐมีความหมายลดน้อยลง กล่าวคือ เมื่อข้อมูลข่าวสารจำนวนมากสามารถส่งต่อกันได้อย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้คนเริ่มเรียนรู้ที่จะพิจารณาข้อมูลข่าวสารด้วยตนเองและเลือกตัดสินใจเชื่อข้อมูลตามกระบวนการคิดของตน โดยไม่ริรอข้อสรุปหรือข้อเท็จจริงจากภาครัฐ ส่งผลให้ดุลยพินิจของรัฐมีอิทธิพลต่อความคิดความเชื่อของคนในสังคมลดลง ด้วยเหตุนี้ผู้สอนหลายคนจึงนำวิชาอื่น ๆ เช่น วิชาสังคมศึกษา (Social studies) วิชาหน้าที่พลเมือง (Civics) มาสอนแทนวิชาประวัติศาสตร์ เนื่องจากเห็นว่ามีความสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันของผู้เรียนมากกว่าการสอน

เรื่องราวในอดีต ดังนั้น จึงส่งผลให้วิชาสังคมศึกษาและวิชาหน้าที่พลเมืองได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นตามลำดับ (Mays, 1974)

นอกจากนี้วิชาประวัติศาสตร์ยังถูกโจมตีจากกลุ่มนักประวัติศาสตร์และครูผู้สอน เนื่องจากเห็นว่าวิชาดังกล่าวไม่สามารถสอนให้ถูกต้องเหมาะสมได้ และยากเกินไปสำหรับเด็กเล็ก เพราะต้องใช้การตัดสินใจโดยอาศัยวุฒิภาวะ (Mature judgment) (Mays, 1974)

สำหรับประเทศไทยเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ (สุกิจ นิมมานเหมินทร์, 2518) ได้ถูกรวบรวมไว้ใน “พงศาวดาร” โดยก่อน พ.ศ. 2494 มีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในวิชา “ความรู้เรื่องเมืองไทย” ตามโรงเรียนต่าง ๆ ซึ่งมีเนื้อหาจำกัดเฉพาะเรื่องราวประวัติศาสตร์ไทย และประวัติศาสตร์ของบางประเทศที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย หรือเท่าที่จะหาหลักฐานได้ ณ ขณะนั้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2503 มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรวิชาประวัติศาสตร์ครั้งใหญ่ให้รวมอยู่ใน “วิชาสังคมศึกษา” ทั้งนี้จากความเป็นมาของวิชาประวัติศาสตร์ที่กล่าวไว้ข้างต้น และการศึกษาข้อมูลวิชาประวัติศาสตร์ไทยสามารถสรุปสถานะวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษาได้ (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2518) ดังนี้

1. โดยทั่วไปการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในประเทศไทยไม่มีการเชื่อมโยงกับปรัชญาหรือวิธีการทางประวัติศาสตร์ แต่เน้นการจัดการเรียนการสอนตามลำดับเหตุการณ์โดยใช้หลักการคิดวิเคราะห์ร่วมด้วย จึงไม่ค่อยมีการกล่าวถึงเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์อย่างชัดเจน

2. ตำราในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์มีน้อย เนื่องจากคนไทยในอดีตไม่นิยมบันทึกเรื่องราวความคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล และไม่สะดวกใจในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของตนเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อเผยแพร่ ดังนั้น ตำราทางประวัติศาสตร์สำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอนจึงมีน้อย

3. การเรียนการสอนเน้นเนื้อหา (Content) เฉพาะหนังสือแบบเรียนที่ครูหรือโรงเรียนได้เลือกสรรมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

4. ผู้เรียนและผู้สอนส่วนใหญ่ไม่มีความภาคภูมิใจ ไม่เข้าใจจุดประสงค์ของวิชาประวัติศาสตร์ (Historical Objectivity) และไม่มีจุดมุ่งหมายในการเรียน

5. บรรยากาศการเรียนการสอนมีความน่าเบื่อ ผู้เรียนต้องจำ พ.ศ. ชื่อบุคคลสำคัญ สงคราม พระราชกรณียกิจของพระเจ้าแผ่นดิน การแย่งชิงราชสมบัติ เป็นต้น โดยผู้สอนมีการปลูกฝังมโนทัศน์ (Concept) ที่ผิด ๆ ว่า “เรื่องนี้สำคัญท่องจำไว้” และมีการย้ำข้อมูลว่าเป็นจริงตามที่ปรากฏในตำราขณะจัดการเรียนการสอน รวมทั้งมีการออกข้อสอบแบบ “วัดความจำ” ทุกครั้ง จึงทำให้วิชาประวัติศาสตร์ไม่มีความน่าสนใจ

6. ผู้เรียนและผู้สอนมีความรู้สึกว่าการประวัติศาสตร์เป็นเรื่องไร้สาระ เหมือนคำกล่าวของ Henry Ford มหาเศรษฐีบริษัทรถยนต์ Ford ที่กล่าวว่า ประวัติศาสตร์เป็น “ขยะ” เนื่องจากเห็นว่า เนื้อหาสาระวิชาประวัติศาสตร์ใช้ไม่ได้กับชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นผลจากการเข้าใจผิดขาดประสบการณ์ และขาดการพิจารณาความจริงอย่างถ่องแท้ แต่หากพิจารณาประวัติศาสตร์เปรียบเทียบการก้าวหน้าในการดำเนินการทางธุรกิจของบริษัทรถยนต์ Ford จะพบว่า มีการอาศัยข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของบริษัทเกี่ยวกับข้อบกพร่องในการปฏิบัติงาน การใช้เทคนิค การสำรวจตลาด และแนวโน้มความต้องการของผู้ซื้อ มาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการทำงานจนทำให้บริษัทประสบความสำเร็จ ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการหันหลังให้แก่ประวัติศาสตร์ทำให้สังคมมนุษย์เกิดข้อบกพร่อง

ด้วยเหตุนี้จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในอดีตไม่ค่อยได้รับความนิยม เนื่องจากเนื้อหาวิชาไม่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้เรียน แม้ว่าวิชาดังกล่าวจะมีความพยายามปลูกฝังอุดมการณ์ทางความคิด และค่านิยมทางประวัติศาสตร์แก่ผู้เรียนในลักษณะท่องจำ โดยไม่เน้นวิธีการทางประวัติศาสตร์ในการจัดการเรียนการสอนแก่ผู้เรียนเท่าที่ควร กล่าวคือ การสร้างความเข้าใจ (Understanding) อย่างมีเหตุผล รู้จักการนำไปใช้ (Application) การวิเคราะห์ (Analysis) การสังเคราะห์ (Synthesis) และการประเมินค่า (Evaluation) ซึ่งเป็นทักษะสำคัญจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนนำทักษะดังกล่าวไปปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตท่ามกลางสังคมพหุวัฒนธรรมในกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งจะสามารถสร้างเยาวชนให้เป็นนักประวัติศาสตร์รุ่นใหม่ที่เล็งเห็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์ต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

จากข้อค้นพบสถานะวิชาประวัติศาสตร์ในอดีตข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ของประเทศไทยในปัจจุบันท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรมว่ามีการจัดการเรียนรู้เพื่อตอบโจทย์แก่นของการจัดการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์มากน้อยเพียงใด หรือสถานะความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ในมุมมองของครูผู้สอนมีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์การสอนวิชาประวัติศาสตร์ของครูผู้สอนในบริบทความหลากหลายทางวัฒนธรรม อันจะทำให้ได้แนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่ช่วยเสริมสร้างความร่วมมือร่วมใจ ทำให้เล็งเห็นถึงประโยชน์ที่แท้จริงในการอยู่ร่วมกัน

2.1.2 เป้าหมายของการสอนวิชาประวัติศาสตร์ (Goals of Teaching History)

การเรียนวิชาประวัติศาสตร์มีจุดมุ่งหมายในการเรียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต เพื่อนำข้อมูลมาใช้วิเคราะห์เปรียบเทียบกับเหตุการณ์คล้ายคลึงที่เกิดขึ้นปัจจุบัน ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณบนหลักเหตุผล อันจะนำไปสู่การวางแผนป้องกันเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต นอกจากนี้การเรียนวิชาประวัติศาสตร์ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความเป็นมาของชนชาติ จนก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและความรู้สึกรักชาติบ้านเมือง (Allen, 1967) รวมทั้งยังมีเป้าหมายในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถดังต่อไปนี้ (Clark, 1973)

1. นักเรียนมีความคิดทางประวัติศาสตร์ (Historically) จากการเรียนรู้วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical History) ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่าง ๆ อย่างมีแบบแผนและมีเหตุผล

2. นักเรียนมีทักษะในการวิเคราะห์วิจารณ์ โดยอาศัยหลักฐานหรือข้อมูลมาสนับสนุนข้อเท็จจริงที่ศึกษา

3. นักเรียนนำความรู้จากการศึกษาเรื่องราวในอดีตมาใช้ทำความเข้าใจและแก้ปัญหาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น

4. นักเรียนเข้าใจเหตุการณ์ในอดีตที่ส่งผลถึงปัจจุบัน และมีอิทธิพลต่ออนาคต

5. นักเรียนมีความสนุกในการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ซึ่งสะท้อนถึงความสำเร็จในการสอนของครู เพราะหากผู้เรียนมีความชื่นชอบการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ย่อมส่งผลให้มีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับคุณค่าของเรื่องราวความเป็นมาในอดีต รวมทั้งยังทำให้การจัดการเรียนการสอนของผู้สอนเป็นไปอย่างราบรื่น

6. นักเรียนเห็นคุณค่าของประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของเหตุผล โดยปราศจากอคติ จากการศึกษาข้อมูลหรือหลักฐานเพื่อยืนยันประวัติศาสตร์ที่ศึกษาอย่างมีวิจารณญาณ

ทั้งนี้เป้าหมายที่แท้จริงของวิชาประวัติศาสตร์จะเน้นความสำคัญที่วิธีการทางประวัติศาสตร์อันนำมาซึ่งข้อเท็จจริงต่าง ๆ (Historical method of arriving at facts) หรือเรียกว่าความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ (Historical sense) หรือการคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical thinking) (Johnson, 1940) โดยจะเน้นประเด็นสำคัญ คือ

1. ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงในอดีต

2. ผู้เรียนเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสังคมที่อาศัยอยู่

3. ฝึกฝนผู้เรียนให้คิดแบบอุปนัย (Inductive) เพื่อเข้าใจความจริงของประวัติศาสตร์อย่างเป็นกลาง โดยอาศัยการวิพากษ์วิจารณ์หรือไตร่ตรอง ผ่านการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักตัดสินใจผ่านกระบวนการสังเกต รู้จักเลือกข้อมูลที่เป็นประโยชน์มาพิจารณาแล้วหาข้อสรุปจากข้อมูลที่มีอยู่ ผ่านการใช้จินตนาการและการตัดสินใจของตนเองอย่างอิสระอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อเข้าใจความสัมพันธ์ของสาเหตุ (Causal relation) ซึ่งมีอยู่ท่ามกลางสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น (Dance, 1967)

ทั้งนี้ การพัฒนาค่านิยมด้านศีลธรรม ความรักชาติ และความเป็นพลเมืองดี อาจเป็นเป้าหมายสำคัญประการหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในโรงเรียนที่สังคมต้องการปลูกฝังให้แก่เยาวชน เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ ซึ่งเป้าหมายในการสอนวิชาประวัติศาสตร์อาจแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ แต่ละระดับการศึกษา และอาจแตกต่างกันในแต่ละบทเรียน โดยในการจัดการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ คือ วุฒิภาวะของผู้เรียน และบริบทความต้องการของสังคม (Chaudhary, 1975) แต่หลายประเทศมักจะเน้นการสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่นำเสนอข้อเท็จจริงกับค่านิยมของรัฐ โดยไม่เน้นการให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์

เหตุการณ์ต่าง ๆ เพราะเป็นสิ่งที่ผู้สร้างประวัติศาสตร์ต้องการกล่อมเกลา หรืออาจจะเรียกว่าเป็นกระบวนการสังคมประกิด (Socialization) คือ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกในสังคมมีความรู้เกี่ยวกับค่านิยมไปในทางเดียวกัน (ลิขิต ธีรเวคิน, 2523, อ้างถึงใน วนิดา วุฒิสถียร, 2527) ด้วยเหตุนี้ การสอนประวัติศาสตร์ที่เน้นนำเสนอข้อเท็จจริงเกี่ยวกับค่านิยมจึงมีแนวโน้มเป็นการท่องจำมากกว่าการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งเป็นเป้าหมายในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่แท้จริง

จากข้อมูลดังกล่าวจึงมีประเด็นที่นำศึกษาเกี่ยวกับครูในฐานะผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์จะมีความคิดเบื้องหลังอย่างไรในการจัดการเรียนการสอนเมื่อสังคมต้องการสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองในอุดมคติของรัฐ และครูจะมีวิธีการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเป้าหมายการสอนวิชาประวัติศาสตร์ได้อย่างไรในบริบทรัฐชาติท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมสู่สังคมพหุวัฒนธรรม

2.1.3 นโยบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายด้านการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน และการบริหารจัดการศึกษา เรื่อง การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม การสร้างวินัย การมีจิตสำนึก รับผิดชอบต่อสังคม ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตอบสนองนโยบายดังกล่าวของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีการกำหนดแนวทางปฏิบัติให้การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ตามหนังสือ สพฐ. ที่ ศธ 04010/ว779 ลงวันที่ 26 มิถุนายน 2557 เรื่องแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับนโยบายการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์และหน้าที่พลเมืองให้สถานศึกษาต้องมีการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาเฉพาะ อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง โดยจะต้องมีเวลาเรียนรวมทั้งหมด 40 ชั่วโมงต่อปีแก่ผู้เรียนระดับประถมศึกษา ตามโครงสร้างเวลาเรียนของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยให้ดำเนินการตั้งแต่ภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษา 2557 เป็นต้นไป นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานยังได้มีการจัดทำคู่มือการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์แก่ครูผู้สอน เพื่อให้ทิศทางการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์เป็นไปในรูปแบบเดียวกัน ซึ่งมีการเน้นประเด็นความภาคภูมิใจในชาติ 5 ประเด็น ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ได้แก่

1. ความเป็นมาของชาติไทย
2. สัญลักษณ์ของชาติไทย
3. สถาบันพระมหากษัตริย์
4. บรรพบุรุษไทย
5. ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย

โดยแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ข้างต้นมีที่มาจากนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือ คสช. ความว่า

การสร้างสังคมที่เข้มแข็ง และสันติสุขด้วยการส่งเสริม เด็กและเยาวชนในชาติให้มีความรู้ ความเข้าใจใน ประวัติศาสตร์ความเป็นไทย รักชาติ ศาสนา เทิดทูน สถาบันพระมหากษัตริย์ และเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบ ประชาธิปไตย มีความปรองดองสมานฉันท์ เพื่อสร้าง สันติสุขในสังคมไทย

จากข้อความข้างต้นสาระสำคัญส่วนใหญ่เน้นการหล่อหลอมพลเมืองที่พึงประสงค์ของรัฐ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน และการบริหารจัดการศึกษาที่ทางกระทรวงศึกษาธิการสนองนโยบายผลิตพลเมืองที่พึงประสงค์ของ คสช. การปลูกฝังและส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศแก่ผู้เรียนจึงตกเป็นภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของครูผู้สอนในการค้นหาข้อมูลและเนื้อหาที่จะช่วยปลูกฝังค่านิยมในการเคารพและให้เกียรติอารยธรรมอื่น ๆ เมื่อไทยต้องเปิดประเทศสู่ประชาคมอาเซียนอย่างเต็มรูปแบบ เพื่อเชื่อมประสานความแตกต่างท่ามกลางความหลากหลายทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงให้ไปอย่างราบรื่น ซึ่งความคิดเบื้องหลังในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์เพื่อหล่อหลอมผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่พึงประสงค์ของรัฐท่ามกลางกระแสพหุวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่น่าศึกษา

2.1.4 โครงสร้าง เนื้อหา หลักสูตร และแนวทางการจัดกระบวนการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ โครงสร้าง เนื้อหา หลักสูตร และแนวทางการจัดกระบวนการเรียนการสอนสามารถช่วยให้ผู้สอนจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างองค์ความรู้ และปลูกฝังคุณลักษณะพลเมืองที่พึงประสงค์แก่นักเรียน

ฉะนั้น จุดเริ่มต้นในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจโครงสร้างพื้นฐานวิชา (Bruner, 2009) เพราะวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่อยู่ในกลุ่มความคิดเชิงปรัชญา (A series of philosophic view points) (Booth, 1971) โครงสร้างที่สำคัญที่สุดจึงเป็นความคิดเกี่ยวกับเรื่องเวลา (The time element) กล่าวคือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วในอดีต ซึ่งเกี่ยวข้องกับคนในสถานที่และในเวลา (Man in place and in time) ด้วยเหตุนี้แนวคิดของมิติเวลาทางประวัติศาสตร์จึงมีความสำคัญ แม้ว่าวิชาประวัติศาสตร์จะไม่สามารถใช้กฎเกณฑ์หรือทฤษฎีทางประวัติศาสตร์ใด ๆ มาอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคสมัย จนส่งผลให้วิชาประวัติศาสตร์ไม่มีหลักการเหตุผล (Rationale) และโครงสร้าง (Structure) ที่ชัดเจนเช่นเดียวกับวิทยาการสาขาอื่น ๆ แต่ประวัติศาสตร์ยังคงก้าวไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง (Progressive) ไม่ซ้ำรอยเดิม (Not repetitive) และมีลักษณะเฉพาะตัว (Unique) ดังนั้น นักประวัติศาสตร์จึงต้องใช้เวลาศึกษารายละเอียดเหตุการณ์เพื่อหาคำตอบว่าอะไรเกิดขึ้น และทำไมจึงเกิด (What happened and why)

นอกจากนี้ความจริงจากการศึกษาประวัติศาสตร์ยังเป็นความจริงที่เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา และเป็นความจริงแบบอัตนัยหรือจิตวิสัย (Subjective) (Booth, 1971) เนื่องจากมีการนำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ แต่หลักฐานทางประวัติศาสตร์ เช่น จดหมายเหตุ บันทึกรายการพระราชพิธี พระราชบัญญัติ ฯลฯ ที่นำมาวิเคราะห์และตีความยากที่จะเป็นปรนัยโดยปราศจากอคติ ข้อค้นพบจึงขึ้นอยู่กับปรัชญาหรือแนวคิดของนักประวัติศาสตร์ รวมทั้งระดับความเข้าใจ (Insight) เกี่ยวกับหลักฐานนั้น ๆ

ทั้งนี้วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Methodology of history) จึงเป็นแนวทางหลักในการศึกษาประวัติศาสตร์ โดยการเก็บข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์มาศึกษา วิเคราะห์ และประเมิน เพื่อหาคำตอบหรืออธิบายข้อสรุปของเหตุการณ์จากข้อมูลที่มีอยู่ แล้วนำมาตัดสินใจอย่างมีวิจรรย์ญาณ เพื่อเข้าใจความสัมพันธ์ของสาเหตุ (Causal relation) ซึ่งมีอยู่ท่ามกลางสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จึงทำให้ข้อมูลที่ศึกษามีความน่าเชื่อถือ วิธีการดังกล่าวจึงเป็นวิธีการแบบอุปนัย (Induction) (Dance, 1967) นอกจากนี้นักประวัติศาสตร์ยังได้ใช้เทคนิคแนวทางสาขาวิชาอื่น ๆ ในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล เช่น เทคนิคของนักสถิติในการศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ เพื่อศึกษาโครงสร้างทางสังคมและประชากร ลักษณะการเคลื่อนไหวของราคาและค่าจ้าง เทคนิคของนักมานุษยวิทยาและโบราณคดีมาช่วยบอกอายุของกระดูก ซากพืช ซากสัตว์ เทคนิคกลุ่มสังคมวิทยาและจิตวิทยาในการอธิบายพฤติกรรมของบุคคลและกลุ่มคนในสังคม เป็นต้น จากการนำเทคนิคแนวทางสาขาวิชาอื่น ๆ มาเชื่อมโยง ทำให้วิชาประวัติศาสตร์ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้น และมีการบรรจุในหลักสูตรโรงเรียนหลายแห่ง (Booth, 1971)

สำหรับการกำหนดเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์จะต้องมีการคำนึงถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่เป็นที่ยอมรับ ซึ่งปัญหาสำคัญที่สุดของการจัดเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ (Chaudhary, 1975) คือ รูปแบบของเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ (The problems of grading history) จากยากน้อยไปยากมาก เพื่อให้เหมาะสมกับพัฒนาการและความสนใจของผู้เรียน ขณะเดียวกันข้อเท็จจริงในวิชาประวัติศาสตร์จะต้องดำรงอยู่เสมอ ผู้จัดทำหลักสูตรบางกลุ่มจึงเลือกใช้ทฤษฎีการจัดเนื้อหาหลักสูตรโดยยึดเอา “ยุคสมัยตามวัฒนธรรม” (The “Cultural Epoch Theory”) ของ สแตนลีย์ ฮอลล์ (Stanley Hall) นักจิตวิทยามาใช้โดยอาศัยแนวคิด ถ้าทำการศึกษาเรื่องความเจริญเติบโตและพัฒนาการของกลุ่มตัวแทนของเด็กโดยศึกษาช่วงสั้น ๆ ตามระดับอายุที่แตกต่างกัน (Cross-section studies of the growth and development of representative groups of children of different ages) ตัวเด็กย่อมสามารถดำเนินชีวิตตามลำดับขั้น (Stages) หรือตามยุคสมัย (Epochs) ต่อเนื่องกัน จากเด็กทารกสู่วัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ตามลำดับ เหมือนกับมนุษย์ชาติค่อย ๆ ผ่านประสบการณ์และวัฒนธรรมต่อเนื่องกันตามลำดับวิวัฒนาการจากอดีตถึงปัจจุบัน นักจัดหลักสูตรที่ยอมรับแนวความคิดนี้จึงจัดเนื้อหาประวัติศาสตร์ยุคดึกดำบรรพ์ สมัยหิน สมัยสัมฤทธิ์ และสมัยเหล็กยุคต้นให้นักเรียนใน

ระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ในลำดับต่อมานักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายจะได้เรียนเรื่องราวประวัติศาสตร์ในสมัยหินยุคหลังและสมัยกลาง ส่วนในระดับชั้นมัธยมศึกษาจะได้เรียนรู้เรื่องราวในยุคปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม แนวคิดดังกล่าวยังไม่ค่อยได้รับความนิยมนเท่าที่ควร แต่แนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับพัฒนาการและความสนใจของผู้เรียนยังเป็นแนวทางสำคัญในการจัดเนื้อหา ของวิชาประวัติศาสตร์

นอกจากนี้หลักเกณฑ์ในการจัดเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ที่เริ่มต้นจากรูปธรรมสู่นามธรรมเชื่อมโยงประสบการณ์หรือเหตุการณ์ที่สัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ประกอบกับ เทคนิควิธีการสอนโดยใช้รูปภาพ สิ่งของ ตัวบุคคลหรือการเปรียบเทียบบุคคลาธิษฐาน (Personnification) ยังเป็นวิธีการอีกรูปแบบหนึ่งที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้หลักเกณฑ์ดังกล่าวจึงสามารถนำมาใช้แก้ปัญหาการจัดเรียงลำดับเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์จากยากน้อยไปยากมากในหลักสูตรของโรงเรียนได้ แต่ต้องคำนึงถึงความสนใจและความต้องการของสังคมร่วมด้วย (Chaudhary, 1975)

ซี.พี.ฮิล (2513) ให้ข้อเสนอแนะในการออกแบบโครงสร้าง หลักสูตร และ เนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ว่า ควรมีความสอดคล้องกับพัฒนาการการเรียนรู้ และความสนใจของผู้เรียน รวมทั้งเนื้อหาวิชาจะต้องสามารถดัดแปลงง่ายตามกาลเวลา เนื่องจากเนื้อหารายละเอียดต้องมีการ พิจารณาใหม่อยู่เสมอ อีกทั้งยังต้องมีการตรวจสอบเนื้อหาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือและเป็น ที่ยอมรับของสังคม เพราะหลักสูตรวิชาประวัติศาสตร์เป็นเครื่องมือของสังคมสร้างขึ้นเพื่อตอบ จุดประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งโดยต้องอาศัยการตีความ หลักสูตรที่ได้วางแผนเป็นอย่างดีจึงต้องเป็น หลักสูตรที่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ แต่กลับไม่ได้รับการแก้ไขให้สอดคล้องกับบริบทสังคมที่ เปลี่ยนแปลงไปเท่าไรนัก

สำหรับประเทศไทย วิชาประวัติศาสตร์ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีเป้าหมาย ให้ผู้เรียนเข้าใจตัวเอง เข้าใจสังคม เข้าใจโลก และเข้าใจอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเอง เพื่อให้ ผู้เรียนสามารถปรับตัวอยู่กับปัจจุบันและอนาคตได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับการเข้าสู่ ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2559 โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่มุ่งให้ ผู้เรียนมีความรักชาติบ้านเมือง และเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ซึ่งปรากฏอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยประกอบด้วยมาตรฐานสำคัญ 3 มาตรฐาน ได้แก่

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทาง ประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

มาตรฐานดังกล่าวได้กำหนดตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลางของแต่ละระดับชั้นที่ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาทักษะ ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ผ่านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้จากผู้สอน โดยมีการลำดับเนื้อหาวิชาให้มีความสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน ซึ่งสามารถสังเกตเห็นความแตกต่างของเนื้อหาทั้ง 4 ช่วงชั้น ได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ

ช่วงชั้นที่ 1 ระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-ป.3) ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่เป็นเรื่องใกล้ตัวเกี่ยวกับการเรียงลำดับวันเวลา เหตุการณ์สำคัญ วันสำคัญ ความเป็นมาของครอบครัว พัฒนาการการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของชุมชนขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ ตลอดจนเริ่มได้รับการปลูกฝังความเป็นชาติผ่านสัญลักษณ์สำคัญ สถานที่ทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น รวมทั้งบุคคลตัวอย่างที่ทำให้คุณประโยชน์แก่ชาติ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และสามารถปฏิบัติตนในฐานะพลเมืองของรัฐได้อย่างเหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 2 ระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย (ป.4-ป.6) เนื้อหาการเรียนวิชาประวัติศาสตร์เริ่มมีวิธีการทางประวัติศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้องอย่างมีแบบแผน โดยเน้นให้ผู้เรียนสามารถแยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นจากการศึกษาข้อมูลหรือหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ซึ่งจะทำให้การนำเสนอข้อมูลที่นักเรียนได้ศึกษาประกอบการวิเคราะห์เกี่ยวกับการแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์สากล กล่าวคือ ยุคก่อนประวัติศาสตร์ และยุคประวัติศาสตร์ รวมทั้งยุคสมัยของประวัติศาสตร์ไทยตั้งแต่สมัยก่อนสุโขทัย สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์ ตลอดจนอิทธิพลของอารยธรรมอินเดีย จีน รวมทั้งชาติอื่น ๆ ที่มีต่อไทย และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งประเทศสมาชิกอาเซียน มีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น โดยในระดับชั้นดังกล่าวผู้เรียนจะเห็นความสัมพันธ์ของประวัติศาสตร์กับพัฒนาการทางสังคมอย่างชัดเจนใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และการเมือง

สำหรับช่วงชั้นที่ 3 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3) สาระสำคัญของเนื้อหาการเรียนวิชาประวัติศาสตร์มีความต่อเนื่องจากช่วงชั้นที่ 2 ระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย (ป.4-ป.6) กล่าวคือ เน้นการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง แต่ขอบเขตการวิเคราะห์เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่ผู้เรียนต้องทำการศึกษาจะขยายสู่ระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภูมิภาคเอเชีย ภูมิภาคต่าง ๆ ในโลก

ตามลำดับ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ของเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ที่มีความต่อเนื่องจากเนื้อหาในช่วงชั้นที่ 2 นอกจากนี้วิธีการทางประวัติศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาพัฒนาการของชาติไทยตั้งแต่สมัยก่อนสุโขทัย สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี จนกระทั่งถึงสมัยรัตนโกสินทร์ เพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุและปัจจัยที่ส่งเสริมให้ยุคสมัยต่าง ๆ ของชนชาติไทยมีความเจริญรุ่งเรืองอย่างเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งเนื้อหาสาระในช่วงชั้นดังกล่าวผู้เรียนจะได้เรียนรู้พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา ตลอดจนวัฒนธรรมของชาติตน และชนชาติอื่นในขอบข่ายที่กว้างขึ้น เพื่อเสริมสร้างการรับรู้อย่างเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของตนเองที่มีต่อบุคคลอื่น

และช่วงชั้นที่ 4 ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.4-ม.6) ผู้เรียนยังคงใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นหลักในการวิเคราะห์ประเด็นสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับชาติไทย สถาบันพระมหากษัตริย์ ภูมิปัญญา ตลอดจนเรื่องราวของบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ รวมทั้งการศึกษาการขยายอิทธิพลของประเทศในยุโรปไปยังทวีปอเมริกา แอฟริกา และเอเชียที่มีผลต่อพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของโลกเข้าสู่โลกสมัยปัจจุบัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าเนื้อหาสาระสำคัญในช่วงชั้นดังกล่าว ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ความสัมพันธ์ของประวัติศาสตร์ระหว่างชาติตนกับความเป็นมาของสังคมโลกมากขึ้น

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของไทยคำนึงถึงพัฒนาการของผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้เรียนจะได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ใกล้ตัวก่อนประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์อื่น เพื่อส่งเสริมการรับรู้อย่างเข้าใจจากง่ายไปยาก อย่างไรก็ตาม เนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ในช่วงชั้นที่ 1 ค่อนข้างมีความแตกต่างจากช่วงชั้นที่ 2 อย่างเห็นได้ชัดในด้านการตระหนักรับรู้ความเป็นมาหรือความสัมพันธ์ของชนชาติอื่น ๆ ที่มีต่อไทย ซึ่งในช่วงชั้นที่ 1 เนื้อหาในหลักสูตรไม่ปรากฏการสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับชนชาติอื่นเลย ครูผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างความตระหนักรับรู้การมีตัวตนของชนชาติอื่นให้แก่ผู้เรียนในช่วงชั้นที่ 1 เพื่อให้ผู้เรียนมีพื้นฐานความเข้าใจในการวางตัวอยู่ท่ามกลางความแตกต่างและหลากหลายในสังคมยุคโลกาภิวัตน์อย่างสง่างาม ส่วนช่วงชั้นที่ 3 จะมีขอบเขตในการศึกษาความเป็นทางประวัติศาสตร์ที่ตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างชนชาติตนและชนชาติอื่นในภูมิภาคเดียวกันมากขึ้น แต่ยังคงใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นเครื่องมือแสวงหาข้อเท็จจริงไปจนถึงการศึกษาประวัติศาสตร์ในช่วงชั้นที่ 4 ที่มีขอบข่ายในการศึกษาความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ระหว่างชนชาติตนกับความเป็นมาของสังคมโลกมากขึ้น เพื่อสร้างความตระหนักรับรู้ความมีตัวตนของตนเองและผู้อื่นในฐานะที่เป็นพลเมืองโลกเหมือนกัน

การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญในการให้คำแนะนำหรือให้แนวทางแก่ผู้เรียนในการฝึกฝนทักษะกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเอกสารหรือหลักฐานทางประวัติศาสตร์จะเป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ข้อค้นพบทางประวัติศาสตร์ จนเกิดทักษะในการแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากข้อคิดเห็น เพื่อนำเสนอข้อมูลที่ค้นพบให้มีความน่าเชื่อถือ

ด้วยเหตุนี้การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ครูผู้สอนที่มีจึงบทบาทสำคัญในการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน (Dance, 1967) ซึ่งโดยทั่วไปมีแนวทางการจัดกระบวนการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ดังนี้

ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน

1. การเตรียมการสอน (ก่อนสอน) เป็นภารกิจสำคัญของผู้สอน ซึ่งผู้สอนจำเป็นต้องทราบล่วงหน้าว่าจะสอนอะไร เพื่อจุดประสงค์ใด ใช้สื่อการสอนอะไร วัตถุประสงค์และประเมินผลโดยวิธีใด หากผู้สอนมีการเตรียมการสอนอย่างถูกต้องตามหลักการย่อมช่วยให้เกิดความมั่นใจในการสอน ทำให้สอนได้ครอบคลุมเนื้อหาอย่างมีแนวทางและมีเป้าหมาย ซึ่งจะเป็นการสอนที่มีคุณค่าแก่นักเรียน (เจียน วันทนิยตระกูล, 2552) โดยมีแนวทางในการเตรียมการสอน ดังนี้

1.1 ศึกษาพฤติกรรมและลักษณะของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การสอบถาม การสังเกต การทำแบบทดสอบ เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลว่าผู้เรียนมีความสนใจ หรือมีความถนัดด้านใด มีประสบการณ์เดิมเป็นอย่างไร (สิตปีเตาะ ยูโซะ, 2553) โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษา ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการของผู้เรียนเพื่อประเมินทักษะและความสามารถในการเรียนรู้ เนื่องจากผู้เรียนอยู่ในช่วงวัยเด็กตอนกลาง (Middle Childhood) อายุระหว่าง 6-12 ปี ซึ่งเด็กในวัยนี้สามารถส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว พัฒนาการทางสังคม พัฒนาการทางด้านอารมณ์ และพัฒนาการด้านสติปัญญาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีลักษณะพัฒนาการที่สำคัญสำหรับเด็กวัยนี้คือ “การเตรียมตัว” เพื่อเป็นเด็กวัยรุ่นและผู้ใหญ่ตามลำดับ (ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2545) โดยวัยเด็กตอนกลางมีพัฒนาการที่สัมพันธ์กับการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์เพื่อตระหนักถึงความเป็นชนชาติ ดังนี้

1.1.1 พัฒนาการทางด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว (Physical Development)

วัยเด็กตอนกลาง (Middle Childhood) อายุระหว่าง 6-12 ปี เป็นวัยคาบเกี่ยวระหว่างวัยแรกเริ่มและวัยรุ่นตอนต้น สัดส่วนของร่างกายมีการเปลี่ยนแปลง โดยจะเริ่มมีอัตราการเจริญเติบโตของร่างกายช้าลง แต่ยังเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งร่างกายของเด็กจะขยายออกทางสูงมากกว่าส่วนกว้าง เด็กวัยนี้มีพลังงานมากจึงไม่อยู่นิ่ง ชอบทำกิจกรรมและทำอย่างรวดเร็ว จึงมักเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย (พรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2557; สุชา จันท์ธอม, 2543)

จากพัฒนาการทางด้านร่างกายและการเคลื่อนไหวข้างต้น จึงส่งผลให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการรับข้อมูลผ่านประสาทสัมผัสต่าง ๆ ได้ดีในการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลด้วยตนเอง

1.1.2 พัฒนาการทางสังคมและการปรับตัว (Social Adjustment Development)

วัยเด็กตอนกลางใช้เวลาอยู่ที่โรงเรียนมากกว่าอยู่ที่บ้านจึงทำให้นักเรียนมีความผูกพันกับเพื่อนและครู จนเกิดความห่างเหินกับผู้ปกครอง โดยเด็กในวัยนี้สามารถเรียนรู้การเข้าสังคมผ่านการรวมกลุ่มกับเพื่อนอย่างมีศีลธรรม จรรยา รู้จักกฎเกณฑ์ กฎระเบียบ และมารยาททางสังคม ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางลดลง ซึ่งเด็กแต่ละคนจะมีวิธีการเข้ากลุ่มที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับเพศ ลำดับพี่น้อง ประสบการณ์ที่ผ่านมา ฐานะ ครอบครัว และอื่น ๆ โดยการรวมกลุ่มดังกล่าวไม่มีกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน แต่ภายในกลุ่มจะมีทั้งผู้นำและผู้ตาม ซึ่งกลุ่มวัยเด็กตอนกลาง (อายุระหว่าง 6-12 ปี) จะมีจำนวนสมาชิกมากกว่ากลุ่มวัยเด็กตอนต้น (อายุระหว่าง 2-6 ปี) และมีความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนกว่า นอกจากนี้กลุ่มแต่ละกลุ่มยังมีแนวคิด ค่านิยม ภาษา กฎ ระเบียบ ฯลฯ เฉพาะกลุ่ม เรียกว่า “วัฒนธรรมกลุ่ม” เด็กที่เข้าร่วมกลุ่มจะพยายามปฏิบัติตามวัฒนธรรมกลุ่ม เพื่อให้ได้รับการยอมรับ ซึ่งการได้รับการยอมรับมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อพัฒนาการทางสติปัญญาในการกระตุ้นให้เด็กแสดงออกอย่างเหมาะสม นอกจากนี้การรวมกลุ่มยังสร้างนิสัยการแข่งขันและการร่วมมือแก่เด็ก โดยเด็กชายจะชอบแข่งขันมากกว่าเด็กหญิง เพราะเกิดจากการเรียนรู้ค่านิยมทางสังคม ส่วนเด็กหญิงจะให้ความร่วมมือและมีความประนีประนอมมากกว่าเด็กชาย (ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2545; สุชา จันทร์เอม, 2543)

ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ครูจึงมีบทบาทสำคัญในการช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทางสังคมแก่ผู้เรียนผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น ผ่านกิจกรรมแนะแนวให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสมในการชื่นชมยอมรับความแตกต่างและหลากหลายไปพร้อม ๆ กับการเรียนรู้ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ เรียนรู้ผ่านกลวิธีการเล่นให้ผู้เรียนรู้จักการเป็นผู้ชนะและผู้แพ้ที่ดี เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้แนวทางการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุข (สุชา จันทร์เอม, 2540)

จากพัฒนาการทางสังคมข้างต้นการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่เสริมสร้างความตระหนักรู้ให้ผู้เรียนเข้าใจความแตกต่างหลากหลายของผู้อื่นที่อยู่ร่วมกันจึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการปลูกฝังทัศนคติในการยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่นอย่างเคารพและชื่นชม ซึ่งจะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการเข้าสังคมที่ดีได้ จนก่อเกิดวัฒนธรรมแห่งการยอมรับนับถือที่ดี และนำไปสู่การยอมรับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรม

1.1.3 พัฒนาการด้านอารมณ์ (Emotional Development)

ผู้เรียนในช่วงวัยเด็กตอนกลางสามารถเรียนรู้การปรับตัวจากประสบการณ์เก่าเข้ากับประสบการณ์ใหม่ มีความอยากรู้อยากเห็น ชอบความอิสระ ชอบต่อสู้อาชนะ

โดยเด็กวัยนี้มีความหุนหันงัด และวิตกกังวล ซึ่งเป็นผลมาจากการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย นอกจากนี้ยังต้องการการยอมรับจากกลุ่ม ไม่ชอบการถูกเปรียบเทียบ บางครั้งทำตัวเป็นผู้ใหญ่ แต่บางครั้งก็ไม่กล้าทิ้งความเป็นเด็ก (สุชา จันทร์เอม, 2543) การเล่นจึงเป็นกลวิธีแก้ไขปัญหาคือความบกพร่องทางอารมณ์และจิตใจของเด็ก ซึ่งลักษณะการเล่นของเด็กวัยนี้เด็กหญิงและเด็กชายเล่นร่วมกันบ้างเป็นครั้งคราว สามารถเข้าใจกฎกติกา รวมทั้งเริ่มมีความคิดเป็นของตนเอง (ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2545) ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ผู้สอนจึงสามารถปลูกฝังทัศนคติทางบวกในการยอมรับและนับถือผู้อื่นอย่างชื่นชมได้ง่าย เนื่องจากผู้เรียนในวัยนี้สามารถรับรู้ถึงคุณค่าภายในของบุคคลอื่น และสามารถตระหนักถึงคุณค่าภายในตนเองจนสามารถวางตัวอย่างเหมาะสมเมื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมก็ย่อมมีมุมมองทางความคิดที่ดีต่อผู้อื่นตามมา

1.1.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา (Intelligence Development)

เด็กในวัยนี้เริ่มมีปฏิกริยาตอบโต้กับสิ่งแวดล้อม และเริ่มเลียนแบบพฤติกรรมผู้ใหญ่รอบตัว รู้จักใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการคิด เนื่องจากวัยเด็กตอนกลางมีพัฒนาการทางความคิดความเข้าใจตามหลักเหตุผลเชิงตรรกะ จึงสามารถรับรู้ความจริงประกอบการพิจารณาโดยใช้กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทำให้มีพัฒนาการด้านภาษาและสัญลักษณ์ในการสื่อสารได้อย่างตรงความหมาย เข้าใจมาตรฐานจริยธรรมและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล มีทักษะคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ในการคิดคำนวณ ตั้งสมมติฐาน และทฤษฎี สามารถสรุปความคิดรวบยอดและอธิบายได้ รวมทั้งสามารถเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ แบ่งหมวดหมู่ จัดลำดับก่อนหลัง และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งระยะนี้เด็กจะคิดได้ถ้ามีสิ่งเร้าให้สัมผัส และระยะหลังสิ่งเร้าที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมจะจำเป็นลดน้อยลงเพราะความคิดเชิงนามธรรมพัฒนาขึ้น เนื่องจากสามารถสร้างภาพความคิดในใจ (Mental Image) ได้มากขึ้นและซับซ้อนยิ่งขึ้น (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2549)

แม้ว่าผู้เรียนระดับประถมศึกษาอาจจะยังไม่สามารถเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมและสิ่งที่เป็นเหตุผลอย่างลึกซึ้งมากนัก แต่ผู้เรียนในวัยนี้จะมีความกระตือรือร้นในการอธิบายสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยเอาตนเองไปเทียบเคียงเลียนแบบ และปั้นแต่งนึกคิดเอาเอง (Identification and make-believe) การจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์จึงควรให้โอกาสผู้เรียนได้ฝึกฝนการใช้เหตุผลอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ไปใช้วิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ก่อนจะตัดสินใจเชื่อถือข้อมูลนั้น ๆ (Chaudhary, 1975)

นอกจากนี้ กระบวนการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่เน้นให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ ยังจะสามารถช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะพัฒนาการของผู้เรียนระดับประถมศึกษาที่มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว อันจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายของสิ่งต่าง ๆ จากรูปธรรมสู่นามธรรมได้ดีขึ้น

1.2 กำหนดวัตถุประสงค์การสอน คือ สิ่งที่ต้องการให้นักเรียนมีหรือบรรลุ เมื่อเรียนจบในบทเรียนนั้น ๆ โดย ปวีณา ธิติวรนันท์ (2550) ได้กล่าวถึง การเขียนวัตถุประสงค์ การเรียนรู้ควรแสดงให้เป็นเป้าหมายของการเรียนรู้ที่เป็นภาระงาน และพฤติกรรมที่นักเรียนพึงแสดงออกในระดับต่าง ๆ ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ (K-Knowledge) ทักษะ / กระบวนการ (P-Process) และเจตคติ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม (A-Attitude) เพื่อให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่ได้ระบุไว้

ทั้งนี้วิชาประวัติศาสตร์จะให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับทักษะในการนำมา ซึ่งข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ (Historical method of arriving at facts) หรือเรียกว่าความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ (Historical sense) หรือการคิดเชิงประวัติศาสตร์ (Historical thinking) (Johnson, 1940) ซึ่งเป็นลักษณะการฝึกให้ผู้เรียนมีวิธีการคิดแบบอุปนัย (Inductive) เพื่อเข้าใจความจริงของประวัติศาสตร์อย่างเป็นกลาง โดยอาศัยการวิพากษ์วิจารณ์หรือไตร่ตรอง แล้วหาข้อสรุปจากข้อมูลที่มีอยู่อย่างมีวิจารณญาณ (Dance, 1967) ซึ่งทักษะดังกล่าว เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนรู้จักการยอมรับข้อค้นพบที่ปรากฏอย่างตรงไปตรงมาด้วยความเข้าใจ

การกำหนดวัตถุประสงค์จึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก เพราะเป็นสิ่งที่กำหนดคุณลักษณะและความรู้ความสามารถที่จะเกิดกับนักเรียน ทั้งยังเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหาสาระ กิจกรรม และประสบการณ์เรียนรู้ ตลอดจนการวัดและประเมินผลการเรียน ฉะนั้นการกำหนดจุดประสงค์จึงต้องทำอย่างรอบคอบ ชัดเจน และสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียนรวมทั้งสังคม

1.3 เลือกเนื้อหาที่จะสอน โดยจัดเนื้อหาตามหลักสูตรให้เหมาะสมกับ พัฒนาการของผู้เรียน ระดับชั้นเรียน และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสม และได้รับการพัฒนาสูงสุด (สุพิน บุญชูวงศ์, 2533)

1.4 พิจารณาเลือกใช้วิธีสอนและจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับบทเรียน รวมทั้งพัฒนาการของผู้เรียน โดยคำนึงถึงลักษณะผู้เรียน ความถนัด ความสนใจ ความต้องการ และสิ่งแวดล้อมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นหลัก นอกจากนี้ยังต้องอาศัยวิธีการสอนที่หลากหลายในการจัดการเรียนรู้ร่วมด้วย เพื่อสร้างประสบการณ์เรียนรู้ที่มีความหมายแก่ผู้เรียน ตัวอย่างเช่น การเรียนรู้เกี่ยวกับบุคคลสำคัญในท้องถิ่นจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนกับบริบทสังคมของนักเรียนได้อย่างรวดเร็วและเข้าใจง่าย เนื่องจากเป็นเรื่องใกล้ตัว จนส่งผลให้ผู้เรียนได้แบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนเป็นคนดีของสังคม รวมทั้งยังทำให้เห็นคุณค่าและเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน เป็นต้น โดยการสอนวิชาประวัติศาสตร์ควรเน้นผู้เรียนเป็นหลัก สร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนให้

ผู้เรียนมีโอกาสวิพากษ์วิจารณ์ข้อมูลหรือหลักฐานในอดีต หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างมีเหตุผล (สิริวรรณ ศรีพหล, 2550) ซึ่งวิธีการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในชั้นเรียนอาจมีแนวทางการจัดกระบวนการเรียนการสอน ดังนี้

1.4.1 ใช้เทคนิคการสอนที่เน้นวิธีการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นกระบวนการหาความรู้อย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.4.1.1 การตั้งประเด็นคำถาม อาจใช้คำถามง่าย ๆ เช่น ใคร? ทำอะไร? ที่ไหน? อย่างไร? ผลเป็นอย่างไร? เป็นต้น ซึ่งสามารถเริ่มตั้งประเด็นคำถามจากเรื่องใกล้ตัว เรื่องที่นักเรียนสนใจ หรือเรื่องที่มีความสำคัญกับผู้เรียน

1.4.1.2 การรวบรวมข้อมูล โดยศึกษาแหล่งข้อมูลทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ จากนั้นบันทึกข้อมูล แล้วนำเรื่องที่สนใจมาอภิปรายจากนั้นจึงหาข้อสรุป

1.4.1.3 การตรวจสอบข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ รวมทั้งการระบุที่มาของข้อมูล

1.4.1.4 การตีความข้อมูล วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือ โดยการแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็น

1.4.1.5 การสรุปผล โดยการนำเสนอข้อเท็จจริงที่ได้ศึกษาอย่างเป็นกลางตรงไปตรงมา ซึ่งจะทำให้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์มีคุณค่า และได้รับการเชื่อถือ

1.4.2 การเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นการสอนที่นำเนื้อหาต่าง ๆ มาผสมผสานในวิชาเดียวกัน ทำให้ผู้เรียนมีมุมมองที่กว้าง และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ โดยการสอนแบบบูรณาการมี 2 รูปแบบ ดังนี้

1.4.2.1 บูรณาการเชิงเนื้อหาวิชา คือ ผสมผสานเนื้อหาวิชาในลักษณะของการหลอมรวมแบบแกนหรือสหวิทยาการ จะเป็นหน่วยหรือเป็นโปรแกรมก็ได้ นอกจากนี้ อาจมีการผสมผสานเนื้อหาวิชาในแง่ทฤษฎีการปฏิบัติหรือเนื้อหาวิชาที่สอนกับชีวิตจริง

1.4.2.2 บูรณาการเชิงวิธีการ คือ ผสมผสานวิธีการเรียนการสอนแบบต่าง ๆ โดยใช้สื่อประสมและวิธีการประสม

1.4.3 การใช้บทเรียนช่วยสอนหรือบทเรียนสำเร็จรูป

1.4.4 การเรียนรู้จากบทปฏิบัติการ ดำเนินตามแนวทาง คือ

1.4.4.1 วางแผนร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน เพื่อจัดทำบทปฏิบัติการ เนื่องจากบทปฏิบัติการต้องลงพื้นที่ มีการสำรวจ บันทึก สัมภาษณ์ ถ่ายภาพเก็บข้อมูลภาคสนาม

1.4.4.2 การลงพื้นที่ปฏิบัติกิจกรรม สืบค้นโดยบทปฏิบัติการ ตามที่นักเรียนได้วางแผนเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เช่น การเรียนรู้บุคคลสำคัญในท้องถิ่น

สถานที่สำคัญ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ โบราณสถาน เป็นต้น เพราะฉะนั้นการลงพื้นที่ต้องคำนึงถึงความปลอดภัย วิธีการเข้าไปขอความร่วมมือ ระยะเวลาในการดำเนินการ และการแบ่งงานรับผิดชอบ

1.4.5 การเรียนรู้จากกระบวนการคิดแก้ปัญหา โดยกำหนดสถานการณ์หรือกรณีตัวอย่างที่เกิดขึ้นใกล้ตัวนักเรียน หรือเอาเหตุการณ์ที่เป็นประเด็นปัญหา ซึ่งคำตอบที่ได้จะเป็นผลผลิตของการสังเคราะห์ความรู้กับเหตุการณ์ที่กำลังเผชิญให้ได้ความรู้ใหม่

1.5 การจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับกิจกรรม ซึ่งสื่อการสอนเป็นรากฐานที่ช่วยสร้างรูปธรรมขึ้นในความคิดนักเรียน ช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจ และสร้างรูปธรรมขึ้นในใจได้ นอกจากนี้ยังช่วยสร้างความสนใจนักเรียน เพราะนักเรียนสามารถใช้ประสาทสัมผัสทั้งตา หู และการเคลื่อนไหวจับต้องได้แทนการฟังหรือดูเพียงอย่างเดียว (ไพฑูริย์ มะณู, 2551)

1.6 กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ซึ่งการวัดและประเมินผลการเรียนด้วยแบบทดสอบเพียงอย่างเดียวอาจไม่สามารถประเมินพฤติกรรมของนักเรียนได้ครบถ้วน ผู้สอนจึงควรมีใช้การวัดประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงที่ใช้วิธีการที่หลากหลาย โดยประเมินผลทั้งด้านทักษะและกระบวนการที่นักเรียนแสดงออกขณะร่วมกิจกรรมการเรียนรู้หรือสร้างชิ้นงาน ซึ่งสามารถสะท้อนการคิดระดับสูง กระบวนการทำงาน และความสามารถของนักเรียนได้ ทั้งนี้การออกแบบการวัดและประเมินผลที่ดียังช่วยให้ครูทราบถึงผลการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ของตนได้อีกด้วย (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2546)

1.7 จัดทำแผนการสอน เพื่อเป็นแนวทางดำเนินการสอน ซึ่งเปรียบเหมือนพิมพ์เขียวของวิศวกรหรือสถาปนิกที่ใช้ในการควบคุมงานก่อสร้าง โดยยิ่งผู้สอนได้จัดทำแผนการสอนด้วยตนเองย่อมให้ประโยชน์แก่ตนเองมาก (เจียน วันทนียตระกูล, 2552) ทั้งนี้ในการจัดทำแผนการสอนวิชาประวัติศาสตร์หลัก ๆ จะประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นดำเนินการสอน และขั้นสรุป ซึ่งจะกล่าวในลำดับต่อไป

2. การจัดการเรียนการสอน (ขณะสอน) ควรดำเนินการตามแผนการสอนที่กำหนดไว้ ดังนี้

2.1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ได้รับความสนใจ และเตรียมความพร้อมแก่นักเรียน โดยใช้เวลาไม่มากนัก ไม่เกิน 10% ของเวลาที่ใช้สอนทั้งหมด (สงัด อุทรานันท์, 2529) ตัวอย่างเช่นในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ผู้สอนอาจจะใช้รูปภาพบุคคลสำคัญของชุมชนเป็นสื่อประกอบการจัดการเรียนการสอน เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียนให้ติดตามสาระสำคัญที่ผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ ประกอบกับการตั้งคำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น เป็นต้น

2.2 ขั้นตอนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ควรมีการฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถที่เป็นลักษณะกลุ่ม และรายบุคคล โดยมีรูปแบบ การดำเนินการสอนตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเรียนด้วยความกระตือรือร้นและ สนใจผ่านการศึกษาเอกสารหรือหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด โดยในขั้นนี้ผู้สอนต้องมีทักษะ และเทคนิคการสอนเป็นอย่างดี (สตีปีเตาะ ยูโซ๊ะ, 2553)

2.3 ขั้นสรุป เป็นการทบทวนความรู้ความเข้าใจที่ได้เรียนมาทั้งหมด จึงควร จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียบเรียงความรู้ ความคิด และลงมือสรุปเป็นแนวความคิดหรือข้อความ บางอย่าง โดยผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์อาจกำหนดกิจกรรมให้นักเรียนได้แสดงออกร่วมกัน ด้วยการ อภิปรายตามความเหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษา และทำ หน้าที่เป็นเพียงผู้แนะแนวทางเท่านั้น (สงัด อุทรานันท์, 2529)

3. การประเมินผล (หลังการสอน) เกิดขึ้นหลังจากดำเนินการสอนว่าเป็นไปตาม จุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงใด โดยครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์สามารถประเมินผลตนเองได้จากการ บันทึกลงหลังสอน ซึ่งเป็นการสรุปและแสดงผลการจัดการเรียนการสอนว่าสามารถจัดกิจกรรมได้ บรรลุผลการเรียนรู้หรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคใดบ้างต้องแก้ไข มีพฤติกรรมของนักเรียนใดบ้างที่ ต้องได้รับการพัฒนา (เขียน วันทนิยตระกูล, 2552) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการ เรียนการสอนครั้งต่อไปให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ธรรมชาติของการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์จึงเป็นการศึกษา ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวของมนุษย์ในอดีต เพื่อทำความเข้าใจความเป็นมาของมนุษย์ ซึ่งจะทำให้ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ที่จะปรับตัวอยู่ท่ามกลางความแตกต่างและหลากหลายได้อย่างเหมาะสม ด้วยเหตุนี้แนวทางการจัดกระบวนการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ทั้ง 3 ขั้นตอนข้างต้นจึงเป็น แบบแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับครูผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตั้งแต่เริ่มต้น จนจบกระบวนการ โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการค้นพบข้อมูลผ่านวิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นสำคัญ ทั้งนี้การศึกษาและค้นคว้าหาข้อมูลหลายด้านหลากหลายมิติเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน วิชาประวัติศาสตร์จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนการจัดเตรียมการสอน หรือก่อน สอน เนื่องด้วยวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาแห่งการศึกษาค้นพบ บริบทเนื้อหาวิชาหรือข้อเท็จจริงจึงไม่ อาจหยุดนิ่ง กล่าวคือ ข้อค้นพบใหม่ ๆ ที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาหากมี ข้อมูลหลักฐานสนับสนุนที่น่าเชื่อถือ ด้วยเหตุนี้ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์จึงควรมีนิสัยใฝ่หาความรู้ และเปิดรับข้อมูลใหม่ ๆ อยู่เสมอ เพื่อช่วยให้เนื้อหาข้อมูลที่นำไปใช้ในประกอบการจัดการเรียนการสอน แก่ผู้เรียนมีความทันสมัย และทันต่อเหตุการณ์ นอกจากนี้การที่ผู้สอนมีลักษณะดังกล่าวยังสามารถ เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีต้นแบบผู้ที่มีกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ที่ เหมาะสม จนทำให้ผู้เรียนได้แนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ อย่างสมเหตุสมผล และ

เป็นกลาง ทั้งยังทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของวิชาประวัติศาสตร์ในฐานะเป็นบทเรียนที่ทำให้รู้เรื่องราวความเป็นมาในอดีตที่ส่งผลต่อปัจจุบัน จนสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนชาติที่หลากหลายได้อย่างสันติสุข ด้วยเหตุนี้แนวทางการจัดกระบวนการเรียนการสอนข้างต้นจึงสามารถช่วยให้ผู้สอนมีแนวทางในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ จนทำให้การจัดการเรียนรู้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

2.1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

จากการศึกษาพบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์สามารถจำแนกเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

2.1.5.1 ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

งานวิจัยของ Akinoglu (2004, อ้างถึงใน ขวัญทิชา เชื้อหอม, 2559) ได้ศึกษาปัญหาพร้อมสมัยของการสอนวิชาประวัติศาสตร์ คือ แนวความคิดชาตินิยม ผ่านการปลูกฝังจากการจัดการเรียนการสอนแบบบรรยาย ซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2552) ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พบปัญหาผู้สอนส่วนใหญ่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาจากวิชาเอกสังคมศึกษาโดยตรง ทำให้ขาดความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชาที่สอน รวมทั้งผู้สอนยังมีภาระงานอื่นนอกเหนือจากงานสอนจึงส่งผลให้ไม่มีเวลาในการเตรียมการสอน ประกอบกับเนื้อหาวิชาที่มาก แต่ระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอนมีเพียงสัปดาห์ละ 2-3 คาบ ผู้สอนจึงเลือกรูปแบบการสอนโดยเน้นการบรรยายเป็นส่วนใหญ่ และไม่ได้สอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ แต่จะสอนตามความเคยชินและประสบการณ์เดิม ซึ่งเกิดจากอิทธิพลการเรียนและความเข้าใจประวัติศาสตร์ในวัยประถมศึกษาของผู้สอนที่มีผลต่อเทคนิคที่นำมาใช้สอนผู้เรียนระดับประถมศึกษา (Harnett, 2000, อ้างถึงใน ขวัญทิชา เชื้อหอม, 2559) จึงส่งผลให้ผู้เรียนไม่เห็นความสำคัญ และไม่ให้ความสนใจในการเรียน โดยเฉพาะผู้เรียนในช่วงชั้นที่ 1 (ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3) ที่ขาดความพร้อมด้านภาษา ทำให้ง่ายต่อการปลูกฝังค่านิยมรักชาติผ่านการบอกเล่าจากผู้สอน นอกจากนี้ในส่วนนโยบายการศึกษาและหลักสูตรก็ยังขาดความต่อเนื่อง เนื่องจากมีลักษณะการสอนเป็นส่วน ๆ จนส่งผลให้ลดทอนแรงกระตุ้นในการเรียน ประกอบกับเนื้อหาวิชาที่มาก จึงทำให้การสอนเน้นด้านเนื้อหามากกว่าด้านทักษะ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงพบว่าปัญหาใหญ่ที่สุดในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์จึงเป็นการใช้หลักสูตรเพื่อจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ปัญหาขาดแคลนงบประมาณในการจัดซื้อสื่อประกอบการเรียนการสอน การใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น และการวัดและประเมินผลที่มีนโยบายไม่ให้ผู้เรียนติด 0 ติด ร และซ้ำชั้น ตามลำดับ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการเรียนการสอนและ

คุณภาพผู้เรียนในระยะยาว (พรกมล จันทรี, 2544) ด้วยเหตุนี้ผู้สอนจึงควรพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่องโดยยึดแนวทางการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ผ่านกระบวนการสืบสอบเป็นหลัก เพื่อนำมาใช้แก้ไขปัญหาการสอน โดยต้องคำนึงถึงการนำเสนอข้อมูลอย่างไม่มีอคติ รวมทั้งควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบเรื่องราวในอดีตว่ามีผลต่อปัจจุบันและอนาคตอย่างไร

2.1.5.2 การใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการจัดการเรียนการสอน

อารียา ศิโรตม (2545) ได้ศึกษาผลการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย พบว่า นักเรียนที่ผ่านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้วิธีการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่ผ่านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มีคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประกิต ราชเสนา (2553) ทำการศึกษาผลการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี” กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านแหลมเจริญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 โดยจากการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่สอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์มีคะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสามารถช่วยส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนได้

การวิจัยของ พัชรา วีระเผ่า (2554) เรื่อง ประวัติศาสตร์ไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา ในรายวิชาประเทศของเรา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสุราษฎร์ธานี พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ใช้วิธีการสอนแบบสืบสอบสวนกับนักเรียนที่ใช้การสอนแบบปกติไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนที่ใช้วิธีการสอนแบบสืบสอบสวนกับนักเรียนที่ใช้การสอนแบบปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการจัดการเรียนการสอนจึงสามารถสรุปได้ว่า การสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์สามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้ และสามารถช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณตามมา

2.1.5.3 รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์

งานวิจัยของ Osborne (1995) เรื่อง Teaching History through Literature in a Second Grade Class: A Case Study ได้ศึกษาการสอนวิชาประวัติศาสตร์โดย

การใช้หนังสือเรียนที่มีในท้องตลาดของผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เพื่อศึกษาวิธีการสอน บรรยากาศชั้นเรียน การจัดการเรียนการสอน วินัยในห้องเรียน และการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียน พบว่า ห้องเรียนมีบรรยากาศส่งเสริมความกล้าเสี่ยง ตัดสินใจ และความรับผิดชอบ โดยการสอน ระเบียบวินัย และน้ำเสียงที่ผู้สอนใช้สามารถช่วยส่งเสริมเจตคติทางบวก การกำกับดูแลตนเอง และเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีแก่ผู้เรียนได้ ซึ่งผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ควรมีทักษะในการตรวจสอบ ข้อเท็จจริงของข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ และรู้จักเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในห้องเรียน ประกอบการจัดการเรียนการสอนควบคู่กับแนวทางการสอนวิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจความเป็นมาและเล็งเห็นความสำคัญของสิ่งต่าง ๆ ใกล้ตัว จนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน

ศศิพัชร จำปา (2559) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์ โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ผลการศึกษา พบว่า ผู้เรียนมีกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์เกิดขึ้น โดยมีคะแนนในการประเมินความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้เรียนมีสำนึกรักท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อยู่ในระดับมาก

อย่างไรก็ตาม ในการจัดการเรียนการสอนผู้สอนควรให้ความสำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนแก่ผู้เรียน และเลือกใช้วิธีการสอนที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการค้นพบข้อเท็จจริงของเรื่องราวในอดีต ซึ่งจะสามารถช่วยเสริมสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์

ทั้งนี้จากการศึกษา พบว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียน การสอนวิชาประวัติศาสตร์ของผู้สอนระดับอุดมศึกษามีค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับระดับ ประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา รวมทั้งไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาที่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของ ผู้วิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้พยายามศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการ เรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์อย่างหลากหลาย เพื่อทำความเข้าใจและนำข้อมูลที่ได้มาร่วมอธิบาย แนวคิด ทักษะ และภูมิหลังประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของครูผู้สอน ระดับประถมศึกษาที่ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษา โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ต่อการพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ให้สอดคล้องกับบริบท อาเซียนต่อไป

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปลูกฝังความเป็นชาติกับการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในโรงเรียน

จากการศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในหลักสูตรโรงเรียน พบว่าแต่ละโรงเรียนจะยึดหลักในการจัดการเรียนการสอนตามโครงสร้าง เนื้อหา หลักสูตร และนโยบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของหลาย ๆ ชาติล้วนมีการสอดแทรกค่านิยมความเป็นชาติในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์แก่ผู้เรียน โดยอาศัยแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปลูกฝังความเป็นชาติเพื่อหล่อหลอมให้ผู้เรียนมีลักษณะที่พึงประสงค์ของรัฐ โดยปราศจากการสร้างความตระหนักรู้ความเป็นมาของชาติอื่น ๆ อย่างเท่าเทียม

โรงเรียนจึงมีบทบาทสำคัญในการลดปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมที่เต็มไปด้วยผู้คนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม โดยอาศัยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่หล่อหลอมขนบธรรมเนียม และการนำเสนอแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนในการเผชิญกับสถานการณ์ในสังคมที่อาจไม่เป็นธรรม ซึ่งผู้สอนต้องจัดประสบการณ์ในการอยู่ร่วมกันในสังคมที่เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียน ปลูกฝังให้ผู้เรียนไม่สนับสนุนการเหยียดเชื้อชาติ การเหยียดสีผิว ในความเป็นชาติที่สูงส่ง และการไม่ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล (Bader, 2006) ซึ่งประเทศที่มีการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ล้วนมีแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังความเป็นชาติที่คล้ายคลึงกันตัวอย่างเช่น

ในประเทศญี่ปุ่น มีการจัดการศึกษาเพื่อปลูกฝังความเป็นชาติผ่านการศึกษาจริยธรรม (Luhmer, 1990) ซึ่งได้รับอิทธิพลจากลักษณะพื้นฐานชีวิตการศึกษา และศาสนา ทำให้คนญี่ปุ่นมีสำนึกความรักชาติที่โดดเด่นมากในช่วงปี 1872 - 1945 หรือประมาณช่วงหลังแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 จึงมีการทบทวนเกี่ยวกับการศึกษาทางสังคมและความเป็นพลเมือง ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าความรักชาติของญี่ปุ่นนั้นจะคำนึงถึงนานาชาติด้วย โดยเฉพาะประเทศที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือฟื้นฟูประเทศญี่ปุ่นภายหลังสงครามโลก เพื่อเป็นการแสดงไมตรีจิตแก่ประเทศที่มีพระคุณ

ในขณะที่ประเทศสาธารณรัฐเกาหลี มีการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกับความรักชาติตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับอุดมศึกษา (จินตนา พุทเมตตะ, 2548) โดยมีเป้าหมายสูงสุดเพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ที่มีต่อประเทศ ความเสียสละ ความซื่อสัตย์ ความจงรักภักดีต่อสถาบัน และมีความทุ่มเทเพื่อประเทศชาติ ผ่านวิธีการสอน 2 วิธี คือ

(1) การสอนในระดับห้องเรียน มุ่งการอภิปรายคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเน้นการหาสาเหตุและเหตุผลที่ดีในการประพฤติตนตามหลักจริยธรรม

(2) การสอนในหลักสูตรแฝง (Hidden Curriculum) โดยการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม จากสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมจริง

นอกจากนี้การศึกษาระบบการศึกษาของชาวทิเบต ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของจีน ตั้งแต่ ค.ศ.1959 พบว่า จีนได้ปรับเปลี่ยนเนื้อหาและระบบการศึกษาของทิเบต โดยการลดและตัดทอน เนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมและศาสนาของชาวทิเบตลง เพื่อเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับจีนลงไป ซึ่งกระทบต่อความรักชาติของชาวทิเบต ในช่วงแรกผู้ปกครองชาวทิเบตจึงต่อต้านระบบการศึกษาของจีนโดยการส่งบุตรหลานไปรับการศึกษาจากพระลามาทนการไปโรงเรียน ภายหลังจีนจึงเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาใหม่โดยให้นักเรียนชาวทิเบตระดับชั้นมัธยมศึกษาขึ้นไปจำนวนหนึ่งในสามเดินทางไปเรียนในจีน และอนุญาตให้กลับมาเยี่ยมบ้านได้ทุก 7 ปี จึงทำให้นักเรียนเหล่านั้นห่างเหินจากขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของบ้านเกิด จนรู้สึกว่าเป็นชาวจีนมากกว่าชาวทิเบต (ดุจเดือน พันธมนาวิน, 2551)

สำหรับประเทศเวียดนาม นิตินุมิ นวรัตน์ (2549) ศึกษาคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ของประเทศสังคมนิยมเวียดนาม พบว่า วิธีการปลูกฝังสำนึกรักชาติและชาตินิยม คือ ทำให้นักศึกษาภูมิใจ ยกย่อง ชื่นชมในท่านโฮจิมินห์วีรบุรุษของชาติในแง่ผู้เป็นแบบอย่าง ผู้ที่รักชาติ และสอนเกี่ยวกับกระบวนการกู้ชาติของเวียดนาม โดยเน้นความกตัญญู ความรักชาติ และการศึกษาเล่าเรียน ทำให้ประเทศสังคมนิยมเวียดนามสามารถพัฒนาประเทศในด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และการเมืองได้ตามเป้าหมายของรัฐ

อีกตัวอย่างหนึ่งของการศึกษากิจกรรมการปลูกฝังความเป็นชาติของประเทศพม่าใน นิทรรศการ “พม่าระยะประชิด” ที่มีการจัดแสดง ณ พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ มิวเซียมสยาม เมื่อวันที่ 15 มีนาคม จนถึง 31 กรกฎาคม พ.ศ. 2559 พบว่า เรื่องราวความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ร่วมระหว่างประเทศพม่าและประเทศไทยในหนังสือแบบเรียนของทั้งสองประเทศมีการนำเสนอข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกัน

ดังเนื้อความตอนหนึ่งของเหตุการณ์ศึกษุทธหัตถ์ในหนังสือแบบเรียนของประเทศพม่า
ความว่า

...เมื่อสมเด็จพระนเรศวรทรงไสช้างไปหาพระมหาอุปราชา มีเจ้าเมืองคนหนึ่งชื่อ ชามะโย ไสช้างเข้ามารับแทน แต่ช้างของชามะโยวิ่งไปชนช้างพระมหาอุปราชาเข้าจนไม่เป็นอันที่จะรบกับพระนเรศ ม้าวุ่นอยู่กับช้างที่ตกน้ำมันนั้นเป็นช้านาน เวลานั้นพลทหารของพระนเรศก็เอาปืนใหญ่ยิงระดมเข้ามา ลูกกระสุนก็ไปต้องมหาอุปราชา ๆ ก็สิ้นพระชนม์ที่คอช้าง. . .

และเนื้อความตอนหนึ่งของเหตุการณ์ศึกษุทธหัตถ์ในหนังสือแบบเรียนของประเทศไทย
ความว่า

...ช่างพระนเรศวรกำลังน้อยเสียท่า เบนท่ายให้ช่างพระมหาอุปราชา พระมหาอุปราชา ก็ทรงพระแสงง้าวฟันพระนเรศวร ๆ หลบทัน ถูกแต่พระมาลาขาดไปประมาณ 2 นิ้ว ช่างพระนเรศวรถอยหลังไปถึงจอมปลวกแห่งหนึ่งในป่าพุทรา ยันได้ถนัด ก็เอาเท้าทั้ง 2 ยันกับจอมปลวก ขยับแทงถูกโคนงาช้างของพระมหาอุปราชา ช่างพระมหาอุปราชาเบนท่ายหนี พระนเรศวรเห็นทีก็เอาพระแสงง้าวฟันพระมหาอุปราชาขาดสะพាយแล่งสิ้นพระชนม์อยู่กับคอช้าง ที่อันช่างพระนเรศวรยันนั้นมึนนาม ปรากฏว่า พุทรากระแทก ยังมีอยู่จนทุกวันนี้

โดยแบบเรียนดังกล่าวของทั้งสองประเทศสะท้อนทัศนคติที่ยึดเอาตนเองเป็นที่ตั้งหรือยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (self-centricism) เพื่อหยิบยื่นความชอบธรรมทางประวัติศาสตร์ให้แก่ชนชาติตน และมีมุมมองการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชนชาติอื่นที่มารุกรานบ้านเมืองตน เป็นฝ่ายอธรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการเขียนประวัติศาสตร์ชาตินิยมที่สร้างความชอบธรรมให้แก่ชนชาติตนมากกว่าการรับรู้ความเป็นไปในอดีตร่วมกันอย่างตรงไปตรงมา (สุเนตร ชุตินธรานนท์ และคณะ, 2552)

จากตัวอย่างแนวทางการปลูกฝังความเป็นชาติของทั้ง 5 ประเทศข้างต้น พบว่า แต่ละประเทศมีการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมอันดีผ่านวัฒนธรรมประเพณีซึ่งเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันในแต่ละชนชาติ แนวทางปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของแต่ละศาสนาตามที่ตนนับถือ รวมไปถึงวีรกรรมที่น่ายกย่องของวีรบุรุษในประเทศนั้น ๆ ให้ผู้เรียนได้ศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรักชาติ และทำให้ผู้คนในชาติมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งนี้นอกจากสถานศึกษาและตำราเรียนจะเป็นที่หล่อหลอมให้ผู้เรียนมีลักษณะพลเมืองของรัฐที่พึงประสงค์ตามที่สังคมต้องการแล้ว ครูผู้สอนก็นับเป็นบุคคลสำคัญในการอบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนมีทักษะในการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับชนชาติอื่น ๆ ในสังคมที่แต่ละชนชาติล้วนมีประวัติศาสตร์ที่อาจเกี่ยวข้องหรือแตกต่างกัน โดยผ่านการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่สามารถทำให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์อย่างมีเหตุผล เพื่อสร้างผู้เรียนให้มีการรับรู้อย่างเข้าใจ รู้จักเคารพและชื่นชมยินดีกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนชาติตนเอง และชนชาติอื่น ๆ

สำหรับประเทศไทยแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปลูกฝังความเป็นชาติในหลักสูตรสถานศึกษาเริ่มปรากฏเด่นชัดในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 และสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เนื่องจากมีความพยายามสร้างประวัติศาสตร์ของ “สยามรัฐ” ซึ่งเป็นเครื่องมือหนึ่งในการกำหนดขอบเขตแยกรัฐกับเพื่อนบ้าน และสร้างความเป็นปึกแผ่นแก่บ้านเมือง อันเป็นผลมาจากอิทธิพลการขยายตัวของลัทธิจักรวรรดินิยมตะวันตกเข้ามาในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งแต่ พ.ศ. 2367 โดยก่อนหน้านั้นแต่ละรัฐต่างไม่มีเส้นแบ่งพรมแดนระหว่างกัน ทั้งนี้มหาอำนาจตะวันตก ได้แก่ อังกฤษ และฝรั่งเศสต่างต้องการให้มีการแบ่งพรมแดนที่

แน่นอน จึงส่งผลให้ราชสำนักไทยต้องกำหนดเส้นพรมแดน (border line) และผลจากการกำหนดระบบการจัดขอบเขตรัฐทางอำนาจใหม่ทำให้เกิดแนวความคิดเรื่อง “รัฐชาติ” (national state) โดยมีการสร้างความเป็นเอกภาพทางสังคมของประชากรสยามรัฐขึ้นผ่านการสร้างและวางรากฐานของอดีตร่วมกัน หรือ “ประวัติศาสตร์” เพื่อส่งต่อเรื่องราวในอดีตชุดใหม่สู่สังคมรัฐชาติสมัยใหม่ผ่านหลักฐานประเภทจดหมายเหตุ คำให้การ งานแปล เรียบเรียงชำระพงศาวดาร งานแต่งพระราชพงศาวดาร พระราชหัตถเลขาต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งเรื่องราวในอดีตเหล่านั้นมุ่งสนองพันธกิจภายในของผู้นำรัฐไทยในการสร้างชาติผ่านกระบวนการหล่อหลอมทางสังคม (Socialization) ที่มีการจัดการศึกษาเป็นเครื่องมือส่งผ่านและปลูกฝังภาพลักษณ์ของไทย และประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งไทยมีการกำหนดลักษณะของประเทศเพื่อนบ้านในเชิงเปรียบเทียบ รวมทั้งกำหนดระดับความสัมพันธ์กับต่างประเทศแบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ ความสัมพันธ์กับประเทศที่มีฐานะเท่าเทียมกัน กล่าวถึงประเทศพม่า ความสัมพันธ์กับประเทศที่อ่อนแอกว่า กล่าวถึง ประเทศลาว และความสัมพันธ์กับประเทศที่มีแข็งแกร่งกว่า กล่าวถึง ประเทศจีน เป็นต้น โดยการนำเสนอเนื้อหาระหว่างไทยกับแต่ละประเทศจะเสนอภาพความไม่ยอมด้อยกว่าประเทศอื่น ๆ ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางสูง ซึ่งการกำหนดความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นผลมาจากการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจ และการเมือง เพื่อความมั่นคงของไทย (สุเนตร ชุตินธรานนท์ และคณะ, 2552)

ด้วยเหตุนี้การปลูกฝังความเป็นชาติของไทยจึงปรากฏในการจัดการศึกษาวิชาประวัติศาสตร์เช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับแรกในปี พ.ศ. 2503 ที่ทำให้การจัดการศึกษาของไทยมีแบบแผนมากขึ้น และมีแบบเรียนอยู่ภายใต้การกำกับดูแลโดยผู้ทรงคุณวุฒิของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งภายหลังจากได้อนุญาตให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตแบบเรียนด้วย โดยมีการศึกษาเรื่องราวของชาติไทยมากกว่าเรื่องราวของประเทศอื่น จึงทำให้ความรู้เกี่ยวกับเพื่อนบ้านเป็นไปอย่างจำกัด ลักษณะดังกล่าวจึงเป็นการปลูกฝังความเป็นชาติที่เด่นชัดผ่านการจัดการศึกษาของไทย กล่าวคือ มีการเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความสมบูรณ์พร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และมีวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นสังคมได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ยังมีการเน้นความภาคภูมิใจในความเป็นไทย เพื่อสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งจะสามารถช่วยเสริมสร้างสังคมให้เกิดสันติสุข สอดคล้องกับนโยบายผลิตพลเมืองที่พึงประสงค์ของ คสช.

อย่างไรก็ตาม ยังพบแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปลูกฝังความเป็นชาติสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในทุกประเทศ ผู้สอนในฐานะผู้ออกแบบและจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้จึงควรฝึกฝนให้ผู้เรียนสามารถค้นพบข้อเท็จจริงจากเอกสารหรือหลักฐาน

โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่มีความน่าเชื่อถือ และเกิดความเข้าใจความเป็นมาของเรื่องราวในอดีตโดยตรงไปตรงมา ด้วยเหตุนี้ทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ดังกล่าวจึงเป็นทักษะสำคัญที่จะสามารถปลูกฝังความเป็นชาติ และทำให้ผู้เรียนรู้จักให้เกียรติความเป็นมาของชนชาติอื่นอย่างเข้าใจผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูในสถานศึกษา ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนให้เป็นพลเมืองโลกที่พึงประสงค์ได้อย่างสมบูรณ์ จนส่งผลให้สังคมมีความสงบสุขอย่างยั่งยืน ทั้งนี้มีความเป็นไปได้ว่าแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปลูกฝังความเป็นชาติดังกล่าวยังเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างครูให้บอกต่อเรื่องราวทางประวัติศาสตร์แก่ผู้เรียนในลักษณะที่อาจคล้ายคลึงกัน จึงอาจส่งผลให้นักเรียนได้รับการถ่ายทอดคุณสมบัติความเป็นพลเมืองของรัฐแบบส่งต่อผ่านครูผู้สอน ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งที่ผู้วิจัยให้ความสนใจศึกษา

2.3 ประชาคมอาเซียน (ASEAN)

เมื่อโลกก้าวสู่สังคมยุคโลกาภิวัตน์ท่ามกลางความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ล้ำสมัยทำให้เกิดช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างกันเป็นไปอย่างสะดวก และรวดเร็ว จนสามารถเชื่อมโยงกลุ่มชนในอารยธรรมต่าง ๆ ให้มีปฏิสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้การศึกษาร່ือเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ความเป็นมาของแต่ละชนชาติเป็นไปได้ง่าย

ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่าแต่ละชนชาติมีการปลูกฝังความเป็นชาติผ่านการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในรัฐ โดยในปี พ.ศ. 2559 ได้มีการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียนอย่างเป็นทางการ เพื่อส่งเสริมความมั่นคงด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม จึงก่อให้เกิดการไหลบ่าทางวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มประเทศสมาชิก ด้วยเหตุนี้ประวัติศาสตร์ของแต่ละชนชาติที่มีลักษณะแตกต่างหรือคล้ายคลึงกันจึงเป็นบทเรียนสำคัญในการเรียนรู้ความเป็นมาของแต่ละประเทศ เพื่อทำความเข้าใจ เคารพ และชื่นชมในความหลากหลาย โดยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของแต่ละประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียนจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการป้องกันและหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

ความเป็นมาของประชาคมอาเซียน (ASEAN)

อาเซียน (ASEAN) หรือ ประชาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Association of Southeast Asian Nations) คือ องค์กรเพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความมั่นคง โดยก่อตั้งขึ้นตามปฏิญญากรุงเทพฯ (The Bangkok Declaration) เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2510 ที่พระราชวังสราญรมย์ หรือกระทรวงการต่างประเทศเดิม ในสมัยพันเอก (พิเศษ) ถนัด คอมันตร์ เป็นรัฐมนตรีต่างประเทศของไทย ซึ่งเริ่มแรกประกอบด้วย 5 ประเทศสมาชิก ได้แก่ ไทย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ ต่อมา

ประเทศสมาชิกใหม่เข้าร่วมเป็น 10 ประเทศ ได้แก่ บรูไน เวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2555)

โดยจุดประสงค์หลักของการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน (ASEAN) ตามที่ปฏิญญากรุงเทพฯ ได้ระบุวัตถุประสงค์สำคัญ 7 ประการของการจัดตั้งอาเซียน ได้แก่

1. ส่งเสริมความร่วมมือและความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และการบริหาร
2. ส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงส่วนภูมิภาค
3. เสริมสร้างความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจพัฒนาการทางวัฒนธรรมในภูมิภาค
4. ส่งเสริมให้ประชาชนในอาเซียนมีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดี
5. ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในรูปของการฝึกอบรมและการวิจัย และส่งเสริมการศึกษาด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
6. เพิ่มประสิทธิภาพของการเกษตรและอุตสาหกรรม การขยายการค้า ตลอดจนการปรับปรุงการขนส่งและการคมนาคม
7. เสริมสร้างความร่วมมืออาเซียนกับประเทศภายนอก องค์การ ความร่วมมือแห่งภูมิภาคอื่น ๆ

ในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนครั้งที่ 12 ที่เมืองเซบู ประเทศฟิลิปปินส์ ปี 2550 มีการประกาศเป้าหมายการรวมตัวประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ให้เสร็จสิ้น เนื่องจากภาวะการแข่งขันที่รุนแรงโดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจโลก และในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนครั้งที่ 14 ที่อำเภอชะอำ ประเทศไทย ผู้นำอาเซียนจึงได้ลงนามในเอกสาร “Roadmap for an ASEAN Community 2009-2015” ซึ่งเป็นแผนงานการสร้าง 3 เสาอาเซียนประกอบด้วย

1. ประชาคมการเมืองและความมั่นคง (APSC : ASEAN Political Security Community) เพื่อสร้างอาเซียนให้เป็นประชาคมที่มีเสถียรภาพและสันติภาพ ปราศจากภัยคุกคามทางการทหาร และภัยคุกคามรูปแบบใหม่
2. ประชาคมเศรษฐกิจ (AEC : ASEAN Economic Community) มุ่งสู่การเป็นตลาดและเป็นฐานการผลิตเดียวที่สามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่นได้ โดยมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ แรงงานฝีมือ และเงินทุนอย่างเสรี
3. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรม (ASCC : ASEAN Socio Cultural Community) มีเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพชีวิตให้ประชาชนอยู่ดีกินดี มีความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกัน มีสำนึกเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ มรดกทางวัฒนธรรม และมีสำนึกร่วมในอัตลักษณ์ของภูมิภาค เพื่อสร้างให้เกิดสำนึกการเป็นเพื่อนบ้านที่ดี มีความรับผิดชอบ อันจะทำให้เกิดสังคมแห่งการเกื้อกูล

ด้วยเหตุนี้การรวมกลุ่มของประเทศสมาชิกอาเซียนจึงเกิดขึ้นเพื่อประสานความร่วมมือในการสร้างความมั่นคงร่วมกัน แม้ว่าภายหลังประชาคมอาเซียนจะเลื่อนการเปิดประชาคมอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2558 เป็นปี พ.ศ. 2559 ด้วยเหตุอันเนื่องมาจาก 4 ประเทศสมาชิก คือ กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม หรือเรียกสั้น ๆ ว่า CLMV (Cambodia Laos Myanmar Vietnam) ไม่พร้อมทำตามเงื่อนไขบางประการในแผนงานของประชาคม แต่สุดท้ายการรวมกลุ่มของประเทศสมาชิกอาเซียนก็สามารถเกิดขึ้นอย่างเป็นทางการตามข้อตกลงของสมาชิกเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2559 (ไทยรัฐ, 2558) ซึ่งจากการศึกษา พบว่า ประเทศสมาชิกอาเซียนต่างมีประวัติศาสตร์บางอย่างร่วมกันตั้งแต่สมัยสงครามเย็น กล่าวคือ เกิดการคุกคามของลัทธิคอมมิวนิสต์บริเวณดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในตอนต้นจึงได้มีการรวมกลุ่มประเทศสมาชิกโดยได้รับการสนับสนุนจากมหาอำนาจฝั่งตะวันตกโดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อต่อต้านการขยายอาณาเขตของลัทธิดังกล่าวในฝั่งเอเชีย แม้ว่าภายหลังจีนได้แตกหักกับโซเวียตปลายทศวรรษที่ 1960 ซึ่งทำให้สหรัฐอเมริกาเห็นช่องทางสร้างสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนในต้นทศวรรษที่ 1970 จนเป็นที่มาของการทูตหมีแพนด้า การทูตป้องกัน กระทบถึงสิ้นสุดสงครามเวียดนามที่ส่งผลให้มีการเจริญสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนกับชาติตะวันตกขึ้นใหม่อีกครั้ง ซึ่งผลักดันให้จีนมีนโยบายเปิดประเทศ และเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจสู่ระบบตลาดปลายทศวรรษที่ 1970 ตามด้วยโซเวียตรวมทั้งกลุ่มประเทศบริวารในช่วงทศวรรษที่ 1980 จึงถือเป็นการสิ้นสุดสงครามเย็น และเข้าสู่การค้าขายแบบเสรี

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประเทศสมาชิกอาเซียนจะมีประวัติศาสตร์บางอย่างร่วมกันแต่ก็มีอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลต่อความร่วมมือด้านสังคมและวัฒนธรรม (มรกตวงศ์, 2558, อ้างถึงใน ภาคิน นิมมานนธวงศ์ และ ญัฐพงศ์ ดวงแก้ว, 2558) คือ ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมระหว่างประชาชนชาติอาเซียนที่มีลักษณะความเป็นชาตินิยมสูงในแต่ละชนชาติ ทำให้ไม่เอื้อต่อการสร้างอัตลักษณ์ร่วมท่ามกลางความหลากหลาย ตัวอย่างเช่น ความขัดแย้งมรดกวัฒนธรรมที่มีรากวัฒนธรรมเหมือนกัน แต่ถูกแบ่งด้วยเส้นเขตแดนระหว่างอินโดนีเซียและมาเลเซียที่มีการแย่งเพลง “Rasa Sayang” แย่งกลองแย่งกริช แย่งการเป็นเจ้าของผ้าบาติก ความขัดแย้งระหว่างมาเลเซียและสิงคโปร์ที่แย่งการเป็นเจ้าของ “ข้าวมันไก่นาจิ เลอม่ัก” ความขัดแย้งระหว่างไทยกับกัมพูชาที่แย่งการเป็นเจ้าของหนังใหญ่แย่งท่าจีบนิ้ว หรือความขัดแย้งระหว่างสิงคโปร์กับมาเลเซียที่เคยอยู่ในสหพันธรัฐมาลายา ภายใต้การปกครองของอังกฤษ ซึ่งภายหลังสิงคโปร์ได้แยกออกจากมาเลเซียเนื่องจากปัญหาด้านความมั่นคงซึ่งส่งผลให้ทั้งสองประเทศเกิดความบาดหมางกันอย่างต่อเนื่อง แม้กระทั่งในการแข่งขันฟุตบอล AFF SuzukiCup ระหว่างสิงคโปร์และมาเลเซียที่มีแฟนบอลชาวสิงคโปร์ค้ำทีมฟุตบอลของมาเลเซียอย่างรุนแรงด้วยความสะใจ จนเกือบทำให้การแข่งขันฟุตบอลไม่ใช่เกมกีฬา (มรกตวงศ์, 2558, อ้างถึงใน ภาคิน นิมมานนธวงศ์ และ ญัฐพงศ์ ดวงแก้ว, 2558) เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างประเทศถึงขั้นรุนแรงตามมา จนทำให้การรวมกลุ่มเพื่อประสานความร่วมมือรักษา

ผลประโยชน์ร่วมกันเป็นไปได้ยาก ซึ่งความขัดแย้งทางวัฒนธรรมและทัศนคติที่เกิดขึ้นในแต่ละชนชาติ ล้วนเป็นบาดแผลที่เกิดขึ้นจากประวัติศาสตร์ชาตินิยมร่วมกันทั้งสิ้น

นอกจากนี้เนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ที่เน้นประวัติศาสตร์สงคราม เพื่อเอาชนะทางการเมืองมากกว่าการทำความเข้าใจเรื่องราวการใช้ชีวิตของมนุษย์ เป็นประวัติศาสตร์ที่บั่นบองความรู้สึกที่ดีต่อกัน ด้วยเหตุนี้การศึกษาประวัติศาสตร์จึงต้องมุ่งเปิดโลกทัศน์ทำความเข้าใจประวัติศาสตร์ภูมิภาค เพื่อตระหนักถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมร่วมกัน รวมทั้งต้องยอมรับความจริงเกี่ยวกับทัศนคติยกตนข่มท่านหรือความเป็นชาตินิยมสุดโต่ง ซึ่งเป็นสิ่งที่สร้างปัญหาต่อการรวมประชาคมอาเซียนอย่างยิ่ง (อัศรพงษ์ คำคุณ, 2558, อ้างถึงใน ภาคิน นิมมานนธวงศ์ และ ญัฐพงศ์ ดวงแก้ว, 2558)

อย่างไรก็ตาม ทิศทางการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนล้วนถูกกำหนดโดยผู้นำแต่ละประเทศ ทั้ง ๆ ที่ประชาชนชาวอาเซียนควรมีส่วนร่วมในการวางแผนการสร้างความร่วมมือเป็นหลัก เพราะแท้จริงแล้วสิ่งสำคัญที่จะทำให้ประชาคมอาเซียนมีความมั่นคงสูงสุดคือ “คน” กล่าวคือ ประชาชนทุกคนในประเทศสมาชิกที่มีความสามัคคีร่วมมือกันขับเคลื่อนความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประชาคม (อัศรพงษ์ คำคุณ, 2558, อ้างถึงใน ภาคิน นิมมานนธวงศ์ และ ญัฐพงศ์ ดวงแก้ว, 2558) นอกจากนี้ทิศทางการสร้างความเข้าใจประวัติศาสตร์ร่วมบนพื้นฐานความจริงทางสังคม เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัย ลักษณะทางภูมิศาสตร์ สิ่งประดิษฐ์ ความคิด ความรู้สึก และการกระทำที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันมากกว่าการเน้นประวัติศาสตร์สงคราม ตลอดจนการเปิดโอกาสให้ประชาชนแต่ละประเทศพบปะกันมากขึ้นย่อมเป็นแนวทางที่จะสามารถสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐ เพื่อก่อให้เกิดสำนึกเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นได้

เมื่อวัตถุประสงค์หลักของการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน (ASEAN) เป็นการวางกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกเพื่อร่วมกันสร้างความมั่นคงด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมให้มีเสถียรภาพ (สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล กรุงเทพมหานคร, 2553) การรวมกลุ่มดังกล่าวจึงทำให้ประเทศไทยมีแนวโน้มในการก้าวเข้าสู่สังคมพหุวัฒนธรรม กล่าวคือ ทำให้มีการทำงานร่วมกันระหว่างประเทศ มีการประสานความร่วมมือระหว่างกลุ่มคนหลากหลายเชื้อชาติหลายภาษา เพื่อกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน การสร้างสังคมความรู้โดยส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง และสร้างความตระหนักรู้เรื่องอาเซียนในกลุ่มเยาวชนผ่านการศึกษาและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างอัตลักษณ์อาเซียนบนพื้นฐานของมิตรภาพ และความร่วมมือซึ่งกันและกัน (กรมอาเซียน, 2552) ผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้เยาวชนของประเทศเรียนรู้ความแตกต่างและหลากหลาย บนพื้นฐานการรับรู้เข้าใจตามบริบทความเป็นจริง ซึ่งจะสามารถช่วยเสริมสร้างให้เกิดความร่วมมืออย่างเอื้ออาทรในการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียนอย่างยั่งยืน แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าในเมื่อแต่ละชนชาติล้วน

มีการปลูกฝังความเป็นชาติผ่านการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา เพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของคนในรัฐ แล้วจะทำให้การรวมกลุ่มอาเซียนท่ามกลางความแตกต่างและหลากหลายทางเชื้อชาติจะเป็นไปอย่างผสมผสานกลมกลืนผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนไปในทิศทางใด และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของประชาคมจะเกิดขึ้นจริงได้หรือไม่จากการหล่อหลอมผ่านกลไกการศึกษาโดยครูผู้สอนที่มีภูมิหลัง ประสบการณ์ และทักษะเฉพาะบุคคล ประเด็นดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญประเด็นหนึ่งในการศึกษาครั้งนี้

2.4 การจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education)

การรวมกลุ่มประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2559 เป็นจุดเริ่มต้นของการเปิดประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อก้าวเข้าสู่สังคมพหุวัฒนธรรมอย่างเป็นทางการเต็มรูปแบบ จึงทำให้เกิดการไหลบ่าของกลุ่มชนอย่างเสรีระหว่างประเทศสมาชิก ส่งผลให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนสรรพยาวิชาการต่าง ๆ เป็นไปอย่างกว้างขวาง ซึ่งการเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจความแตกต่างและความหลากหลายจะช่วยให้กลุ่มชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข อันจะนำมาซึ่งความมั่นคงของการร่วมกลุ่มประชาคมอาเซียน

2.4.1 ความหมายของ “พหุวัฒนธรรม”

พหุวัฒนธรรม คือ ความแตกต่างหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา ความเชื่อ ชนชั้นทางสังคม การศึกษา ประเพณี และวิถีชีวิต โดยมีลักษณะวัฒนธรรมที่เป็นของตนเอง และหลาย ๆ กลุ่ม รวมตัวกันเป็นสังคมใหญ่ ซึ่งสมาชิกเห็นคุณค่าและประโยชน์ความหลากหลาย และพร้อมที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมของกลุ่มคนอื่น ๆ (กฤษติกา คงสงพงษ์, 2552; ราชบัณฑิตยสถาน, 2542; Bank & Banks, 1989)

2.4.2 ที่มาและความสำคัญของการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม

“การศึกษาพหุวัฒนธรรม” (Multicultural Education) และคำว่า “การศึกษาพหุชาติพันธุ์” (Multiethnic Education) เกิดขึ้นตั้งแต่ ค.ศ.1960 บริเวณแถบทวีปอเมริกาเหนือ ซึ่งเป็นผลมาจากขบวนการเรียกร้องสิทธิพลเมืองในสหรัฐอเมริกา เพื่อจัดการเลือกปฏิบัติในด้านที่อยู่อาศัย อาชีพ และการศึกษา (ซูพินิจ เกษมณี, 2548) โดยมีแนวคิดทางปรัชญาในอุดมคติเรื่องเสรีภาพ ความเป็นธรรม ความเสมอภาค ความยุติธรรม และการให้เกียรติในความเป็นมนุษย์ (Grant & Ladson-Billings, 1997) ซึ่งมีกระบวนการในการจัดการศึกษาปรากฏในโรงเรียนและสถาบันการศึกษาที่มีสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่ประกอบไปด้วยผู้เรียนที่มาจากวัฒนธรรมที่ต่างกัน เช่น เชื้อชาติ หรือกลุ่มชาติพันธุ์ ศาสนา เพศ ชนชั้นทางสังคม กลุ่มภูมิภาค กลุ่มความต้องการพิเศษ โดยปัญหาของ

กลุ่มต่าง ๆ ดังกล่าว ได้รับการตีแผ่และเปรียบเทียบ ซึ่งสภาพแวดล้อมทั้งหมดโรงเรียนและสถาบันการศึกษาจะปฏิรูปเพื่อส่งเสริมให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน ให้เกิดความยุติธรรมระหว่างกลุ่มผู้เรียนต่างวัฒนธรรม โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อตกลงที่ว่า อดี การแบ่งแยก และความขัดแย้งเป็นเรื่องปกติของกลุ่มคนที่มาจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน (Banks, 2001)

สำหรับการจัดการศึกษาพหุวัฒนธรรมในประเทศไทยเริ่มชัดเจนขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2536 ซึ่งเป็นการท้าทายแนวคิดวัฒนธรรมแบบรวมศูนย์ ภายใต้กรอบของความเป็นไทยแบบเชิงเดี่ยวและความมั่นคงของชาติไทยอย่างมาก เพราะความหลากหลายทางวัฒนธรรมถูกมองในเชิงลบว่าเป็นปัญหาคุกคามเสถียรภาพและความมั่นคง แต่ในทางกลับกันความหลากหลายทางวัฒนธรรมดังกล่าวก็เป็นบ่อเกิดของการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ และทำให้สังคมมีทางเลือกมากขึ้น ความตื่นตัวนี้จึงมีส่วนอย่างมากในการปรับนิยามความสัมพันธ์วัฒนธรรมกับการพัฒนา จากที่เป็นอุปสรรคขัดขวางการพัฒนาสู่การเป็นพลังสร้างสรรค์ในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ฉะนั้นจึงมีการให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ และการยอมรับในความหลากหลายทางวัฒนธรรมภายใต้สังคมที่มีระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ซึ่งจะมีส่วนผลักดันในการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) และด้านอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรม (Cultural Industries) เพื่อเปิดพื้นที่อิสระทางความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานที่หลากหลาย (สุริชัย หวันแก้ว, 2547)

การศึกษาพหุวัฒนธรรมจึงเริ่มถูกสอดแทรกในทุกวิชาและในหลายส่วนของหลักสูตร เพื่อสร้างมโนทัศน์ทางบวก และให้นักเรียนได้ค้นพบบทบาทตนเองในฐานะสมาชิกของสังคม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักรับรู้การมีตัวตนของบุคคลอื่น ๆ ในสังคมแห่งความแตกต่างและหลากหลาย จนทำให้สามารถปรับตัวในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในทุก ๆ บริบทของการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างมีความสุข

2.4.3 พหุวัฒนธรรมในประเทศไทยและต่างประเทศ

จากการศึกษาประวัติศาสตร์ของประเทศในภูมิภาคเอเชีย พบว่า มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์มาตั้งแต่อดีต ซึ่งเป็นลักษณะของ “สังคมพหุวัฒนธรรม” (Multicultural Society) โดยในประเทศไทยสามารถพบลักษณะร่วมดังกล่าว จากกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายอาศัยอยู่ในอาณาเขตของประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มภาษาต่าง ๆ ไม่น้อยกว่า 62 กลุ่ม ทั้งนี้ นับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบหัวเมืองชั้นนอก หัวเมืองชั้นใน มาเป็นการบริหารแบบรวมศูนย์ โดยการส่งเทศาภิบาลจากศูนย์อำนาจส่วนกลางไปยังหัวเมืองต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่ปกครองแทนเจ้าผู้ครองนคร ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นเวลาที่ลัทธิชาตินิยมได้แพร่หลายไปทั่วโลก ประเทศไทยก็ได้ตกอยู่ใต้อิทธิพลของลัทธิชาตินิยมด้วยเช่นกัน การเปลี่ยนชื่อประเทศจาก “สยาม” มาเป็น “ประเทศไทย” นับได้ว่าเป็นผลส่วนหนึ่งของกระแส

ความคิดดังกล่าว ซึ่งหลังจากนั้นรัฐก็ได้พยายามสร้างเอกลักษณ์ความเป็นไทยด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ความเป็นปึกแผ่นแห่งชาติ (National Solidarity) จึงกล่าวได้ว่า ประเทศไทยมีนโยบายในการสร้างชาติลักษณะสังคมเดี่ยว (Homogeneous Society) ด้วยเหตุนี้ การจัดการศึกษาไทยจึงถูกกำหนดให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐชาติดังกล่าว โดยประกาศใช้หลักสูตรเดียว (Monolithic Curriculum) มาโดยตลอด รวมทั้งการบังคับใช้ภาษาสำเนียงกรุงเทพฯ เป็นภาษาราชการ และบังคับใช้ในชั้นเรียนทั่วประเทศ ดังนั้น การจัดการศึกษาลักษณะดังกล่าวจึงเป็นการเตรียมคนเข้าสู่วัฒนธรรมกระแสหลัก (Mainstream Culture) ในการเรียนรู้วัฒนธรรมไทย ประเพณีไทย ภาษาไทย รวมทั้งความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโลกภายนอก เพื่อเตรียมตัวสู่วิถีชีวิตในภาคเมือง (สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ, 2544)

ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ประเทศไทยในช่วงของการสร้างรัฐชาติที่เน้นอุดมการณ์ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวทางวัฒนธรรมความเป็นไทยส่งผลให้ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมอื่น ๆ ถูกบดบัง และถูกกลืนไป (อานันท์ กาญจนพันธ์, 2551) ต่อมาเมื่อผู้คนส่วนใหญ่เริ่มเห็นลักษณะเชิงบวกของพหุสังคมจึงมีการพิจารณาถึงข้อดี ซึ่งในช่วงปี พ.ศ. 2550 เป็นยุควิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีที่สร้างความเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการคมนาคมและการติดต่อสื่อสารที่มีความเจริญก้าวหน้ากว่ายุคก่อน เช่น รถยนต์ รถไฟ เครื่องบิน เรือเดินสมุทร โทรศัพท์เคลื่อนที่ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงก่อให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นกันเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้นักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางท่องเที่ยวไปยังประเทศต่าง ๆ เพื่อพักผ่อน หาประสบการณ์เพิ่มจำนวนมากขึ้น ดังนั้น ความหลากหลายของผู้คนต่างเชื้อชาติต่างวัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่พบเห็นได้ทั่วไปแทบทุกสังคมทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ตัวอย่างเช่น

ในประเทศแคนาดา (อานันท์ กาญจนพันธ์, 2551) มีการใช้นโยบายพหุวัฒนธรรมซึ่งประเทศดังกล่าวมีชนพื้นเมืองดั้งเดิมอาศัยอยู่มาก แต่ด้วยการปกครองประเทศแบบเสรีนิยมจึงทำให้การเคารพและยอมรับความแตกต่างทางศาสนาและวัฒนธรรมเป็นเรื่องง่าย จะเห็นได้ว่าในแคนาดามีการพูดถึงเรื่องสิทธิทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เช่น กรณีของชาวอินเดียนแดงสามารถใช้พื้นที่ป่าในการล่าสัตว์ หาปลา หรือหาของป่าที่กระทำไปตามจารีตประเพณีในเขตอุทยานแห่งชาติได้ ยกเว้นคนผิวขาวที่ไม่สามารถใช้พื้นที่ได้ การใช้พื้นที่ของชาวอินเดียนแดงในเขตอุทยานแห่งชาติได้เพราะว่าเป็นสิทธิทางวัฒนธรรมที่มีมาอยู่ก่อนหน้านั้น ซึ่งเป็นจารีตวัฒนธรรมที่ชาวอินเดียนแดงอาศัยร่วมกับพื้นที่ป่า ทำให้เห็นถึงความเข้าใจในมิติของวัฒนธรรม

สำหรับในประเทศมาเลเซีย (อานันท์ กาญจนพันธ์, 2551) สามารถทำความเข้าใจความเป็นพหุวัฒนธรรมได้ในเชิงประวัติศาสตร์ กล่าวคือ ประวัติศาสตร์ยุคอาณานิคมอังกฤษอังกฤษเป็นผู้สร้างให้เกิดความแตกต่างทางชาติพันธุ์หรือความแตกต่างในสถานภาพหน้าที่ทางสังคมเนื่องจากอังกฤษเป็นผู้นำเข้าชาวหมิ่นอินเดีย และชาวจีนมาเป็นแรงงาน โดยได้มอบหมายให้ทำหน้าที่

เจาะจง เช่น ชาวอินเดียทำหน้าที่แรงงานในสวนยาง คนจีนเป็นแรงงานในเมืองแร่ ส่วนชาวมลายูเป็นราชการ ทำการเกษตร เป็นต้น ซึ่งเมื่ออังกฤษให้เอกราชแก่มาเลเซียสถานภาพทางสังคมดังกล่าวจึงกลายเป็นปัญหาใหญ่ในการปกครองประเทศ ชาวมลายูในฐานะผู้ปกครองเดิมก็ได้เข้ามาจัดระบบใหม่ในการปกครอง แต่การปกครองก็ยังคงเป็นรูปแบบไม่ต่างจากสมัยอาณานิคมที่เป็นการมองหาประโยชน์จากผู้คนในสังคม ด้วยเหตุนี้พหุวัฒนธรรมในมาเลเซียจึงเป็นการสร้างความแตกต่างเพื่อสร้างความได้เปรียบ โดยความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มีการต่อรองเพื่อผลประโยชน์ ซึ่งมีความเป็นพหุวัฒนธรรมอยู่จริง แต่ไม่มีความเสมอภาค

ปัจจุบันแนวคิดการประกอบสร้าง (Discourse) (อานันท์ กาญจนพันธ์, 2551) ได้ถูกใช้และเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง เพราะมองชาติพันธุ์เป็นการสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจ มีการสร้างสัญลักษณ์ ตัวแทน เพื่อกำหนดความสัมพันธ์กับคนอื่น ซึ่งวัฒนธรรมก็เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจขึ้นอยู่กับบริบท และเงื่อนไข เช่น ป่าชุมชนทางภาคเหนือของประเทศไทยที่ชาวกะเหรี่ยงพยายามเรียกร้องต่อสู้ และนิยามว่าเป็นการอนุรักษ์จัดการป่าแบบวัฒนธรรม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการนิยามเพื่อการต่อรอง และเห็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจ อย่างไรก็ตาม ผู้คนชายขอบที่ไม่มีสิทธิทางสังคมหรือการเข้าถึงทรัพยากร หรือการถูกมองว่าเป็นคนอื่น โดยที่คนกลุ่มใหญ่ให้นิยามแก่คนเหล่านั้น เช่น การที่รัฐนิยามคนที่อยู่บนดอยว่าเป็นชาวเขา ซึ่งการนิยามนี้ไม่ได้ถูกยอมรับจากผู้คนเหล่านั้น ขณะเดียวกันก็มีการสร้างอัตลักษณ์ตนเองขึ้นมาให้กลุ่มต่าง ๆ ยอมรับ เพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติไม่มีอคติต่อกัน

จึงอาจสรุปได้ว่าพหุวัฒนธรรมต่อสังคม คือ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ขึ้นอยู่กับบริบทและเงื่อนไข ซึ่งประเทศไทยในฐานะสังคมประชาธิปไตยสมาชิกในสังคมจำเป็นต้องเรียนรู้ที่จะยอมรับและเคารพความแตกต่างระหว่างชนในชาติ โดยยึดหลักความเสมอภาคร่วมด้วย เพื่อขับเคลื่อนประเทศให้เกิดความปรองดองอันจะนำมาซึ่งประโยชน์สุขในการดำเนินกิจการต่าง ๆ ของประเทศชาติให้สำเร็จอย่างลุล่วง

ฉะนั้นการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในยุคประชาคมอาเซียน นักการศึกษาจึงต้องคำนึงถึงบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมในการออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมแก่ผู้เรียน เพื่อเตรียมความพร้อมและช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่มีความแตกต่างและหลากหลายได้อย่างปกติสุข

2.4.4 เป้าหมายของการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

การจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมมีเป้าหมายสำคัญ คือ การปรองดองประสานกลมกลืนของคนในโลก Tiedt and Tiedt (1995) ได้จำแนกเป้าหมายการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ดังนี้

1. สำนึก เข้าใจ และยอมรับนับถือในธรรมชาติของความแตกต่างและคล้ายคลึงระหว่างวัฒนธรรมต่าง ๆ
2. รู้ถึงความแตกต่างที่มีอยู่ภายในกลุ่มครอบครัวต่าง ๆ ที่มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างทางวัฒนธรรม
3. พัฒนาความเข้าใจที่ดีต่อธรรมชาติ และผลกระทบของชาตินิยมรวมไปถึงผลของชาตินิยมทั้งทางบวกและทางลบ
4. พัฒนาเจตคติที่ดีต่อเชื้อสายของบุคคล ยอมรับ และใช้ภูมิหลังทางวัฒนธรรมเป็นแรงจูงใจเกื้อหนุนให้มีความสำคัญต่อสังคม
5. จัดและพัฒนาประสบการณ์ที่เหมาะสมที่จะช่วยให้เด็ก ๆ มีการพัฒนาที่ดีขึ้นทั้งด้านทักษะความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่จำเป็นต้องอาศัยอยู่ในสังคมที่มีเชื้อสายและวัฒนธรรมที่หลากหลาย

นอกจากนี้ Tiedt and Tiedt (1995) ยังได้กล่าวถึงเป้าหมายการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมต้องสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในองค์กรวม ดังต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนแปลงของผู้สอน โดยผู้สอนต้องตรวจสอบตนเองทั้งในด้านอคติ ความลำเอียงที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อกระบวนการสอนและการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้ยังต้องสร้างความเข้าใจผู้คน และสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นรอบตัว สร้างความเข้าใจโลกและความสัมพันธ์กับผู้อื่น อีกทั้งยังต้องมีความรับผิดชอบต่อผู้เรียนในการตรวจสอบความอคติต่อผู้เรียน และการตรวจสอบความลำเอียงของตนเองอยู่เสมอ
2. การเปลี่ยนแปลงสถาบันและระบบการเรียนการสอน การศึกษาพหุวัฒนธรรมต้องผ่านการตรวจสอบอย่างมีวิจารณญาณรอบด้าน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในสถาบัน ได้แก่
 - 2.1 การสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยพยายามสร้างให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์พหุวัฒนธรรมในชั้นเรียน สร้างปฏิสัมพันธ์ทั้งระหว่างผู้เรียนและระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน นอกจากนั้นควรมีการสำรวจรูปแบบการสอนว่าส่งเสริมให้เกิดระบบการกดขี่หรือไม่ รวมถึงลักษณะการเรียนการสอนต้องมุ่งเน้นที่ผู้เรียนมากกว่าคะแนนสอบหรือการจัดระดับของสถานศึกษา เน้นการคิดอย่างสร้างสรรค์ และการคำนึงถึงสังคม จัดการเรียนการสอนที่มีความยืดหยุ่นมากพอสำหรับผู้เรียนที่มีความต่างทางวัฒนธรรม
 - 2.2 สื่อการเรียนการสอน ควรมีการตรวจสอบความลำเอียงทางวัฒนธรรมที่อาจพบในสื่อการเรียนการสอน นอกจากนั้นควรมีการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดอย่างมีวิจารณญาณในการวิเคราะห์วิจารณ์สื่อได้

2.3 การสนับสนุนของสถาบันและบรรยากาศในชั้นเรียน ผู้สอนควรมีบทบาทในการสร้างบรรยากาศเชิงบวก รวมไปถึงการตรวจสอบวัฒนธรรมของสถาบันอย่างใกล้ชิดว่ามีประเด็นที่อาจก่อให้เกิดการกดขี่ผู้เรียนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมหรือไม่

3. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การศึกษาพหุวัฒนธรรมต้องใช้ทั้งการเปลี่ยนแปลงของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและของสถาบัน รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมในสถาบัน จนสามารถสร้างความยุติธรรมและความเท่าเทียมกันในสังคมได้ จึงจะถือว่าบรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาได้อย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม เป้าหมายในการจัดการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมดังกล่าว จึงเป็นกรอบแนวทางการจัดกระบวนการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่สำคัญที่จะช่วยให้ผู้สอน ออกแบบแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีเจตคติที่ดีต่อผู้คนที่มาจากหลากหลายชาติหลายภาษาอย่างถูกต้อง สามารถวางตัวอยู่ท่ามกลางพหุวัฒนธรรมได้อย่างสง่างาม ตลอดจนทำให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ร่วมกันของประชาคมอาเซียน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปในทิศทางที่ดีขึ้นต่อไป

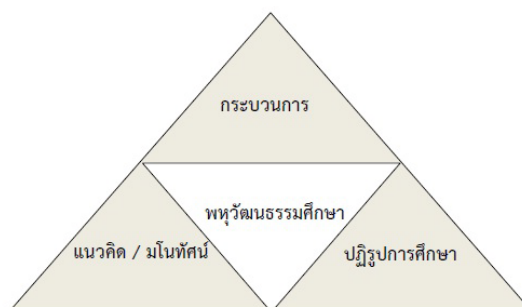
2.4.5 การจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม

การจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมมีหลากหลายแนวทางเพื่อนำไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนแก่ผู้เรียน ในที่นี้ขอนำเสนอหลักการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมของ Banks and Banks (2012) ที่มีหลักสำคัญอย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. แนวคิดหรือมโนทัศน์ (idea or concept) มุ่งเน้นการจัดการศึกษาเพื่อผู้เรียนทุกคนอย่างเท่าเทียม และมุ่งให้ผู้เรียนได้รับการเปลี่ยนแปลงที่ดีที่สุดในสถานศึกษา

2. แนวทางการปฏิรูปทางการศึกษา (educational reform movement) เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางการศึกษาของสถานศึกษาในลักษณะองค์รวม ไม่ได้จำกัดเฉพาะการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเท่านั้น

3. กระบวนการทางการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม (process) มีเป้าหมายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่มีเสรีภาพ และความยุติธรรม เพื่อเพิ่มความเท่าเทียมกันทางการศึกษาแก่ผู้เรียนทุกคน สรุปได้ดังภาพที่ 3.1

ภาพที่ 2.1 หลักการจัดการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมของ Banks & Banks. จาก *Multicultural Education: Issues and Perspectives* (7th ed.) โดย Banks, J. A., & Banks, C A., 2012, Hoboken: John Wiley & Sons.

โดย Banks and Banks (2012) แบ่งการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมได้ 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่เน้นให้กลุ่มคนในวัฒนธรรมหลักยอมรับในวัฒนธรรมที่แตกต่างของบุคคลอื่น (Enlightening Power Group Model) และรูปแบบที่เน้นให้กลุ่มคนในวัฒนธรรมย่อยเข้าใจตนเองในบริบททางสังคมของตนและวัฒนธรรมหลัก (Share Power Model) ซึ่งมีแนวปฏิบัติการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม ดังนี้

1. การบูรณาการเนื้อหา (content integration) คือ การที่ผู้สอนยังคงสอนวิชาต่าง ๆ เหมือนที่เคยสอนมา ขณะเดียวกันก็นำเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพหุวัฒนธรรมมาสอดแทรกบูรณาการในเนื้อหาเดิมที่กำลังสอนอยู่ โดยผู้สอนอาจจะนำข้อมูลข้อสนเทศของผู้เรียนที่อยู่ในห้องเรียน ในโรงเรียน สถานศึกษา หรือในชุมชนมายกตัวอย่าง และอภิปรายร่วมกัน ซึ่งวิธีการนี้นอกจากจะเหมาะสมกับการสอนวิชาภาษาและสังคมแล้ว ยังสามารถสอดแทรกในวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ได้อีกด้วย เช่น การสอดแทรกประวัติศาสตร์ของบุคคลสำคัญที่คิดค้นทฤษฎี ความรู้ต่าง ๆ จากกลุ่มคนผิวสี เป็นต้น

2. กระบวนการสร้างความรู้ (knowledge construction process) ครูมีบทบาทในการช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจว่าความรู้ถูกสร้างขึ้นมาได้อย่างไร องค์ประกอบทางเชื้อชาติชาติพันธุ์ เพศ ชั้นทางสังคมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลมีอิทธิพลต่อการก่อเกิดความรู้ นั้น ๆ อย่างไร ข้อสรุป กรอบการอ้างอิง ทรรศนะ และความลำเอียงของคนในวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ เกิดขึ้นมาจากปัจจัยใด ในมิตินี้ สถานศึกษาและครูจะเปลี่ยนแนวทางการเรียนจากที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนจดจำเนื้อหาที่มีอยู่เดิม เป็นการกระตุ้นส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสได้ค้นคว้าจากการอ่าน การฟัง การร่วมอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์เปรียบเทียบ ตัดสินใจ เกิดความเข้าใจในผู้คนที่มาจากวัฒนธรรมที่ต่างจากตน เข้าใจถึงทรรศนะการมองโลกของพวกเขา ซึ่งเป็นการวางรากฐานคติที่เกิดจากประสบการณ์ของผู้เรียน

3. การลดความมีอคติ (prejudice reduction) เป็นลักษณะของบทเรียนและ กิจกรรม ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทัศนคติทางบวกต่อความแตกต่างทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม และกลุ่มทางวัฒนธรรม

4. ความยุติธรรมในการจัดการเรียนการสอน (equity pedagogy) มุ่งให้ครูปรับ วิธีการสอนที่จะเอื้ออำนวยสนับสนุนให้นักเรียนที่มาจากต่างเชื้อชาติ วัฒนธรรม ได้ประสบความสำเร็จในการเรียน โดยครูส่งเสริมให้นักเรียนจากกลุ่มต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมในชั้นเรียนอย่างทั่วถึง ทั้งในการอภิปรายแสดงความคิดเห็น การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

5. การปรับโครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรมในโรงเรียน (An Empowering School Culture and Social Structure) เน้นการปรับวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียนให้เหมาะสมกับนักเรียน กลุ่มต่าง ๆ ให้เกิดความเสมอภาคเท่าเทียมกัน โดยผู้บริหาร ครู บุคลากรทุกคนในโรงเรียน รวมถึง ผู้ปกครองนักเรียน ควรมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การสร้างบรรยากาศของการร่วมมือกัน การปรับรูปแบบการสื่อสารที่เอื้อต่อสมาชิกทุกคนในโรงเรียน ปรับหลักสูตรและการสอน รวมทั้ง กิจกรรมเสริมหลักสูตรให้ส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกกลุ่ม

ด้วยเหตุนี้การจัดการเรียนการสอนแบบพหุวัฒนธรรมจึงมีลักษณะเป็นองค์รวมที่ ทุกฝ่ายควรเข้ามามีบทบาทร่วมกันกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา เช่นเดียวกับการจัดการเรียน การสอนวิชาประวัติศาสตร์ในบริบทอาเซียน เพื่อร่วมกันสร้างบรรยากาศในการเตรียมความพร้อมแก่ ผู้เรียนให้มีคุณลักษณะพลเมืองที่พึงประสงค์ที่สามารถดำเนินชีวิตอยู่ท่ามกลางความแตกต่างและ หลากหลายได้อย่างมีความสุข ซึ่งครูถือเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในสถานศึกษาในการหล่อหลอม ให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติเชิงบวกในการตระหนักรู้ความเป็นมาในอดีตของ แต่ละชนชาติที่มีความแตกต่างหรือคล้ายคลึงกันบนพื้นฐานความจริงผ่านวิธีการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งความคิดเบื้องหลังในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา เพื่อทำ ความเข้าใจการให้ความหมายของวิชาประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญต่อการเสริมสร้างสังคมพหุ วัฒนธรรมท่ามกลางบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปสู่การรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน ซึ่งจะทำให้ ทราบว่าแท้จริงแล้วการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดสังคมพหุวัฒนธรรมในลักษณะใด ผ่านการบอก เล่าเรื่องราวจากประสบการณ์ของครูผู้สอนประวัติศาสตร์ที่อยู่ในบริบทที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาโดยตรง อันจะทำให้ได้แนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถวางตัวในการอยู่ร่วมกับสมาชิกหลาก เชื้อชาติหลายภาษาได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนมีความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ร่วมระหว่างชนชาติตน กับชนชาติอื่น ๆ ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวในการประสานความร่วมมือของกลุ่ม ประเทศสมาชิก เพื่อขับเคลื่อนความเจริญก้าวหน้าทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมอย่าง ยั่งยืน

2.5 แนวคิดและทฤษฎีตัวตน

การรับรู้ตัวตนตามแนวคิดของ Carl Rogers เชื่อว่า มนุษย์ทุกคนมีความรู้สึกนึกคิดเป็นของตนเอง หรือมีแนวความคิดของตนเอง (Self Concept) จากภาพที่มนุษย์มองเห็นสิ่งต่าง ๆ และภาพภายในใจของมนุษย์ในการนึกคิดภาพต่าง ๆ เกิดเป็นมโนภาพทางจิตของตน

โดย “อัตมโนทัศน์” มาจากภาษาอังกฤษว่า Self Concept หมายถึง การรับรู้ของบุคคลที่มีต่อตนเองเกี่ยวกับบุรุษรูปร่างลักษณะ ความสามารถ สติปัญญา ความสัมพันธ์ระหว่างตนกับผู้อื่นรวมทั้งสิ่งแวดล้อม ภูมิหลัง ตลอดจนการรับรู้คุณค่าของตนเอง (Rogers, 1970, อ้างถึงใน พรประภา โนจา, 2553)

จากการศึกษา พบว่า แนวคิดและทฤษฎีตัวตนของ Carl Rogers (1961, อ้างถึงใน จรุงกุล บุรพวงศ์, 2552) มีรากฐานมาจากแนวคิดปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological) ที่มุ่งศึกษาแก่นแท้ของมนุษย์ตามการรับรู้ คิด และเข้าใจความเป็นจริง โดยอัตมโนทัศน์มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการนับถือตนเอง ตลอดจนการใช้ชีวิตประจำวันส่งผลต่ออัตมโนทัศน์ และในทางกลับกันอัตมโนทัศน์ของบุคคลส่งผลต่อการใช้ชีวิตเช่นกัน ซึ่งอัตมโนทัศน์มีองค์ประกอบ 4 ส่วน คือ

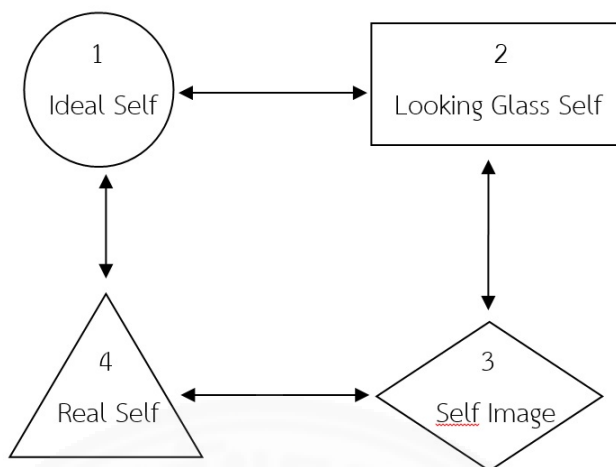
1. Ideal Self ตัวตนตามอุดมคติ เป็นภาพที่บุคคลอยากเห็น อยากเป็นในอนาคต โดยมักจะเป็นไปตามความต้องการของสังคม ซึ่งบางคนจะมีภาพชัดเจน สามารถมองตนตามความเป็นจริง มองเห็นความเป็นไปได้ และเข้าใจความต้องการในชีวิต ทำให้ดำเนินชีวิตอย่างมีความหวัง กระตือรือร้น และมักสมหวังเสมอ ซึ่งจะทำให้บุคคลนั้นมีความพึงพอใจในตนเองและผู้อื่น แต่บางคนจะมีภาพที่ไม่ชัดเจน ไม่สอดคล้องกับความจริงหรือความเป็นไปไม่ได้ก็จะมีแนวโน้มเกิดความขัดแย้ง สับสน ตลอดจนผิดหวังต่อตนเองและผู้อื่นตามมา

2. Looking Glass Self เป็นภาพบุคคลที่คิดว่าคนอื่นมองตนเป็นคนอย่างไร ซึ่งสะท้อนค่านิยม ความเชื่อ และข้อกำหนดที่สังคมต้องการให้เป็น

3. Self Image ตัวตนที่ตนมองเห็น เป็นภาพบุคคลตามการรับรู้ความรู้สึกที่แท้จริงของตนเองเกี่ยวกับตนเอง ซึ่งอาจไม่ตรงกับความเป็นจริงหรือภาพที่คนอื่นเห็นก็ได้ โดยการรับรู้ตนเองทางด้านบวกจะส่งผลให้มีบุคคลมีเป้าหมายในชีวิตและมีความสุข แต่หากบุคคลรับรู้ตนเองแต่ด้านลบย่อมส่งผลให้เกิดความทุกข์

4. Real Self หรือ Actual Self ตัวตนตามความเป็นจริงหรือตนตามอัตภาพ ไม่เกี่ยวข้องกับการยอมรับหรือไม่ยอมรับจากบุคคลอื่น โดยจะต้องใช้เวลานานในการค้นพบตนเองว่าเป็นคนอย่างไร มีความรู้สึกนึกคิดอย่างไรในการดำเนินชีวิต มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างไร มีความสามารถด้านใด ซึ่งจะทำให้บุคคลมีพัฒนาการการตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness) มากขึ้น สรุปได้ดังภาพที่

2.2

ภาพที่ 2.2 องค์ประกอบของอัตมโนทัศน์ (Self Concept). จาก *การกลายภาวะของตัวตนในบริบท การเปลี่ยนแปลงผ่านองค์กร*, โดย พรประภา โนจา, 2553, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คณะศึกษาศาสตร์.

ด้วยเหตุนี้อัตมโนทัศน์จึงสะท้อนการรับรู้ตัวตนผ่านประสบการณ์ และการตีความสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว โดย “ตัวตน” (Self) เกิดจากการรวมกันของค่านิยม การรับรู้ และความรู้สึกที่บุคคลมีอยู่ ดังนั้น ตัวตนจึงเป็นศูนย์รวมประสบการณ์ทั้งหมดของแต่ละบุคคล ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาแนวคิด ทักษะ และภูมิหลังที่ผ่านการรับรู้ตัวตนของผู้สอนระดับประถมศึกษาในการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ แนวทางการวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา ซึ่งจะทำให้ทราบเบื้องหลังการส่งต่อเรื่องราวทางประวัติศาสตร์สู่ผู้เรียนในบริบทอาเซียนว่า ตัวตนของผู้สอนมีผลต่อบรรยากาศการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างไร และผู้สอนสามารถให้ความหมายต่อวิชาประวัติศาสตร์ในบริบทอาเซียนได้อย่างไร

2.6 การวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Approach)

ปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological) มาจากภาษากรีกว่า Phenomenon หมายถึง การปรากฏขึ้น (appearance) และคำว่า Logos หมายถึง การพิจารณาที่มีเหตุผล (ฮัลลิวาย ปลดเปลื้อง, 2556) การวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Approach) จึงเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งศึกษาปรากฏการณ์ และประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์ (Holloway, 1997) ซึ่งปรากฏการณ์วิทยาเป็นปรัชญาหรือทัศนะต่อภาวะการณ์มีอยู่ ดำรงอยู่ (existence) ไม่ใช่วิธีการวิจัย แต่ถูกนักวิจัยนำมาใช้เป็น “วิธีการ” เพื่อศึกษาปรากฏการณ์ชีวิตที่บุคคลประสบมา (lived experience) การวิจัยลักษณะนี้จึงมุ่งทำความเข้าใจความหมายประสบการณ์ชีวิตที่บุคคลได้ประสบเป็นหลัก (ชาย โพลิตา, 2556)

แนวคิดปรากฏการณ์วิทยาอรรถปริวรรต (Hermeneutic phenomenology)

Martin Heidegger (1889-1959) ได้พัฒนาแนวคิดการศึกษาปรากฏการณ์วิทยาอรรถปริวรรต หรือปรากฏการณ์วิทยาแบบตีความ (Hermeneutic phenomenology or Interpretive phenomenology) ที่เน้นการตีความหมายประสบการณ์ของบุคคลเป็นหลัก โดยเชื่อว่า สิ่งที่เป็นอยู่ (being) เวลา (timing) มีความหมายในตัวเอง (meaning) สามารถตีความได้ และภาษามีความสำคัญมากในการตีความ ซึ่งผู้ศึกษาต้องมีความเข้าใจในสิ่งแวดล้อมของบุคคลนั้น ๆ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงไม่สามารถแยกตนออกจากการศึกษาได้ (อัญญา ปลดเปลื้อง, 2556)

การศึกษาปรากฏการณ์วิทยาแบบตีความเชื่อว่า บุคคลมีความสำคัญมากต่อการศึกษา โดยแต่ละบุคคลจะมีความรู้สึกนึกคิดต่อประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นประสบการณ์เฉพาะบุคคล และให้ความหมายตามความคิดของแต่ละคนที่อาจแตกต่างจากผู้อื่น (Leonard, 1989) โดยมีลักษณะสำคัญดังนี้

1. บุคคลเป็นผู้อยู่ในสิ่งแวดล้อม (The person as having a world) หมายถึง บุคคลมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวตั้งแต่เกิดไม่สามารถแยกจากกันได้ สิ่งแวดล้อมในที่นี้ ได้แก่ ภาษา วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ในบริบทของบุคคลนั้น ๆ ซึ่งผู้วิจัยควรมีความเข้าใจสิ่งแวดล้อมที่ศึกษา
2. บุคคลเป็นผู้ทรงคุณค่า (The person as being for whom things significance and value) หมายถึง บุคคลเป็นผู้ให้ความหมายในเรื่องต่าง ๆ ตามสิ่งแวดล้อม ภาษา และวัฒนธรรม คุณลักษณะพื้นฐานของแต่ละคนจะแสดงออกมาจากการรับรู้และประสบการณ์ ผู้วิจัยจึงควรให้ความสำคัญต่อมุมมอง ความคิด และความเข้าใจในต่อบุคคลในบริบทนั้น ๆ
3. บุคคลเป็นผู้แปลความหมาย (The person as self interpreting) หมายถึง บุคคลเป็นผู้ให้ความหมายตามความคิดและประสบการณ์ของตนเอง โดยปราศจากทฤษฎีต่าง ๆ เป็นการรับรู้เฉพาะของบุคคลตามการให้ความสำคัญที่เป็นพื้นภูมิหลังของบุคคล
4. บุคคลเป็นการรวมเข้าไว้ด้วยกัน (The person as embodied) หมายถึง บุคคลมีลักษณะความรู้สึกนึกคิดรวมเข้าไว้ด้วยกัน ส่งผลให้การให้ความหมายแบบแผนการดำรงชีวิตภายใต้สภาพแวดล้อมที่สัมพันธ์กันไม่สามารถแยกเป็นส่วน ๆ ได้
5. บุคคลมีมิติของการเวลา (The person in time) หมายถึง บุคคลมีความเป็นอยู่ตามมิติของเวลา และตามประสบการณ์ที่ได้รับในอดีต ซึ่งส่งผลเกี่ยวเนื่องถึงอนาคต

ทั้งนี้นักปรากฏการณ์วิทยามีทัศนะต่อประสบการณ์ที่เป็นจริงว่า ไม่จำเป็นต้องรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสเสมอไป แต่บางอย่างสามารถเข้าถึงได้ด้วยการหยั่งรู้ (intuition) ผ่านความเข้าใจถึงความรู้สึกหรือสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคล กล่าวคือ ประสบการณ์เดียวกันย่อมมีแก่นแท้ (essence) เดียวกัน หรือมีโครงสร้างเดียวกัน ตามความหมายที่คนเข้าใจร่วมกันหรือเข้าใจตรงกัน จากการศึกษาลักษณะร่วมกันของประสบการณ์ในเรื่องเดียวกันจากคนหลาย ๆ คน (อัญญา ปลดเปลื้อง, 2556)

ด้วยเหตุนี้การศึกษาปรากฏการณ์วิทยาจึงเป็นการพรรณนาและตีความ เพื่อสะท้อนประสบการณ์ชีวิตตามสภาพที่เป็นอยู่ และเขียนความเข้าใจนั้นในลักษณะแบบแผนชีวิต กล่าวคือเป็นการทำความเข้าใจความหมายที่มีอยู่ในบุคคล หรือสาระของประสบการณ์ต่อการมีชีวิตอยู่บนโลก โดยให้ความสำคัญต่อความเข้าใจประสบการณ์มากกว่าการอธิบายเหตุผลของประสบการณ์นั้น

วิธีดำเนินการวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา

ปรากฏการณ์วิทยามีวิธีการวิจัยคล้ายคลึงกับวิธีการเชิงคุณภาพอื่น ๆ แต่จะเน้นการศึกษาการตีความความหมายประสบการณ์ของมนุษย์เป็นหลัก เพื่อเข้าใจความหมายของปรากฏการณ์นั้น ๆ Moustakas (1994) โดยวิธีการดำเนินการวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยาประกอบด้วย

1. กำหนดหัวข้อ และคำถามการวิจัยที่เหมาะสมกับวิธีการศึกษาแนวปรากฏการณ์วิทยา
2. ทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษา
3. กำหนดเกณฑ์สำหรับเลือกบุคคลและปรากฏการณ์สำหรับศึกษา

ในการวิจัยกลุ่มตัวอย่างจะถูกเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์หรือได้ประสบการณ์ที่นักวิจัยเจาะจงศึกษา เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมกับลักษณะของการวิจัย ซึ่งกลุ่มตัวอย่างควรมีจำนวนมากพอที่จะสะท้อนรูปแบบที่หลากหลายของปรากฏการณ์ที่ศึกษา แต่ไม่ควรมากเกินไป เพื่อศึกษาระดับลึกไม่ล่าช้ามากนัก (ชาย โพลิตา, 2556)

4. ให้ข้อมูลที่จำเป็นแก่ผู้ที่ถูกเลือกมาศึกษา รวมทั้งจัดการกับประเด็นเกี่ยวกับจริยธรรมในการวิจัย

5. กำหนดประเด็นหรือแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก

การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลผ่านการดำเนินการสนทนาที่เป็นไปอย่างธรรมชาติ โดยผู้ถูกสัมภาษณ์และผู้สัมภาษณ์จะมีปฏิสัมพันธ์กันในลักษณะการสนทนาแบบไม่เป็นทางการ และมีความยืดหยุ่น ซึ่งนักวิจัยจะต้องเตรียมประเด็นสำหรับการสนทนาไว้ล่วงหน้า โดยถามถึงสิ่งที่เขาทำ สิ่งที่เขาคิด และทำที่ หรือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชีวิตเขา หลังจากได้ประสบกับเหตุการณ์แล้ว เพื่อเข้าถึงความหมายของปรากฏการณ์ที่มีต่อผู้ให้ข้อมูล และรับฟังสิ่งที่ผู้ให้สัมภาษณ์บอกเล่ามากกว่าการควบคุมการสนทนาอย่างเดียว ทั้งนี้ในการวิจัยอาจใช้การสังเกตการกระทำหรือทำที่เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลร่วมด้วย (ชาย โพลิตา, 2556)

6. ทำการสัมภาษณ์และบันทึกการสัมภาษณ์อย่างละเอียด อาจจำเป็นต้องทำการสัมภาษณ์ซ้ำหลายครั้ง

7. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยา หมายถึง การวิเคราะห์ข้อมูล และการตีความหมายข้อมูล ซึ่งเกิดขึ้นทันทีที่นักวิจัยเข้าไปในพื้นที่ศึกษา (Site or Setting) การตีความข้อมูลจึงมีความสำคัญมาก เพื่อให้เกิดความเข้าใจความหมายของการมีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ โดยในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยต้องสำรวจตัวเอง เพื่อพิจารณาว่ามีอคติหรือมีข้อสรุปที่คิดไว้ก่อนเกี่ยวกับปรากฏ

กฎเกณฑ์ที่ศึกษาหรือไม่ หากพบว่ามี นักวิจัยต้องขจัดออกไปให้หมดก่อนการเริ่มต้นวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งองค์ประกอบสำคัญของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแบ่งเป็น 3 ส่วน (อัญญา พลดเปลื้อง, 2556) ได้แก่

7.1 การย่อข้อมูล (Data reduction) เป็นกระบวนการจัดการข้อมูลด้วยวิธีต่าง ๆ เพื่อให้ข้อมูลมีระเบียบ โดยมีการจัดระบบและเชื่อมโยงข้อมูลตามกรอบแนวคิดของเรื่องที่ศึกษา อาจใช้วิธีการทำให้ข้อมูลน้อยลง ด้วยการตัดทอนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาออกเหลือไว้เฉพาะเรื่องที่ต้องการศึกษาจริง ๆ เพื่อนำเสนอข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ และเข้าใจง่าย

7.2 การแสดงข้อมูล (Data display) เป็นการนำเสนอข้อมูลที่จัดระเบียบไว้เป็นหมวดหมู่ด้วยวิธีการพรรณนา

7.3 การหาข้อสรุป การตีความ และการตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็นการวิจัย (Conclusions, drawing, and verifying) เป็นกระบวนการหาข้อสรุป ตีความข้อสรุปหรือข้อค้นพบ รวมทั้งเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของข้อมูล เพื่อให้ได้ประเด็นหลักของการศึกษา ตลอดจนเป็นการยืนยันผลการตรวจสอบสามเส้าความน่าเชื่อถือของข้อสรุป ซึ่งสิ่งที่ได้จากการตีความอาจแสดงในรูปของคำอธิบาย แนวคิด หรือทฤษฎี

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดปรากฏการณ์วิทยาอรรถปริวรรต ของ Martin Heidegger มาใช้เป็นแนวทางศึกษาแนวคิด ทักษะ และภูมิหลังของครูผู้สอน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการประกอบสร้างความหมายของประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมหรืออาเซียน โดยจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ และหาข้อสรุป เพื่อนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการเขียนเชิงพรรณนาอธิบายบริบทของปรากฏการณ์ที่ศึกษา ซึ่งจะให้เห็นภาพการส่งต่อประวัติศาสตร์ของครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมในบริบทอาเซียน” (A Study of Elementary School History Teachers’ Experiences to Enhance Cultural Diversity Understanding in the Context of the ASEAN Community) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้แนวทางการวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Approach) เพื่อตีความหาความหมายและอธิบายสิ่งที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับทัศนะของครูผู้สอน ผู้ซึ่งตีความและให้ความหมายของวิชาประวัติศาสตร์จากการจัดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษาในบริบทอาเซียน โดยอาศัยแนวคิดปรากฏการณ์วิทยาอรรถปริวรรต (Hermeneutic phenomenology) ของ Martin Heidegger (1889-1959) ที่มุ่งการตีความหมายประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์เป็นหลัก เพื่อศึกษาแก่นแท้ (Essences) ของสิ่งที่เป็นปรากฏการณ์หรือการแสดงตัวตนของวิถีทางแต่ละคน (ชาย โพลีตา, 2556) ซึ่งแนวคิดปรากฏการณ์วิทยาอรรถปริวรรตของ Heidegger มองว่าความเป็นตัวตนนั้นเป็นส่วนประกอบหนึ่งของประสบการณ์ การให้ความหมายประสบการณ์จึงไม่สามารถแยกออกจากความเป็นตัวตนของบุคคลได้ ด้วยแนวคิดนี้ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจกับแนวคิด ทัศนะ และภูมิหลังของครูผู้สอน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการประกอบสร้างความหมายของประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมหรืออาเซียน ซึ่งจะช่วยให้เห็นภาพการส่งต่อประวัติศาสตร์ของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาเมื่อประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมรูปแบบเปิดอย่างเต็มรูปแบบ โดยผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามรายละเอียด ดังนี้

- 3.1 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย
- 3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.3 ขั้นตอนการจัดเก็บข้อมูล
- 3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.5 สรุป อภิปรายผล และนำเสนอรายงานการวิจัย

3.1 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษา ปีกการศึกษา 2560 ในโรงเรียนขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ที่มีการจัดการศึกษาโดยยึดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 คน ผ่านวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของผู้สอนระดับประถมศึกษาที่มีแนวคิด ทักษะ และภูมิหลังที่หลากหลายในภาพรวม โดยมีแนวทางการพิจารณา ดังนี้

(1) สำเร็จการศึกษาจากคณะครุศาสตร์ หรือศึกษาศาสตร์ โดยได้รับปริญญาครุศาสตรบัณฑิต หรือศึกษาศาสตรบัณฑิตขึ้นไป และมีใบประกอบวิชาชีพครู

(2) รับผิดชอบงานสอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ที่มีการจัดการศึกษาโดยยึดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไม่น้อยกว่า 2 ปี

(3) มีประวัติการเข้ารับการอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

(4) มีประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนระดับประถมศึกษาไม่น้อยกว่า 2 ปี

โดยผู้วิจัยสนใจศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติข้างต้น เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่มีเงื่อนไขดังกล่าวจะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์มีลักษณะเฉพาะในด้านความชำนาญในการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และความสามารถตามศักยภาพ ทั้งนี้ ในกรณีที่ไม่สามารถหากกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติครบทั้ง 4 ข้อ การพิจารณาจะเน้นข้อ (2) และข้อ (4) เนื่องจากต้องการกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบงานสอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษาโดยตรง ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างควรมีคุณสมบัติข้อ (1) หรือ (3) อย่างน้อย 1 ข้อ เพื่อให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในฐานะผู้ที่ประกอบวิชาชีพครูในวงการการศึกษา ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการตีความและให้ความหมายวิชาประวัติศาสตร์ของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ในบริบทอาเซียน เพื่อวิเคราะห์หาความหมายที่อยู่เบื้องหลังในการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์แก่ผู้เรียนต่อไป

3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

3.2.1 วิธีการสอบถาม ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลทั่วไปของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษา ปีการศึกษา 2560 ได้แก่ ชื่อ-นามสกุล เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ที่อยู่ สถานที่ทำงาน ระดับชั้นที่สอน วิชาอื่นที่สอนนอกจากวิชาประวัติศาสตร์ เป็นต้น

3.2.2 วิธีการสังเกต ใช้แบบสังเกตเป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลการจัดการเรียนการสอน วิชาประวัติศาสตร์ ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษา ปีการศึกษา 2560 เช่น ด้านเทคนิค วิธีการสอน การใช้สื่อประกอบการจัดการเรียนการสอน การสร้างปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียน ภาษาพูด บุคลิก ท่าทาง อารมณ์ความรู้สึกขณะจัดการเรียนการสอน การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าในชั้นเรียน เป็นต้น

3.2.3 วิธีการสัมภาษณ์ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) ที่มีการวางแผนคำถามอย่างมีขอบเขตหรือทิศทางที่ยืดหยุ่นสามารถเปิดกว้างประเด็นที่อาจเกิดขึ้นจากการสนทนาเกี่ยวกับการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของผู้สอนระดับประถมศึกษา ปีการศึกษา 2560 เช่น แนวคิดในการใช้เทคนิควิธีการสอน การใช้สื่อประกอบการจัดการเรียนการสอน การสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน ประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน ความรู้สึกก่อน ขณะ และหลัง การจัดการเรียนการสอน ทักษะด้านความตระหนักถึงคุณค่าวิชาประวัติศาสตร์ของครูผู้สอนในบริบทอาเซียน เป็นต้น

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าหนังสือ เอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนวิชาประวัติศาสตร์ เพื่อกำหนดขอบเขตรายละเอียดของเนื้อหาและประเด็นสำคัญที่จะนำมาสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จากนั้นจึงสร้างแบบสอบถาม แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจแก้ไข เพื่อพิจารณาความสมบูรณ์ โดยผู้วิจัยได้นำเครื่องมือวิจัยดังกล่าวที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนวิชาประวัติศาสตร์ จำนวน 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการประถมศึกษา จำนวน 2 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามโดยการหาค่า IOC ซึ่งรายการคำถามส่วนใหญ่มีค่า IOC คือ 1 ดังนั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจึงมีความตรงเชิงเนื้อหา รวมทั้งรายการคำถามในแบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์ที่ได้จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเช่นเดียวกับแบบสอบถามด้วย

3.3 ขั้นตอนการจัดเก็บข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้แนวทางการวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Approach) โดยอาศัยแนวคิดปรากฏการณ์วิทยาอรรถปริวรรต (Hermeneutic phenomenology) ของ Martin Heidegger (1889-1959) ที่มุ่งการตีความหมายประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์เป็นหลัก (ชาย โพลิตา, 2556) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเพื่อรวบรวมการตีความและให้ความหมายประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์จากประสบการณ์ตรงของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาว่าครูผู้สอนให้ความหมายของประสบการณ์การสอนวิชาประวัติศาสตร์ในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมหรือบริบทอาเซียนของตนเองว่าอย่างไร ซึ่งในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้คำนึงถึงจริยธรรมการวิจัยในคนจึงได้จัดทำเอกสารขอเก็บข้อมูลในการใช้แบบสอบถาม แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ เพื่อปกป้องสิทธิของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัย เช่น ผู้เรียนในห้องเรียน ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ เป็นต้น เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลเชิงลึกของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องผ่านการจัดเก็บข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การใช้สอบถามภูมิหลังของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ การสังเกตพฤติกรรมของผู้สอนและผู้เรียนในวิชาประวัติศาสตร์ การสัมภาษณ์ความคิดหรือทัศนคติของผู้สอนที่มีต่อวิชาประวัติศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งการคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัยในคนของผู้วิจัยดำเนินการเพื่อรักษาข้อมูลส่วนตัวของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในการวิจัย ทั้งนี้การจัดเก็บข้อมูลดังกล่าวจะทำให้ทราบองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการตีความและให้ความหมายของประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถทำความเข้าใจความหมายของปรากฏการณ์ที่มีต่อครูผู้สอน และสามารถนำข้อมูลมาตีความหาความหมายเบื้องหลังของปรากฏการณ์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.3.1 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ไปใช้กับผู้เข้าร่วมวิจัย เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไป และภูมิหลังของครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษา โดยใช้ระยะเวลาในการตอบแบบสอบถามประมาณ 30 นาที คนละ 1 ครั้ง ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลมาประกอบการวิเคราะห์ในส่วนอื่น ๆ และใช้ประกอบการตั้งคำถามในการสัมภาษณ์

3.3.2 ผู้วิจัยนำแบบสังเกตการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไปใช้กับผู้เข้าร่วมวิจัยในชั่วโมงที่มีการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ทั้งหมด 16 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง รวมสังเกตผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์คนละ 16 ครั้ง ใช้ระยะเวลาในการสังเกตครั้งละ 1 ชั่วโมง ซึ่งแบบสังเกตดังกล่าวผู้วิจัยนำมาใช้ประกอบการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยจะเป็นคนใน (Insider) เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการหรือปรากฏการณ์นั้น เพื่อผู้วิจัยจะได้รับรู้ประสบการณ์การสอนวิชาประวัติศาสตร์ไปพร้อม ๆ กับผู้เข้าร่วมวิจัย โดยผู้วิจัยจะได้เฝ้าสังเกตบันทึก และรวบรวมข้อมูลในปรากฏการณ์จริงขณะที่มีการจัดการเรียนการสอน (Creswell, 2008)

ทั้งนี้ในการเก็บข้อมูลยังมีการใช้เครื่องบันทึกภาพวิดีโอ (VDO Recorder) ในการบันทึกการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยผู้วิจัยจะทำการบันทึกภาพวิดีโอในชั่วโมงที่มีการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ทั้งหมด 3 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง รวมบันทึกภาพวิดีโอผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์คนละ 3 ครั้ง ใช้ระยะเวลาในการบันทึกภาพวิดีโอครั้งละ 1 ชั่วโมง ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือไปใช้ประกอบการวิเคราะห์และสร้างคำถามในการสัมภาษณ์ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาเชิงลึกต่อไป

3.3.3 ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) เกี่ยวกับการสอนวิชาประวัติศาสตร์ สัมภาษณ์ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษา ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ที่มีการจัดการศึกษาโดยยึดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำนวน 6 คน ณ สถานศึกษาที่ผู้สอนทำงานอยู่ หลังจากผู้เข้าร่วมวิจัยทำแบบสอบถาม และผู้วิจัยได้สังเกตการจัดการเรียนการสอนเสร็จสิ้น เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและแบบสังเกตมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสัมภาษณ์ โดยจะสัมภาษณ์ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์อย่างน้อยคนละ 1 ครั้ง ใช้ระยะเวลาประมาณ 1-1.5 ชั่วโมง ประกอบการใช้เทปบันทึกเสียงร่วมด้วย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลไปใช้ในการตอบคำถามการวิจัย

ทั้งนี้การวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Approach) การสัมภาษณ์จะมีลักษณะเชิงลึก และยืดหยุ่น กล่าวคือ กระบวนการสัมภาษณ์เป็นไปอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อให้ผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างเป็นธรรมชาติในการแลกเปลี่ยนข้อมูล โดยผู้สัมภาษณ์จะอยู่ในฐานะเป็นผู้รับฟังผู้ให้สัมภาษณ์เล่ามากกว่าเป็นผู้ควบคุมการสนทนาอย่างเดียว ซึ่งลักษณะข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์จะถามรายละเอียดเกี่ยวกับประสบการณ์จัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ถามถึงความรู้สึกที่เกิดจากการได้รับประสบการณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แสดงปรากฏการณ์ที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา นอกจากนี้ผู้สัมภาษณ์ในฐานะผู้วิจัยยังต้องสังเกตท่าที น้ำเสียง รวมทั้งภาษาขณะผู้ให้สัมภาษณ์ให้สัมภาษณ์มาใช้ประกอบการตีความหลักฐานแวดล้อมอื่น ๆ ด้วย (ชาย โพลิตา, 2556) จากนั้นจึงรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไว้ในรูปของการพรรณนา

3.3.4 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดมาบันทึกลงคอมพิวเตอร์เพื่อสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล 1 ภาคการศึกษา แล้วนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาสรุปและอภิปรายผล

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการจัดเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ แบบสังเกตการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) เกี่ยวกับการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษา ปีการศึกษา 2560 มาวิเคราะห์ตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Approach) โดยอาศัยแนวคิดปรากฏการณ์วิทยาอรรถปริวรรต (Hermeneutic phenomenology) ของ Martin Heidegger (1889-1959) มาใช้ตีความหาความหมายเพื่อทำความเข้าใจเบื้องหลังปรากฏการณ์ ของครูผู้สอนที่มีต่อประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษาในบริบทอาเซียน ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นวิธีการหาข้อสรุปจากข้อมูลที่มีใช้ต่อบัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง โดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Inductive Content Analysis) คือ การตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากปรากฏการณ์ที่รวบรวมเหตุการณ์ต่าง ๆ พิจารณาลักษณะร่วมของข้อมูล เพื่อสรุปลักษณะร่วมของการศึกษา (ชาย โพลิตา, 2556) โดยมีรายละเอียดการดำเนินการ ดังต่อไปนี้

นำข้อมูลที่ได้จากการจัดเก็บข้อมูลมาอ่านแล้วทำการถอดแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ แบบสังเกตการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) เกี่ยวกับการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษา ปีการศึกษา 2560 อย่างละเอียด มาทำการหาคำสำคัญ เพื่อใช้ดินสอลงรหัส (Coding) จากนั้นนำคำที่ได้มาจัดกลุ่ม (Creating categories) นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับประวัติส่วนตัวของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอน และทัศนคติต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในบริบทอาเซียน จากนั้นนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

โดยข้อมูลส่วนใหญ่ที่ได้จากการศึกษาจะอยู่ในลักษณะของ text หรือเรื่องราวที่พรรณนาอย่างละเอียด เกี่ยวกับปรากฏการณ์การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ และการให้ความหมายต่อวิชาประวัติศาสตร์จากประสบการณ์ของครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ในระดับประถมศึกษา ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยจึงต้องกลั่นเอาความหมายของข้อมูลจากทัศนะของผู้ให้ข้อมูลและความหมายจากหลักฐานแวดล้อมที่ปรากฏการณ์นั้น ๆ ด้วย (ชาย โพลิตา, 2556) ส่วนการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบความเรียงจะนำเสนอเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ในระดับประถมศึกษา เช่น เพศ อายุ วุฒิการศึกษา เป็นต้น เพื่อช่วยให้เข้าใจข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยในภาพรวมได้ง่ายขึ้น ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation) ข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

(Semi-structured interview) เพื่อตรวจสอบความเหมือนและความแตกต่างของผลการศึกษาที่ได้จากหลายแหล่งข้อมูลจากการเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นระยะเวลานาน ซึ่งช่วยให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น

3.5 สรุป อภิปรายผล และนำเสนอรายงานการวิจัย

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษา ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนในเขตพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวทางการวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Approach) แนวคิดปรากฏการณ์วิทยาอรรถปริวรรต (Hermeneutic phenomenology) ของ Martin Heidegger (1889-1959) เพื่อตีความหาความหมายและอธิบายสิ่งที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับการตีความและให้ความหมายประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในบริบทอาเซียนของครูผู้สอนที่มีต่อตนเอง การให้ความหมายของวิชาประวัติศาสตร์ และทัศนะของครูผู้สอนเกี่ยวกับความหมายของวิชาประวัติศาสตร์ว่ามีคุณค่าหรือมีความสำคัญต่อสังคมพหุวัฒนธรรมในบริบทอาเซียนอย่างไร ซึ่งการรวบรวมข้อมูลผ่านแบบสอบถามแบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ จะทำให้ได้มีประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์อย่างรอบด้านทั้งในส่วนข้อมูลภูมิหลังของผู้สอน แนวคิดเบื้องหลัง การตระหนักรู้ถึงคุณค่าของวิชาประวัติศาสตร์จากทัศนะของครูผู้สอน รวมทั้งบริบทของการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยมุ่งทำความเข้าใจความหมายของประสบการณ์ของผู้สอนเป็นหลัก ซึ่งการเก็บข้อมูลภาคสนามในแต่ละครั้งจะทำให้ได้ข้อมูลที่มีลักษณะเฉพาะของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเท่านั้น ฉะนั้นผู้วิจัยจึงได้เลือกใช้แนวทางการวิจัยดังกล่าว และเลือกใช้ประเภทการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Inductive Content Analysis) คือ การตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากปรากฏการณ์ที่รวบรวมเหตุการณ์ต่าง ๆ พิจารณาลักษณะร่วมของข้อมูล เพื่อสรุปลักษณะร่วมของการศึกษา ตามหลักอุปนัย (Induction) กล่าวคือ การหาความจริงจากข้อเท็จจริง (face) ส่วนย่อย ๆ หลาย ๆ ส่วน แล้วสรุปเป็นความจริงชุดใหญ่ โดยนำข้อมูลจากการถอดแบบสอบถาม แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์อย่างละเอียดมาทำการหาคำสำคัญ เพื่อลงรหัส (Coding) จากนั้นนำคำที่ได้มาจัดกลุ่ม (Creating categories) นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับประวัติส่วนตัวของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนและทัศนะต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ แล้วทำความเข้าใจนำมาใช้ในการอธิบายเบื้องหลังปรากฏการณ์การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในบริบทอาเซียน (ชาย โพลิตา, 2556) ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยเป็นการศึกษาในฐานะเป็นงานวิจัยเอกเทศ จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลจากบันทึกภาคสนามสรุปและอภิปรายผลนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบความเรียงในรูปแบบการศึกษาเชิงพรรณนา (descriptive) อธิบายบริบทของปรากฏการณ์ที่ศึกษา

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แนวทางการวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Approach) เพื่อทำความเข้าใจทัศนะของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ผู้ตีความ และให้ความหมายของวิชาประวัติศาสตร์จากประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษาในบริบทอาเซียน ซึ่งการให้ความหมายประสบการณ์ของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ยังทำให้เกิดความเข้าใจความหมายของวิชาประวัติศาสตร์ในบริบทอาเซียนที่มีต่อผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์อย่างลึกซึ้ง โดยผู้วิจัยได้ใช้ระยะเวลาทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2560 จนกระทั่งถึงเดือนมีนาคม 2561 ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา ด้วยวิธีการใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลทั่วไปของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ แบบสังเกตการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ใช้ประกอบการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ในห้องเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) ใช้ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึกในการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับแนวคิด ทัศนคติ และภูมิหลังของผู้สอนในการให้ความหมายวิชาประวัติศาสตร์ โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งได้ ดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา ปีการศึกษา 2560

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) ของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษา ปีการศึกษา 2560 สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ 4 ประเด็น ดังนี้

4.2.1 แนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา

4.2.1.1 ด้านการศึกษาพฤติกรรมและลักษณะของผู้เรียน

4.2.1.2 ด้านวัตถุประสงค์การสอนวิชาประวัติศาสตร์

4.2.1.3 ด้านเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา

4.2.1.4 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

4.2.1.5 ด้านสื่อประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

4.2.1.6 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

4.2.1.7 ด้านการจัดทำแผนการสอน

4.2.2 ประสบการณ์จากการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา

4.2.2.1 การให้ความหมายวิชาประวัติศาสตร์

4.2.2.2 ความคาดหวังของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์

4.2.2.3 ความรู้สึกในการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์

(1) ความรู้สึกก่อนการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

(2) ความรู้สึกขณะจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

(3) ความรู้สึกหลังจากจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

4.2.2.4 ความรู้สึกต่อการเป็นครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์

4.2.2.5 ความต้องการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

4.2.3 มุมมองต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในบริบทอาเซียนของ ผู้สอนระดับประถมศึกษา

4.2.4 ภูมิหลังประสบการณ์การเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ของผู้สอนระดับ ประถมศึกษา

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา ปีการศึกษา 2560

รายละเอียดข้อมูลทั่วไปของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษา ปีการศึกษา 2560 ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยเลือกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 6 คน ผ่านวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 2 คน และเพศหญิงจำนวน 4 คน มีรายละเอียดข้อมูลทั่วไปเฉพาะบุคคลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1

รายละเอียดส่วนบุคคลของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา ปีการศึกษา 2560

ID	เพศ	อายุ (ปี)	ศาสนา	ภูมิลำเนา	ที่อยู่ ปัจจุบัน	วุฒิการศึกษา สูงสุด	สาขา/วิชาเอก ที่สำเร็จการศึกษา
T1	ชาย	33	พุทธ	กทม.	กทม.	ศศ.บ.	บรรณารักษ์และ สารนิเทศ
T2	หญิง	49	พุทธ	กทม.	กทม.	คบ.	การศึกษาพิเศษ
T3	หญิง	29	พุทธ	พิษณุโลก	กทม.	คบ.	สังคมศึกษา
T4	หญิง	57	พุทธ	นครสวรรค์	กทม.	คบ.	ประถมศึกษา
T5	ชาย	26	อิสลาม	นราธิวาส	กทม.	คบ.	สังคมศึกษา
T6	หญิง	47	อิสลาม	นนทบุรี	นนทบุรี	(คบ.) ศษ.ม.	(สังคมศึกษา) บริหารการศึกษา

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา ปีการศึกษา 2560 มีเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์มีอายุมากที่สุด คือ 57 ปี และผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์มีอายุน้อยที่สุด คือ 26 ปี ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ต่างจังหวัด ปัจจุบันผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ตามลำดับ ซึ่งส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาสูงสุดจากคณะครุศาสตร์ หรือคณะศึกษาศาสตร์ในระดับปริญญาตรี สาขาหรือวิชาเอกสังคมศึกษา และมีใบประกอบวิชาชีพครู

ตารางที่ 4.2

รายละเอียดเกี่ยวกับประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์
ระดับประถมศึกษา ปีการศึกษา 2560

ID	สถานที่ ทำงาน ปัจจุบัน	ตำแหน่ง	ประสบการณ์ การทำงาน (ปี)	ประสบการณ์ รับผิดชอบ การสอนวิชา ประวัติศาสตร์ (ปี)	ภาระหน้าที่อื่น ๆ
T1	กทม.	ครูอัตราจ้าง	2	2	บรรณารักษ์ ห้องสมุด
T2	กทม.	ครู (คศ.1)	22	2	ครูอนามัย และ ดูแลเด็กการศึกษา พิเศษ
T3	กทม.	ครูอัตราจ้าง	4	2	เจ้าหน้าที่สถิติ
T4	กทม.	ครู (คศ.3)	33	2	-
T5	กทม.	ครูอัตราจ้าง	2	2	เจ้าหน้าที่เวร ตรวจสอบความ เรียบร้อย
T6	กทม.	ครู (คศ.2)	22	3	ครูประจำชั้น และ หัวหน้ากลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคม ศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

จากข้อมูลข้างต้นกลุ่มตัวอย่างผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา ปีการศึกษา 2560 ที่ทำงานอยู่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีจำนวนครูที่รับผิดชอบงานสอนวิชาประวัติศาสตร์ครึ่งหนึ่งอยู่ในตำแหน่งครูอัตราจ้าง และจำนวนครูที่รับผิดชอบงานสอนวิชาประวัติศาสตร์อีกครั้งหนึ่งอยู่ในตำแหน่งครูที่ผ่านการคัดเลือกบรรจุให้เข้ารับราชการ ซึ่งผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ที่มีประสบการณ์ทำงานในสถานศึกษามากที่สุด คือ 33 ปี และมีประสบการณ์ทำงานในสถานศึกษาน้อยที่สุด คือ 2 ปี ส่วนประสบการณ์รับผิดชอบจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์มีผู้รับผิดชอบสอน

วิชาประวัติศาสตร์มากที่สุด คือ 3 ปี และผู้รับผิดชอบสอนวิชาประวัติศาสตร์น้อยที่สุด คือ 2 ปี ทั้งนี้ ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ยังมีภาระหน้าที่อื่น ๆ ที่ต้องรับผิดชอบนอกเหนือจากงานสอนวิชาประวัติศาสตร์ เช่น หน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุด ครูอนามัย และดูแลเด็กการศึกษาพิเศษ เจ้าหน้าที่ สติติ เป็นต้น

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ของครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา ปีการศึกษา 2560

จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในบริบทห้องเรียนจริงของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ และการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา ปีการศึกษา 2560 ทำให้ได้ข้อมูลที่น่าสนใจหลายประเด็น ซึ่งหากประเด็นใดที่ผู้เข้าร่วมวิจัยมีความคิดเห็นคล้ายคลึงกันผู้วิจัย จะยกตัวอย่างบทสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมวิจัยท่านใดท่านหนึ่งประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล โดยสามารถวิเคราะห์ข้อมูลแยกออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

4.2.1 แนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา

4.2.1.1 ด้านการศึกษาพฤติกรรมและลักษณะของผู้เรียน

ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา ผู้สอนคำนึงถึงพัฒนาการของผู้เรียนในระดับชั้นของตนจากการศึกษาข้อมูล และจากการเฝ้าสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน ดังจะเห็นได้จากตอนหนึ่งในบทสัมภาษณ์ ความว่า

“นักเรียนส่วนใหญ่จะสนใจ อาจมีกลุ่มที่คุยเล่นบ้างตามวัยของนักเรียน”

(ID: T1)

“นักเรียนมีความสนใจ กระตือรือร้น บางคนตั้งใจฟัง ถามคำถาม และตอบคำถาม” (ID: T5)

การศึกษาพฤติกรรมและลักษณะของผู้เรียนจึงมีส่วนช่วยให้ผู้สอนได้แนวทางในการออกแบบและวางแผนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเนื้อหา รวมทั้งความสนใจของผู้เรียนในระดับประถมศึกษาที่มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ และรับฟังสิ่งใหม่ ๆ โดยการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า ผู้เรียนพยายามมีส่วนร่วมในการตอบคำถาม และแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องราวความเป็นมาในอดีต โดยเฉพาะผู้เรียนที่มีความชื่นชอบและมีความสนใจในเรื่องราวเหล่านี้ ซึ่งผู้สอนได้มีความพยายามจัดการเรียนการสอนให้มีความหลากหลายสอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียน และออกแบบการสอนให้มีความยืดหยุ่น ดังข้อความจากบทสัมภาษณ์ ความว่า

“คุณครูจะสังเกตว่าชั่วโมงไหนนักเรียนจะไม่มีสมาธิ นักเรียนจะนั่งนักเรียนจะฟัง คุณครูจะดูตั้งแต่ตอนแรก ถ้าคุณครูเห็นนักเรียนชั่วโมงนี้ไม่มีสมาธิ คุณครูก็จะจูงใจนักเรียนก่อน เช่น นักเรียนไปเล่นพละมา นักเรียนเหนื่อย นักเรียนร้อน นักเรียนไม่อยากจะเรียนแน่นอน คุณครูก็หาอะไรให้นักเรียนเล่นก่อนเพลิน ๆ แต่ต้องเกี่ยวกับเรื่องที่คุณครูสอน ไม่ได้เข้าเรื่องขนาดนั้น ให้นักเรียนเล่นก่อน แล้วค่อย ๆ จูงนักเรียนเข้าเนื้อเรื่องที่จะสอนสุดท้ายก็จะเรียนได้เอง” (ID: T3)

“นักเรียนเก่งบางครั้งที่ไม่อยากฟัง เขารู้แล้ว คุณครูใช้สื่อออนไลน์นักเรียนก็เรียนรู้เองได้ นักเรียนเปิดเองได้ บางครั้งก็ต้องย้อนกลับไปสอนวิธีเล่าเหมือนเดิม...” (ID: T5)

“นักเรียนเก่งก็จะอีกแบบหนึ่ง นักเรียนตอบโต้กับคุณครูได้เลย แต่นักเรียนห้องธรรมดา ก็จะอีกแบบหนึ่ง คุณครูต้องหลอกล่อ แอบเล่าเรื่องราวต่าง ๆ นักเรียนก็จะอยากฟัง แต่ถ้านักเรียนห้องเก่งนักเรียนก็จะมีความรู้อยู่แล้ว ครูก็สอนไม่มาก นักเรียนจะตอบได้...” (ID: T6)

ด้วยเหตุนี้การเฝ้าสังเกตพฤติกรรมและลักษณะของผู้เรียนจึงมีส่วนช่วยให้ผู้สอนได้แนวทางในการปรับการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจ และความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังข้อมูลจากบทสัมภาษณ์ข้างต้นและจากการสังเกตของผู้วิจัย กล่าวคือ ในการจัดการเรียนการสอนเรื่องเดียวกันแต่ผู้เรียนมีลักษณะที่แตกต่างกัน การจัดการเรียนการสอนในแต่ละห้องเรียนผู้สอนจะมีการปรับเปลี่ยนเทคนิควิธีการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนตอบสนองต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน เช่น การตั้งคำถาม การเล่าเรื่อง การอภิปราย การใช้สื่อการสอนออนไลน์ วิดีโอ รูปภาพ เป็นต้น จึงอาจกล่าวได้ว่าผู้สอนจะมีความยืดหยุ่นในการสอนวิชาประวัติศาสตร์โดยใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดการเรียนการสอน เพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า กระตุ้นการมีส่วนร่วม และดึงดูดความสนใจของผู้เรียน

นอกจากนี้จากการสังเกตของผู้วิจัยยังพบว่า ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์มีความสามารถในการตระหนักรู้เกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมของผู้เรียน โดยสามารถแบ่งนักเรียนตามลักษณะพฤติกรรมเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้เรียนที่มีลักษณะพฤติกรรมเอื้อต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ เช่น ผู้เรียนสนใจ มีส่วนร่วมในการตอบคำถาม กระตือรือร้นในการเรียนรู้ นักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนรู้ได้เร็ว เป็นต้น และผู้เรียนที่มีลักษณะพฤติกรรมไม่เอื้อต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ เช่น ผู้เรียนรู้สึกเหนื่อย รู้สึกเบื่อ ไม่ตั้งใจฟัง คอยกั้นขณะผู้สอนดำเนินการสอน เป็นต้น จึงอาจกล่าวได้ว่าผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์เป็นผู้ที่ช่างสังเกตช่างจดจำพฤติกรรม อารมณ์ และความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียน เพื่อพยายามทำความเข้าใจความแตกต่างของผู้เรียน ซึ่งจะทำให้ผู้สอนได้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้เรียนมาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน

ดังนั้น การเฝ้าสังเกตพฤติกรรมและลักษณะของผู้เรียนจึงมีส่วนช่วยให้ผู้สอนสามารถตัดสินใจเลือกวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมที่สุดแก่ผู้เรียนได้ง่ายขึ้นด้วยดุลยพินิจของผู้สอน เพื่อจัดการเรียนการสอนให้บรรลุตรงตามวัตถุประสงค์

4.2.1.2 ด้านวัตถุประสงค์การสอนวิชาประวัติศาสตร์

จากการศึกษาการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา พบว่า ผู้สอนจะกำหนดวัตถุประสงค์ในแผนการสอนแต่ละเรื่องหรือหน่วยการเรียนรู้ตามที่ระบุไว้ในมาตรฐานและตัวชี้วัดของสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 อย่างเคร่งครัด โดยวัตถุประสงค์การสอนดังกล่าวจะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านความรู้ ด้านกระบวนการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาประวัติศาสตร์ที่สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นชาติ และสามารถทำหน้าที่ส่งต่อเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ชนชาติได้อย่างถูกต้องเป็นกลาง รวมทั้งสามารถปรับตัวอยู่ท่ามกลางความแตกต่างและหลากหลายของผู้คนในสังคมได้อย่างสันติสุข

4.2.1.3 ด้านเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา

ในการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษา จะยึดเนื้อหาตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และเน้นเนื้อหาตามหนังสือเรียนวิชาประวัติศาสตร์ในแต่ละระดับชั้น ซึ่งเนื้อหาในหนังสือเรียนระดับประถมศึกษาจะเริ่มต้นด้วยเรื่องราวประวัติศาสตร์ที่ใกล้ตัวผู้เรียนในระดับบุคคล ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับอาณาจักรต่าง ๆ ของประเทศไทย จนกระทั่งถึงประวัติศาสตร์ของต่างประเทศ ดังข้อความจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

“...เนื้อหาใกล้ตัวต่อจาก ป.1 เกี่ยวกับประวัติของครอบครัว ประวัติชุมชน ค่อย ๆ กว้างขึ้น พอ ป.2 จะเป็นประวัติศาสตร์เกี่ยวกับต้นรัตนโกสินทร์...” (ID: T2)

“เน้นเนื้อหาในหนังสือ เพราะต้องสอนเหมือนกันทุกห้อง จะได้รับขอบเขตเนื้อหาข้อสอบเหมือน ๆ กัน” (ID: T5)

นอกจากนี้จากการศึกษาายังพบว่า ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ยังจัดเตรียมเนื้อหาเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่กำหนดในมาตรฐานและตัวชี้วัดของสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ผู้เรียนในระดับชั้นที่รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากตระหนักว่าเนื้อหาบางประเด็นในหนังสือเรียนไม่เพียงพอในการตอบข้อสงสัยของผู้เรียน ดังตอนหนึ่งในบทสัมภาษณ์ ความว่า

“เนื้อหาในหนังสือมีน้อยมาก คุณครูก็จะหาเนื้อหาเพิ่มเติมให้โดยเสิร์ชจากอินเทอร์เน็ต แล้วทำแบบฝึก apply ให้เข้ากับนักเรียน และจะมีเรื่องเล่า ซึ่งคุณครูต้องศึกษาเพิ่มเติมให้แม่น เพื่อที่จะตอบคำถามนักเรียนได้” (ID: T2)

“ดูเนื้อหาว่าคุณครูสอนเรื่องนี้ แล้วก็เอาเนื้อหาในหนังสือและหาเนื้อหาจากข้างนอกมารวมด้วย เอามา adapt ให้เข้ากัน” (ID: T3)

จากการศึกษาจึงสะท้อนให้เห็นว่าผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์มีการคัดเลือกเนื้อหาที่นำมาสอนเสริมเพิ่มเติมให้แก่ผู้เรียน เพื่อตอบข้อสงสัยและช่วยให้ผู้เรียนมีความรอบรู้ โดยครูยังเป็นแบบอย่างให้ผู้เรียนรู้จักการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมต่อยอดองค์ความรู้เดิมจากในห้องเรียน เพื่อนำข้อมูลมาแลกเปลี่ยนกัน จนทำให้ผู้เรียนบางคนตื่นตัวในการเรียนรู้ และพยายามศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ด้วยตนเอง แม้ว่าจากการสังเกตของผู้วิจัยจะมีนักเรียนเพียงส่วนน้อยที่มีความสนใจพยายามศึกษาหาค้นคว้าข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์เพิ่มเติมด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องก็ตาม ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ทำให้ครู นักเรียน และผู้ปกครองมีปฏิสัมพันธ์กันในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และส่งเสริมความเข้าใจข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่นักเรียนกำลังศึกษาในระดับชั้นนั้น ๆ ดังข้อความในบทสัมภาษณ์ตอนหนึ่ง ความว่า

“...สมมติสัปดาห์หน้าคุณครูจะสอนอะไร คุณครูก็จะให้นักเรียนเสิร์ช หา มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ไม่ใช่ครูหามาให้เด็กเรียนอย่างเดียว นักเรียนแต่ละห้องก็จะมีนักเรียนที่เก่ง พอแม่ให้ความสนใจ พอคุณครูถามนักเรียนวันนี้เอาอะไรมาฝากครูบ้าง นักเรียนก็จะเล่า ในส่วนความจำของนักเรียนอาจจะไม่เยอะ พอนักเรียนเล่ามาคุณครูก็จะเพิ่มเติมในสิ่งที่คุณครูเตรียมมาให้ นักเรียนทุกคนก็ฟัง สนุก แล้วก็มีความสุขในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้... ผู้ปกครองบอกลูกกระตือรือร้นที่จะไปหาข้อมูลเพิ่มเติมที่ครูบอก ผู้ปกครองมาขอบคุณคุณครูที่ช่วยเติมเต็มความรู้...” (ID: T2)

จากการศึกษาแนวคิดการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ด้านเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา จึงพบว่าผู้สอนไม่ได้ยึดเนื้อหาเฉพาะในตำราเรียนเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลทางประวัติศาสตร์จากหลาย ๆ แหล่งเพิ่มเติม เพื่อนำมาสอดแทรกให้แก่ผู้เรียน โดยคำนึงถึงพัฒนาการการเรียนรู้และความสนใจของผู้เรียนในระดับชั้นนั้น ๆ รวมทั้งยังกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาค้นคว้าความรู้ทางประวัติศาสตร์เพิ่มเติมด้วยตนเอง จนก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับผู้ปกครอง ตลอดจนผู้ปกครองและครู ในลักษณะการบอกเล่าเรื่องราวจากการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์สู่กันฟัง ทั้งนี้ในการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ยังคงยึดขอบเขตเนื้อหาตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และเน้นเนื้อหาตามหนังสือเรียนวิชาประวัติศาสตร์ในแต่ละระดับชั้นเป็นหลัก

เพื่อให้ผู้เรียนมีองค์ความรู้ใกล้เคียงกัน แม้ว่าเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์จะมีการเปลี่ยนแปลงเมื่อเกิดข้อค้นพบใหม่ ๆ ก็ตาม

4.2.1.4 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

จากการศึกษารูปแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของผู้สอนระดับประถมศึกษา ปีการศึกษา 2560 พบว่า ผู้สอนมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนให้เป็นไปตามขั้นตอนที่ระบุไว้ในแผนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่ได้จัดทำขึ้น โดยมีขอบเขตเนื้อหาตามมาตรฐานและตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในที่นี้ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างผลการสังเกตกระบวนการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง บุคคลสำคัญของไทย ซึ่งผู้สอนใช้ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นเวลา 1 ชั่วโมง พบว่า การจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับมาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย ตัวชี้วัด ส 4.3 ป.3/2 อธิบายพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ในรัชกาลปัจจุบันโดยสังเขป ทั้งนี้ในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผู้สอนเริ่มต้นการสอนโดยเตรียมความพร้อมผู้เรียนผ่านการใช้คำถามกระตุ้นความคิดเพื่อสอบถามเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจสำคัญของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และพระราชกรณียกิจสำคัญของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตามที่ผู้เรียนรู้จัก ซึ่งผู้เรียนพยายามมีส่วนร่วมโดยการยกมือตอบคำถามที่สะท้อนภูมิความรู้เดิมของผู้เรียน และให้ความสนใจคำถามของผู้สอนเป็นอย่างดี จากนั้นผู้สอนได้อธิบายความสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาประวัติบุคคลสำคัญของไทยซึ่งสอดคล้องกับขอบเขตมาตรฐานและตัวชี้วัดข้างต้น จึงทำให้ผู้เรียนสามารถคาดการณ์สาระสำคัญจากการทำกิจกรรมในชั่วโมงเรียนดังกล่าวได้ หลังจากนั้นผู้สอนได้ดำเนินการสอนผ่านการใช้ใบงานเป็นสื่อการสอน โดยชี้แจงคำสั่งให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติบุคคลสำคัญของไทยจากหนังสือเรียนมาใช้ในการตอบคำถามในใบงานภายในระยะเวลาที่กำหนด

ซึ่งจากการสังเกต พบว่า ข้อคำถามเกี่ยวกับพระราช-ประวัติบุคคลสำคัญในใบงานเป็นคำถามปลายปิดหรือมีคำตอบที่ถูกต้องคำตอบเดียวเท่านั้น ประกอบกับสื่อการสอนหรือแหล่งเรียนรู้ที่ผู้เรียนใช้ในการศึกษาหาข้อมูลมีเพียงหนังสือเรียนเล่มเดียวอาจทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ไม่หลากหลายเพียงพอ จึงมีความเป็นไปได้ว่าผู้เรียนจะได้รับความรู้ในลักษณะท่องจำตามเนื้อหาที่ปรากฏในหนังสือเรียน แม้ว่ากิจกรรมการเรียนรู้จะออกแบบให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเองก็ตาม แต่ผู้เรียนอาจไม่สามารถนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการคิดวิเคราะห์ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อทำความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องราวที่ศึกษากับการดำเนินชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ในตอนท้ายชั่วโมงเรียนดังกล่าวผู้สอนได้เก็บรวบรวมใบงานและสังเกตความเรียบร้อยของผลงานผู้เรียน

ทุกคน จากนั้นตั้งคำถามถามผู้เรียนเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษาเพื่อทบทวนและสรุปเนื้อหา ซึ่งจากการสังเกตกระบวนการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวในภาพรวม พบว่า การใช้ใบงานเป็นสื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนสามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียนในการทำกิจกรรมให้สำเร็จลุล่วงตามระยะเวลาที่กำหนด และทำให้ผู้สอนสามารถควบคุมพฤติกรรมของผู้เรียนในชั้นเรียนได้ง่าย นอกจากนี้ใบงานดังกล่าวยังสามารถประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนจากการศึกษาพระราชประวัติบุคคลสำคัญอย่างเป็นรูปธรรมผ่านลายลักษณ์อักษรจากการเขียนตอบของผู้เรียนอีกด้วย แม้ว่าองค์ความรู้ส่วนใหญ่ของผู้เรียนจะมีลักษณะท่องจำผ่านการเขียนจดบันทึกข้อมูลในใบงานก็ตาม

อย่างไรก็ตาม จากการสังเกตของผู้วิจัยกระบวนการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์โดยส่วนใหญ่จะเริ่มต้นด้วยการชี้แจงมาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัด รวมทั้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้รับรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเตรียมความพร้อมก่อนการเรียนรู้นี้เนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ที่จะมีการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องหรือหน่วยการเรียนรู้นั้น ๆ โดยก่อนที่จะเข้าสู่เนื้อหาบทเรียนผู้เรียนจะต้องทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อประเมินความรู้เบื้องต้นของผู้เรียน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะทำให้ผู้สอนมีโอกาสได้แนวทางปรับปรุงแผนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของตนให้สามารถจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนแก่ผู้เรียนอย่างเหมาะสม นอกจากนี้หลังจากจบบทเรียนยังมีการทดสอบหลังเรียนอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจแนวทางในการจับประเด็นสำคัญและเนื้อหาสาระสำคัญที่ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ต้องการเน้นย้ำ ซึ่งการทดสอบดังกล่าวยังเป็นตัวบ่งชี้ได้ว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของผู้สอนได้กำหนดขึ้นหรือไม่ ทั้งนี้ในมุมมองของผู้วิจัยมีความเห็นว่าการสอนวิชาประวัติศาสตร์ผู้สอนสามารถออกแบบการสอนใหม่ได้ และควรเน้นนำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ประกอบการสอนร่วมด้วย เพื่อให้ผู้เรียนได้สืบเสาะแสวงหาข้อเท็จจริงของเรื่องราวที่เกิดในอดีตผ่านการสืบค้นข้อมูลอย่างหลากหลาย ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องราวในอดีตอย่างถูกต้องเป็นกลางผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ นอกจากนี้จากการสังเกตของผู้วิจัยยังพบว่า การประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนในวิชาประวัติศาสตร์ยังเน้นการประเมินผลผ่านการใช้แบบทดสอบ ซึ่งข้อคำถามส่วนใหญ่จะเน้นทักษะความจำมากกว่าทักษะการคิดวิเคราะห์ ในมุมมองของผู้วิจัยมีความเห็นว่าการประเมินผลผู้สอนควรใช้วิธีการที่หลากหลายมากขึ้น เช่น แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน แบบวัดเจตคติ ประเมินผลงานหรือชิ้นงานของผู้เรียน เป็นต้น ดังนั้น จากการสังเกตการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์จึงพบว่า การจัดการเรียนการสอนยังมีรูปแบบเหมือนเดิม ซึ่งอาจเกิดจากความเคยชินหรือประสบการณ์ภูมิหลังของผู้สอน ดังที่ปรากฏในบทสัมภาษณ์ตอนหนึ่ง ความว่า

“...เวลาเข้าสอนต้องแจ้งนักเรียนว่าเนื้อหาเรื่องนี้ตัวชี้วัดว่าอย่างไรบ้าง ให้นักเรียนเข้าใจก่อน ให้ได้เตรียมตัว มีการทดสอบก่อนเรียน ก่อนจบเรื่องเราก็ต้องทดสอบด้วย เพราะเวลานักเรียนจะได้ไม่ลืม...” (ID: T4)

ด้วยเหตุนี้การอธิบายมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด วัตถุประสงค์การเรียนรู้ ตลอดจนการทำแบบทดสอบวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา จึงเป็นขั้นตอนที่ทำให้ผู้เรียนสามารถคาดคะเนเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์อย่างคร่าว ๆ ก่อนที่จะมีการจัดการเรียนการสอนในเรื่องหรือหน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวยังเป็นการเตรียมความพร้อมทั้งผู้สอนและผู้เรียนก่อนที่จะมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์อีกด้วย

ทั้งนี้ข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในบริบทห้องเรียนจริง และการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา ปีการศึกษา 2560 พบว่าผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบการบรรยาย ดังเนื้อหาจากบทสัมภาษณ์ตอนหนึ่ง ความว่า

“...คุณครูไม่ได้ให้นักเรียนเปิดหนังสือ หรืออ่านตามหนังสือ แต่คุณครูจะพูดให้นักเรียนฟัง อธิบายให้ฟัง...” (ID: T1)

“...วิชาประวัติศาสตร์คุณครูจะเล่าเนื้อความเกี่ยวกับสมัยก่อน... แคเล่าเรื่องคุณครูสมัยเด็ก ๆ ให้เด็ก ๆ ฟัง นักเรียน ๆ ก็นั่งฟังปากหาว” (ID: T2)

“...ใช้การบรรยาย เล่า เพราะเป็นเรื่องเล่า ไม่ใช่ทฤษฎี” (ID: T5)

“...ถ้าคุณครูมีหลอกล่อ แอบเล่าเรื่องราวต่าง ๆ นักเรียนก็จะอยากฟัง...” (ID: T6)

ข้อมูลจากบทสัมภาษณ์ข้างต้นสะท้อนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่มีรูปแบบบรรยายเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจะเป็นการบอกเล่าเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต และเรื่องราวของบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ โดยไม่ได้เน้นให้ผู้เรียนอ่านตามหนังสือเรียนวิชาประวัติศาสตร์ขณะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน แต่ผู้สอนจะเน้นให้ผู้เรียนอ่านเนื้อหามาก่อนล่วงหน้า หรือกลับไปอ่านเนื้อหาในหนังสือเรียนทบทวนบทเรียนด้วยตนเอง ดังข้อความจากบทสัมภาษณ์ตอนหนึ่ง ความว่า

“...ให้นักเรียนไปอ่านในสิ่งที่คุณครูสอนไปแล้ว กับให้อ่านล่วงหน้า บางครั้งครูประจำชั้นก็จัดการบ้านให้...” (ID: T2)

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้นและจากการสังเกต พบว่า หนังสือเรียนวิชาประวัติศาสตร์ยังคงมีความสำคัญในฐานะสื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนหลักให้ผู้เรียนศึกษาเองได้ ซึ่งช่วยให้การสอนแบบบรรยายสามารถดำเนินกิจกรรมไปได้อย่างรวดเร็ว และกระชับ รวมทั้งยังทำให้ผู้สอนสามารถอธิบายข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์จากแหล่งอื่น ๆ ที่ค้นพบอย่างละเอียดให้แก่ผู้เรียนเพิ่มเติมได้ โดยรูปแบบการสอนดังกล่าวจะมีการใช้เทคนิคอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น การเล่าเรื่อง การแสดงบทบาทสมมติ การตั้งคำถามกระตุ้นความคิด การให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเอง ผ่านการศึกษาเอกสารใบความรู้ การจดบันทึก เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเรื่องราว

ทางประวัติศาสตร์ และเกิดการปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับผู้ปกครอง ตลอดจนผู้ปกครองกับครู ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการบอกเล่าเรื่องราวจากการได้ศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์สู่กันฟัง ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์ ความว่า

“...คุณครูจะพูดให้นักเรียนฟัง แล้วก็ปฏิบัติด้วย นอกจากคุณครูจะปฏิบัติคุณครูก็เล่นบทบาทสมมติว่า คนนี้เป็นคุณครู คุณครูก็เป็นเด็กทำให้นักเรียนดู แล้วพอทำเสร็จแล้วนี่ทำความเคารพแบบสากล สมมติว่าผู้ชายโค้ง ผู้หญิงถอนสายบัว ทุกคนได้ลงมือทำและปฏิบัติจริง... สมมติว่าคุณครูถามคำถามไป หรือว่าใครสงสัยอะไรให้ถามคุณครู นักเรียน 80-90% อยากรจะตอบ เพราะในคำตอบของคุณครูส่วนใหญ่ไม่มีคำตอบที่ผิด เป็นปลายเปิด... แล้วคุณครูก็จะบอกนักเรียนเลยสัปดาห์หน้าคุณครูจะสอนเรื่องนี้นะให้ไปเตรียมตัวเลิร์ชหา ใครที่มีความสามารถในการเลิร์ชหามา เดี่ยวมาเล่าให้ฟังมาแลกเปลี่ยน หลายคน 5-10% ไปเตรียมตัวมา เพื่อมาตอบคุณครู เพื่อมาคุยกับคุณครู ผู้ปกครองบอกลูกกระตือรือร้นที่จะไปหาข้อมูลที่ครูบอก...” (ID: T2)

“...ให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง ครูกำหนดเรื่องให้แล้วแจกใบงาน ใบความรู้ ให้ศึกษาเอง... จากนั้นอธิบายเน้นย้ำให้นักเรียนจด เพราะอย่างน้อยต้องอ่านอีก จะได้ผ่านมือ...” (ID: T4)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าผู้สอนจะพยายามจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้หลากหลาย และเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แต่กลับพบว่ากิจกรรมดังกล่าวไม่ได้ส่งเสริมหรือพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดทางประวัติศาสตร์ผ่านกระบวนการวิเคราะห์หิววิจารณ์ เพื่อนำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวในอดีตมาใช้แก้ไขปัญหาหรือป้องกันเหตุการณ์เสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในปัจจุบันเท่าที่ควร โดยผู้สอนยังคงเน้นการให้ผู้เรียนเรียนรู้ในลักษณะท่องจำ ซึ่งขัดแย้งกับเป้าหมายที่แท้จริงในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ทั้งนี้อาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากข้อจำกัดด้านการจัดการเรียนการสอนของผู้สอน เช่น เวลาสอนที่จำกัด สื่อประกอบการเรียนการสอนที่ขาดแคลนและไม่ทันสมัย ผู้สอนขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนโดยใช้วิธีการประวัติศาสตร์ เป็นต้น จึงส่งผลให้ผู้สอนตัดสินใจเลือกวิธีการสอนแบบบรรยายในการจัดการเรียนการสอนแก่ผู้เรียนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจะทำให้ผู้สอนถ่ายทอดความรู้สู่ผู้เรียนได้ง่ายในระยะเวลานั้น แต่ก็มักพบการสอดแทรกความรู้สึนึกคิดหรือความคิดเห็นส่วนบุคคลประกอบการบรรยาย จนส่งผลให้ผู้เรียนไม่ได้รับการฝึกการเรียนรู้ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างแท้จริง

จากการศึกษาและสังเกตการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์จึงอาจกล่าวได้ว่า “ครู” เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์แก่ผู้เรียนผ่านการบอกเล่าเป็นส่วนใหญ่ โดยมีหนังสือเรียนเป็นสื่อการเรียนรู้หลักเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ใกล้เคียงกัน แม้ว่าผู้สอนจะมีความพยายามจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถ

ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลสอดคล้องกับเป้าหมายการสอนวิชาประวัติศาสตร์ได้อย่างแท้จริง เนื่องจากผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ผู้เรียนโดยตรงมากเกินไปแทนที่จะทำหน้าที่คอยให้คำแนะนำหรือให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษา วิเคราะห์ และประเมินความน่าเชื่อถือของข้อค้นพบอย่างมีวิจารณญาณ

4.2.1.5 ด้านสื่อประกอบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

สื่อประกอบการเรียนการสอนนับเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนของผู้สอนประสบความสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ในแผนการสอน และยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจุบันมีสื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์หลากหลายรูปแบบให้ผู้สอนสามารถเลือกใช้ เช่น รูปภาพ หนังสือการ์ตูน หนังสือเรียน ใบความรู้ ใบงาน คลิปวิดีโอ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนเป็นสถานที่ให้ผู้เรียนสามารถศึกษาเรียนรู้ตามความสนใจมากมาย เช่น ห้องสมุด ห้องเรียนอาเซียน แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เป็นต้น รวมทั้งครูยังสามารถเป็นต้นแบบหรือเป็นแบบอย่างแก่ผู้เรียนได้เรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ตรงตามเนื้อหา ด้วยเหตุนี้สื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนนอกจากจะช่วยช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้ชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรมแล้วยังช่วยสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ดังนั้น สื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนจึงเป็นสิ่งที่สามารถดึงดูดความสนใจ สร้างความตื่นตัว และสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ดังตอนหนึ่งของการให้สัมภาษณ์ของครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการใช้สื่อประกอบการจัดการเรียนการสอน ความว่า

“สื่อก็จะมีรูปภาพ หนังสือการ์ตูน พานักเรียนมาสอนในห้องสมุด บางครั้งก็จะสอนในห้องนักเรียน แต่หากนักเรียนจะมาห้องสมุดก็พามา” (ID: T1)

“สื่อการสอน หนึ่ง เลิร์ชจากเน็ต สอง แบบฝึกที่ทำเอง มีการใช้รูปภาพ ด้วย นักเรียนจะเห็นได้เด่นชัด ไม่ว่าจะเป็นการละเล่น ประเพณีวัฒนธรรม ส่วนใหญ่จะเป็นรูป และปฏิบัติจริง เช่น ประเพณีวัฒนธรรมการไหว้ การคลานเข้า ทำให้นักเรียนดูแล้วให้นักเรียนทุกคนทำด้วย...” (ID: T2)

“...ส่วนใหญ่จะเป็นรูปภาพกับใบงาน เพราะว่าโรงเรียนไม่มีโปรเจคเตอร์ ถ้ามีโปรเจคเตอร์ก็จะสามารถดูคลิป ฟังเพลง...” (ID: T3)

“...สื่อที่ใช้สอนก็จะฉายหนังผ่าน TV ในห้อง เน้นเนื้อหาในหนังสือ แล้วเขียนสรุป และทำแบบฝึกหัดในสมุด...” (ID: T5)

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์มีการคัดเลือกสื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของเนื้อหา และบริบทห้องเรียนร่วมด้วย ซึ่งจากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า สื่อที่นำมาใช้ประกอบการจัดการ

เรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในห้องเรียนส่วนใหญ่จะเป็นรูปภาพ เพราะสามารถหาได้ง่ายจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทั้งในหนังสือ วารสาร เอกสาร และจากอินเทอร์เน็ต รองลงมาจะเป็นสื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนประเภทเอกสารใบงานให้นักเรียนได้ทำแบบฝึกหัดทบทวนความรู้ โดยผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์จะคัดเลือกสื่อประกอบการเรียนการสอนจากแหล่งข้อมูลที่มีหลากหลาย นอกจากนี้สื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนบางประเภทผู้สอนยังได้จัดทำขึ้นเองเป็นพิเศษ เพื่อใช้สนับสนุนกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนการสอน ด้วยเหตุนี้สื่อประกอบการเรียนการสอนดังกล่าวจึงเป็นแหล่งข้อมูลหรือหลักฐานการเรียนรู้ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์สำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ได้ดียิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลข้างต้นยังสะท้อนให้เห็นว่า การใช้สื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษาของผู้สอนในบางห้องเรียนยังมีข้อจำกัดด้านเครื่องมือสนับสนุนประกอบการใช้สื่อการสอน เช่น โปรเจคเตอร์ เครื่องฉายภาพเสมือนจริง เครื่องคอมพิวเตอร์ ชุดเครื่องเสียง เป็นต้น จึงทำให้บางครั้งผู้สอนไม่สามารถเลือกใช้สื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนได้ตรงกับความต้องการ แต่จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า ในทางปฏิบัติผู้สอนมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการหลีกเลี่ยงการใช้สื่อประเภทนั้น ๆ แล้วจัดหาสื่อประเภทอื่นทดแทน หรืออาจใช้การอธิบายอย่างละเอียดบรรยายให้ผู้เรียนเข้าใจในสิ่งที่ผู้สอนต้องการจะสื่อ

ดังนั้น “ครู” จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ประกอบการคัดสรรและเลือกใช้สื่อประกอบการจัดการเรียนการสอน โดยสื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่นำมาใช้ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับผู้เรียนเนื้อหา ตลอดจนบริบทห้องเรียน ทั้งนี้จากการศึกษาของผู้วิจัย พบว่า ไม่มีข้อค้นพบสื่อประกอบการเรียนการสอนที่นำเสนอใจเฉพาะของการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ ด้วยเหตุนี้ ความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของสื่อที่ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์เลือกนำมาใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนจึงเป็นต้นทุนสำคัญในการสร้างองค์ความรู้พื้นฐานของผู้เรียนให้เกิดความรู้ความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ในทิศทางที่ถูกต้องต่อไป

4.2.1.6 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

การวัดและประเมินผลในกระบวนการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา เป็นการตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สอนตามบริบทจริง กล่าวคือ การวัดและประเมินผลของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ จะมีการให้คะแนนผู้เรียนจากการมีส่วนร่วมในจัดกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งจากการทำแบบทดสอบก่อนเรียน ซึ่งจะปรากฏในขั้นตอนแรกของการจัดการเรียนการสอน โดยกระบวนการทดสอบดังกล่าวเป็น

การตรวจสอบองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมของนักเรียน เพื่อให้ผู้สอนได้แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่จะส่งเสริมความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น โดยหลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการจัดการเรียนการสอนในแต่ละหน่วยนักเรียนจะได้ทำแบบทดสอบหลังเรียนอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ผู้สอนได้เห็นพัฒนาการความรู้ความเข้าใจเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียนได้อย่างชัดเจนผ่านการเปรียบเทียบคะแนนจากแบบทดสอบก่อนเรียนและคะแนนจากแบบทดสอบหลังเรียน ดังการให้สัมภาษณ์ของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษาตอนหนึ่ง ความว่า

“...จะมีคะแนนเก็บด้วย นักเรียนประเมินคะแนนเก็บจะเยอะ คุณครูก็มีสอบเก็บคะแนนด้วย...” (ID: T2)

“...มีการทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน เก็บคะแนนจริงแล้วนักเรียนจะได้ไม่ลืม...” (ID: T4)

เห็นได้ว่าการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนนอกจากจะทำให้ผู้สอนเห็นพัฒนาการการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของผู้เรียนแล้ว การทดสอบดังกล่าวยังมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเน้นย้ำสาระสำคัญที่ผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนจดจำ และเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเอาใจใส่ต่อการเรียนเพิ่มขึ้น โดยคะแนนของผู้เรียนจากการทดสอบดังกล่าวยังสามารถสะท้อนผลสัมฤทธิ์ในการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ และสามารถสะท้อนปัญหาหรือข้อบกพร่องในการจัดการเรียนรู้ของครูอีกด้วย ซึ่งจะทำให้ผู้สอนได้แนวทางปรับปรุงแก้ไขจากการเรียนการสอนในครั้งต่อไป

นอกจากนี้จากการศึกษา พบว่า ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษา ยังเลือกใช้วิธีการวัดและประเมินผลอย่างหลากหลายนอกเหนือจากวิธีการข้างต้น เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียน เช่น การประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนผ่านผลงาน แบบฝึกหัด ใบงาน รายงาน การมีส่วนร่วมในการตอบคำถาม ความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น ดังข้อมูลจากบทสัมภาษณ์ ความว่า

“ประเมินสมุด ผลงาน แบบฝึกหัดที่ให้นักเรียนทำ และดูความสนใจในชั้นเรียน...” (ID: T1)

“หนึ่งแบบฝึก สองจากการที่นักเรียนสนใจในการตอบคำถาม ในการทำแบบฝึกหัด หรือการที่นักเรียนสงสัยแล้วตั้งคำถามถามคุณครู...” (ID: T2)

ด้วยเหตุนี้การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในวิชาประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษาจึงมีความหลากหลาย เพื่อตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียน ซึ่งผลสรุปจากการวัดและประเมินผลการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ทราบความสามารถและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งได้แนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชา

ประวัติศาสตร์ของตน เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์แก่ผู้เรียนที่มีความแตกต่างและหลากหลายอย่างเหมาะสมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งต่อไป

4.2.1.7 ด้านการจัดทำแผนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ “ครู” ถือเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ และวางรากฐานความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ให้แก่ผู้เรียน โดยเฉพาะผู้เรียนระดับประถมศึกษา ด้วยเหตุนี้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์จึงมีการจัดทำแผนการสอนอย่างเป็นลำดับขั้นตอน เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครอบคลุมมาตรฐานและตัวชี้วัดตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ดังข้อความจากบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“ สิ่งแรกก็ต้องอ่าน แล้วทำความเข้าใจจุดประสงค์ ตัวชี้วัดต่าง ๆ เพื่อให้เข้าใจ ” (ID: T4)

“ดูว่าจะสอนเรื่องอะไร แล้วไปหาข้อมูลเรื่องนั้นมาก่อน เช่น การสอนเรื่องธงชาติ ก็ไปหาข้อมูลเรื่องธงชาติ แล้วดูว่าข้อมูลเรื่องธงชาติในอดีตเป็นแบบไหน เรียกว่าธงอะไร ธงช้างธงไตรรงค์ มีแถบสีอะไร ” (ID: T1)

“อ่านเนื้อหาที่จะสอน ดูวิดีโอที่ค้น youtube ” (ID: T5)

“สมมติว่าจะสอนเรื่องวันสำคัญก็จะดูว่าช่วงนี้มีวันสำคัญอะไรในปฏิทิน เช่น เดือนสิงหาคมจะมีวันวิทยาศาสตร์ และวันแม่คุณครูก็จะ apply เอาเรื่องบุคคลสำคัญที่จะต้องเรียนในเดือนหน้า หรือในหน่วยหน้ามาสอน เพราะมีกิจกรรมในโรงเรียนพอดี...” (ID: T2)

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้นและมุมมองของผู้วิจัยจากการสังเกตการจัดการเรียนการสอน พบว่า ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษา มีแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ด้านการจัดทำแผนการสอน โดยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์มาตรฐานและตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 การวางแผนโครงสร้างรายวิชา การกำหนดแผนการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ประจำปีการศึกษานั้น ๆ และจัดทำแผนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของผู้สอนเฉพาะบุคคลตามลำดับเป็นหลัก ซึ่งผู้สอนจะทำความเข้าใจขอบเขตเนื้อหาการสอนก่อนจัดทำแผนการสอนที่ประกอบด้วยขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป โดยในการจัดทำแผนการสอนผู้สอนมักจะเตรียมเนื้อหาเพิ่มเติม ตลอดจนจัดเตรียมสื่อประกอบการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและบริบทผู้เรียน เช่น รูปภาพ แผนที่ วิดีทัศน์สารคดี ใบงาน เป็นต้น เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ง่ายขึ้น โดยคำนึงถึงพัฒนาการ ความสนใจ และรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนที่แตกต่างกันร่วมด้วย รวมทั้งผู้สอนยังออกแบบแผนการสอนให้มีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับสถานการณ์ในช่วงที่มีการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์กับการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีความหมาย

4.2.2 ประสบการณ์จากการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษา

4.2.2.1 การให้ความหมายวิชาประวัติศาสตร์

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย พบว่า ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ สามารถให้นิยามความหมายของวิชาประวัติศาสตร์ตามรับรู้และเข้าใจของตนได้ ดังนี้

“สิ่งดีงามที่เกิดขึ้นในอดีต” (ID: T1)

“เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มันเลยผ่านมาแล้ว อาจจะนานมาก หรือว่าเพิ่งไม่นาน เพิ่งเมื่อเช้า ทุกอย่างก็กลายเป็นประวัติศาสตร์...” (ID: T2)

“สิ่งที่เกิดขึ้นแล้วมาศึกษาใหม่ ให้อ่านเรื่องราวเก่า ๆ อะไรก็เล่าสู่กันฟัง” (ID: T5)

“เป็นวิชาที่ให้นักเรียนศึกษาเรื่องราวที่ผ่านมาในอดีต ให้เห็นความสำคัญของคนในอดีตว่า ได้สร้างอะไรมาบ้าง ให้นักเรียนได้ย้อนไปเห็นสิ่งที่คนรุ่นก่อนได้ทำไว้จนมาถึงทุกวันนี้ และทำให้นักเรียนรู้สึกรัก ปลุกฝังให้เห็นถึงคุณค่าของคนอื่น” (ID: T6)

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปการตีความและให้ความหมายต่อวิชาประวัติศาสตร์ ของผู้สอนระดับประถมศึกษาได้ว่า “วิชาประวัติศาสตร์” คือ การศึกษาเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอดีต เพื่อถ่ายทอดแก่คนรุ่นหลังให้ตระหนักรับรู้ถึงความดีงามและความสำคัญของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมา ซึ่งจะทำให้เกิดความรักและหวงแหนอารยธรรมของตนตลอดจนช่วยสร้างความตระหนักรับรู้ถึงคุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น

4.2.2.2 ความคาดหวังของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์

ผู้ร่วมวิจัยในฐานะผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา มีความสามารถในการตระหนักรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของตนเกี่ยวกับความคาดหวังในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์แก่ผู้เรียน ดังนี้

“อยากปลุกฝังให้นักเรียนรักความเป็นไทย ให้อ่านประวัติศาสตร์ชาติไทยเป็นอย่างไร บางคนก็สนใจอยากรู้ว่าภาษาไทย พ่อขุนรามเป็นใคร ก็มาหาอ่านหนังสือในห้องสมุด คุณครูก็แนะนำหนังสือให้นักเรียนไปอ่าน” (ID: T6)

“อยากให้นักเรียนได้ความรู้ ให้อ่านประวัติของชาติไทยเราเกิดขึ้นมาได้อย่างไร เพราะใคร ถ้าถามว่าในการดำรงชีวิตก็คงจะไม่ได้ใช้ 100% แต่ถ้าเอาความรู้ไปศึกษาต่อเอาไปเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อจะใช้ได้” (ID: T3)

“ให้นักเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องราวในอดีต อย่างคนสมัยก่อนไม่มีเสื้อผ้า เดี่ยวนี้เขามีเสื้อผ้าแล้ว เขาพัฒนาแล้ว จากที่อยู่ถ้ำ อยู่ที่เพิงผา แล้วเขาก็มีบ้าน มนุษย์มีการพัฒนาขึ้น ก็อยากจะให้นักเรียนนำเอาไปบอกต่อคนที่เขาไม่รู้ ให้ความพัฒนาตนเอง...” (ID: T4)

จากการศึกษา พบว่า ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา มีความคาดหวังให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการความเป็นมาของมนุษย์ในอดีต รวมทั้งความเป็นมาของชนชาติไทย เพื่อก่อให้เกิดความรู้สึกรักและภาคภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนตระหนักเห็นถึงคุณค่าวีรกรรมสำคัญต่าง ๆ ของบรรพบุรุษไทย ซึ่งจะทำให้นักเรียนสามารถ นำเอาองค์ความรู้ไปใช้เป็นพื้นฐานการศึกษาต่อระดับชั้นที่สูงขึ้น และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ทาง ประวัติศาสตร์ให้ผู้อื่นที่มีความสนใจได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ยังมีความคาดหวังให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักรับรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ใกล้ตัวบริเวณโดยรอบสถานศึกษา รวมทั้งประวัติศาสตร์ของชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ เนื่องจากตระหนักว่าประวัติศาสตร์เหล่านั้นมีความสำคัญต่อผู้เรียนในฐานะพลเมืองของสังคมที่ต้องทำหน้าที่ส่งต่อข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของชนชาติ ดังข้อมูลจากบทสัมภาษณ์ ความว่า

“ได้จิตสำนึกในการรัก ภูมิใจในความเป็นไทย ภูมิใจในบุคคลสำคัญของชาติ บุคคลสำคัญต่าง ๆ ด้านประวัติศาสตร์ไม่ต้องลึกซึ้งมากตามบริบทของนักเรียน นักเรียนควร เรียนรู้อะไร ง่าย ๆ แค่อ่านรอบข้าง เช่น ตลอดระยะเวลา 6 ปี มาจนถึง ป.6 เวลาคุณครูถามว่า นักเรียนผ่านอะไรที่เป็นประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญกับนักเรียน จากการเดินทางจากบ้านถึงโรงเรียน บ้าง นักเรียนก็จะตอบคุณครูไม่ได้ คุณครูอยากให้นักเรียนสนใจสิ่งเหล่านี้ด้วยตัวเอง เช่น เจออนุสาวรีย์ ประชาธิปไตย ผ่านสะพานพระปิ่นเกล้า...” (ID: T6)

ข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์นอกจากจะมีความคาดหวังให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวในอดีต เพื่อเกิดจิตสำนึกรักและหวงแหนอารยธรรมของชนชาติ และรู้จักชื่นชมวีรกรรมของบรรพบุรุษไทยแล้ว ภายใต้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ยังมีความคาดหวังให้ผู้เรียนเกิดทักษะการสังเกต สนใจ จดจำ และใส่ใจรายละเอียดสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เพื่อทำความเข้าใจความเป็นมาของสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น และตระหนักเห็นถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์ในฐานะพลเมืองของสังคมที่ต้องทำหน้าที่ ส่งต่อเรื่องราวในอดีต โดยผู้สอนไม่ได้ปรารถนาให้ผู้เรียนเรียนรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ลึกซึ้งจน เกินความสามารถในการเรียนรู้ตามพัฒนาการของผู้เรียนระดับประถมศึกษา เพราะคาดหวังเพียง ต้องการให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาค้นคว้าเรื่องราวในอดีตตามความสนใจอย่างอิสระ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้ที่มีความหมาย จนสามารถนำองค์ความรู้ไปใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อในระดับชั้นที่ สูงขึ้นต่อไป

ด้วยเหตุนี้ความคาดหวังที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ข้างต้นจึงเป็นสิ่งที่ผู้สอนต้องการให้เกิดขึ้นในห้องเรียน จึงอาจกล่าวได้ว่าความคาดหวังดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดทิศทางการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา

4.2.2.3 ความรู้สึกในการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์

จากการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกระบวนการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา สามารถแบ่งขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนออกเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ ขั้นตอนการเตรียมการสอน (ก่อนสอน) ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน (ขณะสอน) และขั้นประเมินผล (หลังสอน) ซึ่งจากการสังเกตและเก็บข้อมูลการวิจัยเกี่ยวกับผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ในขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนทั้ง 3 ขั้นตอนดังกล่าว พบว่า ผู้สอนมีอารมณ์และความรู้สึกที่แสดงออกในกระบวนการจัดการเรียนการสอนขั้นต่าง ๆ คล้ายคลึงกัน จึงสามารถนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการรับรู้ด้านอารมณ์และความรู้สึกของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

(1) ความรู้สึกก่อนการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

ผู้ร่วมวิจัยมีความสามารถในการตระหนักรับรู้อารมณ์และความรู้สึกของตนเองก่อนดำเนินการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา ดังข้อมูลจากบทสัมภาษณ์ ความว่า

“รู้สึกว่าจะต้องเตรียมตัว ไม่ได้รู้สึกกลัวอะไร เพราะ ป.1 เนื้อหาเป็นพื้นฐาน ไม่ได้เจาะลึก อย่างสมมติ ป.2 ป.3 เนื้อหาจะมีความเจาะลึกเป็นสมัยอยุธยา สมัยสุโขทัย คุณครูก็ชอบวิชาสังคม ประวัติศาสตร์อยู่แล้วด้วย” (ID: T1)

“ตอนแรกก็กังวล... มีความรู้สึกว่าสอนได้ เพราะคุณครูเคยเป็นครูประจำชั้นมาก่อน ดังนั้น ครูประจำชั้นต้องสอนเลข ภาษาไทย และสังคม ซึ่งสังคมกับประวัติศาสตร์คือเนื้อหาเดียวกันพอสอนประวัติศาสตร์คิดว่าแค่เตรียมตัวกำหนดการสอน แล้วไปหาเนื้อหาเพิ่มเติม ก่อนสอนเลยไม่มีความวิตกกังวลอะไร แค่เล่าสมัยเด็ก ๆ ให้นักเรียนฟัง นักเรียนก็นั่งฟัง” (ID: T2)

“ดีใจค่ะ เพราะว่าคุณครูเรียนวิชาเอกสังคมมา รู้สึกดีใจมากที่ได้สอน” (ID: T3)

“...ตอนแรกพอรู้ว่าได้สอนก็รู้สึกเฉย ๆ เป็นครูมานานแล้วก็ต้องบูรณาการเพราะเคยสอนมาหลายวิชาแล้ว...” (ID: T4)

“รู้สึกดีใจ ชอบ เพราะเคยสอนมีประสบการณ์ ชอบศึกษาประวัติศาสตร์ใครทำอะไร มีประวัติยังไง...” (ID: T5)

“ก็ดีนะ เพราะหนึ่งคุณครูได้มีโอกาสใช้สิ่งที่เรียนมา มีความภาคภูมิใจ เพราะว่าเป็นวิชาเอกของคุณครูแล้วได้ใช้ ดีกว่าทิ้งไปแล้วก็หายไป แล้วต้องมารื้อฟื้นใหม่ แต่เพราะเป็นวิชาเอก แม้คุณครูจะทิ้งไปก็ยังคงอยู่ในสายเลือด เหมือนเป็นศาสตร์ของแต่ละคน ถ้าให้คุณครูว่า ด้วยเรื่องของศาสตร์สังคมก็พอจะว่าได้ ดีกว่าไปว่าของศาสตร์อื่น ๆ ให้คุณครูไปพูดคณิตคุณครูก็พูดไม่ได้” (ID: T6)

จากการศึกษา พบว่า ก่อนการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา ผู้สอนส่วนใหญ่มีความรู้สึกดีใจ ชื่นชอบ และมีความถนัดในการจัดการเรียนการสอนวิชาด้านสังคมศาสตร์ เนื่องจากสำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาด้านสังคมศาสตร์โดยตรง และผู้สอนบางท่านยังมีประสบการณ์สอนวิชาประวัติศาสตร์มาก่อน จึงมีความภาคภูมิใจที่มีโอกาสนำความรู้และความสามารถของตนมาใช้ ดังนั้น ผู้สอนส่วนใหญ่จึงไม่มีความกลัว และไม่มีความวิตกกังวลใด ๆ ก่อนการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ผู้สอนยังมีความตระหนักรับรู้ถึงความสำคัญของการเตรียมตัวก่อนสอน โดยให้ความสำคัญในการศึกษากำหนดการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นที่ตนรับผิดชอบ และมีการแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อช่วยให้ผู้สอนมีความมั่นใจมากขึ้น แม้จากการศึกษาจะพบว่า ผู้สอนบางท่านอาจมีความรู้สึกกังวลก่อนการจัดการเรียนการสอนอยู่บ้าง แต่ก็มี ความมั่นใจและเชื่อมั่นในความรู้ความสามารถของตนในการสอนวิชาประวัติศาสตร์ โดยอาศัยประสบการณ์จากการสอนวิชาต่าง ๆ ในอดีตมาปรับประยุกต์ใช้ประกอบการเตรียมตัวก่อนสอนวิชาประวัติศาสตร์

(2) ความรู้สึกขณะจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

จากการศึกษา พบว่า ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์มีความสามารถในการตระหนักรับรู้อารมณ์และความรู้สึกของตนเองขณะดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในชั้นเรียนระดับประถมศึกษา ดังข้อมูลที่ปรากฏในบทสัมภาษณ์ ความว่า

“มีความสุขนะครับ รู้สึกดี แต่ละคนก็มีความสุข” (ID: T1)

“มีความสุข เพราะนักเรียน ๆ มีความสุขในการเรียน” (ID: T2)

“ถ้าชั่วโมงไหนนักเรียนตั้งใจฟัง ตั้งใจทำงาน คุณครูจะรู้สึกมีความสุขมาก แต่ถ้าชั่วโมงไหนนักเรียนไปเรียนชั่วโมงอะไรมาไม่รู้ แต่พอเข้ามาถึงชั่วโมงคุณครู นักเรียนไม่ตั้งใจเรียน จะรู้สึกไม่ดี...” (ID: T3)

จากข้อมูลข้างต้น และข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม พบว่า ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่มีความสุข และมีสีหน้ายิ้มแย้ม แววตาสดใส ขณะจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนหากผู้เรียนมีลักษณะพฤติกรรมที่เอื้อต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ เช่น มีความสนใจ ตั้งใจฟัง และพยายามมีส่วนร่วมในชั้นเรียน เป็นต้น แต่ถ้าผู้เรียนมีลักษณะพฤติกรรมไม่เอื้อต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ เช่น บางครั้งผู้เรียนสงสัยงัด คุกกัน ไม่ตั้งใจเรียน หรือไม่ให้ความ

ร่วมมือในการประกอบกิจกรรม เป็นต้น ผู้สอนก็จะรู้สึกไม่พอใจ หงุดหงิด ไม่พอใจ จนมีการว่ากล่าวตักเตือนผู้เรียน จึงอาจสรุปได้ว่าอารมณ์ความรู้สึกขณะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์จะแปรผันตามพฤติกรรมของผู้เรียนในชั้นเรียนเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม แม้บางครั้งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผู้สอนจะมีความรู้สึกเชิงลบ แต่จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้สอนสามารถจัดการและควบคุมอารมณ์ของตนเอง รวมทั้งสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าต่าง ๆ ได้อย่างฉับไว สะท้อนให้เห็นว่าผู้สอนมีความสามารถในการจัดการชั้นเรียน และสามารถตระหนักรับรู้เข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของตนเองในขณะที่มีการจัดการเรียนการสอน จนสามารถควบคุมบรรยากาศในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้สอนสามารถดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างราบรื่น

(3) ความรู้สึกหลังจากจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์มีความสามารถในการตระหนักรับรู้อารมณ์และความรู้สึกของตนเองภายหลังเสร็จสิ้นการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน ดังข้อมูลจากการให้สัมภาษณ์ของผู้เข้าร่วมวิจัย ความว่า

“อยากสอน สนุกดี ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทย หลาย ๆ อย่าง” (ID: T1)

“...พอตอนหลังสอนไปได้สักพักหนึ่งรู้ใหม่นักเรียนไปบอกผู้ปกครอง ผู้ปกครองมาตำหนิห้องเลย คุณครูสอนประวัติศาสตร์ ป.2 ไข้ไหมคะ? บอกว่า ไข้คะ ผู้ปกครองมาขอบคุณคุณครู ขอขอบคุณมากที่ทำให้ลูกมีความสุขในการเรียนประวัติศาสตร์ คุณครูรู้ไหม? ในหนึ่งสัปดาห์ลูกรออยากจะเรียนประวัติศาสตร์กับคุณครูมากเลย แล้วลูกไปชื่นชมคุณครูให้แม่ฟัง คุณครูสอนสนุก มีความสุขเมื่อถึงเวลาที่จะได้เรียน...” (ID: T2)

“เคยสอนมา 2 ปีแล้ว เข้าปีที่ 3 คุณครูก็รู้สึกดี นักเรียนก็ทำคะแนนได้ ไม่อยากเปลี่ยนวิชาสอน เพราะถ้าหากเปลี่ยนก็ต้องไปนับหนึ่งใหม่ เกรดของนักเรียนส่วนใหญ่ก็ดี...” (ID: T4)

จากการศึกษา พบว่า ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา มีความรู้สึกสนุก ชื่นชอบ ประทับใจ และพึงพอใจการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของตน เพราะสามารถทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์มากขึ้น ซึ่งความรู้สึกดังกล่าวสะท้อนผ่านการใช้ถ้อยคำบอกเล่าในเชิงบวก ประกอบกับสีหน้า แววตา และน้ำเสียงที่บ่งบอกถึงความรู้สึกมีความสุขของผู้ร่วมวิจัย โดยภายหลังจากการจัดการเรียนการสอนยังพบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่มีผลการเรียนวิชาประวัติศาสตร์เป็นที่น่าพึงพอใจของผู้สอน รวมทั้งผู้สอนบางท่านยังได้รับคำชื่นชมจากผู้ปกครองในด้านความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนสนใจ ชื่นชอบ และมีความสุขกับการเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้สอนมีความภาคภูมิใจในความรู้

ความสามารถของตน จนทำให้ผู้สอนรู้สึกอยากได้รับโอกาสรับผิดชอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์อย่างต่อเนื่องในภาคการศึกษาต่อไป

จากการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความรู้สึกของครูระดับประถมศึกษาในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ทั้ง 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการเตรียมการสอน (ก่อนสอน) ขั้นตอนจัดการเรียนการสอน (ขณะสอน) และขั้นประเมินผล (หลังสอน) พบว่า ผู้สอนมีความสามารถในการตระหนักรับรู้อารมณ์และความรู้สึกของตนเมื่อได้รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ โดยก่อนการจัดการเรียนการสอนผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่รู้สึกดีใจที่ได้รับผิดชอบการสอนตามความถนัด และมีความภาคภูมิใจที่ได้ใช้ความรู้และความสามารถของตนในการจัดการเรียนการสอน แม้ว่าผู้สอนบางคนจะมีความวิตกกังวลอยู่บ้าง แต่ก็สามารถจัดการความรู้สึกเหล่านั้นได้โดยอาศัยความเชื่อมั่นและมั่นใจในประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนของตนเองที่ผ่านมามาปรับประยุกต์ใช้ ซึ่งในขณะจัดการเรียนการสอนอารมณ์และความรู้สึกของผู้สอนส่วนใหญ่จะแปรผันตามพฤติกรรมของผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนถือเป็นเป้าหมายหลักในการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ดังนั้น พฤติกรรมที่พึงประสงค์และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียนจึงส่งผลต่ออารมณ์และความรู้สึกของผู้สอนที่มีความคาดหวังต่อผู้เรียนโดยตรง

อย่างไรก็ตาม จากการสังเกตแม้ว่าผู้สอนจะมีอารมณ์และความรู้สึกที่หลากหลายในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ แต่ก็สามารถจัดการและควบคุมตนเองได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งสามารถแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างทันท่วงที เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินต่อไปอย่างราบรื่น ทั้งนี้ภายหลังจากการจัดการเรียนการสอนยังพบว่า ผู้สอนมีความภาคภูมิใจในตนเองด้านความสามารถในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ตลอดจนมีกำลังใจอยากจะสอนวิชาประวัติศาสตร์ต่อไป ซึ่งอารมณ์และความรู้สึกต่าง ๆ ล้วนส่งผ่านถ้อยคำการบอกเล่า ประกอบสีหน้า แววตา และน้ำเสียงที่บ่งบอกตัวตนของผู้ร่วมวิจัยได้เป็นอย่างดี

4.2.2.4 ความรู้สึกต่อการเป็นครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์

จากการรวบรวมข้อมูลผ่านการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในบริบทห้องเรียนจริงของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ และการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง พบว่า ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษามีความตั้งใจถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ตามข้อเท็จจริงหรือหลักฐานที่ปรากฏ และเน้นเนื้อหาสาระสำคัญของเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ตามหนังสือเรียนเป็นหลัก ดังที่ปรากฏในบทสัมภาษณ์ ความว่า

“คุณครูตั้งใจมากในการเข้าสอนแต่ละครั้ง พอคุณครูเข้าไปนักเรียนไม่พร้อมก็จะทำให้คุณครูไม่เต็ม 100% ในการสอนแต่ถ้าชั่วโมงนั้นนักเรียนพร้อมรับฟัง คุณครูเต็ม 100% ค่ะ” (ID: T3)

“นักเรียนเข้าใจถามอะไรตอบได้ นักเรียนบางคนที่ไม่ตั้งใจเรียน ชั่วโมงสอนไม่พอ เพราะมีสอนสัปดาห์ละคาบ บางห้องปิดบ่อยสอนไม่ทัน แต่ก็ตั้งใจสอน หาสื่อ” (ID: T5)

“มีเวลาก็อุ้มเทให้เต็มที นักเรียนก็ตั้งใจฟัง ครูประจำชั้นนักเรียนบอกถ้าครูมานักเรียนก็จะนั่งตั้งใจ นักเรียนชอบมีส่วนร่วมกับคุณครู...” (ID: T6)

ทั้งนี้จากข้อมูลข้างต้นและจากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า ผู้สอนจะประเมินความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของตนเองโดยอ้างอิงพฤติกรรมการเรียนรู้เชิงบวกของผู้เรียนเป็นส่วนใหญ่ เช่น นักเรียนตอบคำถามได้ถูกต้อง นักเรียนตั้งใจเรียน มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เป็นต้น แม้จะตระหนักว่าการจัดการเรียนการสอนในแต่ละครั้งอาจไม่สมบูรณ์แบบอย่างที่ต้องการหรือวางแผนไว้ 100% เนื่องจากสถานการณ์จริงในการจัดการเรียนการสอนมีปัจจัยหลายอย่างที่น่าอกเหนือการควบคุม เช่น ผู้เรียนไม่มีความพร้อมในการเรียน ข้อจำกัดในระยะเวลาการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น จนทำให้การจัดการเรียนการสอนของผู้สอนไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้ แต่ผู้สอนยังคงมีความตั้งใจและมีความทุ่มเทในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดความรู้ทางประวัติศาสตร์ให้นักเรียนอย่างเต็มที่

อย่างไรก็ตาม นอกจากผู้สอนจะมีความตั้งใจในการสอนโดยมุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เป็นหลักแล้ว ประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวยังทำให้ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ตระหนักถึงคุณค่าของวิชาประวัติศาสตร์ที่มีต่อตนเองเช่นกัน ดังข้อมูลจากบทสัมภาษณ์ ความว่า

“ได้ค้นหาความรู้ แล้วก็รักชาติไทยขึ้น อย่างสมัยก่อนมียุคหนึ่งที่คุณครูเรียนสังคม ทำให้เวลาเพลงชาติขึ้นต้องยืนตรง แล้วสมัยนี้ก็ไม่มีใครยืนตรง เดียวนี้ก็กลับมาสอนพอเพลงชาติ ชูบ! ถ้าไม่ยืนก็กลายเป็นคนแปลก ทำให้เรารักชาติขึ้น ทำให้เรารู้สึกดีขึ้น” (ID: T1)

“หนึ่ง คือคุณครูได้ความรู้เพิ่มแน่นอน เพราะนอกจากในหนังสือคุณครูต้องค้นคว้าเพิ่มเติม สอง คือครูได้ความสุข” (ID: T3)

“ได้รับความรู้ ทำให้ได้รู้อะไรต่าง ๆ มากขึ้น เกี่ยวกับเรื่องราว การนับช่วงเวลา...” (ID: T4)

“ได้ความรู้เพิ่มเติม ที่ไม่รู้ก็ได้เจาะลึกยุคสมัยต่าง ๆ ใครถามมาก็สามารถตอบได้” (ID: T5)

จากข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า การที่ผู้สอนได้รับผิดชอบจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ทำให้มีโอกาสได้พิจารณาความรู้ ความสามารถของตน ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อวิชาประวัติศาสตร์ กล่าวคือ ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ทำให้ผู้สอนมีโอกาสค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง จนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์มากขึ้น เพื่อนำข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่ได้ศึกษามาถ่ายทอดให้แก่ นักเรียนได้เรียนรู้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้

ผู้สอนมีความสุขที่รับผิดชอบงานสอนวิชาประวัติศาสตร์ นอกจากนี้การศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ยังทำให้ผู้สอนเกิดความรู้สึกรักชาติ และมีภาคภูมิใจในความเป็นไทย รวมทั้งยังทำให้ได้ระลึกถึงเรื่องราวหรือประสบการณ์ต่าง ๆ ของตนเองที่ผ่านมาในอดีต ดึงข้อมูลจากบทสัมภาษณ์ ความว่า

“ทำให้คุณครูได้รู้พื้นความรู้เกี่ยวกับบุคคลสำคัญสถานที่สำคัญ ก่อนที่คุณครูจะสอนต้องแม่น เมื่อก่อนนี้คุณครูจะจำวันสำคัญอะไรไม่ค่อยได้ แต่จะจำได้เมื่อถึงวันนั้นแล้ว... คุณครูได้รู้พื้นความทรงจำเมื่อตอนที่ยังเด็ก ๆ โชคดีที่คุณครูมีความทรงจำ... ก็จะเอาเรื่องเก่า ๆ ของคุณครูมาเล่าให้นักเรียนฟัง นักเรียนก็ชอบ... นักเรียนมีความสุขที่ได้ฟังคุณครู แล้วคุณครูก็มีความสุขที่ได้รู้พื้น เพราะจะเอา shot ไหนไปเล่าให้ใครฟัง มีแต่นักเรียนนี้แหละที่นั่งฟังคุณครู” (ID: T2)

“จากเดิมความรู้ที่คุณครูจบวิชาเอกไม่ได้ใช้ก็รู้สึกที่ดีขึ้น บางครั้งคุณครูมัวแต่ไปหลงกับวิชาอื่น พอย้อนกลับมาความภาคภูมิใจของคุณครูก็ยังมี เพราะคุณครูก็บอกเสมอ บางครั้งคนจบเอกตัวเองมาไม่ได้สอนก็เสียดาย แต่เมื่อได้สอน ได้นำความรู้ที่นำมาขยายให้นักเรียนมาสานต่อก็ภาคภูมิใจ เพราะเป็นวิชาของคนไทย คู่กับภาษาไทย นักเรียนต้องเรียนรู้ภาษาไทยก่อนต้องไปเรียนรู้รู้อย่างอื่น นักเรียนก็ต้องได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติไทยก่อนที่จะไปรู้ประวัติศาสตร์ของคนอื่น เหมือนพระราชินีที่ท่านไปสวิตเซอร์แลนด์ ท่านได้พูดประมาณว่า เราไปศึกษาประวัติศาสตร์ชาติอื่น แต่ลืมศึกษาประวัติศาสตร์ชาติตัวเอง อย่างน้อยประวัติศาสตร์ชาติตัวเองก็มีเรื่องราวให้ศึกษามากมาย และก็เป็นสิ่งที่น่าสนใจ ถ้าทุกคนได้เรียนรู้ก็ทำให้มีความภาคภูมิใจในความเป็นชาติ จะไม่หลงว่าเรามาจากไหน เราก็คือภาคภูมิใจ” (ID: T6)

จากการศึกษา พบว่า ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ นอกจากผู้สอนจะมีโอกาสศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมให้แก่ตนเองแล้ว การจัดการเรียนการสอนดังกล่าวยังเป็นโอกาสให้ผู้สอนได้รู้พื้นความรู้หรือความทรงจำเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนในอดีตมาประยุกต์ใช้ร่วมกับการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนให้มีความน่าสนใจ โดยนำความรู้หรือความทรงจำเหล่านั้น มาเล่าสอดแทรกให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระที่กำลังดำเนินการสอน เพื่อเปรียบเทียบให้ผู้เรียนรับรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงจากอดีตสู่ปัจจุบัน ทำให้ผู้สอนมีความสุขและความภาคภูมิใจที่ได้นำความรู้ความสามารถของตนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ทั้งนี้ก็เพื่อต้องการให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักเห็นถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์ และเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย

4.2.2.5 ความต้องการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา สามารถสะท้อนข้อจำกัดในการจัดการเรียนการสอนจากประสบการณ์การสอนในชั้นเรียนที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการในการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างราบรื่นได้ โดยเฉพาะปัญหาความขาด

แคลนสื่อการสอน ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ต้องการได้รับการสนับสนุน เพื่อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังข้อมูลจากบทสัมภาษณ์ ความว่า

“สื่อการสอนคุณครูก็มีการผลิตเองบ้าง แต่อยากได้สื่อฉายให้นักเรียนดู ในจอมอนิเตอร์ นักเรียนจะสนใจมาก เพราะถ้าคุณครูพูดนักเรียนก็ไม่เห็นภาพ ถ้าวันไหนคุณครูมีสื่อที่เป็นภาพ นักเรียนก็จะสนใจขึ้น บางครั้งถ้าคุณครูไปโหลดสื่อที่เป็นการ์ตูนให้นักเรียนดูนักเรียนจะสนใจ” (ID: T1)

“อยากได้สื่อการสอนที่ทันสมัยขึ้น เพราะประวัติศาสตร์คุณครูอธิบายให้นักเรียนไม่เห็น บางคนจินตนาการตามไม่ได้ อย่างครั้งที่แล้วคุณครูสอนเงินพดด้วง ก็เข้าอินเทอร์เน็ตค้นหา คุณครูก็เอารูปมาให้ดู รูปพิมพ์มา เครื่องบางทีก็ดำ เครื่องมันไม่ค่อยดี ก็ไม่ได้เห็นชัด ๆ บางทีคุณครูหาไม่ได้ เพราะเงินพดด้วงเบ๊ย หอย ก็นานแล้ว คุณครูไม่สามารถที่จะไปหาได้ ถ้ามีเครื่องโปรเจคเตอร์ก็จะเห็นภาพที่ชัดเจนขึ้น” (ID: T3)

ปีแรกที่สอนรู้สึกหนังสือจะละเอียด พอเปลี่ยนหนังสือเนื้อหาพวกไปวนมาก็แจ้งไปที่คณะกรรมการเลือกหนังสือ ให้เปลี่ยนไปเอาอย่างเดิม เล่มเดิมจะชัดเจนกว่า คณะกรรมการคัดออกอีก ทีนี้คุณครูก็อยากได้แบบฝึกหัดให้นักเรียนทำไปด้วย พอไม่มีแบบฝึกหัดนักเรียนก็ต้องมานั่งลอกถูกใหม่ บางทีก็เกิดความเบื่อหน่าย” (ID: T4)

“สนับสนุนสื่อเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เพราะหายาก หนังสือบางทีก็ยาวอยากได้เป็นการตุนสั้นได้ใจความ” (ID: T5)

ข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าแม้ว่าผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์จะมีการจัดทำสื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนขึ้นเอง ตลอดจนคัดสรรและจัดหาสื่อที่เหมาะสมมาใช้ประกอบบริบทการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน แต่ผู้สอนก็ยังคงต้องการได้รับการสนับสนุนด้านสื่อประกอบการจัดการเรียนการสอน เช่น หนังสือเรียน ภาพยนตร์ การ์ตูน รวมทั้งอุปกรณ์ประกอบการจัดการเรียนการสอนที่ทันสมัย ได้แก่ เครื่องฉายภาพ โปรเจคเตอร์ มอนิเตอร์ เป็นต้น ซึ่งเครื่องมือดังกล่าวจะช่วยสนับสนุนงานด้านการสอนให้ผู้เรียนสามารถเห็นภาพอย่างเป็นรูปธรรมจนทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า แม้ผู้สอนจะยื่นเรื่องผ่านคณะกรรมการตามขั้นตอนการพิจารณา เพื่อขอความเห็นชอบในสนับสนุนงานสอนด้านต่าง ๆ แต่ในบางครั้งก็ไม่ได้รับการอนุมัติหรือผ่านการเห็นชอบ กระบวนการดังกล่าวจึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการในการพัฒนาศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนได้ ท้ายที่สุดผู้สอนก็จะเกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายที่จะต้องแก้ปัญหาการเรียนการสอนด้วยตนเองให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน

ทั้งนี้จากการศึกษา พบว่า นอกจากสื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนที่ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ต้องการได้รับการสนับสนุน เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มี

ประสิทธิภาพ ผู้สอนยังต้องการให้ผู้เรียนรวมทั้งครูที่รับผิดชอบการสอนวิชาประวัติศาสตร์มีโอกาสได้พัฒนาตนเองผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงจากการศึกษาดูงานหรือไปทัศนศึกษาที่แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์มากขึ้น อันจะก่อให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียนและผู้สอน ดังที่ปรากฏในบทสัมภาษณ์ตอนหนึ่ง ความว่า

“อยากได้รับการสนับสนุน หนึ่ง สื่อ สอง อยากให้นักเรียนไปเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้จริง ๆ ตามที่คุณครูกำหนด ไม่ใช่คณะกรรมการกำหนด เช่น ไปสวนสยาม คุณครูอยากกำหนดว่า คุณครูอยากพานักเรียนไปศึกษาประวัติศาสตร์จริง ๆ ไปอยุธยา คุณครูอยากไปวัดไชยวัฒนาราม... ตามมุมมองของเรา นอกจากนั้นคุณครูอยากให้คณะกรรมการให้ความสำคัญ แล้วก็เอื้อให้กับคุณครูที่อยู่ในหมวด เช่น พาคุณครูไปศึกษา เพราะคุณครูบางคนที่มาสอนก็ไม่ได้จบเอกสังคม อย่างน้อยก็พาครูไปแหล่งเรียนรู้จริง ๆ หรือไปทัศนศึกษา นอกจากในประเทศก็อาจจะไปต่างประเทศ โดยเฉพาะไปดูพม่า ไปดูชเวดากอง ว่าทำไมชเวดากองเป็นสีทอง เวลาคุณครูบอกนักเรียน เป็นสีทองเหลืองอร่าม นักเรียนก็จะถามคุณครูเป็นทองจริงไหม?...” (ID: T6)

จากการศึกษาจึงสะท้อนให้เห็นว่าผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา มีความตระหนักรับรู้สภาพปัญหา และทราบความต้องการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนเอง โดยคำนึงถึงผู้เรียนรวมทั้งเพื่อนร่วมวิชาชีพด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อต้องการพัฒนาประสิทธิภาพจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนและผู้สอนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์อย่างถูกต้อง

4.2.3 มุมมองต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในบริบทอาเซียนของผู้สอนระดับประถมศึกษา

ผู้สอนมีความตระหนักรับรู้ความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ต่อบริบทสังคมไทย ซึ่งสอดคล้องกับการรับรู้ความคาดหวังในการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น กล่าวคือ ผู้สอนตระหนักได้ว่าการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของตนเองเป็นการปลูกฝังค่านิยมการรักชาติให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ซึ่งผู้สอนยังมีความคิดเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนในฐานะพลเมืองของสังคมได้ศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ด้วยตนเองตามความสนใจ ด้วยเหตุนี้การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาดังกล่าวจึงเป็นการช่วยกระตุ้นพัฒนาการเรียนรู้อันเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์แก่เยาวชนได้อีกวิธีหนึ่ง ซึ่งผู้เรียนยังสามารถนำความรู้ความเข้าใจที่ได้จากการศึกษามาปรับประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีความใกล้เคียงกับเหตุการณ์ในอดีต เพื่อปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ฉะนั้นการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์จึงมีความสำคัญในการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับความเป็นมาในอดีตอย่างถูกต้อง เพื่อให้ผู้เรียน

สามารถนำความรู้และความเข้าใจที่ได้ไปปรับประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมในฐานะพลเมืองของสังคม ดังข้อมูลจากบทสัมภาษณ์ ความว่า

“คุณครูว่าจำเป็น เพราะเป็นการปลูกฝังนักเรียนให้รู้จักรักชาติไทย ขนบประเพณี... ให้รู้ว่ากว่าจะเป็นประเทศไทยต้องผ่านอะไรมาบ้าง คนรุ่นก่อนเขาลำบากต้องสู้รบอะไรมา...” (ID: T1)

“ถ้าเกิดไม่ได้สอนวิชาประวัติศาสตร์นักเรียนจะไม่รู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เพื่อให้นักเรียนบางคนสนใจอยากรู้เรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ แต่ไม่มีอะไรมากระตุ้น ก็เหมือนกับว่าจะไม่มีการพัฒนาต่อเนื่อง” (ID: T3)

“...นักเรียนจะได้รู้ว่าบรรพบุรุษทำอะไร เข้าใจ และสำนึกรักชาติ เรียนรู้อย่างลึกซึ้ง ได้บทเรียนเอามาแก้ไขปัจจุบัน อย่างน้อยก็ให้นักเรียนได้เข้าใจ และสามารถปรับตัวได้” (ID: T5)

ฉะนั้นความรู้ความเข้าใจทางประวัติศาสตร์จึงมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางสังคมที่มีความแตกต่างและหลากหลายได้อย่างปกติสุข ด้วยเหตุนี้ ผู้สอนจึงเล็งเห็นความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ที่มีต่อสังคม และได้จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดให้บรรจุเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยประกาศให้ทุกโรงเรียนต้องมีการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง โดยได้เริ่มใช้กับโรงเรียนนำร่องในปีการศึกษา 2552 และโรงเรียนทั่วไปเริ่มใช้ในปีการศึกษา 2553 ตามลำดับ ซึ่งผู้สอนได้แสดงความคิดเห็นต่อแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ดังนี้

“...ให้คุณครูสอนสังคมรวมกับประวัติศาสตร์และหน้าที่พลเมืองคุณครูว่าดีกว่า ไม่ต้องใช้ครูเยอะ ปีที่ผ่านมามีครูสังคมอีกคนหนึ่ง ครูประวัติศาสตร์อีกคนหนึ่ง ส่วนหน้าที่พลเมืองครูประจำชั้นสอน ซึ่งเป็นเรื่องเดียวกัน แล้วก็ไปแยกในการสอบการให้คะแนนลงในสมุดพกด้วยเมื่อก่อนคือ สปช. ถ้าใน สปช. รวมอยู่ด้วยกันถูกไหม สังคม ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง คือ วิชาเดียวกัน สมมติว่าสอนสังคม 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ รวมประวัติศาสตร์เป็น 4 ชั่วโมง หน้าที่พลเมืองอีกเป็น 5 ชั่วโมง ดังนั้น ใน 1 สัปดาห์คนที่สอนสังคมก็จะจัด วันไหนจะสอนอะไร หรือว่าสอนตามกำหนดการสอนก็อยู่ในนี้หมดแล้ว” (ID: T2)

จากความคิดเห็นข้างต้น พบว่า ผู้สอนต้องการให้เนื้อหาสาระวิชาประวัติศาสตร์ รวมอยู่ในเนื้อหาสาระวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเหมือนเดิม เนื่องจากเล็งเห็นว่าเนื้อหาสาระวิชาดังกล่าวมีความใกล้เคียงกัน การกำหนดให้มีวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาเฉพาะส่งผลให้ต้องมีบุคลากรที่ทำหน้าที่รับผิดชอบการสอนวิชาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น โดยผู้สอนดังกล่าวเชื่อว่าผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบการสอนวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมก็มีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านประวัติศาสตร์ให้แก่ผู้เรียน

ได้ ซึ่งก็มีผู้สอนอีกหลายท่านให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาดังกล่าว ดังนี้

“แยกออกมาแบบนี้ดีกว่า ในความคิดคุณครูว่าสำคัญ” (ID: T3)

“ควรจะแยกเป็นวิชาประวัติศาสตร์ดีกว่า เพราะเนื้อหาเกี่ยวกับอดีต จะได้เจาะลึก” (ID: T5)

“มองว่าควรจะแยก เพราะเนื้อหาของสังคมก็มีเยอะ ถ้าตามบริบทชั่วโมงก็มาก แยกออกมาเป็น 1 ชั่วโมงดีกว่า...” (ID: T6)

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาข้างต้น พบว่า ผู้สอนหลายท่านตระหนักเห็นถึงความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์เช่นกัน และมีความคิดเห็นว่าควรแยกวิชาประวัติศาสตร์ออกจากวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนด เพราะจะทำให้เนื้อหาการสอนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์มีความเฉพาะหรือเจาะลึกมากขึ้น ประกอบกับการที่ผู้สอนตระหนักถึงปริมาณเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่มีมาก จึงเห็นด้วยกับการที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้มีวิชาประวัติศาสตร์ในหลักสูตรสถานศึกษา

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะมีการกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในทิศทางใดผู้สอนต่างสามารถตระหนักถึงรู้ถึงความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ที่มีต่อบริบทของสังคมไทยในฐานะเครื่องมือการสร้างชาติ รวมทั้งความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ในฐานะเครื่องมือสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม ดังข้อมูลที่ปรากฏในบทสัมภาษณ์ ความว่า

“มีเนื้อหาของอาเซียนอยู่แล้ว เป็นประวัติศาสตร์ของประเทศเพื่อนบ้าน มีทุกอย่างประวัติศาสตร์อะไรที่นักเรียนต้องรู้จัก มีความเกี่ยวข้องอย่างไรกับประวัติศาสตร์ เคยเป็นเมืองขึ้น... คุณครูก็เล่าที่มาของแต่ละประเทศ ก็คือประวัติศาสตร์ของแต่ละประเทศนั้น ๆ มีเนื้อหาแทรกอยู่ในประวัติศาสตร์อยู่แล้ว อาเซียนเป็นหน่วยหนึ่งที่อยู่ในนั้น” (ID: T5)

“...มีห้องอาเซียน แล้วจัดตารางเรียนเหมือนไปถึงใครคนนั้นก็ต้องพานักเรียนมาเรียนรู้จากสื่อ คุณครูก็มาใช้เป็นส่วนใหญ่... นักเรียนได้คู่มือ พอคู่มือ พอเรียนไปนักเรียนจะขอดูพวกการ์ตูน แต่การ์ตูนก็จะเป็นการ์ตูนที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ก็จะเป็นสงครามเก่าๆ...” (ID: T6)

จากข้อมูล พบว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์มีการสอดแทรกการรับรู้อย่างเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชนชาติอื่นที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ชนชาติของผู้เรียน รวมทั้งเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันระหว่างชนชาติ อื่น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนรับรู้ความเป็นมาของประวัติศาสตร์ตามข้อเท็จจริง เนื่องจากปัจจุบันสังคมไทยเป็นสังคมแบบเปิด เพื่อส่งเสริมความร่วมมือกันระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนในด้านการเมือง ด้านสังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งด้านเศรษฐกิจ ผู้สอนจึงตระหนักถึงความจำเป็นที่

ผู้เรียนต้องมีความรู้ความเข้าใจประวัติศาสตร์ชาติอื่น ๆ เพื่อนำทักษะความรู้มาใช้ในการปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเหมาะสม แต่จากการสังเกตการณ์จัดการเรียนการสอนของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์กลับพบว่า การสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชนชาติอื่นยังมีไม่มากเท่าที่ควร นอกจากนี้เนื้อหาในหนังสือเรียนยังมีการนำเสนอเรื่องราวในอดีตของชนชาติอื่นในมุมมองที่ไม่หลากหลาย จึงอาจกล่าวได้ว่าเนื้อหาในหนังสือเรียนจะเน้นการเรียนรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ชนชาติอื่นผ่านมุมมองประวัติศาสตร์การสร้างชาติของผู้เรียนเป็นหลัก เพื่อปลูกฝังค่านิยมรักชาติผ่านการศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในหนังสือเรียน

ทั้งนี้ในสถานศึกษายังมีห้องเรียนอาเซียนเป็นแหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชาติไทยและชนชาติอื่น ๆ ซึ่งห้องเรียนดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสนับสนุนการสอนของครูให้สามารถสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศต่าง ๆ แก่ผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรมผ่านการเรียนรู้จากสื่อประกอบการจัดการเรียนสอนต่าง ๆ ในห้องเรียนดังกล่าว แต่จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า ผู้สอนไม่ค่อยได้ใช้ประโยชน์จากห้องเรียนอาเซียนในการจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับประเทศต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียนเท่าที่ควร เพราะส่วนใหญ่ผู้สอนจะจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในห้องเรียนของผู้เรียน และผู้เรียนเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ผ่านการบอกเล่าของครู แม้ว่าผู้สอนต่างตระหนักดีว่าการจัดการเรียนการสอนต้องมีรูปแบบการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อสร้างบรรยากาศให้ดึงดูดความสนใจ และกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญขององค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ของชาติตนและประวัติศาสตร์ของชนชาติต่าง ๆ อย่างมีความหมายในการปรับตัวอยู่ร่วมกันในสังคมก็ตาม

4.2.4 ภูมิหลังประสบการณ์การเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ของผู้สอน ระดับประถมศึกษา

จากการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษา พบว่า ผู้สอนแต่ละบุคคลมีภูมิหลังประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์ที่แตกต่างและคล้ายคลึงกัน อันเป็นผลอันเนื่องมาจากบริบทในการดำเนินชีวิตที่ไม่เหมือนกัน จึงส่งผลให้ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์มีลักษณะความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก รวมทั้งพฤติกรรมที่แสดงออกในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะบุคคล อันเกิดจากกระบวนการเรียนรู้และการหล่อหลอมทางสังคม เฉพาะอย่างยิ่งบริบทสังคมสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ตั้งแต่วัยเด็กขณะศึกษาเล่าเรียนในฐานะนักเรียน นิสิต นักศึกษา กระทั่งถึงวัยทำงาน ในบทบาทครูผู้รับผิดชอบการสอนวิชาประวัติศาสตร์ จึงทำให้ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์มีความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมที่สะท้อนแง่มุมต่อวิชาประวัติศาสตร์แตกต่างและคล้ายคลึงกัน ดังข้อมูลที่ปรากฏในบทสัมภาษณ์ ดังนี้

“ถนัด ก็เลยเลือกเรียนสังคมในระดับมหาวิทยาลัย” (ID: T3)

“ก็ไม่ชอบ แต่เหตุการณ์บังคับ ถามว่าสอนได้ไหม ก็ไม่ได้ แต่ตอบไม่ได้เราเป็นครู ... ถ้ายังเด็กได้ยินนะก็ไม่คร่ำคร่า เนื้อหาทำให้ดูอยู่แล้วในหนังสือค่อยเป็นค่อยไป มีตัวชี้วัดบอกต้องศึกษา...” (ID: T4)

“วิชาแบบนี้รู้สึกว่ายากได้ เป็นความจำได้ และในขณะที่เรียนเหมือนกับว่าอ่าน แข่งขันเดี๋ยวนั้น ก็ท่องได้ คุณครูไม่เคยมองว่าคุณครูเก่ง แต่ปรากฏว่าวันนั้นสอบ... อาจารย์บอกว่า คุณครูผ่านคนเดียว ทำให้คุณครูมีความรู้สึกสงสัยว่ามาถูกทางแล้วที่ชอบเรียนวิชาสังคม...” (ID: T6)

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์มีความสามารถในการตระหนักรับรู้ความรู้ ความสามารถ ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดของคนที่มีความรู้วิชาประวัติศาสตร์ จึงสะท้อนแง่มุมของวิชาประวัติศาสตร์ที่แตกต่างและคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์หลายท่านรับรู้ว่าคุณครูมีความรู้ความสามารถด้านสังคมศาสตร์ตั้งแต่วัยเด็กจึงเกิดความชื่นชอบในศาสตร์แขนงดังกล่าว และตัดสินใจเรียนทางด้านสังคมศาสตร์ในระดับอุดมศึกษา เพื่อนำองค์ความรู้มาใช้ประกอบอาชีพตามความสนใจของตน ซึ่งผู้สอนบางท่านได้สะท้อนแง่มุมที่มีความแตกต่างกับข้างต้น กล่าวคือ ผู้สอนดังกล่าวไม่มีความชื่นชอบหรือไม่มีความถนัดในวิชาประวัติศาสตร์ แต่สถานการณ์กำหนดหรือบังคับให้ต้องเรียนหรือรับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนดังกล่าว ซึ่งไม่ว่าผู้สอนจะมีความรู้สักอย่างใดต่อวิชาประวัติศาสตร์ต่างมีความเชื่อในความสามารถของตนเองในฐานะครู รวมทั้งมีความเชื่อว่าความรู้และความสามารถของตนสามารถพัฒนาได้ จึงทำให้ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์สามารถจัดการเรียนการสอนได้ประสบความสำเร็จตามความคาดหวัง ก่อให้เกิดความสุขและความภาคภูมิใจในความรู้ความสามารถของตนในฐานะครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์

อย่างไรก็ตาม บริบทต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตล้วนหล่อหลอมให้ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา มีลักษณะความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก พฤติกรรม และการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน อันเป็นผลมาจากประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้สอนมีประสบการณ์การเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ในวัยเด็กในฐานะนักเรียน นิสิต นักศึกษา ที่แตกต่างและคล้ายคลึงกัน ดังนี้

“สมัยก่อนตอนคุณครูเรียนถ้านักเรียนคนไหนไม่ชอบ คุณครูก็จะไม่สนใจ คุณครูก็จะเขียน ๆ บนกระดาน แล้วก็ให้อ่าน แล้วก็ทำ แล้วก็ส่งเป็นคะแนน เหมือนกับครูให้ไปอ่านเองสมัยก่อน แล้วให้ไปทำเป็นการบ้าน ถ้าเกิดนักเรียนคนไหนไม่สนใจวิชาสังคมคุณครูก็จะไม่สนใจ...” (ID: T1)

“คือ คุณครูสมัยก่อนจะน่า่วงนอนกว่านี้ พุดไปเรื่อย ๆ...” (ID: T2)

“ตอนประถม ส่วนใหญ่ก็เน้นจำ เหมือนกับตอนมัธยม ตอนมัธยมคุณครูให้จดทำใบงาน 1 ชั่วโมง 30 ข้อ แต่ตอนมหาวิทยาลัยจะเครียด จด ละก็ฟัง...” (ID: T3)

“สอนเหมือนครู คือ มีรูปให้นักเรียนดู ใช้การบรรยาย เล่า เพราะเป็นเรื่องเล่า ไม่ใช่ทฤษฎี...” (ID: T5)

“...คุณครูเก่าที่เคยสอนคุณครู จะเป็นคนไม่เก่ง คนสอน ลังคมต้องเป็นคนที่เล่าเรื่องราวได้เก่ง นักเรียนสนใจ และก็ชอบไม้ ชอบพูด เหมือนติดตลกให้นักเรียนได้คลายเครียด เป็นวิชาที่เครียด ใครเขาไม่ชอบหรือมาเรียนประวัติศาสตร์ มาเรียนสังคม เขาจะชอบวิทย์ อังกฤษ ดุทันสมัย อันนี้ดูโบราณ...” (ID: T6)

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า ขณะที่ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียนในฐานะนักเรียน นิสิต นักศึกษา เคยมีประสบการณ์การเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ จากผู้สอนที่มีลักษณะการสอนถ่ายทอดองค์ความรู้แบบบรรยาย และเล่าเรื่องเป็นส่วนใหญ่ โดยมีการใช้สื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนเป็นรูปภาพบ้าง และให้ผู้เรียนทำหน้าที่จัดบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ตามที่ผู้สอนเขียนบนกระดาน หรือทำแบบฝึกหัดประกอบการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการอ่านหนังสือเรียนประกอบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ซึ่งลักษณะการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวทำให้ผู้เรียนไม่ค่อยมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้เท่าที่ควร นอกจากนี้ผู้สอนยังเพิกเฉยต่อพฤติกรรมของนักเรียนในชั้นเรียน ดังนั้น โดยภาพรวมลักษณะการสอนดังกล่าวผู้สอนจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ผู้เรียนโดยตรง เพื่อเน้นให้ผู้เรียนจดจำเรื่องราวความเป็นมาในอดีต จนอาจทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย เครียด และรู้สึกวุ่นวายวิชาประวัติศาสตร์ ไม่มีความทันสมัยเมื่อเทียบกับวิชาอื่น ๆ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวเป็นการสะท้อนการรับรู้ความรู้สึกต่อประสบการณ์การเรียนรู้ของคุณครูสอนประวัติศาสตร์ และยังทำให้ผู้สอนสามารถสะท้อนการรับรู้ความรู้สึกและความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของตนเองที่แตกต่างหรือคล้ายคลึงกับประสบการณ์การเรียนรู้ในอดีต ดังที่ปรากฏในสัมภาษณ์ ความว่า

“...ต่างจากคุณครูตอนนี้ คือตอนนั้นคุณครูก็ชอบด้วย ชอบท่องจำ แต่เดี๋ยวนี้คุณครูให้นักเรียนคิดเอง ได้สัมผัสเอง...” (ID: T1)

“...การถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนมีความใกล้เคียงกัน คือคุณครูจะพูดก่อน พูดเป็นมุมกว้าง แต่คุณครูก็จะถามนักเรียนในมุมของเขาวว่า ในช่วงเวลาของนักเรียนกับช่วงเวลาของคุณครูเราต่างกันอย่างไร... มีคุณครูตอนเด็ก ๆ เป็น idol เหมือนกัน คุณครูจะสอน style ของคุณครู คุณครูจะไม่ copy ของใคร นักเรียนต้องมีส่วนร่วมที่คุณครูสอน และในขณะที่สอนนอกจากนักเรียนฟังแล้ว ต้องคิดตามด้วย พอคุณครูพูด คุณครูจะหยอดคำถามทันที มีรางวัล นักเรียนก็จะมี acting เยอะ” (ID: T2)

“...ตัวเองเป็นครูตลก สอนสไตล์เรา แต่สุดท้ายนักเรียนก็ได้” (ID: T3)

“...ส่วนที่ไม่เหมือนคุณครูสมัยก่อนคือการใช้สื่อ TV... บรรยากาศในการจัดการเรียนการสอนก็จะสบาย ๆ ไม่เครียด นักเรียนให้ความร่วมมือ” (ID: T5)

“ไม่เหมือนกันค่ะ แนนอน เพราะว่า แต่ละบุคคลก็จะมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ...” (ID: T6)

ทั้งนี้จากข้อมูลข้างต้น พบว่า ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์สามารถตระหนักถึงเอกลักษณ์ในการจัดการเรียนการสอนทั้งของตนเองและผู้อื่น โดยมีมุมมองในการให้เกียรติและเคารพเพื่อนร่วมวิชาชีพ ตลอดจนการรู้จักให้เกียรติและเคารพในความรู้ความสามารถของตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้สอนรู้สึกมีความสุข และเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ดังนั้น เอกลักษณ์ในการจัดการเรียนการสอนของแต่ละบุคคลจึงเป็นสิ่งที่สามารถสะท้อนตัวตนและประสบการณ์ที่หล่อหลอมตัวตนของคุณได้เป็นอย่างดี โดยผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์สามารถตระหนักได้ว่าในการจัดการเรียนการสอนของตนมีลักษณะบางอย่างที่แตกต่างจากการประสบการณ์การเรียนรู้ในอดีต กล่าวคือ เมื่อผู้สอนอยู่ในบทบาทผู้ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้จะไม่นำประสบการณ์การเรียนรู้บางอย่างที่ตนไม่ชอบในอดีตมาออกแบบและจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน จากการศึกษาจึงทำให้พบลักษณะการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่ผู้สอนพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอภิปราย ตอบคำถาม และลงมือปฏิบัติอย่างทั่วถึง เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะกระบวนการคิดให้ผู้เรียนสามารถค้นพบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยบางครั้งผู้สอนจะมีการมอบรางวัลให้แก่ผู้เรียนที่มีความกล้าแสดงออกในการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ นอกจากนี้จากการสังเกตผู้สอนยังมีการเลือกใช้สื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนที่ทันสมัยและหลากหลายให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่จะดำเนินการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนบริบทของห้องเรียน รวมทั้งผู้สอนยังมีความสนใจติดตามข้อมูลข่าวสาร เพื่อนำข้อมูลใหม่ ๆ มาถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนกับผู้เรียน ซึ่งสามารถช่วยเสริมสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้ผู้เรียนเกิดความตื่นตัวในการเรียนรู้ตลอดเวลา แต่ท้ายที่สุดเมื่อให้ผู้สอนได้ตรองมองภาพรวมการจัดการเรียนการสอนของตนก็ทำให้ผู้สอนตระหนักได้ว่าการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ก็ยังคงมีลักษณะการสอนแบบบรรยายหรือเล่าเรื่องเป็นส่วนใหญ่ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจดจำสาระสำคัญที่ผู้สอนต้องการเน้นย้ำเช่นเดียวกับประสบการณ์การเรียนรู้ของตนในอดีต ดังที่ปรากฏในบทสัมภาษณ์ความว่า

“สอนเหมือนครู คือ มีรูปให้นักเรียนดู ใช้การบรรยาย เล่า เพราะเป็นเรื่องเล่า ...” (ID: T5)

“คุณครูก็สอนให้ นักเรียนจำอยู่ดี” (ID: T3)

ด้วยเหตุนี้ลักษณะการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา จึงมีลักษณะการสอนแบบบรรยาย หรือเล่าเรื่องในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจดจำข้อค้นพบเกี่ยวกับเรื่องราวในอดีต ซึ่งการจัดการเรียนการสอนในลักษณะดังกล่าวมีลักษณะเหมือนกับประสบการณ์เรียนรู้ที่ผ่านมาของผู้สอน แม้ว่าปัจจุบันการจัดการเรียน

การสอนของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์จะมีการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียนมากขึ้น แต่จากการสังเกตของผู้วิจัยก็ยังพบว่าการสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ การกระตุ้นให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งการกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักเชื่อมโยงองค์ความรู้ให้สอดคล้องกับบริบทการดำเนินชีวิตประจำวันในสังคมพหุวัฒนธรรมยังมีไม่มากเท่าที่ควร

ฉะนั้นผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมความรู้ความเข้าใจในการศึกษาประวัติศาสตร์แก่ผู้เรียน การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้จึงทำให้ผู้ร่วมวิจัยในฐานะผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ได้สะท้อนแนวคิด ทักษะคิด และวิเคราะห์ตัวตน เพื่อทำความเข้าใจความหมายของประสบการณ์ที่มีต่อผู้ร่วมวิจัยในฐานะผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา ในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมยุคอาเซียนมากขึ้น

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมในบริบทอาเซียน” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิด ทักษะ และภูมิหลังของครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษา และ 2) ศึกษาการตีความและให้ความหมายประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในบริบทอาเซียนของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้แนวทางการวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา เพื่อตีความหาความหมายและอธิบายสิ่งที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับทักษะของครูผู้สอน ผู้ซึ่งตีความและให้ความหมายของวิชาประวัติศาสตร์จากการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษาในบริบทอาเซียน โดยอาศัยแนวคิดปรากฏการณ์วิทยาอรรถปริวรรต ของ Martin Heidegger (1889-1959) ที่มุ่งการตีความหมายประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์เป็นหลัก เพื่อศึกษาเกี่ยวกับแก่นแท้ (Essences) ของสิ่งที่เป็นปรากฏการณ์หรือการแสดงตัวตนของวิถีทางแต่ละคน (ชาย โพลิตา, 2556) โดยผู้วิจัยจะทำหน้าที่เป็นผู้สังเกตการณ์ผู้เข้าร่วมวิจัย คือ ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษา ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ที่มีการจัดการศึกษาโดยยึดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 คน ผ่านวิธีการคัดเลือกอาสาสมัครแบบเจาะจง ซึ่งข้อมูลการวิจัยได้มาจากแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ แบบสังเกตการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ประกอบการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในห้องเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ทั้งหมด 16 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง รวมสังเกตผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์คนละ 16 ครั้ง โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์เป็นเครื่องมือในการวิจัยร่วมด้วย

ทั้งนี้ในการวิจัยดังกล่าวได้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลเป็นระยะเวลา 1 ภาคการศึกษา ในปีการศึกษา 2560 ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2560 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2561 ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ผลการศึกษาประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนรู้อาชีวประวัติศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมในบริบทอาเซียน” สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

5.1.1 แนวคิด ทักษะ และภูมิหลังของครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษา

5.1.1.1 การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

ในการออกแบบและวางแผนการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ผู้สอนจะยึดตามมาตรฐานและตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และเน้นเนื้อหาตามหนังสือเรียนวิชาประวัติศาสตร์ในแต่ละระดับชั้น เพื่อให้ผู้เรียนมีองค์ความรู้ใกล้เคียงกัน โดยผู้สอนยังได้ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ใหม่ ๆ มาสอดแทรกให้แก่แก่นักเรียนเพิ่มเติม เนื่องจากคำนึงถึงเนื้อหาบาปประเด็นในหนังสือเรียนอาจไม่เพียงพอในการตอบสนองสัจของนักเรียน และข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้อยู่ตลอดเวลาหากมีข้อค้นพบใหม่

ทั้งนี้ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละชั่วโมงจะเป็นไปตามแผนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่ผู้สอนได้จัดทำขึ้น โดยเมื่อเริ่มหน่วยการเรียนรู้ใหม่ทุกครั้งผู้สอนจะอธิบายและชี้แจงเกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด รวมทั้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้อย่างคร่าว ๆ ให้ผู้เรียนได้ทราบก่อน จากนั้นจึงดำเนินการทดสอบก่อนเรียน เพื่อประเมินความรู้เบื้องต้นของผู้เรียน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่เนื้อหาสาระที่ผู้สอนจะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และยังทำให้ผู้สอนได้แนวทางปรับปรุงแผนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในเรื่องนั้น ๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความยืดหยุ่นในการออกแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ โดยหลังจากเรียนจบในแต่ละหน่วยการเรียนรู้จะมีการทดสอบหลังเรียนอีกครั้งหนึ่ง เพื่อเน้นย้ำสาระสำคัญในหน่วยการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งผลการทดสอบดังกล่าวยังเป็นตัวบ่งชี้ว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้หรือไม่ สำหรับแบบทดสอบจะมีทั้งรูปแบบอัตนัยและปรนัย ซึ่งจากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า แบบทดสอบส่วนใหญ่จะเป็นแบบอัตนัยที่เน้นให้ผู้เรียนจดจำองค์ความรู้ ทั้งนี้โดยปกติผู้เรียนจะผ่านเกณฑ์การประเมินทั้งหมด หากกรณีที่ผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินจะต้องทำชิ้นงานมาส่งหรือทำแบบทดสอบใหม่อีกครั้ง

โดยผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษา ยังมีความพยายามจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เช่น การตอบคำถาม การอภิปราย การแสดงบทบาทสมมติ การสืบค้นหนังสือในห้องสมุด เป็นต้น เพื่อนำข้อค้นพบ

ทางประวัติศาสตร์มาแลกเปลี่ยนกัน นอกจากนี้ผู้สอนยังเน้นการเลือกใช้สื่อประกอบการจัดการเรียน การสอนที่เป็นรูปธรรม เช่น รูปภาพ สิ่งของเครื่องใช้ในอดีต คลิปวิดีโอ เป็นต้น เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิด ความรู้ความเข้าใจเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ง่ายขึ้น

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่ได้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิตจากคณะครุศาสตร์ หรือ คณะศึกษาศาสตร์ โดยผู้สอนบางส่วนสำเร็จการศึกษาจากวิชาเอกสังคมโดยตรง และผู้สอนบางส่วน สำเร็จการศึกษาจากวิชาเอกอื่น ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ยังคงมีรูปแบบการจัด การเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนจดจำเรื่องราวในอดีตผ่านการบอกเล่าจากผู้สอนเป็นส่วนใหญ่ เพื่อให้กิจกรรมการเรียนการสอนสามารถดำเนินได้อย่างกระชับ รวดเร็ว และทำให้ผู้สอนสามารถ อธิบายข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์จากแหล่งอื่น ๆ ที่ค้นพบอย่างละเอียดให้แก่กันเรียนเพิ่มเติมได้ แม้ว่าผู้สอนจะตระหนักดีว่าตนเองสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้ทางประวัติศาสตร์ด้วยตนเองก็ตาม ซึ่งภูมิหลังของผู้สอนเป็น ปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้จากการศึกษารวบรวมข้อมูลสามารถแบ่ง ผู้สอนออกเป็น 2 กลุ่ม ตามอายุและประสบการณ์การทำงาน กล่าวคือ กลุ่มผู้สอนที่อายุมากกว่า 40 ปี โดยมีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 20 ปี และกลุ่มผู้สอนที่มีอายุไม่เกิน 40 ปี โดยมีประสบการณ์ การทำงานไม่เกิน 20 ปี พบความแตกต่างของผู้สอนทั้ง 2 กลุ่มที่ส่งผลต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ วิชาประวัติศาสตร์ กล่าวคือ ผู้สอนที่อายุมากกว่า 40 ปี และมีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 20 ปี จะมีภูมิหลังใกล้เคียงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตมากกว่าจึงมักเล่าประสบการณ์ชีวิตของผู้สอน เปรียบเทียบกับเนื้อหาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่ผู้เรียนศึกษา ส่งผลให้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ วิชาประวัติศาสตร์มีลักษณะบอกเล่าจากผู้สอนสู่ผู้เรียน ซึ่งจากการสังเกตข้อมูลของผู้สอนยังพบว่า ผู้สอนในช่วงอายุดังกล่าวส่วนใหญ่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาวิชาเอกสังคมศึกษาโดยตรงจึงมีความเป็นไปได้ว่าผู้สอนไม่เข้าใจแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์อย่างลึกซึ้ง จนส่งผลให้มี เทคนิควิธีการสอนที่ไม่หลากหลายและไม่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะด้านวิธีการทางประวัติศาสตร์แก่ ผู้เรียน ซึ่งแตกต่างกับผู้สอนกับผู้สอนที่อายุไม่เกิน 40 ปี และมีประสบการณ์การทำงานไม่เกิน 20 ปี ที่ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาจากวิชาเอกสังคมศึกษาจะมีเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนและ สื่อการสอนที่หลากหลาย โดยมักมีการตั้งคำถามกระตุ้นความคิดเห็นผู้เรียนในลักษณะปลายเปิด เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น แต่จากการสังเกตของผู้วิจัยยังพบว่า ในการ จัดการเรียนการสอนผู้สอนจะถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ผ่านการบอกเล่าเป็นส่วนใหญ่ เช่นกัน แต่จะพบการเล่าสอดแทรกประสบการณ์ชีวิตของผู้สอนน้อยกว่าจึงทำให้พบบรรยากาศ การอภิปรายข้อมูลทางประวัติศาสตร์ระหว่างครูกับนักเรียนมากกว่าผู้สอนที่มีอายุและประสบการณ์ การทำงานมาก ทั้งนี้ล้วนเป็นผลจากประสบการณ์ภูมิหลังของผู้สอนที่แตกต่างกัน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์จะมีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อพยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียนมากขึ้น แต่ยังคงพบว่าการสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ผ่านการค้นพบความรู้ด้วยตนเองด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียน รวมทั้งการกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์เพื่อเชื่อมโยงองค์ความรู้ให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมยังมีไม่มากเท่าที่ควร ดังนั้น “ครู” จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์แก่ผู้เรียนในบริบทห้องเรียน

ด้วยเหตุนี้จากการศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษาในบริบทอาเซียนจึงมีลักษณะการสอนแบบบรรยายหรือเล่าเรื่องตามทัศนคติและการรับรู้ของผู้สอนเป็นส่วนใหญ่ เพื่อถ่ายทอดข้อค้นพบเกี่ยวกับเรื่องราวในอดีตให้ผู้เรียนได้จดจำ การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้จึงทำให้ผู้ร่วมวิจัยในฐานะผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ได้สะท้อนภูมิหลังประสบการณ์ที่หล่อหลอมให้ผู้สอนมีแนวคิดและทัศนคติในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่แตกต่างและคล้ายคลึงกัน ซึ่งเกิดจากการที่ผู้สอนเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จนกลายเป็นอัตลักษณ์ครู

5.1.1.2 ความคาดหวังในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์

ความคาดหวังของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา เป็นส่วนหนึ่ง ในการกำหนดทิศทางการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนควบคู่กับการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ผู้สอนยึดเป็นกรอบในการจัดการเรียนรู้ โดยจากการศึกษา พบว่า ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์มีความคาดหวังให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการความเป็นมาของมนุษย์ในอดีต รวมทั้งความเป็นมาของชาติไทย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรักและมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนตระหนักเห็นถึงวีรกรรมสำคัญอันทรงคุณค่าของบรรพบุรุษไทย นอกจากนี้ผู้สอนยังมีความคาดหวังให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ไปใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาในระดับชั้นที่สูงขึ้น ตลอดจนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการปรับตัวอยู่ท่ามกลางสังคมที่มีความแตกต่างและหลากหลายได้อย่างปกติสุข รวมทั้งตระหนักถึงบทบาทสำคัญของตนในฐานะพลเมืองของสังคมในการทำหน้าที่ส่งต่อข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ซึ่งการปลูกฝังค่านิยมรักชาติแก่ผู้เรียนเป็นความคาดหวังที่แฝงอยู่ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ภายใต้บริบทอาเซียน โดยจากการสังเกตกระบวนการจัดการเรียนการสอนของผู้วิจัย พบว่า ผู้สอนจะใช้การบอกเล่าเป็นกระบวนการหล่อหลอมให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรักชาติเป็นส่วนใหญ่ และมีครูเป็นต้นแบบหรือแบบอย่างให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การแสดงออกถึงความรักชาติ เพื่อให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรง เช่น การยืนตรงทำความเคารพเพลงชาติไทย การไหว้ การใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง การแต่งกายชุดไทย เป็นต้น โดยอาศัยสิ่งแวดล้อมหรือสถานการณ์รอบตัวผู้เรียนเป็นสื่อกลางในการเรียนรู้

เพื่อให้ผู้เรียนซึมซับการแสดงออกถึงความเป็นชาติในการดำเนินชีวิตประจำวันให้เป็นเรื่องใกล้ตัว ซึ่งจะ
สามารถสร้างความตระหนักรู้ให้ผู้เรียนเกิดความรักและภาคภูมิใจในความเป็นไทย

ดังนั้น จึงมีความเป็นไปได้ว่าแนวคิดการปลูกฝังความเป็นชาติที่หล่อ
หลอมผู้สอนในอดีตเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างครู เพื่อส่งต่อเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ให้ผู้เรียนได้รับรู้
และเข้าใจในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน สะท้อนให้เห็นถึงประสบการณ์ภูมิหลังของผู้สอนที่ส่งผลต่อ
แนวคิดและทัศนคติในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์เพื่อส่งต่อเรื่องราวความเป็นมาใน
อดีตสู่ผู้เรียน

5.1.1.3 การรับรู้ตนเองของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์

ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์สามารถความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของ
ตนที่มีต่อวิชาประวัติศาสตร์ในฐานะผู้กระตุ้นพัฒนาการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องราวในอดีตของผู้เรียน
ระดับประถมศึกษา เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้อง ซึ่งการสอนวิชาดังกล่าวทำให้ผู้สอนมี
โอกาสได้รื้อฟื้นความรู้หรือความทรงจำเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนในอดีตมาประยุกต์ใช้ร่วมกับ
การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน เพื่อเปรียบเทียบให้ผู้เรียนเห็นความเปลี่ยนแปลงจากอดีตถึง
ปัจจุบัน โดยจากการศึกษา พบว่า ผู้สอนระดับประถมศึกษาทุกคนมีทัศนคติเชิงบวกต่อวิชา
ประวัติศาสตร์ กล่าวคือ ผู้สอนมีความชื่นชอบ และมีความภาคภูมิใจที่มีโอกาสนำความรู้ความสามารถ
ของตนมาใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอน ด้วยเหตุนี้ผู้สอนจึงมีความกระตือรือร้นในการศึกษาหา
ข้อมูลประกอบการสอน เลือกรูปแบบการสอน รวมทั้งเข้าร่วมรับการอบรมเมื่อมีโอกาส เพื่อพัฒนา
ศักยภาพในการสอนของตนอยู่เสมอ แม้ว่าผู้สอนบางท่านจะสำเร็จการศึกษาจากคณะศึกษาศาสตร์
หรือครุศาสตร์ ในวิชาเอกอื่นที่ไม่ใช่วิชาเอกสังคมศาสตร์โดยตรงก็มีความมั่นใจและมีความเชื่อมั่นใน
ความรู้ความสามารถของตนเองในการสอนวิชาประวัติศาสตร์ โดยอาศัยประสบการณ์ในการจัดการ
เรียนการสอนวิชาอื่น ๆ มาประยุกต์ใช้ ประกอบการเตรียมตัวก่อนสอนในชั้นเรียน โดยผู้สอน
ประวัติศาสตร์จะประเมินความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของตนเองอ้างอิงจากพฤติกรรม
การเรียนรู้และผลการทำแบบทดสอบของผู้เรียนอยู่เสมอ ซึ่งปกติผู้เรียนจะผ่านเกณฑ์การประเมิน
ทั้งหมด จึงทำให้ผู้สอนมีความภาคภูมิใจในตนเอง และอยากได้รับโอกาสในการรับผิดชอบการจัดการเรียน
การสอนวิชาประวัติศาสตร์อย่างต่อเนื่องในภาคการศึกษาต่อไป

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษา พบว่า ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์มีความ
ต้องการได้รับการสนับสนุนในการพัฒนาการศักยภาพในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะด้านสื่อ
ประกอบการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด เนื่องจากสื่อประกอบการสอนค่อนข้างหายาก ขาดแคลน
และไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้สอน แม้ว่าผู้สอนจะมีความพยายามในการผลิตสื่อประกอบการ
เรียนการสอนขึ้นใช้เองด้วยก็ตาม นอกจากนี้ผู้สอนยังต้องการให้ผู้เรียนและเพื่อนร่วมวิชาชีพที่
รับผิดชอบการสอนวิชาประวัติศาสตร์มีโอกาสไปศึกษาดูงานหรือทัศนศึกษาตามแหล่งเรียนรู้ทาง

ประวัติศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อเรียนรู้จากของจริง ซึ่งจะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ตามข้อเท็จจริง และเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย ทั้งนี้จึงเห็นได้ว่านอกจากผู้สอนจะต้องการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของตนยังคำนึงถึงเพื่อนร่วมวิชาชีพรวมทั้งผู้เรียนร่วมด้วย เพื่อให้ทุกคนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับประวัติศาสตร์อย่างถูกต้องตรงไปตรงมา

ด้วยเหตุนี้การรับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของผู้สอนระดับประถมศึกษา จึงทำให้ผู้สอนมีโอกาสพิจารณาความรู้ความสามารถของตนเองในการถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ผู้เรียนอย่างถูกต้องต่อไป

5.1.1.4 ทักษะของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาที่มีต่อวิชาประวัติศาสตร์ในบริบทอาเซียน

จากการศึกษา พบว่า ผู้สอนระดับประถมศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ที่มีต่อบริบทสังคมไทยในการสร้างความรัก ความสามัคคี และความภาคภูมิใจในความเป็นมาของชนชาติ แต่เล็งเห็นว่าเนื้อหาของวิชาประวัติศาสตร์ไม่มีความทันสมัยเมื่อเปรียบเทียบกับวิชาอื่น ๆ เนื่องจากองค์ความรู้ส่วนใหญ่เป็นแบบท่องจำ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้วิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่ไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร นอกจากนี้ผู้สอนยังมีความพยายามในการส่งเสริมการรับรู้อย่างเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนชาติอื่นที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ชนชาติของผู้เรียนในบริบทอาเซียนอย่างเป็นกลางตามข้อเท็จจริงที่ค้นพบ ซึ่งจากการศึกษา พบว่า การสอดแทรกเนื้อหาประวัติศาสตร์ของชนชาติอื่นในการจัดการเรียนการสอนยังมีน้อย และมีการนำเสนอเนื้อหาประวัติศาสตร์ต่างชาติผ่านมุมมองเพียงด้านเดียวจากหนังสือเรียนที่เน้นการสร้างชาตินิยม โดยการมองประวัติศาสตร์ชนชาติอื่นในมุมมองด้านลบกว่ามากกว่าการรับรู้อย่างเข้าใจ ดังนั้น จากการสังเกตของผู้วิจัยจึงพบว่า การกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์และใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในศึกษาค้นคว้าหาข้อเท็จจริง เพื่อนำความรู้มาเชื่อมโยงให้สอดคล้องกับบริบทการดำเนินชีวิตประจำวันที่เปลี่ยนแปลงสู่สังคมพหุวัฒนธรรมอาเซียนจึงมีไม่มากเท่าที่ควร

5.1.2 การตีความและให้ความหมายประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในบริบทอาเซียนของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา

ผู้สอนระดับประถมศึกษาสามารถให้ความหมายวิชาประวัติศาสตร์ตามการรับรู้และเข้าใจจากประสบการณ์ซ้ำ ๆ ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในบริบทอาเซียน ได้ว่า “วิชาประวัติศาสตร์” เป็นการศึกษาเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอดีต เพื่อถ่ายทอดแก่คนรุ่นหลังให้ตระหนักรับรู้ถึงความดีงาม และความสำคัญของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมา ก่อให้เกิดความรักและหวงแหนอารยธรรมของตน ตลอดจนช่วยสร้างความตระหนักรับรู้ถึงคุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น โดยการตีความและให้ความหมายต่อวิชาประวัติศาสตร์ข้างต้นได้แฝงความคาดหวังของผู้สอนระดับประถมศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในชั้นเรียนบริบท

อาเซียน จึงอาจกล่าวได้ว่าความคาดหวังดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดทิศทางการจัดการเรียน การสอนของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษา

5.2 อภิปรายผล

ปัจจุบันแนวทางการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการได้บรรจุให้เนื้อหาวิชา ประวัติศาสตร์อยู่ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม โดยประกาศให้ทุกโรงเรียนต้องมีการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง เริ่มใช้กับโรงเรียนนาร่องในปีการศึกษา 2552 และโรงเรียนทั่วไปเริ่มใช้ในปีการศึกษา 2553 ตามลำดับ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ซึ่งการวิจัยเรื่อง “การศึกษาประสบการณ์ด้านการจัดการ เรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ของครูระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมความเข้าใจความหลากหลายทาง วัฒนธรรมในบริบทอาเซียน” (A Study of Elementary School History Teachers’ Experiences to Enhance Cultural Diversity Understanding in the Context of the ASEAN Community) ได้ศึกษาการให้ความหมายประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของผู้สอนระดับ ประถมศึกษา พบว่า ผู้สอนแต่ละบุคคลล้วนมีเอกลักษณ์ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่ แตกต่างและคล้ายคลึงกัน อันเป็นผลมาจากแนวคิด ทักษะคติ และภูมิหลังของผู้สอนที่เป็นเบื้องหลัง การส่งต่อเรื่องราวทางประวัติศาสตร์แก่ผู้เรียน จากผลการวิจัยจึงมีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปราย ดังนี้

5.2.1 เนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์

ในการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา ผู้สอนจะยึดขอบเขตเนื้อหา ตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) และเน้นเนื้อหาตามหนังสือเรียนวิชาประวัติศาสตร์ในแต่ละระดับชั้น เป็นหลัก เพื่อให้ผู้เรียนมีองค์ความรู้ใกล้เคียงกัน (ลิขิต ธีรเวคิน, 2523, อ่างถึงใน วนิดา วุฒิสถียร, 2527) ซึ่งหนังสือเรียนวิชาประวัติศาสตร์จะมีเนื้อหาที่ปลูกฝังความเชื่อเรื่องชาติ และเน้นความ จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ (เปรมโรจน์ บางอ้อ, 2556) โดยผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษา จะได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์จากเรื่องใกล้ตัวก่อนในระดับบุคคล ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน แล้วจึงขยายองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์สู่เรื่องไกลตัวเกี่ยวกับความเป็นมาในอดีตของ อาณาจักรต่าง ๆ ในประเทศไทย และเรื่องราวความเป็นมาในอดีตของประวัติศาสตร์ต่างประเทศ ตามลำดับ สอดคล้องกับ Chaudhary (1975) ที่กล่าวไว้ว่า รูปแบบของเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์

(The problems of grading history) จะเรียงลำดับจากง่ายไปยาก เพื่อให้เหมาะสมกับพัฒนาการและความสนใจของผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษา ขณะเดียวกันข้อเท็จจริงในวิชาประวัติศาสตร์จะต้องดำรงอยู่เสมอ ซึ่งข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาหากมีข้อค้นพบใหม่ สอดคล้องกับ Booth (1971) ได้กล่าวไว้ว่า ความจริงจากการศึกษาเป็นความจริงแบบอัตนัยหรือจิตวิสัย (Subjective) เนื่องจากการนำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ในการศึกษา แต่หลักฐานทางประวัติศาสตร์ เช่น จดหมายเหตุ บันทึกความทรงจำ พระราชบัญญัติ ฯลฯ ที่นำมาวิเคราะห์และตีความยากที่จะเป็นปรนัยโดยปราศจากอคติ ข้อค้นพบจึงขึ้นอยู่กับปรัชญาหรือแนวคิดของนักประวัติศาสตร์ รวมทั้งระดับความเข้าใจ (Insight) เกี่ยวกับหลักฐานนั้น ๆ ซึ่งจากการศึกษาและจากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า ผู้สอนสามารถตระหนักถึงความยืดหยุ่นในการปรับเนื้อหาการสอนวิชาประวัติศาสตร์หากมีการเปลี่ยนแปลงข้อค้นพบ ทั้งนี้เป็นผลอันเนื่องมาจากผู้สอนส่วนใหญ่สนใจหมั่นศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องราวในอดีตอยู่เสมอ เพื่อคัดเลือกข้อมูลที่น่าเชื่อถือและทันสมัยไปใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปใช้ตอบคำถามหรือตอบข้อสงสัยของผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนระดับประถมศึกษาจะมีลักษณะช่างสังเกต ชักถาม และอยากรู้อยากเห็น (สตีปีเตาะ ยูโซ๊ะ, 2553) ดังนั้น ความพยายามในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมของผู้สอนจึงเป็นสิ่งที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนรอบรู้มากขึ้น และเกิดความกระจำในข้อสงสัยเกี่ยวกับการเรียนรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน ดังที่ปรากฏในตอนหนึ่งของบทสัมภาษณ์ ความว่า

“เนื้อหาในหนังสือมีน้อยมาก คุณครูก็จะหาเนื้อหาามาเพิ่มให้โดยเสิร์ชจากอินเทอร์เน็ต แล้วทำแบบฝึก apply ให้เข้ากับนักเรียน และจะมีเรื่องเล่า ซึ่งคุณครูต้องศึกษาเพิ่มให้แม่นยำ เพื่อที่จะตอบคำถามนักเรียนได้” (ID: T2)

อย่างไรก็ตาม จากการสังเกตการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของผู้วิจัย พบว่า แม้ว่าผู้สอนระดับประถมศึกษาจะมีการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อนำความรู้มาถ่ายทอดโดยการบอกเล่าสู่ผู้เรียน แต่ผู้สอนก็ยังคงเน้นเนื้อหาตามหนังสือเรียนเป็นหลัก ซึ่งเป็นเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์แบบรวมศูนย์ที่เกิดจากระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบผูกขาดโดยกระทรวงศึกษาธิการ (วิทยากร เชียงกูล, 2552) เนื้อหาประวัติศาสตร์ในหนังสือเรียนจึงไม่ทันต่อเหตุการณ์ไม่สามารถแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างได้ นอกจากนี้ยังพบการตัดทอนเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ในหนังสือเรียนที่อาจทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อน จนทำให้ไม่สามารถเข้าใจบริบทความเป็นมาในอดีตได้อย่างลึกซึ้ง และยังอาจส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของประเทศเพื่อนบ้านอย่างจำกัด (สมพงษ์ จิตระดับ, 2560) ซึ่งยิ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่ไม่สอดคล้องกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปสู่บริบทอาเซียน ดังนั้น เนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ดังกล่าวจึงทำให้ผู้เรียนมีองค์ความรู้ใกล้เคียงกันในบรรยากาศการเรียนรู้แบบท่องจำ ซึ่งเกิดจากการที่ผู้สอนเน้นเนื้อหาประวัติศาสตร์ของชาติกระแสหลักตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ

และหนังสือเรียนที่ขาดความเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์สากล ประวัติศาสตร์อาเซียน ตลอดจนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2518) ดังที่ปรากฏในตอนหนึ่งของบทสัมภาษณ์ ความว่า

“เน้นเนื้อหาในหนังสือ เพราะต้องสอนเหมือนกันทุกห้อง จะได้ว่ารู้ขอบเขตเนื้อหา ข้อสอบเหมือน ๆ กัน” (ID: T5)

ด้วยเหตุนี้จึงมีความเป็นไปได้ว่าผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ในบริบทอาเซียนยังคงเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาที่ปลูกฝังความเป็นชาติผ่านการศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์แบบรวมศูนย์ตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในหนังสือเรียนเหมือนกับผู้สอนในอดีต (สุนทร ชูตินธรรานนท์ และคณะ, 2552) จึงอาจกล่าวได้ว่าผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ไม่ได้มีความรู้ความเข้าใจในการสอนเนื้อหาประวัติศาสตร์อย่างลึกซึ้ง หรืออาจไม่เห็นความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์อย่างแท้จริง เพราะผู้สอนมุ่งเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาตามที่หลักสูตรกำหนดและตามที่ปรากฏในหนังสือเรียนมากเกินไป จนไม่ได้คำนึงถึงเป้าหมายสำคัญในการสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่ต้องมุ่งเน้นการศึกษาเรื่องราวในอดีตผ่านวิธีการทางประวัติศาสตร์ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล เพื่อทำความเข้าใจ ลดความเสี่ยง และแก้ไขปัญหาที่คล้ายคลึงกับเหตุการณ์ในอดีตที่อาจเกิดขึ้นได้ในปัจจุบัน ซึ่งการสอนวิชาประวัติศาสตร์โดยยึดเนื้อหาตามหนังสือเรียนดังกล่าวอาจก่อให้เกิดปัญหาในการถ่ายทอดหรือการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของผู้สอนในการจัดการเรียนรู้เพื่อเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจความเป็นมาและสาเหตุของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน อีกทั้งยังอาจเป็นอุปสรรคต่อการสร้างความรับรู้เข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาในอดีตร่วมกันของแต่ละชนชาติแก่ผู้เรียน เนื่องจากการถ่ายทอดข้อมูลทางประวัติศาสตร์เพียงด้านเดียว นอกจากนี้การเน้นย้ำให้ผู้เรียนจดจำเนื้อหาตามที่ปรากฏในหนังสือเรียนยังส่งผลให้บรรยากาศในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์น่าเบื่อและไม่น่าสนใจ (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2518) เนื่องจากเนื้อหาส่วนใหญ่กล่าวถึงความเป็นมาของชนชาติกระแสหลักซึ่งไม่ได้ชี้ให้ผู้เรียนเห็นถึงความเชื่อมโยงในการนำองค์ความรู้มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันท่ามกลางบริบทพหุวัฒนธรรมอาเซียน เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และมีทัศนคติที่ดีต่อกันอย่างเป็นกลาง ด้วยเหตุนี้จึงอาจสะท้อนได้ว่าผู้สอนไม่ได้เห็นความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์ในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเข้าใจที่มาที่ไปของมนุษยชาติมากนัก

ฉะนั้นหน่วยงานด้านการศึกษาตั้งแต่ระดับโรงเรียน และชุมชน หรือหน่วยงานระดับนโยบาย จึงควรมีส่วนร่วมในการปรับหลักสูตรและเนื้อหาในหนังสือเรียนวิชาประวัติศาสตร์ให้มีความเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ภูมิภาคอาเซียน ตลอดจนประวัติศาสตร์สากลให้มากขึ้น และร่วมกันแสวงหาแนวทางปรับปรุงเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ที่มีต่อการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคม รวมทั้งควรร่วมกันวางแนวทางการปลูกฝังแนวคิดชาตินิยมอย่างเป็นกลางแก่ผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปสู่การรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน

เพื่อสร้างความรับรู้และเข้าใจประวัติศาสตร์ร่วมอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งจะสามารถช่วยลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้ในสังคมที่เต็มไปด้วยความแตกต่างและหลากหลายทางชนชาติ อันจะนำพาความเอื้ออาทรมาสู่ประชาคมอาเซียนอย่างยั่งยืน

5.2.2 การวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

ผู้สอนมีแนวคิดการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ด้านการวางแผนและออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเป็นขั้นตอน โดยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์มาตรฐานและตัวชี้วัดของสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) เพื่อดำเนินการวางแผนโครงสร้างรายวิชา จัดทำกำหนดการจัดการเรียนรู้อาษาประวัติศาสตร์ประจำปีการศึกษานั้น ๆ จัดทำแผนการสอนวิชาประวัติศาสตร์เป็นรายบุคคล และการคัดเลือกหนังสือเรียนวิชาประวัติศาสตร์ ตลอดจนการคัดเลือกสื่อประกอบการจัดการเรียนการสอน ซึ่งถือเป็นขั้นตอนสำคัญลำดับแรกสำหรับผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์จะต้องเตรียมความพร้อมก่อนการจัดการเรียนการสอนแก่ผู้เรียน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ (เขียน วันทนิยตระกูล, 2551)

ทั้งนี้จากการศึกษา พบว่า แผนการสอนของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์จะมีความยืดหยุ่นสามารถปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมกับบริบทผู้เรียนหรือเหตุการณ์สำคัญในขณะนั้น ดังที่ปรากฏในบทสัมภาษณ์ ความว่า

“สมมติว่าจะสอนเรื่องวันสำคัญก็จะดูว่าช่วงนี้มีวันสำคัญอะไรในปฏิทิน เช่น เดือนสิงหาคมจะมีวันวิทยาศาสตร์ และวันแม่คุณครูก็จะ apply เอาเรื่องบุคคลสำคัญที่จะต้องเรียนในเดือนหน้า หรือในหน่วยหน้ามาสอน เพราะมีกิจกรรมในโรงเรียนพอดี...” (ID: T2)

ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ที่มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนแผนการสอนจัดการเรียนการสอนที่ได้ออกแบบไว้ให้สอดคล้องกับบริบทหรือสถานการณ์ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถตระหนักเห็นถึงความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ในการดำเนินชีวิตได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับ ซี.พี.ฮิล (2513) ที่กล่าวไว้ว่า เนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์จะต้องสามารถดัดแปลงง่ายตามกาลเวลา เพราะหลักสูตรวิชาประวัติศาสตร์เป็นเครื่องมือของสังคมที่สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองจุดประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งโดยต้องอาศัยการตีความ หลักสูตรที่ได้วางแผนเป็นอย่างดีจึงต้องเป็นหลักสูตรที่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ ทั้งนี้จากการศึกษาและจากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า กลุ่มผู้สอนที่อายุมากกว่า 40 ปี ที่มีประสบการณ์การสอนมากกว่า 20 ปี จะมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทแวดล้อมหรือสถานการณ์ใกล้ตัวของผู้เรียนได้ดีกว่ากลุ่มผู้สอนที่มีอายุไม่เกิน 40 ปี ที่มีประสบการณ์การสอนไม่เกิน

20 ปี ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า การวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ยังไม่ได้รับการแก้ไขให้สอดคล้องกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเท่าไรนัก ซึ่งอายุและประสบการณ์สอนของผู้สอนปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความยืดหยุ่นในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

5.2.3 สื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษาจะคัดเลือกและจัดเตรียมสื่อประกอบการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งประดิษฐ์สื่อประกอบการเรียนการสอนขึ้นเองบ้าง เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับไพฑูริย์ มะณู (2551) ได้กล่าวไว้ว่า สื่อการสอนเป็นรากฐานที่ช่วยสร้างรูปธรรมขึ้นในความคิดผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ และสร้างรูปธรรมขึ้นในใจได้ นอกจากนี้ยังช่วยเร้าความสนใจ เพราะผู้เรียนสามารถใช้ประสาทสัมผัสทั้งตา หู และการเคลื่อนไหวจับต้องได้แทนการฟังหรือดูเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้จากการศึกษาและจากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า นอกจากผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์จะคัดเลือกสื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพัฒนาการและความสนใจของผู้เรียน ผู้สอนยังคำนึงถึงความเหมาะสมในด้านเนื้อหาตลอดจนบริบทห้องเรียนร่วมด้วย ซึ่งส่วนใหญ่สื่อที่นำมาใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์จะเป็นรูปภาพ เพราะสามารถหาได้ง่ายจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งในหนังสือ วารสาร เอกสาร และจากเว็บไซต์ รองลงมาจะเป็นสื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนประเภท เอกสารใบงานให้นักเรียนได้ทำแบบฝึกหัดทบทวนความรู้ โดยผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ยังมีความพยายามในการคัดสรรสื่อการสอนต่าง ๆ จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย แม้ว่าบางชั้นเรียนจะมีข้อจำกัดในการใช้สื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนบางประเภท โดยเฉพาะสื่อการสอนอิเล็กทรอนิกส์ แต่ผู้สอนก็สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้โดยเลือกใช้สื่อการสอนประเภทอื่นทดแทน หรือใช้วิธีการอธิบายอย่างละเอียด เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ในบางครั้งผู้สอนยังเป็นต้นแบบหรือเป็นแบบอย่างให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เช่น การสาธิต การแสดงบทบาทสมมติ การเล่าประสบการณ์ในอดีต เป็นต้น ซึ่งสามารถช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ด้วยเหตุนี้สื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนจึงช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมมากขึ้น และยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง

ทั้งนี้จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่จะใช้หนังสือเรียนวิชาประวัติศาสตร์เป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนหลักในการสอนแบบบรรยาย ซึ่งสามารถช่วยให้ผู้สอนดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างรวดเร็ว กระชับ และสามารถอธิบายข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์จากแหล่งอื่น ๆ ที่ผู้สอนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมให้แก่ผู้เรียนได้ภายในระยะเวลาของการจัดการเรียนการสอนที่จำกัด (ทศนา แคมมณี, 2558) โดยอาจพบเทคนิคการสอนอื่น ๆ ร่วมด้วย

เช่น การเล่าเรื่อง การแสดงบทบาทสมมติ การตั้งคำถามกระตุ้นความคิด การให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเองผ่านการศึกษาเอกสารใบความรู้ การจดบันทึก เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ และเกิดการปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลระหว่างครูกับนักเรียน และระหว่างนักเรียนกับนักเรียนในชั้นเรียน โดยผู้สอนจะแนะนำให้ผู้เรียนอ่านหนังสือเรียนมาก่อนล่วงหน้า หรือกลับไปอ่านหนังสือเรียนเพื่อทบทวนเนื้อหา ดังนั้น หนังสือเรียนวิชาประวัติศาสตร์จึงเป็นสื่อการเรียนรู้สำคัญสำหรับผู้เรียนในการตรวจสอบข้อค้นพบและยืนยันข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่เรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน ดังที่ปรากฏในบทสัมภาษณ์ตอนหนึ่ง ความว่า

“...ให้นักเรียนไปอ่านในสิ่งที่คุณครูสอนไปแล้ว ก็ให้อ่านล่วงหน้า บางครั้งครูประจำชั้นก็จัดการบ้านให้ไปอ่าน...” (ID: T2)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสื่อประกอบการเรียนการสอนจะเป็นแหล่งข้อมูลหรือหลักฐานการเรียนรู้ และทำความเข้าใจข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ แต่จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า สื่อการสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่ผู้สอนได้เลือกสรรมาใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการประดิษฐ์สื่อการสอนขึ้นเองโดยผู้สอน เพื่อแก้ไขปัญหาความขาดแคลนสื่อการสอน มักจะนำเสนอองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ในมุมมองที่จำกัดแบบท่องจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อหาในหนังสือเรียนวิชาประวัติศาสตร์ (สมพงษ์ จิตระดับ, 2560) เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรักชาติมากกว่าการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์เพื่อเข้าใจความเป็นมาของชนชาติร่วมกัน จึงมีความเป็นไปได้ว่าผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการเลือกใช้สื่อการสอนประกอบกระบวนการสร้างองค์ความรู้ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์แก่ผู้เรียน และไม่ตระหนักถึงความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์เท่าที่ควร จนอาจส่งผลให้ผู้เรียนไม่เล็งเห็นถึงความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ในการดำเนินชีวิตประจำวันด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้จากการศึกษาของผู้วิจัย พบว่า ในสถานศึกษายังมีห้องเรียนอาเซียนที่ผู้สอนสามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ประกอบการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรื่องราวความเป็นมาของประเทศสมาชิกอาเซียน แต่จากการศึกษา พบว่า ห้องเรียนดังกล่าวกลับไม่ได้ใช้ประโยชน์เท่าที่ควร เนื่องจากสื่อการสอนในห้องเรียนอาเซียนจะเน้นการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสัญลักษณ์ประจำชาติต่าง ๆ เช่น สกุลเงิน ธงชาติ ภาษา อาหาร ชุดประจำชาติ เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าสื่อการสอนภายในแหล่งการเรียนรู้ดังกล่าวอาจไม่ตอบโจทย์ของผู้สอนในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาร่วมกันระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนแก่ผู้เรียนได้ และไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเชื่อมโยงองค์ความรู้จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าวมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เนื่องจากสื่อการสอนในห้องเรียนดังกล่าวจะเน้นการนำเสนอองค์ความรู้แบบท่องจำเกี่ยวกับสัญลักษณ์สำคัญของแต่ละชนชาติ และนำเสนอเรื่องราวของแต่ละประเทศเพียงมุมมองเดียว โดย

ไม่ได้เปิดโอกาสให้มีข้อโต้แย้งหรือแสดงความคิดเห็นเชิงวิพากษ์วิจารณ์ นอกจากนี้ยังมีความเป็นไปได้ว่าผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ก็อาจไม่มีความรู้ความเข้าใจในการใช้สื่อการสอนในห้องเรียนอาเซียน ประกอบการจัดการเรียนรู้ ไม่ตระหนักถึงความสำคัญของห้องเรียนอาเซียน หรืออาจเป็นเพราะสื่อการสอนในแหล่งเรียนรู้ดังกล่าวมีข้อมูลที่ไม่แตกต่างจากในหนังสือเรียน จึงทำให้ผู้สอนไม่ได้ใช้สื่อการสอนในห้องเรียนอาเซียนซึ่งให้ผู้เรียนเห็นถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันระหว่างประวัติศาสตร์ของแต่ละชนชาติที่มีร่วมกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาสื่อการสอนที่ไม่ตอบโจทย์การกระตุ้นให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องราวความเป็นมาในอดีตที่แต่ละชนชาติมีร่วมกันเพื่อลอคคิตทางชาติพันธุ์เมื่อเกิดการรวมกลุ่มอาเซียน

ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ “ครู” จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ประกอบการใช้สื่อการสอน ด้วยเหตุนี้การคัดเลือกใช้สื่อการสอนจึงต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับผู้เรียน เนื้อหา ตลอดจนบริบทห้องเรียน ซึ่งความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของสื่อการสอนจะเป็นต้นทุนสำคัญในการสร้างองค์ความรู้พื้นฐานแก่ผู้เรียนให้เกิดความรับรู้อย่างเข้าใจเรื่องราวทางประวัติศาสตร์อย่างลึกซึ้งในทิศทางที่ถูกต้องต่อไป

5.2.4 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์จะการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละชั่วโมงให้เป็นไปตามแผนการสอนที่ได้จัดทำขึ้น โดยผู้วิจัยได้ศึกษาและสังเกตลักษณะร่วมของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา พบว่า ก่อนเข้าสู่เนื้อหาในบทเรียนผู้สอนส่วนใหญ่จะอธิบายและชี้แจงเกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด รวมทั้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบก่อนการสอน จากนั้นจึงดำเนินการทดสอบก่อนเรียน เพื่อตรวจสอบความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นของผู้เรียน โดยกระบวนการดังกล่าวทำให้ผู้เรียนสามารถคาดคะเนเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์อย่างคร่าว ๆ และมีโอกาสเตรียมความพร้อมก่อนเรียนเพื่อจับประเด็นสำคัญในเรื่องที่ผู้สอนจะดำเนินการสอน ซึ่งผลการทดสอบดังกล่าวทำให้ผู้สอนได้แนวทางปรับปรุงแผนการสอนให้เหมาะสมกับความรู้พื้นฐานของผู้เรียน จึงสะท้อนให้เห็นถึงความยืดหยุ่นในการออกแบบจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ โดยหลังจากจบบทเรียนผู้เรียนจะต้องทำทดสอบหลังเรียนอีกครั้ง เพื่อตรวจสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน ซึ่งการทดสอบดังกล่าวยังมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเน้นย้ำสาระสำคัญที่ผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ และเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเอาใจใส่ต่อการเรียนเพิ่มขึ้นอีกด้วย นอกจากนี้กระบวนการทดสอบยังสามารถบ่งชี้ได้ว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นไว้หรือไม่ สอดคล้องกับเครือศรี วิเศษสุวรรณภูมิ (2554) กล่าวว่า ผลการทดสอบจะทำให้ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์สามารถประเมินการสอนของตนเองได้ และยังสามารถสะท้อนข้อบกพร่องของการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนในเชิงประจักษ์ ซึ่งการวัดและประเมินผลผู้เรียน

ด้วยวิธีดังกล่าวจะทำให้ผู้สอนได้ข้อค้นพบแนวทางปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนสอนให้ดียิ่งขึ้น ในครั้งต่อไป (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2556)

ทั้งนี้จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา ในบริบทอาเซียนยังคงใช้การสอนแบบบรรยาย เพื่อเน้นให้ผู้เรียนจดจำเรื่องราวความเป็นมาในอดีต ผ่านการบอกเล่าของผู้สอนเป็นส่วนใหญ่ และปลูกฝังค่านิยมรักชาติผ่านผู้สอนเป็นต้นแบบร่วมด้วย เนื่องจากวิธีการดังกล่าวสามารถทำได้สะดวกและรวดเร็วช่วยให้ผู้เรียนซึมซับเรื่องราวความเป็นมาของ ชาติได้ในระยะเวลาที่จำกัด (ทศนา แคมมณี, 2554) ดังปรากฏในบทสัมภาษณ์ตอนหนึ่ง ความว่า

“...นักเรียนจะได้รู้ว่าบรรพบุรุษทำอะไร เข้าใจ และสำนึกรักชาติ เรียนรู้อย่างลึกซึ้ง ได้บทเรียนเอามาแก้ไขปัจจุบัน อย่างน้อยก็ให้นักเรียนได้เข้าใจ และสามารถปรับตัวได้” (ID: T5)

“ได้จิตสำนึกในการรัก ภูมิใจในความเป็นไทย ภูมิใจในบุคคลสำคัญของชาติ บุคคลสำคัญต่าง ๆ ด้านประวัติศาสตร์...” (ID: T6)

ซึ่งข้อมูลจากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวขัดแย้งกับข้อค้นพบของผู้วิจัยที่ว่า ผู้เรียนและผู้สอนไม่มีความภาคภูมิใจในความเป็นชาติ และไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของวิชาประวัติศาสตร์ที่มุ่งให้คนในชาติมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวผ่านการบอกเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ชาติกระแสหลัก (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2518) จึงอาจกล่าวได้ว่าการถ่ายทอดเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ผ่านกระบวนการบอกเล่าสามารถหล่อหลอมให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรักชาติได้จริง สะท้อนได้จากลักษณะของผู้สอนที่ผ่านประสบการณ์เรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์เช่นเดียวกับผู้เรียนในปัจจุบัน แต่แนวทางการสอนดังกล่าวตามความคิดเห็นของผู้วิจัยกลับไม่ได้ช่วยส่งเสริมการรับรู้อย่างเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวความเป็นมาในอดีตของแต่ละประเทศสมาชิกอาเซียนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเท่าที่ควร เพื่อช่วยลดอคติที่มีต่อกัน แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจะสำเร็จ การศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิตจากคณะครุศาสตร์หรือคณะศึกษาศาสตร์ ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าผู้สอน น่าจะมีรูปแบบหรือเทคนิคการสอนวิชาประวัติศาสตร์โดยเฉพาะ แต่กลับพบว่าถึงแม้ผู้สอนบางส่วน จะสำเร็จการศึกษาจากวิชาเอกสังคมโดยตรง และผู้สอนบางส่วนสำเร็จการศึกษาจากวิชาเอกอื่น ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ก็ยังคงมีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการ ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์จากผู้สอนสู่ผู้เรียนโดยตรงผ่านการบอกเล่าเช่นเดียวกับ ประสบการณ์การเรียนรู้เดิมของผู้สอนในอดีตแทนที่จะเน้นการจัดการเรียนกิจกรรมการเรียนการสอน ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในอดีตผ่านการตั้ง ประเด็นคำถาม เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาศึกษา วิเคราะห์ และประเมิน แล้วจึงนำเสนอ ข้อสรุปอย่างตรงไปตรงมา (Dance, 1967) จึงมีความเป็นไปได้ว่าผู้สอนไม่ได้ตระหนักถึงความสำคัญ ของกระบวนการค้นพบความรู้ทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียน และไม่เข้าใจจุดประสงค์ของวิชา ประวัติศาสตร์อย่างแท้จริง จนส่งผลให้บรรยากาศในการเรียนน่าเบื่อ ไม่สนุก ไม่น่าสนใจ เพราะผู้เรียน

เคยชินกับการส่งต่อข้อมูลผ่านการบอกเล่า (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2518) ซึ่งลักษณะการสอนดังกล่าว มักจะพบการสอดแทรกความคิดเห็นของผู้สอนร่วมด้วย ผู้วิจัยจึงเห็นว่าหากผู้เรียนระดับ ประถมศึกษาไม่สามารถแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากข้อคิดเห็นได้เมื่ออยู่ในบรรยากาศการจัดการเรียน การสอนแบบบรรยายก็อาจส่งผลให้ผู้เรียนยังคงมีลักษณะว่านอนสอนง่ายต่อการปลูกฝังความเป็น ชาตินิยมสูงส่ง ไม่กล้าซักถามหรือแสดงความคิดเห็นเชิงวิพากษ์วิจารณ์ต่อเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ รวมทั้งไม่มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้หรือค้นพบความรู้ใหม่ ๆ (Chaudhary, 1975) ซึ่งเป็นผลมาจาก การที่ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ได้รับการหล่อหลอมจากประสบการณ์ในอดีตถ่ายทอดส่งต่อสู่ผู้เรียน ปัจจุบัน แม้ว่าบางครั้งผู้สอนจะพยายามจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายร่วมด้วย เช่น การสาธิต การแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น แต่วิธีการดังกล่าวยังคงเน้นให้ผู้เรียนจดจำเรื่องราวทาง ประวัติศาสตร์ทำให้ผู้เรียนไม่ได้พัฒนาทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่ารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ตั้งแต่อดีต จนกระทั่งถึงปัจจุบันยังไม่มีเปลี่ยนแปลงให้ทันต่อสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปเท่าที่ควร

นอกจากนี้จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า ผู้สอนยังมีแนวทางการวัดประเมินผล ผู้เรียนโดยใช้แบบทดสอบทั้งแบบอัตนัยและปรนัย รวมทั้งได้กำหนดให้ผู้เรียนจัดทำชิ้นงานต่าง ๆ เช่น แบบฝึกหัดรายงาน ใบงาน สมุดจดบันทึก เป็นต้น โดยการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังกล่าวจะเน้นความรู้ความเข้าใจในลักษณะท่องจำมากกว่าด้านเจตคติ ค่านิยม รวมทั้งทักษะด้าน วิธีการทางประวัติศาสตร์ที่ผู้เรียนพึงมี ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าแท้จริงแล้วผู้สอนปัจจุบันสามารถ ปรับเปลี่ยนแนวทางการวัดประเมินเป็นแบบใหม่ได้ เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหา ลักษณะผู้เรียน และ บริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงสู่การรวมกลุ่มวัฒนธรรมอาเซียน โดยผู้สอนควรเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมใน การแสดงความคิดเห็นเชิงวิพากษ์หรืออภิปรายสะท้อนความรู้ความเข้าใจทางประวัติศาสตร์มากกว่า การตรวจสอบโดยใช้แบบทดสอบที่มีคำตอบของคำถามเพียงคำตอบเดียว เนื่องจากผู้วิจัยมี ความเห็นว่าวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้แบบดั้งเดิมที่ผู้สอนอ้างอิงจากประสบการณ์ในอดีตไม่ สามารถสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของวิชาประวัติศาสตร์ได้ เพราะไม่ได้กระตุ้นให้ ผู้เรียนได้เกิดการคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงองค์ความรู้กับการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมี ความเห็นได้ว่ารูปแบบการสอนที่เน้นการบรรยายและการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ผ่านการ ใช้ แบบทดสอบโดยเน้นการท่องจำอาจไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของวิชา ประวัติศาสตร์ต่อการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรมอาเซียนได้

ด้วยเหตุนี้รูปแบบการสอนที่ได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์เดิมของผู้สอนจึงอาจ ไม่สามารถสร้างผู้เรียนให้เกิดองค์ความรู้ใหม่บนพื้นฐานการคิดอย่างมีวิจารณญาณเพื่อเตรียมความพร้อม สู่การเป็นพลเมืองโลกยุคดิจิทัลได้ เนื่องจากในการจัดการเรียนการสอนโดยส่วนใหญ่ไม่พบการฝึกฝนให้ ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้ด้วยตนเองผ่านการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อนำข้อมูลที่

ได้มาตรวจสอบวิเคราะห์หาความน่าเชื่อถือซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ จึงส่งผลให้ผู้เรียนไม่เกิดองค์ความรู้ใหม่ และไม่ได้รับการพัฒนาทักษะการนำเสนอข้อเท็จจริงจาก ข้อค้นพบเพื่อเข้าใจประวัติศาสตร์อย่างแท้จริง แต่ผู้สอนกลับเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในสรุปข้อเท็จจริง ทางประวัติศาสตร์แก่ผู้เรียนโดยอ้างอิงข้อมูลจากหนังสือเรียนเป็นหลัก ซึ่งมักจะนำเสนอข้อมูลเพียง ด้านเดียวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชนชาติกระแสหลัก (สุเนตร ชุตินธรานนท์ และคณะ, 2552) ในทัศนะ ของผู้วิจัยจึงมีความเป็นไปได้ว่าผู้สอนอาจตระหนักถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการ ทางประวัติศาสตร์แต่ไม่ได้นำมาปฏิบัติ เพราะผู้สอนไม่มีความรู้ลึกซึ้งในการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ไม่เห็นถึงความสำคัญของกระบวนการได้มาซึ่งความรู้ของผู้เรียน ตลอดจนอาจเห็นว่าเนื้อหาวิชา ประวัติศาสตร์มีมากและไม่มี ความทันสมัยเมื่อเทียบกับวิชาอื่น ๆ นอกจากนี้ระยะเวลาในการจัดการ เรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ยังมีจำกัด เนื่องจากบ่อยครั้งจะมีการกำหนดให้ใช้เวลาเรียนวิชา ประวัติศาสตร์ให้ผู้เรียนทำกิจกรรมอื่น ๆ ประกอบกับการที่ผู้สอนอาจมีประสบการณ์ในการจัดการ เรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์น้อย รวมทั้งปัญหาความขาดแคลนสื่อการสอน ด้วยปัจจัยที่เป็น ข้อจำกัดดังกล่าวจึงทำให้ผู้สอนอาศัยประสบการณ์เดิมมาใช้ถ่ายทอดความรู้ทางประวัติศาสตร์แก่ ผู้เรียนตามความเคยชิน

ซึ่งจากการสัมภาษณ์และการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า แม้ผู้สอนจะมีอายุ เพศ ศาสนา ภูมิฐานะ และวุฒิการศึกษาที่เหมือนหรือแตกต่างกัน ผู้สอนส่วนใหญ่ก็ยังคงยึดประสบการณ์ การเรียนรู้เดิมที่เน้นการบอกเล่าแบบท่องจำมาใช้เป็นแนวทางในการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนเป็น หลัก ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญในการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เพื่อให้ผู้เรียน มีมุมมองต่อประเทศเพื่อนบ้านอย่างเป็นกลางเมื่อเกิดการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะ เนื้อหาประวัติศาสตร์สงครามกับประเทศเพื่อนบ้านที่บั่นทอนความรู้สึกที่ดีต่อกันมากกว่าการทำ ความเข้าใจเรื่องราวการใช้ชีวิตของมนุษย์ ฉะนั้นการศึกษาประวัติศาสตร์จึงต้องมุ่งเปิดโลกทัศน์ทำ ความเข้าใจประวัติศาสตร์ภูมิภาค เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมร่วมกัน รวมทั้ง ต้องยอมรับความจริงเกี่ยวกับทัศนคติยกตนข่มท่านหรือความเป็นชาตินิยมสูงส่ง ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญ ต่อการรวมประชาคมอาเซียนอย่างยิ่ง (อัครพงษ์ คำคุณ, 2558, อ้างถึงใน ภาคิน นิมมานนรงค์ และ ณัฐพงศ์ ดวงแก้ว, 2558) นอกจากนี้ยังมีความเป็นไปได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาก็อาจไม่เห็นความสำคัญ ของวิชาประวัติศาสตร์อย่างแท้จริง เนื่องจากข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า ในสถานศึกษามีการกำหนดให้ผู้สอนที่สำเร็จการศึกษาจากวิชาเอกใดก็ได้มาสอนวิชาประวัติศาสตร์ ซึ่งผู้สอนดังกล่าวอาจไม่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการสอนวิธีการทางประวัติศาสตร์แก่ผู้เรียนระดับ ประถมศึกษาอย่างลึกซึ้ง จากการศึกษาจึงพบลักษณะร่วมของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ที่ยึดตนเอง เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนในรูปแบบการสอนแบบบรรยายเช่นเดียวกับ

ประสบการณ์เดิมของผู้สอนในอดีต ด้วยเหตุนี้ประสบการณ์ของผู้สอนจึงส่งผลต่อความเข้าใจเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียน

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ลักษณะการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในปัจจุบันยังคงเหมือนกับประสบการณ์การเรียนรู้เดิมของผู้สอนในอดีตที่นิยมส่งต่อข้อมูลผ่านการบอกเล่า อย่างไรก็ตาม ในมุมมองของผู้วิจัยมีความเห็นว่า หัวใจสำคัญของการเรียนรู้ที่มีคุณค่าและมีความหมายต้องเกิดจากการที่ผู้เรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเอง และสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้กับการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นแนวทางเดียวกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่ใช้แสวงหาข้อเท็จจริง เพื่อทำความเข้าใจข้อค้นพบอย่างเป็นกลาง โดยจากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า การสอนแบบบรรยายยังไม่สอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียนปัจจุบันที่กล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็น ชอบความท้าทาย อยากรู้อยากเห็น กระตือรือร้นในการเรียนรู้ และมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสืบค้นข้อมูล ซึ่งหากผู้สอนคำนึงถึงลักษณะของผู้เรียนและบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปสู่การรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน รวมทั้งให้ความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนโดยยึดแนวทางการสอนตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ ย่อมจะช่วยให้ผู้เรียนได้เห็นความเหมือนและความแตกต่างของข้อมูลอย่างหลากหลาย เพื่อนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์ เปรียบเทียบ ตีความ และประเมินความน่าเชื่อถือ ตลอดจนจะสามารถช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความกล้าในการนำเสนอข้อมูลเชิงวิพากษ์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจความเป็นมาในอดีตอย่างถูกต้องตรงไปตรงมา เพื่อนำข้อค้นพบมาใช้เป็นบทเรียนหรือแนวทางในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรม ทั้งนี้จากการวิเคราะห์เทคนิคการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การตั้งประเด็นคำถาม 2) การรวบรวมข้อมูล 3) การตรวจสอบข้อมูล 4) การตีความข้อมูล 5) การสรุปผล (สิริวรรณ ศรีพหล, 2550) พบว่า จากการสังเกตการจัดการเรียนการสอนของผู้วิจัยไม่พบการสอนตามขั้นตอนทางประวัติศาสตร์อย่างแท้จริง เนื่องจากผู้สอนส่วนใหญ่จะสอนโดยการบรรยายเล่าเรื่องยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และยึดหลักฐานหรือข้อมูลทางประวัติศาสตร์ตามที่ระบุไว้ในหนังสือเรียนอย่างสำเร็จรูป จึงทำให้ผู้เรียนไม่มีโอกาสโต้แย้งเมื่อเกิดความสงสัย ซึ่งแท้จริงแล้วผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนทักษะตามวิธีการทางประวัติศาสตร์โดยการค้นพบความรู้ด้วยตนเอง เพื่อเข้าถึงข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง ในมุมมองของผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า แม้ว่าผู้สอนจะมีหน้าที่ในการนำหลักสูตรตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดมาใช้ แต่ก็ควรมีความกล้าในการออกแบบการสอนที่แตกต่างด้วยเทคนิควิธีการใหม่ ๆ อย่างหลากหลาย ซึ่งสาเหตุที่ผู้สอนไม่กล้าออกแบบการสอนในรูปแบบที่แตกต่างจากความเคยชินหรือประสบการณ์เดิมตามความเห็นของผู้วิจัยอาจเกิดจากผู้สอนเกรงว่าตนเองจะไม่มีความเชี่ยวชาญในการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์หรือวิธีการสอนอื่น ๆ ซึ่งหากเป็นแนวทางการสอนที่ต่างไปจากเดิมอาจทำให้เกิดความผิดพลาดในการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์สู่ผู้เรียนได้ นอกจากนี้การสอนด้วยวิธีการดั้งเดิมที่เน้นการถ่ายทอดความรู้ทางประวัติศาสตร์ผ่านการบอกเล่ายังง่ายต่อการหล่อ

หลอมผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่พึงประสงค์ตามนโยบายของรัฐที่ยังเน้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกรักชาติ ผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน แม้ว่าบริบททางสังคมจะเปลี่ยนแปลงสู่ยุคพหุวัฒนธรรมอาเซียนก็ตาม ด้วยเหตุนี้การส่งเสริมความเข้าใจทางประวัติศาสตร์ตามข้อเท็จจริง รวมทั้งการปลูกฝัง และส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศแก่ผู้เรียนจึงตกเป็นภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของครูผู้สอน ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนโดยอาศัยแนวคิดในการออกแบบการสอน TPACK Model (Technological Pedagogical Content Knowledge) ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ 1) ความรู้ด้านเทคโนโลยี (Technological Knowledge) หรือ TK 2) ความรู้ด้านวิธีการสอน (Pedagogical Knowledge) หรือ PK 3) ความรู้ด้านเนื้อหา (Content Knowledge) หรือ CK (Koehler, Mishra, & Cain, 2013) มาใช้ร่วมด้วย เพื่อวิเคราะห์การออกแบบการสอนวิชาประวัติศาสตร์ให้เหมาะสมกับเนื้อหาสอดคล้องกับพัฒนาการ ความต้องการ ตลอดจนบริบทของผู้เรียนท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงสู่สังคมพหุวัฒนธรรมอาเซียน ซึ่งจะสามารถช่วยเพิ่มความเข้าใจในองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์มากขึ้น ทั้งนี้หากวิเคราะห์การออกแบบการสอน TPACK Model กับการสอนของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ปัจจุบันจะพบว่า ผู้สอนส่วนใหญ่มีเพียงความรู้ด้านเนื้อหาเท่านั้นที่นำมาใช้เป็นหลักในการสอน จึงส่งผลให้บรรยากาศในการจัดการเรียนการสอนน่าเบื่อ และไม่สนุก เพราะผู้สอนจะเน้นให้นักเรียนท่องจำเนื้อหาผ่านการสอนแบบบรรยาย ทั้งนี้ก็เป็นผลอันเนื่องมาจากขาดองค์ประกอบหลักอีก 2 ส่วน ตามหลักการออกแบบการสอน TPACK Model คือ การใช้ความรู้ด้านเทคโนโลยีมาบูรณาการให้สอดคล้องกับความรู้ความสามารถของผู้เรียนปัจจุบันที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อสืบค้นข้อมูลอย่างหลากหลาย และผู้สอนยังขาดความรู้ด้านวิธีการสอนที่จะนำมาประยุกต์ใช้กับผู้เรียน โดยเฉพาะการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งถ้าหากผู้สอนกล้าคิดออกแบบการสอนใหม่ ๆ ประกอบกับศึกษาวิธีการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างลึกซึ้ง โดยยึดหลักให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้ด้วยตนเองตามแนวทางวิธีการทางประวัติศาสตร์ก็ย่อมจะสามารถช่วยเสริมสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการสร้างการรับรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์อย่างถูกต้องตรงไปตรงมา ตลอดจนช่วยส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และเชื่อมโยงองค์ความรู้แก่ผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายได้

จากการศึกษาลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์จึงมีความขัดแย้งกับสิ่งที่ควรเกิดขึ้นในการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนปัจจุบัน กล่าวคือ ผู้สอนควรมีหน้าที่ในการเป็นผู้ให้คำแนะนำหรือให้คำปรึกษา เพื่อสนับสนุนการศึกษาค้นคว้าหาข้อเท็จจริงในอดีตผ่านการจัดกระบวนการเรียนการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นขั้นตอน หรือส่งเสริมการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยอาศัยเทคโนโลยีเข้ามาช่วย เพื่อใช้เป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเข้าถึงเนื้อหาที่ตนเองสนใจ และกระตุ้นให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนความเข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตอย่างตรงไปตรงมา ผ่านการคิด วิเคราะห์ และอภิปราย

ข้อมูลอย่างมีวิจารณ์ญาณ จนอาจสามารถช่วยลดอคติที่มีต่อชนชาติอื่นเมื่อเกิดการรวมกลุ่มประชาคมอาเซียน ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การกระตุ้นให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าความเป็นมาของประวัติศาสตร์ชนชาติตนที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์อื่น ๆ ในบริบทอาเซียนยังมีน้อย ทำให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างจำกัดท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมพหุวัฒนธรรมอาเซียน และขาดความรู้ความเข้าใจในการเชื่อมโยงประวัติศาสตร์โดยการคิดวิเคราะห์ห้อย่างเป็นกลาง (ณรรธราวุธ เมืองสุข, 2550) การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้จึงทำให้ผู้ร่วมวิจัยในฐานะผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ได้สะท้อนภูมิหลังประสบการณ์ที่หล่อหลอมให้ผู้สอนมีแนวคิดและทัศนคติในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่แตกต่างและคล้ายคลึงกัน ซึ่งเกิดจากการที่ผู้สอนเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จนกลายเป็นอัตลักษณ์ครู (Teacher Identity) ที่มีลักษณะเฉพาะตน อันส่งผลต่อบรรยากาศชั้นเรียน พฤติกรรมการตัดสินใจ และปฏิสัมพันธ์ของครูต่อผู้เรียน เพื่อนร่วมงาน วิชาชีพ และสังคมพหุวัฒนธรรมยุคอาเซียน (อรรถพล อนันตวรสกุล, 2561)

5.2.5 ความหมายวิชาประวัติศาสตร์ในการจัดการเรียนการสอนบริบทอาเซียน

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้สอนระดับประถมศึกษาในการให้ความหมายวิชาประวัติศาสตร์จากประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนโดยสามารถสรุปได้ว่า “ประวัติศาสตร์” เป็นการศึกษาเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอดีต เพื่อถ่ายทอดแก่คนรุ่นหลังให้ตระหนักรู้ถึงความดีงาม และความสำคัญของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมา ซึ่งจะก่อให้เกิดความรักและหวงแหนอารยธรรมของตน ตลอดจนช่วยสร้างความตระหนักรู้ถึงคุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น จากความหมาย “ประวัติศาสตร์” ดังกล่าวสามารถสะท้อนแนวคิด ทัศนคติ และความคาดหวังของผู้สอนต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นเบื้องหลังการส่งต่อเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่สอดแทรกค่านิยมรักชาติแก่ผู้เรียน โดยสามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่ากระบวนการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์เป็นกลไกหนึ่งของรัฐในการสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เพื่อควบคุมพลเมืองได้โดยง่าย และคาดหวังให้พลเมืองทำหน้าที่ส่งต่อเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ตามที่รัฐต้องการ ภายใต้เงื่อนไขสังคมพหุวัฒนธรรม (Booth, 1971) ด้วยเหตุนี้ความหมาย “ประวัติศาสตร์” ที่ได้จากการตีความผ่านประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนของผู้สอนประวัติศาสตร์ข้างต้นจึงแตกต่างจากนิยาม “ประวัติศาสตร์” ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าที่ว่า ประวัติศาสตร์เป็นการสืบเสาะหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวการเปลี่ยนแปลงของสังคม รวมถึงปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ในอดีต ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้คนในสังคม ดังนั้น การเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์จึงเป็นสิ่งที่แสดงถึงการเข้าใจตนเองของมนุษยชาติ (Cox, 1971) จากความหมายดังกล่าวได้สะท้อนความเข้าใจรูปแบบการค้นพบข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่แตกต่างไปจากเดิมที่ใช้กระบวนการสืบสอบ (Inquiry) หาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวในอดีตเพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือกลายเป็นการถ่ายทอดผ่านการบอกเล่าสู่กันฟัง โดยมีครูทำหน้าที่สำคัญในการส่งต่อเรื่องราวทางประวัติศาสตร์สู่ผู้เรียน ซึ่งวิธีการดังกล่าว

ทำให้ง่ายต่อการปลูกฝังผู้เรียนให้มีความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นของประเทศ สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของไทยยังคงเน้นความเป็นชาตินิยมเหมือนเดิม ซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปสู่บริบทอาเซียนที่มีการรวมกลุ่มระหว่างคนหลากหลายเชื้อชาติหลายภาษา โดยผู้วิจัยมีความเห็นว่าผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนและส่งเสริมการศึกษาความเป็นมาของชนชาติตนและชนชาติอื่นด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อมองเห็นความสัมพันธ์ของประวัติศาสตร์ร่วมกันอย่างรับรู้และเข้าใจจากการค้นพบความรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการสืบเสาะที่เป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ซึ่งจะสามารถช่วยลดความเป็นชาตินิยมสูงส่งเมื่อเกิดการรวมกลุ่มพหุวัฒนธรรมอาเซียน อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาการตีความประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนระดับประถมศึกษาจึงทำให้ทราบว่าการให้ความหมาย “ประวัติศาสตร์” ได้แตกต่างไปจากเดิม

5.3 ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1. จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า หนังสือเรียนวิชาประวัติศาสตร์ที่ผู้สอนใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่จะนำเสนอมุมมองทางประวัติศาสตร์เพียงด้านเดียวโดยยึดประวัติศาสตร์ชนชาติตนเป็นศูนย์กลาง จึงทำให้เกิดข้อจำกัดในการส่งต่อข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์สู่ผู้เรียน จากข้อค้นพบดังกล่าวสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงเนื้อหาในหนังสือเรียนวิชาประวัติศาสตร์สำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษา เพื่อสร้างความรับรู้อย่างเข้าใจเรื่องราวทางประวัติศาสตร์อย่างตรงไปตรงมา และรู้จักเคารพความแตกต่างของผู้คนในสังคม

2. การวิจัยครั้งนี้ พบว่า ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการสอนแบบบรรยายตามประสบการณ์การเรียนรู้ของตนในอดีต ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบท่องจำ จากข้อค้นพบดังกล่าวครูผู้สอนควรออกแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ให้สอดคล้องกับวิธีการทางประวัติศาสตร์มากขึ้น เพื่อค้นพบข้อเท็จจริงในอดีตอย่างตรงไปตรงมาโดยไม่ยึดติดกับวิธีการสอนแบบดั้งเดิม ซึ่งผู้สอนอาจสร้างเครือข่ายทั้งในและนอกโรงเรียนในการร่วมกันพัฒนารูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ หรืออาจจัดอบรมวิธีการสอนวิชาประวัติศาสตร์ให้สอดคล้องกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปสู่การรวมกลุ่มประชาคมอาเซียนแก่ผู้สอนเพื่อสร้างสังคมแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งจะเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถช่วยพัฒนาศักยภาพการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของผู้สอนได้อย่างต่อเนื่อง

3. จากการวิจัย พบว่า ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษาสามารถสะท้อนประสบการณ์จัดการเรียนการสอนจากการลงมือปฏิบัติจนทำให้ทราบความต้องการที่จะได้รับ

ความสนับสนุนในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะด้านสื่อประกอบการสอนที่ยังขาดแคลน ข้อมูลดังกล่าวจึงสามารถนำไปใช้ในการวางแผนเชิงนโยบายเพื่อสนับสนุนและพัฒนากิจการการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แนวทางการวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Approach) ผลของการวิจัยสามารถใช้เป็นแหล่งข้อมูลเบื้องต้นในการศึกษาเกี่ยวกับบริบทการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของผู้สอนระดับประถมศึกษาแก่ผู้ที่สนใจรวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา เพื่อนำข้อมูลไปเป็นแนวทางในการพัฒนากิจการการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ให้สอดคล้องกับบริบทอาเซียนต่อไป

5. การวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ต่างจากการวิจัยเชิงปริมาณที่ศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวนมากจึงสามารถอ้างอิงถึงกลุ่มประชากรได้ ดังนั้น ผลการวิจัยที่สะท้อนออกมาอาจนำไปใช้ตีความได้เพียงกลุ่มผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับประถมศึกษาเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปสังเคราะห์สาเหตุและปัจจัย เพื่อศึกษาปรากฏการณ์การสอนวิชาประวัติศาสตร์ในมุมที่กว้างขึ้นได้ในอนาคต ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณที่ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจำนวนมากขึ้น และเป็นตัวแทนของประชากรที่สามารถอ้างอิงได้

6. การวิจัยครั้งนี้รวบรวมข้อมูลการตีความจากการสัมภาษณ์โดยผู้วิจัย ถึงแม้จะมีการตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) ก็อาจมีอคติของผู้วิจัยเข้าไปเกี่ยวข้อง หากผู้สนใจนำผลวิจัยไปใช้ ควรเปรียบเทียบข้อมูลผลการวิจัยนี้กับการวิจัยเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อตรวจสอบและระมัดระวังการนำเสนออคติของผู้วิจัยในงานวิจัย ซึ่งอาจทำให้การวิเคราะห์ผลการวิจัยมีข้อผิดพลาดได้

5.4 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไปอาจขยายขอบเขตการศึกษาให้ครอบคลุมผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยที่เกิดขึ้นในครั้งนี้ โดยข้อมูลดังกล่าวอาจเป็นประโยชน์ในการวางแผนเชิงนโยบายในระดับที่สูงขึ้น เพื่อพัฒนากิจการการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ให้สอดคล้องกับบริบทสังคมอาเซียน

2. ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้สามารถนำไปใช้ต่อยอดเพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของครูระดับประเทศในการวิจัยเชิงปริมาณได้ เพื่อให้ได้แนวทางพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ให้สอดคล้องกับบริบทอาเซียน

3. ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นประกอบการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์เพิ่มเติม เพื่อศึกษาแนวคิดและทัศนคติของผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา ซึ่งอาจจะทำให้ได้ข้อมูลที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในมุมมองที่หลากหลาย

รายการอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2559). *สรุปสถานการณ์ท่องเที่ยวภายในประเทศ กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2552 – 2558 (Situation to Domestic Traveler, Bangkok: 2009 – 2015)*. [เว็บไซต์]. สืบค้นจาก <http://service.nso.go.th/nso/web/statseries/statseries23.html>
- กรมอาเซียน. (2552). *แผนงานการจัดตั้งประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ค.ศ.2009-2015)*. กรุงเทพฯ: รุ่งอรุณการพิมพ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2536). *แนวทางการจัดการศึกษาก่อนประถม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *รายงานวิจัยสภาพปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: วิ.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กฤษฎีกา คงสมพงษ์. (2552). *บริหารการตลาดในพหุวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ขวัญวิษา เชื้อหอม. (2559). *การศึกษาการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กรณีศึกษา: โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต)*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์, สาขาวิชาประถมศึกษา.
- เขียน วันทนียตระกูล. (2552). *หลักการและวิธีการสอน*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยมงกุฎราชวิทยาลัย ล้านนา.
- จรุงกุล บุรพวงศ์. (2552). *Carl Rogers: Person-Centered Therapy*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จินตนา พุทธเมตตะ. (2548). *คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศเกาหลี*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) สำนักบริหารและพัฒนาองค์ความรู้.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2518). *ปรัชญาประวัติศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมพ์แอนด์.
- ชาย โพลิตา. (2556). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.

- ชูพินิจ เกษมณี. (2548). *สังคมไทยกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุ.
- ซี.พี.ฮิล. (2513). *คำแนะนำเรื่องการสอนประวัติศาสตร์*. แปลจาก Suggestion on Teaching of History. โดย สำนักเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ณรรธราวุธ เมืองสุข. (2550). *ซีแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยเล่าความข้างเดียว – เน้นชาตินิยม นามว.ศึกษา กลุ่มอาเซียนแก้ตำราใหม่*. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2007/06/13008>
- จตุเดือน พันธุนาวิน. (2551) *การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทยและต่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- แถมสุข นุ่มนนท์. (2518). *ปรัชญาประวัติศาสตร์*. ใน ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ สุชาติ สวัสดิ์ศรี (บรรณาธิการ), *ประวัติศาสตร์* (น. 48). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมพ์เนศ.
- ทิตนา เขมมณี. (2558). *ศาสตร์การสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไทยรัฐ. (2558). *2559 เข้าสู่ประชาคมอาเซียน*. [เว็บไซต์]. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/content/556171>
- นิติภูมิ นวรัตน์. (2549). *คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของประเทศเวียดนาม*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) สำนักบริหารและพัฒนาองค์ความรู้.
- บัญญัติ ยงยวน และ ชัยวัฒน์ ผดุงพงษ์. (2550). *การใช้กิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการยอมรับความหลากหลายวัฒนธรรม ในสังคมพหุวัฒนธรรม*. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 18(1), 1-13.
- ประกิต ราชเสนา. (2553). *ผลการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านแจ่มเจริญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศุบลราชธานีเขต 5. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต)*, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, คณะศึกษาศาสตร์.
- ประยุทธ์ จันทร์โอชา. (15 มกราคม 2559). *การก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. จดหมายข่าวรัฐบาลเพื่อประชาชน*, 2(18), 1.
- ปวีณา อธิวรนันท์. (2550). *จุดประสงค์การเรียนรู้ หรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง*. สืบค้นจาก <http://www.gotoknow.org/posts/89388>.

- เปรมโรจน์ บางอ้อ. (2556). *แนวคิดชาตินิยม ในแบบเรียนประวัติศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษา ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, คณะศึกษาศาสตร์.
- พรกมล จันทร์ีย์. (2544). *ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ในระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง, คณะศึกษาศาสตร์.
- พรประภา โนจา. (2553). *การกลายภาวะของตัวตนในบริบทการเปลี่ยนแปลงผ่านองค์กร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คณะศึกษาศาสตร์.
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2557). *จิตวิทยาครอบครัว. ราชบัณฑิตยสถาน, 39(1), 271-285*.
- พัชรา วีระเผ่า. (2554). *ผลการสอนแบบสืบสอนสอบสวนที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ประวัติศาสตร์ไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา ในรายวิชาประเทศของเรา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสุราษฎร์ธานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, คณะศึกษาศาสตร์.
- ไพฑูรย์ มะณู. (2551). *ความหมายของสื่อการสอน*. สืบค้นจาก <http://www.gotoknow.org/posts/231415>.
- ภาคิน นิมมานนรงค์ และ ญัฐพงศ์ ดวงแก้ว. (2558). *ประชาคมอาเซียน 2558 ประวัติศาสตร์ บาดแผล – ความขัดแย้งวัฒนธรรมยังอยู่*. [เว็บไซต์]. สืบค้นจาก <http://www.tcijthai.com/office-tcij/view.php?ids=5422>
- มติชนออนไลน์. (2559). *รักษาการ รมว.ศธ.เผย “บิกตู” บอก “รมต.ตัวจริง” ให้ออปรับ ครม*. [เว็บไซต์]. สืบค้นจาก <http://www.matichon.co.th/news/386977>
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมี พับลิเคชั่น.
- วนิดา วุฒิเสถียร. (2527). *พัฒนาการของหลักสูตรวิชาประวัติศาสตร์ ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์, ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา.
- วิรัชฐา ส่างวงศ์. (2556). *แนวทางการสอนศิลปะของอาเซียนระดับประถมศึกษาโดยใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม*. [ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์]. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 9(1), 427-441*.
- วิทยากร เชียงกุล. (2552). *การศึกษากับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (รายงานสภาวะฯ ปี 51-52)*. [เว็บไซต์]. สืบค้นจาก <https://witayakornclub.wordpress.com/2009/11/18/5-%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%A8%E0%B8%B6%E0%B8%81%E0>

% B8%A9%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%9E%E0%B8%B1%E0%B8%92%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B9%80%E0%B8%A8/#more-1264

ศรีเรือน แก้วกังวาน. (2545). *จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศรีศักร วัลลิโภดม. (2545). *ประวัติศาสตร์โบราณคดีของล้านนาประเทศ*. กรุงเทพฯ: มติชน.

ศศิพัชร จำปา. (2559). *การพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมกระบวนการคิดทางประวัติศาสตร์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, คณะศึกษาศาสตร์, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน.

สังต์ อุทรานันท์. (2529). *นิเทศการศึกษ: หลักการทฤษฎีและปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2556). *สะเต็มศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สมพงษ์ จิตระดับ. (2560). *นักวิชาการตั้ง ศธ.เปลี่ยนนโยบายบ่อย*. สืบค้นจาก <http://www.komchadluek.net/news/edu-health/258929>

สมศักดิ์ ชูโต. (2518). *ปรัชญาประวัติศาสตร์*. ใน *ชาวนิวทรี เกษตรศิริ และ สุชาติ สวัสดิ์ศรี* (บรรณาธิการ), *ประวัติศาสตร์* (น. 8). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมพ์เนต.

สายชล สัตยานุรักษ์. (2548). *การสร้างความเป็นไทยกระแสหลัก และความเป็นจริงที่ไทยสร้าง*. *ฟ้าเดียวกัน*, 3(4), 40-67.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2555). *การบรรยายทางวิชาการเพื่อสร้างความตระหนักเรื่อง การก้าวสู่ประชาคมอาเซียน*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.

สำนักผังเมือง. (2542). *ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สิริวรรณ ศรีพหล. (2550). *การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สีตีปีเตาะ ยูโซ๊ะ. (2553). *รายงานผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการสอน 4 ชั้นสอน*. สืบค้นจาก <http://www.thaigoodview.com/node/62166>.

สุกิจ นิมมานเหมินทร์. (2518). *ปรัชญาประวัติศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมพ์เนต.

สุชา จันท์เอม. (2540). *จิตวิทยาพัฒนาการ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์.

สุชา จันท์เอม. (2543). *จิตวิทยาเด็ก* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์.

- สุนทร ชุตินทรานนท์ และคณะ. (2552). *ชาตินิยมในแบบเรียนไทย*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- สุพิน บุญชูวงศ์. (2533). *หลักการสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์.
- สุรางค์ ไคว้ตระกูล. (2549). *จิตวิทยาการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุริชัย หวันแก้ว. (2547). *การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ. (2544). *แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- อภัยชนม์ สัจจะพัฒนกุล. (2555). *การเสนอแนวทางการใช้กระบวนการสร้างสรรค์ความรู้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ โดยบูรณาการแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์, สาขาการสอนสังคมศึกษา.
- อรรถพล อนันตวรสกุล. (2561, 27 เมษายน). *อัตลักษณ์ครู (Teacher Identity)*. [Facebook]. Retrieved from <https://www.facebook.com/athapol/posts/10155191043370583>
- อัญญา ปลอดเปลื้อง. (2556). การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยา. [ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์]. *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 13* (2), 1-10.
- อานันท์ กาญจนพันธ์. (2551). *พหุวัฒนธรรมในบริบทของการเปลี่ยนผ่านทางสังคมและวัฒนธรรมในบทความคิดแนวความคิดชาตินิยมกับพหุวัฒนธรรม*. เชียงใหม่: ศูนย์ภูมิภาคด้านสังคมศาสตร์และการพัฒนาที่ยั่งยืน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อารียา ศิโรตม. (2545). *ศึกษาผลการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการเรียนการสอนสังคมศึกษาที่มีต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์, สาขาการสอนสังคมศึกษา.
- Allen, R. F. (1967, April). The Use of History. *Social Education*, 291-293.
- Bader, M. J. (2006, April). The psychology of patriotism. *Phi Delta Kappa* 87(8), 582-584.
- Banks, J. A. (2001). *Cultural Diversity and Education: Foundations, Curriculum, and Teaching*. Boston: Allyn and Bacon.
- Banks, J. A., & Banks, C A. (1989). *Multicultural Education: Issues and Perspectives*. United States of America: Wiley.

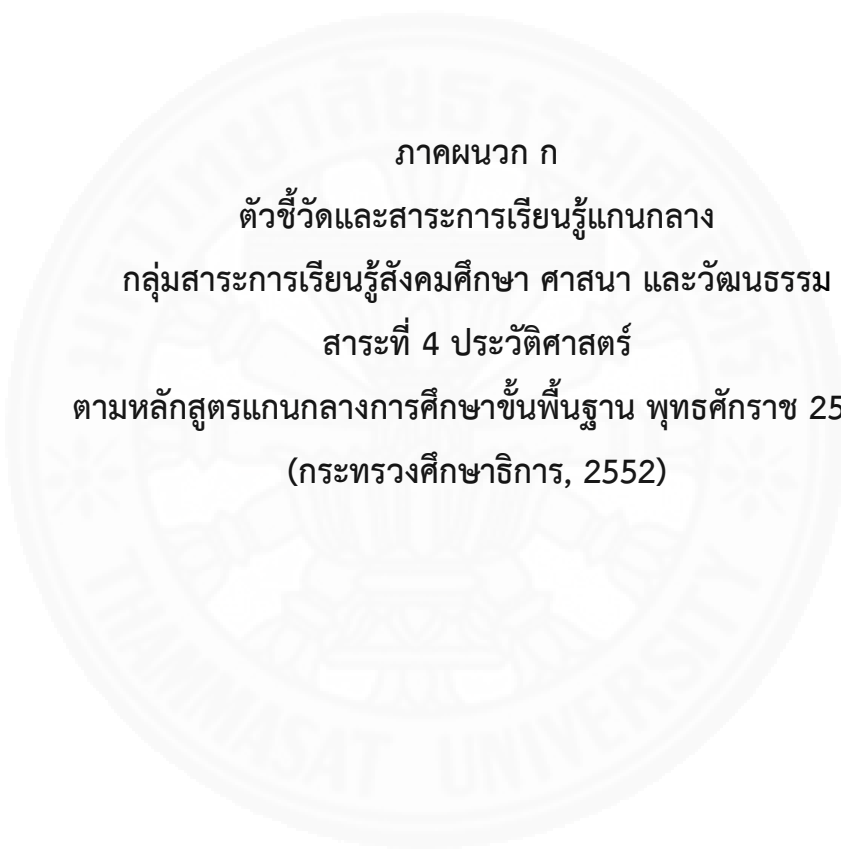
- Banks, J. A., & Banks, C. A. (2012). *Multicultural Education: Issues and Perspectives* (7th ed.). Hoboken: John Wiley & Sons.
- Booth, M. (1971). *In Disciplines of the Curriculum*. London: McGraw – Hill.
- Bruner, J. S. (2009). *The process of education*. London: Harvard University Press.
- Chaudhary, K. P. (1975). *The Effective Teaching of History in India a Handbook for History Teacher*. New Delhi: National Council of Educational Research and Training.
- Clark, L. H. (1973). *Teaching Social Studies in Secondary Schools: A Hand book*. New York: Macmillan.
- Cox, B. C. (1971). Historiography. *Encyclopedia of Education*, 4: 445.
- Creswell, J. W. (2008). *Research Design: Qualitative and Quantitative Approaches*. London: Sage.
- Dance, E.H. (1967). Bias in History Teaching and Textbooks. In *History Teaching and History Textbook Revision*. Strasbourg: Council for Cultural Co-operation of the Council of Europe.
- Grant, C.A., & Ladson- Billing, G. (1997). *Dictionary of Multicultural Education*. Phoenix, Arizona: Oryx Press.
- Holloway, I. (1997). *Basic concepts for qualitative research*. Malden: Blackwell Science.
- Johnson, H. (1940). *Teaching of History : in Elementary and Secondary Schools*. New York: Macmillan.
- Koehler, M. J., Mishra, P., & Cain, W. (2013). What is technological Pedagogical Content Knowledge. *Journal of Education*, 193(3), 13.
- Leonard, V.W.A. (1989). Heideggerian Phenomenologic perspective on the concept of the person. *Advances in Nursing Science*, 9, 40-55.
- Luhmer, M. (1990, October). Moral education in Japan. *Journal of Moral Education* 19 (3), 172-182.
- Mays, P. (1974). *Why teach history?*. London: University of London Press.
- Moustakas, C. (1994). *Phenomenological Research Methods*. Thousand Oaks, CA: Sage.

- Osborne, R. B. (1995). *Teaching History through Literature in a Second Grade Class: A Case Study*. (Doctoral dissertation). Utah State University.
- Quintana, S. M. (1998). *Children's developmental understanding of ethnicity and race*. Madison: University of Wisconsin.
- Tiedt, P. L., & Tiedt, M. L. (1995). *Multicultural teaching*. U.S.A.: Allyn and Bacon.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
(กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.1	1. บอกวัน เดือน ปี และการนับช่วงเวลาตามปฏิทินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ชื่อ วัน เดือน ปี ตามระบบสุริยคติที่ปรากฏในปฏิทิน ◆ ชื่อ วัน เดือน ปี ตามระบบจันทรคติในปฏิทิน ◆ ช่วงเวลาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น เข้าวันนี้ ตอนเย็น
	2. เรียงลำดับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน ตามวันเวลาที่เกิดขึ้น	<ul style="list-style-type: none"> ◆ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของนักเรียน เช่น รับประทานอาหารเช้า นอน เข้านอน เรียนหนังสือ เล่นกีฬา ฯลฯ ◆ ใช้คำบอกช่วงเวลา แสดงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้
	3. บอกประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัวโดยสอบถามผู้เกี่ยวข้อง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ วิธีการสืบค้นประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัวอย่างง่าย ๆ ◆ การบอกเล่าประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัวอย่างสั้น ๆ
ป.2	1. ใช้คำระบุเวลาที่แสดงเหตุการณ์ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต	<ul style="list-style-type: none"> ◆ คำที่แสดงช่วงเวลาในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต เช่น วันนี้ เมื่อวานนี้ พรุ่งนี้ เดือนนี้ เดือนหน้า เดือนก่อน ◆ วันสำคัญที่ปรากฏในปฏิทินที่แสดงเหตุการณ์สำคัญในอดีตและปัจจุบัน ◆ ใช้คำบอกช่วงเวลา อดีต ปัจจุบัน อนาคต แสดงเหตุการณ์ได้
	2. ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัวหรือในชีวิตของตนเอง โดยใช้หลักฐานที่เกี่ยวข้อง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ วิธีการสืบค้นเหตุการณ์ที่ผ่านมาแล้วที่เกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัว โดยใช้หลักฐานที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาพถ่าย สื่อบันทึก ทะเบียนบ้าน ◆ ใช้คำที่บอกช่วงเวลาแสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัวหรือในชีวิตตนเอง ◆ ใช้เส้นเวลา (Time Line) ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.3	1. เติบศักดิ์ราชที่สำคัญตามปฏิทินที่ใช้ในชีวิตประจำวัน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ที่มาของศักราชที่ปรากฏในปฏิทิน เช่น พุทธศักราช คริสต์ศักราชอย่างสังเขป (ถ้าเป็นมุสลิมควรเรียนฮิจเราะห์ศักราชด้วย) ◆ วิธีการเทียบ พ.ศ. เป็น ค.ศ. หรือ ค.ศ. เป็น พ.ศ. ◆ ตัวอย่างการเทียบศักราช ในเหตุการณ์ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน เช่น ปีเกิดของนักเรียน เป็นต้น
	2. แสดงลำดับเหตุการณ์สำคัญของโรงเรียนและชุมชนโดยระบุหลักฐานและแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ วิธีการสืบค้นเหตุการณ์สำคัญของโรงเรียนและชุมชนโดยใช้หลักฐาน และแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ◆ ใช้เส้นเวลา (Time Line) ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนและชุมชน
ป.4	1. นับช่วง เวลา เป็นทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความหมายและช่วงเวลาของทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษ ◆ การใช้ทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษเพื่อทำความเข้าใจช่วงเวลาในเอกสาร เช่น หนังสือพิมพ์
	2. อธิบายยุคสมัยในการศึกษาประวัติของมนุษยชาติโดยสังเขป	<ul style="list-style-type: none"> ◆ เกณฑ์การแบ่งยุคสมัยในการศึกษาประวัติศาสตร์ที่แบ่งเป็นยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์ ◆ ยุคสมัยที่ใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย เช่น สมัยก่อนสุโขทัย สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์
	3. แยกแยะประเภทหลักฐานที่ใช้ในการศึกษาความเป็นมาของท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ประเภทของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ที่แบ่งเป็นหลักฐานชั้นต้น และหลักฐานชั้นรอง ตัวอย่างหลักฐานที่ใช้ในการศึกษาความเป็นมาของท้องถิ่นของตน ◆ การจำแนกหลักฐานของท้องถิ่นเป็นหลักฐานชั้นต้นและหลักฐานชั้นรอง

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.5	1. สืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่น โดยใช้หลักฐานที่หลากหลาย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ วิธีการสืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่น หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่เกิดขึ้นตามช่วงเวลาต่าง ๆ เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ อาวุธ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ◆ การนำเสนอความเป็นมาของท้องถิ่นโดยอ้างอิงหลักฐานที่หลากหลายด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การเล่าเรื่องการเขียนอย่างง่าย ๆ การจัดนิทรรศการ
	2. รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อตอบคำถามทางประวัติศาสตร์อย่างมีเหตุผล	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การตั้งคำถามทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับความเป็นมาของท้องถิ่น เช่น มีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นในช่วงเวลาใด เพราะสาเหตุใดและมีผลกระทบอย่างไร ◆ แหล่งข้อมูลและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นเพื่อตอบคำถามดังกล่าว เช่น เอกสาร เรื่องเล่า ตำนานท้องถิ่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ฯลฯ ◆ การใช้ข้อมูลที่พบเพื่อตอบคำถามได้อย่างมีเหตุผล
	3. อธิบายความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ตัวอย่างเรื่องราวจากเอกสารต่าง ๆ ที่สามารถแสดงนัยของความคิดเห็นกับข้อมูล เช่น หนังสือพิมพ์ บทความจากเอกสารต่าง ๆ เป็นต้น ◆ ตัวอย่างข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นที่แสดงความจริงกับข้อเท็จจริง ◆ สรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับข้อมูลในท้องถิ่น
ป.6	1. อธิบายความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์อย่างง่าย ๆ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความหมายและความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างง่าย ๆ ที่เหมาะสมกับนักเรียน ◆ การนำวิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้ศึกษาเรื่องราวในท้องถิ่น เช่น ความเป็นมาของภูมินามของสถานที่ในท้องถิ่น

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	2. นำเสนอข้อมูลจากหลักฐานที่หลากหลายในการทำความเข้าใจเรื่องราวสำคัญในอดีต	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ตัวอย่างหลักฐานที่เหมาะสมกับนักเรียนที่นำมาใช้ในการศึกษาเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์ เช่น พระราชหัตถเลขาของรัชกาลที่ 4 หรือรัชกาลที่ 5 กฎหมายสำคัญ ฯลฯ (เชื่อมโยงกับ มฐ. ส 4.3) ◆ สรุปข้อมูลที่ได้จากหลักฐานทั้งความจริงและข้อเท็จจริง ◆ การนำเสนอข้อมูลที่ได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การเล่าเรื่อง การจัดนิทรรศการ การเขียนรายงาน
ม.1	1. วิเคราะห์ความสำคัญของเวลาในการศึกษาประวัติศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ตัวอย่างการใช้เวลา ช่วงเวลาและยุคสมัยที่ปรากฏในเอกสารประวัติศาสตร์ไทย ◆ ความสำคัญของเวลา และช่วงเวลาสำหรับการศึกษาประวัติศาสตร์ ◆ ความสัมพันธ์และความสำคัญของอดีตที่มีต่อปัจจุบันและอนาคต
	2. เปรียบศักราชตามระบบต่าง ๆ ที่ใช้ศึกษาประวัติศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ที่มาของศักราชที่ปรากฏในเอกสารประวัติศาสตร์ไทย ได้แก่ จ.ศ. /ม.ศ. /ร.ศ. /พ.ศ. /ค.ศ. และ ฮ.ศ. ◆ วิธีการเทียบศักราชต่าง ๆ และตัวอย่างการเทียบ ◆ ตัวอย่างการใช้ศักราชต่าง ๆ ที่ปรากฏในเอกสารประวัติศาสตร์ไทย
	3. นำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความหมายและความสำคัญของประวัติศาสตร์ และวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ◆ ตัวอย่างหลักฐานในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยสมัยสุโขทัย ทั้งหลักฐานชั้นต้น และหลักฐาน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		<p>ชั้นรอง (เชื่อมโยงกับ ม.ฐ. ส 4.3) เช่น</p> <p>ข้อความในศิลาจารึกสมัยสุโขทัย เป็นต้น</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ นำวิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้ศึกษาเรื่องราวของประวัติศาสตร์ไทยที่มีอยู่ในท้องถิ่นตนเองในสมัยใดก็ได้ (สมัยก่อนประวัติศาสตร์ สมัยก่อนสุโขทัย สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี สมัยรัตนโกสินทร์) และเหตุการณ์สำคัญในสมัยสุโขทัย
ม.2	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐาน ทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ 2. วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ 3. เห็นความสำคัญของการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ วิธีการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่าง ๆ อย่างง่าย ๆ เช่น การศึกษาภูมิหลังของผู้ทำ หรือผู้เกี่ยวข้อง สาเหตุ ช่วงระยะเวลา รูปลักษณ์ของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น
ม.3	<ol style="list-style-type: none"> 1. วิเคราะห์เรื่องราวเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ได้อย่างมีเหตุผลตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ 2. ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ที่ตนสนใจ 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์สำหรับการศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นตนเอง ◆ วิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญในสมัยรัตนโกสินทร์ โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ◆ นำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ในการศึกษาเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตนเองครอบครัว และท้องถิ่นของตน
ม.4 –ม.6	<ol style="list-style-type: none"> 1. ตระหนักถึงความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของมนุษยชาติ 	<ul style="list-style-type: none"> ◆ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทยและประวัติศาสตร์สากล

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		<ul style="list-style-type: none"> ◆ ตัวอย่างเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ของสังคมมนุษย์ที่มีปรากฏในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ (เชื่อมโยงกับ มฐ. ส 4.3) ◆ ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์
	<p>2. สร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์ โดยนำเสนอตัวอย่างที่ละขั้นตอนอย่างชัดเจน ◆ คุณค่าและประโยชน์ของวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อการศึกษาทางประวัติศาสตร์ ◆ ผลการศึกษาหรือโครงการทางประวัติศาสตร์

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.1	1. บอกความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม สิ่งของ เครื่องใช้ หรือการดำเนินชีวิตของตนเอง กับสมัยของพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม สิ่งของ เครื่องใช้ หรือการดำเนินชีวิตของอดีตกับปัจจุบันที่เป็นรูปธรรมและใกล้ตัวเด็ก เช่น การใช้ควาย ไถนา รถไถนา เตาไฟ ถนน เกวียน รถอีแต๋น ◆ สาเหตุและผลของการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่างๆ ตามกาลเวลา
	2. บอกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตที่มีผลกระทบต่อตนเองในปัจจุบัน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในครอบครัว เช่น การย้ายบ้าน การหย่าร้าง การสูญเสียบุคคลในครอบครัว
ป.2	1. สืบค้นถึงการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตประจำวันของคนในชุมชนของตนจากอดีตถึงปัจจุบัน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ วิธีการสืบค้นข้อมูลอย่างง่าย ๆ เช่น การสอบถามพ่อแม่ ผู้รู้ ◆ วิถีชีวิตของคนในชุมชน เช่น การประกอบอาชีพ การแต่งกาย การสื่อสาร ประเพณีในชุมชนจากอดีตถึงปัจจุบัน ◆ สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชน
	2. อธิบายผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง ที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของคนในชุมชนทางด้านต่าง ๆ ◆ ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน
ป.3	1. ระบุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐานและพัฒนาการของชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ปัจจัยการตั้งถิ่นฐานของชุมชนซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยทางภูมิศาสตร์และปัจจัยทางสังคม เช่น ความเจริญทางเทคโนโลยี การคมนาคม ความปลอดภัย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
		<ul style="list-style-type: none"> ◆ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของชุมชนทั้งปัจจัยทางภูมิศาสตร์ และปัจจัยทางสังคม
	2. สรุปลักษณะที่สำคัญของขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมชุมชนของตนที่เกิดจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์และปัจจัยทางสังคม
	3. เปรียบเทียบความเหมือนและความต่างทางวัฒนธรรมของชุมชนตนเองกับชุมชนอื่น ๆ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชนอื่น ๆ ที่มีความเหมือนและความต่างกับชุมชนของตนเอง
ป.4	1. อธิบายการตั้งหลักแหล่งและพัฒนาการของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์โดยสังเขป	<ul style="list-style-type: none"> ◆ พัฒนาการของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์ ในดินแดนไทยโดยสังเขป ◆ หลักฐานการตั้งหลักแหล่งของมนุษย์ ยุคก่อนประวัติศาสตร์ในดินแดนไทยโดยสังเขป
	2. ยกตัวอย่างหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่พบในท้องถิ่นที่แสดงพัฒนาการของมนุษยชาติ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่พบในท้องถิ่นที่แสดงพัฒนาการของมนุษยชาติในดินแดนไทยโดยสังเขป
ป.5	1. อธิบายอิทธิพลของอารยธรรมอินเดียและจีนที่มีต่อไทย และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยสังเขป	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การเข้ามาของอารยธรรมอินเดียและจีน ในดินแดนไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยสังเขป ◆ อิทธิพลของอารยธรรมอินเดียและจีนที่มีต่อไทย และคนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ศาสนาและความเชื่อ ภาษา การแต่งกาย อาหาร
	2. อภิปรายอิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติที่มีต่อสังคมไทยปัจจุบันโดยสังเขป	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การเข้ามาของวัฒนธรรมต่างชาติในสังคมไทย เช่น อาหาร ภาษา การแต่งกาย ดนตรี โดยระบุลักษณะ สาเหตุและผล ◆ อิทธิพลที่หลากหลายในกระแสของวัฒนธรรมต่างชาติต่อสังคมไทยในปัจจุบัน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.6	1. อธิบายสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ใช้แผนที่แสดงที่ตั้งและอาณาเขตของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ◆ สภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศเพื่อนบ้านของไทยโดยสังเขป
	2. บอกความสัมพันธ์ของกลุ่มอาเซียนโดยสังเขป	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความเป็นมาของกลุ่มอาเซียนโดยสังเขป ◆ สมาชิกของอาเซียนในปัจจุบัน ◆ ความสัมพันธ์ของกลุ่มอาเซียนทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันโดยสังเขป
ม.1	1. อธิบายพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์ของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีผลต่อพัฒนาการทางด้านต่าง ๆ ◆ พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
	2. ระบุความสำคัญของแหล่งอารยธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ที่ตั้งและความสำคัญของแหล่งอารยธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น แหล่งมรดกโลกในประเทศต่าง ๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ◆ อิทธิพลของอารยธรรมโบราณในดินแดนไทยที่มีต่อพัฒนาการของสังคมไทยในปัจจุบัน
ม.2	1. อธิบายพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของภูมิภาคเอเชีย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์ของภูมิภาคต่าง ๆ ในทวีปเอเชีย (ยกเว้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) ที่มีผลต่อพัฒนาการโดยสังเขป ◆ พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของภูมิภาคเอเชีย (ยกเว้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้)
	2. ระบุความสำคัญของแหล่งอารยธรรมโบราณในภูมิภาคเอเชีย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ที่ตั้งและความสำคัญของแหล่งอารยธรรมโบราณในภูมิภาคเอเชีย เช่น แหล่งมรดกโลกในประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชีย ◆ อิทธิพลของอารยธรรมโบราณที่มีต่อภูมิภาคเอเชียในปัจจุบัน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.3	1. อธิบายพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของ ภูมิภาคต่าง ๆ ในโลกโดยสังเขป 2. วิเคราะห์ผลของการเปลี่ยนแปลง ที่นำไปสู่ความร่วมมือ และความ ชัดแย้ง ในคริสต์ศตวรรษที่ 20 ตลอดจนความพยายามในการ ขจัดปัญหาความขัดแย้ง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ที่ตั้งและสภาพทางภูมิศาสตร์ของภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก (ยกเว้นเอเชีย) ที่มีผลต่อพัฒนาการ โดยสังเขป ◆ พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ของภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก (ยกเว้นเอเชีย) โดยสังเขป ◆ อิทธิพลของอารยธรรมตะวันตกที่มีผลต่อ พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ◆ ความร่วมมือและความขัดแย้งในคริสต์ศตวรรษ ที่ 20 เช่น สงครามโลกครั้งที่ 1 ครั้งที่ 2 สงครามเย็น องค์การความร่วมมือระหว่าง ประเทศ
ม.4-ม.6	1. วิเคราะห์อิทธิพลของอารยธรรม โบราณ และการติดต่อระหว่าง โลกตะวันออกกับโลกตะวันตกที่ มีผลต่อพัฒนาการและการ เปลี่ยนแปลงของโลก	<ul style="list-style-type: none"> ◆ อารยธรรมของโลกยุคโบราณ ได้แก่ อารยธรรม ลุ่มแม่น้ำไทกริส-ยูเฟรติส ไนล์ ฮวงโห ลินดู และอารยธรรมกรีก-โรมัน ◆ การติดต่อระหว่างโลกตะวันออกกับตะวันตก และอิทธิพลทางวัฒนธรรมที่มีต่อกันและกัน
	2. วิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทาง สังคม เศรษฐกิจและการเมือง เข้าสู่โลกสมัยปัจจุบัน 3. วิเคราะห์ผลกระทบของการ ขยายอิทธิพลของประเทศใน ยุโรปไปยังทวีปอเมริกา แอฟริกา และเอเชีย 4. วิเคราะห์สถานการณ์ของโลกใน คริสต์ศตวรรษที่ 21	<ul style="list-style-type: none"> ◆ เหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยน แปลงของโลกในปัจจุบัน เช่น ระเบิดนิวเคลียร์ การฟื้นฟู ศิลปวิทยาการสงครามครูเสด การสำรวจทางทะเล การปฏิรูปศาสนา การปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์ การปฏิวัติ อุตสาหกรรม จักรวรรดินิยม ลัทธิชาตินิยม เป็นต้น ◆ ความร่วมมือ และความขัดแย้งของมนุษยชาติ ในโลก ◆ สถานการณ์สำคัญของโลกในคริสต์ศตวรรษที่ 21 เช่น เหตุการณ์ 11 กันยายน 2001 (Nine Eleven), การขาดแคลนทรัพยากร, การก่อ การร้าย, ความขัดแย้งทางศาสนา ฯลฯ

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก

ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.1	1. อธิบายความหมายและความสำคัญของสัญลักษณ์สำคัญของชาติไทย และปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ความหมายและความสำคัญของสัญลักษณ์ที่สำคัญของชาติไทย ได้แก่ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (ธงชาติ เพลงชาติ พระพุทธรูป พระบรมฉายาลักษณ์) ◆ การเคารพธงชาติ การร้องเพลงชาติ และเพลงสรรเสริญพระบารมี เคารพ ศาสนวัตถุ ศาสนสถาน ◆ เอกลักษณ์อื่น ๆ เช่น แผนที่ประเทศไทย ประเพณีไทย อาหารไทย (อาหารไทยที่ต่างชาติดียกย่อง เช่น ต้มยำกุ้ง ผัดไทย) ที่มีความภาคภูมิใจ และมีส่วนร่วมที่จะอนุรักษ์ไว้
	2. บอกสถานที่สำคัญซึ่งเป็นแหล่งวัฒนธรรมในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ตัวอย่างของแหล่งวัฒนธรรมในชุมชนที่ใกล้ตัวนักเรียน เช่น วัด ตลาด พิพิธภัณฑ์ มัสยิด โบสถ์คริสต์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ◆ คุณค่าและความสำคัญของแหล่งวัฒนธรรมในชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น เป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นแหล่งเรียนรู้
	3. ระบุสิ่งที่ตนรัก และภาคภูมิใจในท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ตัวอย่างสิ่งที่เป็นความภาคภูมิใจในท้องถิ่น เช่น สิ่งของ สถานที่ ภาษาถิ่น ประเพณี และวัฒนธรรม ฯลฯ ที่เป็นสิ่งที่ใกล้ตัวนักเรียน และเป็นรูปธรรมชัดเจน ◆ คุณค่าและประโยชน์ของสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น
ป.2	1. ระบุบุคคลที่ทำประโยชน์ต่อท้องถิ่นหรือประเทศชาติ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ บุคคลในท้องถิ่นที่ทำคุณประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์วัฒนธรรม และความมั่นคงของท้องถิ่น และประเทศชาติ ในอดีตที่ควรนำมาเป็นแบบอย่าง ◆ ผลงานของบุคคลในท้องถิ่นที่น่าภาคภูมิใจ

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	2. ยกตัวอย่างวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาไทยที่ภาคภูมิใจ และควรอนุรักษ์ไว้	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ตัวอย่างของวัฒนธรรมประเพณีไทย เช่น การทำความเคารพ อาหารไทย ภาษาไทย ประเพณีสงกรานต์ ฯลฯ ◆ คุณค่าของวัฒนธรรม และประเพณีไทย ที่มีต่อสังคมไทย ◆ ภูมิปัญญาของคนไทยในท้องถิ่นของนักเรียน
ป.3	1. ระบุพระนามและพระราชกรณียกิจโดยสังเขปของพระมหากษัตริย์ไทยที่ เป็นผู้สถาปนาอาณาจักรไทย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ พระราชประวัติ พระราชกรณียกิจโดยสังเขปของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ผู้สถาปนาอาณาจักรไทย สุโขทัย อโยธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ ตามลำดับ ◆ อาณาจักรไทยอื่น ๆ ที่ผนวกรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของชาติไทย เช่น ล้านนา นครศรีธรรมราช
	2. อธิบายพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ในรัชกาลปัจจุบันโดยสังเขป	<ul style="list-style-type: none"> ◆ พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระบรมราชินีนาถโดยสังเขป
	3. เล่าวีรกรรมของบรรพบุรุษไทยที่มีส่วนปกป้องประเทศชาติ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ วีรกรรมของบรรพบุรุษไทยที่มีส่วนปกป้องประเทศชาติ เช่น ท้าวเทพสตรี ท้าวศรีสุนทร ชาวบ้านบางระจัน พระยาพิชัยดาบหัก สมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
ป.4	1. อธิบายพัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยโดยสังเขป	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัยโดยสังเขป ◆ พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยทางด้านการเมืองการปกครอง และเศรษฐกิจโดยสังเขป
	2. บอกประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญสมัยสุโขทัย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญสมัยสุโขทัย เช่น พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ พ่อขุนรามคำแหง

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	3. อธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญ สมัยสุโขทัยที่นำภาคภูมิใจ และควรค่าแก่การอนุรักษ์	<p>มหाराช พระมหาธรรมราชา ที่ 1 (พระยาสิทธิไทย โดยสังเขป)</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ ภูมิปัญญาไทยในสมัยสุโขทัย เช่น ภาษาไทย ศิลปกรรมสุโขทัยที่ได้รับการยกย่องเป็นมรดกโลก เครื่องสังคัมโลก ◆ คุณค่าของภูมิปัญญาไทยที่สืบทอดถึงปัจจุบันที่นำภาคภูมิใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์
ป.5	1. อธิบายพัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาและธนบุรีโดยสังเขป	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การสถาปนาอาณาจักรอยุธยา โดยสังเขป
	2. อธิบายปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญ รุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครอง ของอาณาจักรอยุธยา	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ และการปกครองของอาณาจักรอยุธยา ◆ พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยา การเมือง การปกครอง และเศรษฐกิจ โดยสังเขป
	3. บอกประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญสมัยอยุธยาและธนบุรีที่นำภาคภูมิใจ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ผลงานของบุคคลสำคัญในสมัยอยุธยา เช่น สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ชาวบ้านบางระจัน เป็นต้น
	4. อธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญ สมัยอยุธยาและธนบุรีที่นำภาคภูมิใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ภูมิปัญญาไทยสมัยอยุธยาโดยสังเขป เช่น ศิลปกรรม การค้า วรรณกรรม ◆ การกอบกู้เอกราชและการสถาปนาอาณาจักรธนบุรีโดยสังเขป ◆ พระราชประวัติ และผลงานของพระเจ้าตากสินมหาราชโดยสังเขป ◆ ภูมิปัญญาไทยสมัยธนบุรีโดยสังเขป เช่น ศิลปกรรม การค้า วรรณกรรม
ป.6	1. อธิบายพัฒนาการของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ โดยสังเขป	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การสถาปนาอาณาจักรรัตนโกสินทร์โดยสังเขป

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	2. อธิบายปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญ รุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครองของไทยสมัยรัตนโกสินทร์	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครองของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ◆ พัฒนาการของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ โดยสังเขปตามช่วงเวลาต่าง ๆ เช่น สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น สมัยปฏิรูปประเทศ และสมัยประชาธิปไตย
	3. ยกตัวอย่างผลงานของบุคคลสำคัญด้านต่าง ๆ สมัยรัตนโกสินทร์	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ผลงานของบุคคลสำคัญทางด้านต่าง ๆ ในสมัยรัตนโกสินทร์ เช่น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช สมเด็จพระบรมราชาเจ้ามหาสุรสิงหนาท พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ฯลฯ
	4. อธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญ สมัยรัตนโกสินทร์ที่น่าภาคภูมิใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ภูมิปัญญาไทยสมัยรัตนโกสินทร์ เช่น ศิลปกรรมวรรณกรรม
ม.1	1. อธิบายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์สมัยก่อนสุโขทัยในดินแดนไทยโดยสังเขป	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในดินแดนไทยโดยสังเขป ◆ รัฐโบราณในดินแดนไทย เช่น ศรีวิชัยตามพรลิงค์ ทวารวดี เป็นต้น ◆ รัฐไทย ในดินแดนไทย เช่น ล้านนา นครศรีธรรมราช สุพรรณภูมิ เป็นต้น ◆ การสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง (ปัจจัยภายในและ ปัจจัยภายนอก) ◆ พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัย ในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ◆ วัฒนธรรมสมัยสุโขทัย เช่น ภาษาไทย วรรณกรรม ประเพณีสำคัญ ศิลปกรรมไทย ◆ ภูมิปัญญาไทยในสมัยสุโขทัย เช่น การชลประทาน เครื่องสังคโลก ◆ ความเสื่อมของอาณาจักรสุโขทัย
	2. วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรสุโขทัยในด้านต่าง ๆ	
	3. วิเคราะห์อิทธิพลของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยสมัยสุโขทัย และสังคมไทยในปัจจุบัน	

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.2	1. วิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยา และธนบุรีในด้านต่าง ๆ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การสถาปนาอาณาจักรอยุธยา ◆ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยา ◆ พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาในด้านการเมือง การปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
	2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยา	
	3. ระบุภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยาและธนบุรี และอิทธิพลของภูมิปัญญาดังกล่าวต่อการพัฒนาชาติไทยในยุคต่อมา	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 1 และการกู้เอกราช ◆ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยา เช่น การควบคุมกำลังคน และศิลปวัฒนธรรม ◆ การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 การกู้เอกราช และการสถาปนาอาณาจักรธนบุรี ◆ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยธนบุรี ◆ วีรกรรมของบรรพบุรุษไทย ผลงานของบุคคลสำคัญของไทยและต่างชาติที่มีส่วนสร้างสรรค์ชาติไทย
ม.3	1. วิเคราะห์พัฒนาการของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ในด้านต่าง ๆ	<ul style="list-style-type: none"> ◆ การสถาปนากรุงเทพมหานครเป็นราชธานีของไทย ◆ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ◆ บทบาทของพระมหากษัตริย์ไทยในราชวงศ์จักรีในการสร้างสรรค์ความเจริญและความมั่นคงของชาติ ◆ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ◆ บทบาทของไทยตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงปัจจุบันในสังคมโลก
	2. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์	
	3. วิเคราะห์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ และอิทธิพลต่อการพัฒนาชาติไทย	
	4. วิเคราะห์บทบาทของไทยในสมัยประชาธิปไตย	
ม.4-ม.6	1. วิเคราะห์ประเด็นสำคัญของประวัติศาสตร์ไทย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ ประเด็นสำคัญของประวัติศาสตร์ไทย เช่น แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นมาของชาติไทย อาณาจักรโบราณในดินแดนไทย และอิทธิพลที่มีต่อสังคมไทย ปัจจัยที่มีผลต่อการสถาปนา
	2. วิเคราะห์ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ต่อชาติไทย	

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	3. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมความสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทย และวัฒนธรรมไทย ซึ่งมีผลต่อสังคมไทยในยุคปัจจุบัน	อาณาจักรไทยในช่วงเวลาต่าง ๆ สาเหตุและผลของการปฏิรูป ฯลฯ
	4. วิเคราะห์ผลงานของบุคคลสำคัญทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ที่มีส่วนสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทย และประวัติศาสตร์ไทย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ในการพัฒนาชาติไทยในด้านต่าง ๆ เช่น การป้องกันและรักษาเอกราชของชาติ การสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทย ◆ อิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตก และตะวันออกที่มีต่อสังคมไทย ◆ ผลงานของบุคคลสำคัญทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ที่มีส่วนสร้างสรรค์ วัฒนธรรมไทย และประวัติศาสตร์ไทย ◆ ปัจจัยที่ส่งเสริมความสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทย และวัฒนธรรมไทย ซึ่งมีผลต่อสังคมไทยในยุคปัจจุบัน
	5. วางแผนกำหนดแนวทางและการมีส่วนร่วมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมไทย	<ul style="list-style-type: none"> ◆ สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย ◆ วิถีชีวิตของคนไทยในสมัยต่าง ๆ ◆ การสืบทอดและเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทย ◆ แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ◆ วิธีการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย

The seal of Thammasat University is a circular emblem. It features a central five-tiered umbrella (parasol) supported by two hands holding a book. The emblem is surrounded by a ring of Thai script at the top and the English text 'THAMMASAT UNIVERSITY' at the bottom. The seal is rendered in a light, faded gray color.

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสังเกตการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์

ของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษา ปีการศึกษา 2560

ชื่อผู้สังเกต

วิชาที่สังเกต..... เรื่อง..... ระดับชั้น.....

สังเกตวันที่..... เดือน..... พ.ศ. เวลา-..... น.

ชื่อผู้สอน.....

พฤติกรรมของครู	พฤติกรรมของนักเรียน
- การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้	- ความกระตือรือร้นในการเรียน
.....
.....
- เทคนิค/วิธีการสอน	- การมีส่วนร่วมในการเรียน
.....
.....
- การคำนึงถึงหลักการเรียนรู้ของผู้เรียน
.....
.....	- การตอบคำถาม
- การใช้สื่อการเรียนการสอน
.....
.....
- การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	- อื่น ๆ
.....
.....
- บุคลิก ท่าทาง และอารมณ์ความรู้สึก
.....
.....
- อื่น ๆ
.....
.....

ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน.....

ข้อเสนอแนะ.....

(ลงชื่อ) ผู้บันทึก

(.....)

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง การศึกษาประสบการณ์ของครูด้านการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์
ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่ส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมในบริบทอาเซียน

ชื่อผู้สัมภาษณ์.....

วัน/ เดือน/ ปี ที่สัมภาษณ์/...../..... เวลา-..... น. สถานที่.....

ชื่อผู้ถูกสัมภาษณ์.....

แนวคำถามในการสัมภาษณ์

1. ท่านเข้าใจความหมายของ “ประวัติศาสตร์” ว่าอย่างไร
2. ท่านมีวิธีการ/ ขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์อย่างไร
3. ลักษณะนักเรียนของท่านเป็นอย่างไร และท่านมีวิธีการสอนวิชาประวัติศาสตร์อย่างไรให้เหมาะสมกับผู้เรียน
4. ท่านมีสื่อการสอน และเทคนิคที่ช่วยให้นักเรียนสนใจ รับรู้ เข้าใจในบทเรียน หรือส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์อย่างไร
5. ท่านมีวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ได้อย่างไร ที่ทำให้ทราบว่านักเรียนของท่านเข้าใจเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ หรือบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้
6. นักเรียนของท่านมีพฤติกรรมการเรียนเป็นอย่างไรในเรื่องของความกระตือรือร้นในการเรียน การมีส่วนร่วมในการเรียน การตอบคำถาม
7. ความรู้สึกก่อนสอน ขณะสอน และหลังการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของท่านเป็นอย่างไร
8. ท่านมีทัศนคติเห็นอย่างไรต่อวิชาประวัติศาสตร์กับบริบทสังคมปัจจุบัน
9. ท่านมีกระบวนการพัฒนาการออกแบบ และจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่สอดคล้องกับบริบทอาเซียนในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างไร
10. ท่านต้องการได้รับการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์หรือไม่อย่างไร
11. การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์มีความสำคัญต่อผู้เรียนอย่างไร
12. วิชาประวัติศาสตร์ในความคิดเห็นของท่านมีความสำคัญอย่างไร และท่านได้อะไรบ้างจากการสอนวิชาประวัติศาสตร์

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง การศึกษาประสบการณ์ของครูด้านการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์
ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่ส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมในบริบทอาเซียน

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของของผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ระดับชั้นประถมศึกษา ปีการศึกษา 2560 จำนวน 12 ข้อ เพื่อใช้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งประกอบการสัมภาษณ์ในการทำวิจัย
2. การวิจัยครั้งนี้จะสมบูรณ์และมีความเชื่อถือได้ขึ้นอยู่กับคำตอบแบบสอบถามตามสภาพความเป็นจริงครบทุกข้อ อันจะเป็นประโยชน์แก่การวิจัยต่อไป
3. การตอบแบบสอบถามนี้จะไม่มีการเสียค่าตอบแทน การปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิตของท่าน ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามนี้จะเก็บรักษาไว้เป็นความลับ และใช้สำหรับการวิจัยนี้เท่านั้น

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม

ศุจีภรณ์ แก้วเทพ

(นางสาวศุจีภรณ์ แก้วเทพ)

นักศึกษาหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิทยาการเรียนรู้และนวัตกรรมการศึกษา

คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

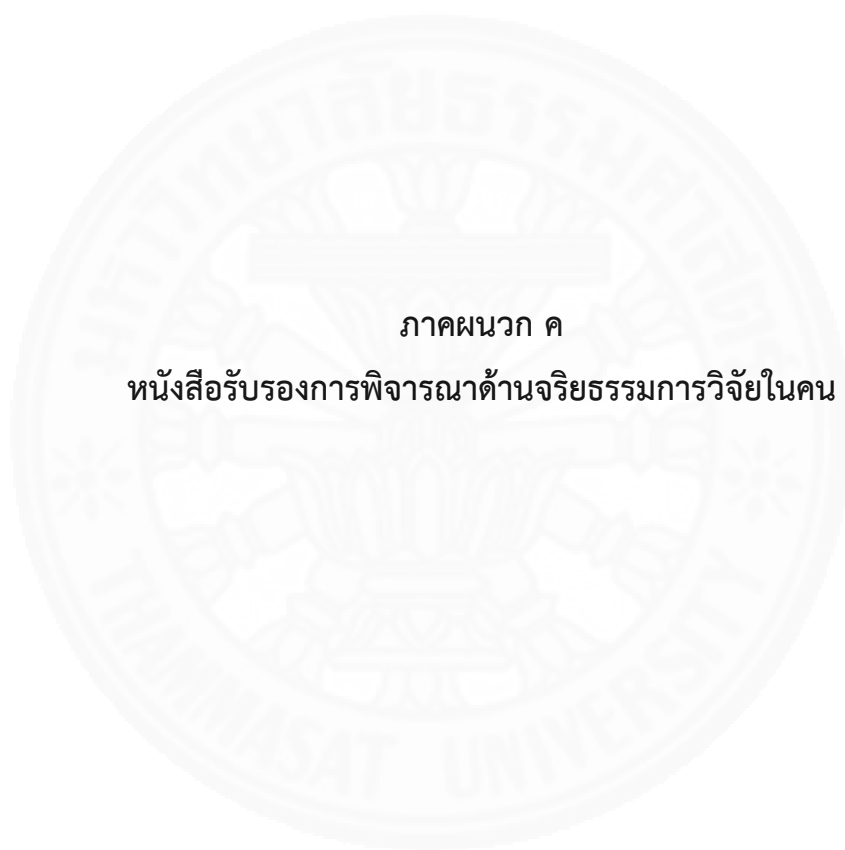
เรื่อง การศึกษาประสบการณ์ของครูด้านการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์
ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่ส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมในบริบทอาเซียน

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

กรอกข้อมูลของท่านตามข้อเท็จจริงมากที่สุด

1. ชื่อ..... นามสกุล
2. วัน/ เดือน/ ปีเกิด/...../.....
3. อายุ ปี
4. นับถือศาสนา
5. ที่อยู่ตามสำเนาทะเบียนบ้าน
.....
.....
6. ที่อยู่ปัจจุบัน
.....
.....
7. จำนวนสมาชิกในครอบครัว..... คน
8. วุฒิการศึกษาสูงสุด สถาบัน
9. สถานที่ทำงานปัจจุบัน
.....
.....
10. ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงานทั้งหมด ปี
11. รับผิดชอบจัดการเรียนการสอนวิชา..... ระดับชั้นที่สอน.....
12. ภาระหน้าที่ที่รับผิดชอบอื่น ๆ
.....
.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ค

หนังสือรับรองการพิจารณาด้านจริยธรรมการวิจัยในคน

หนังสือรับรองการพิจารณาด้านจริยธรรมการวิจัยในคน
 คณะอนุกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ชุดที่ 2
 99 หมู่ที่ 18 ถ.พหลโยธิน ต.คลองหนึ่ง อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี 12121
 โทร. / โทรสาร 0-2564-4440-79 ต่อ 1804

หนังสือรับรองเลขที่ 101/2560
 รหัสโครงการวิจัย 128/2560
 ชื่อโครงการวิจัย การศึกษาประสพการณ์ของครูด้านการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ในโรงเรียน
 ระดับประถมศึกษาที่ส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมในบริบทอาเซียน
 ชื่อผู้วิจัย นางสาวศุภิภรณ์ แก้วเทพ
 หน่วยงานที่รับผิดชอบ คณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เอกสารที่รับรอง

1. โครงร่างการวิจัย ฉบับที่ 2 วันที่ 12 มกราคม 2561
2. เอกสารชี้แจงข้อมูลแก่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย (Information Sheet) ฉบับที่ 2 วันที่ 12 มกราคม 2561
3. หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย (Consent Form) ฉบับที่ 4 วันที่ 12 มกราคม 2561

คณะอนุกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ชุดที่ 2 ได้พิจารณา
 อนุมัติด้านจริยธรรมการทำวิจัยในคนให้ดำเนินการวิจัยข้างต้นได้ ตามมติการพิจารณาแบบ Expedited
 Review

ระยะเวลาที่อนุมัติ 1 ปี

อนุมัติ ณ วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2561

หมดอายุวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2562

กำหนดส่งรายงานความก้าวหน้า 21 สิงหาคม 2561

ถ้าหากผู้วิจัยไม่สามารถดำเนินการทันตามกำหนดของอายุใบรับรอง โครงการวิจัย (1 ปี) ให้ผู้วิจัยดำเนินการ
 ยื่นเรื่องขอต่ออายุขยายเวลา ก่อนครบกำหนดอย่างน้อย 30 วัน

ลงชื่อ.....
 (รองศาสตราจารย์ ดร. พันเอก ถวัลย์ ฤกษ์งาม)

ประธานคณะกรรมการ

อนุมัติ ณ วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2561

หมดอายุ วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2562

ลงชื่อ.....
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิมลพัทธ์ ศรีไวย์)

อนุกรรมการและเลขานุการ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาวศุจีภรณ์ แก้วเทพ
วันเดือนปีเกิด	11 มกราคม 2533
วุฒิการศึกษา	ปีการศึกษา 2556: ครุศาสตรบัณฑิต (ประถมศึกษา) เกียรตินิยมอันดับ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ตำแหน่ง	ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
ทุนการศึกษา	ปี พ.ศ. 2558 ทุนอุดหนุนการศึกษา (บางส่วน) คณะวิทยาการเรีนนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ประจำภาคการศึกษาที่ 2/2558
ประสบการณ์ทำงาน	2558-ปัจจุบัน: ครู โรงเรียนราชวินิต 2557-2558: ครูผู้ช่วย โรงเรียนคลองบ้านพร้าว